

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA UYUŞTURUCU VEYA
UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

TEZİ YAZAN
Ömer KÜLEKÇİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Mustafa Tefik ODMAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Azime Aşlı BİLGİN GÜVENÇ (Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / NİSAN 2024

ONAY SAYFASI

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

2021003040 numaralı öğrencimiz olan **Ömer Külekçi** tarafından hazırlanan “**5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**” başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **Kamu Hukuku** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.)

Üniv. İçi- asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU

(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.)

Üniv. İçi – Jüri asıl Üyesi: Prof. Dr. Mustafa Tevfik ODMAN

(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.)

Üniv. Dışı - Jüri asıl Üyesi: Prof. Dr. Azime Aslı BİLGİN GÜVENÇ
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.)

24/04/2024

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Kıymetli aileme...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum bilgilerin ve dokümanların akademik ve etik kurallar doğrultusunda elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmada yararlandığım kaynakların tümüne uygun atıfta bulunmak suretiyle kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan veriler ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek hak kayıplarını kabul ettiğimi beyan ederim.

24/04/2024

Ömer KÜLEKÇİ

TEŞEKKÜR

Bu alıőmamızda kendi emeklerimin dışında, maddi ve manevi destekleriyle her zaman yanımda olan değerli meslek büyüklerime ve meslektaőlarıma, tavsiyeleriyle yol gösterici olan değerli danıőman hocam Dr. Tarık Polat İŞOğLU'na, Prof. Dr. Mustafa Tevfik ODMAN hocama ve Prof. Dr. Azime Aslı BİLGİN GÜVENÇ hocama ve bu günlere gelmem de en büyük destekçim olan değerli aileme sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Mersin 2024
Ömer KÜLEKÇİ

ÖZ

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

Ömer KÜLEKÇİ

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU
Nisan 2024, 177 Sayfa

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, Türk Ceza Kanunu'nun Toplum Karşı Suçlar başlıklı üçüncü kısmının, Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar başlıklı üçüncü kısmında düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, başlık isminden de anlaşılacağı üzere toplumu koruma içgüdüğü ile kanun koyucu tarafından düzenlenmiş ve suç tipine ilişkin cezalandırma yönünde hükümler kanunda yer almıştır. Mağduru kamu olan bu suçun takibi şikâyete tabi değildir ve re'sen kamu tarafından takibi yapılan suç türlerindedir. Uygulamada uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında fiillerin suç oluşturup oluşturmadığının tespitinin nasıl yapılacağı, hangi durumlarda cezalandırma yoluna gidileceği, kullanım suçu ile benzer özelliklerden ayrılması ve özellikle etkin pişmanlık durumlarının tespitinde görüş farklılıkları yaşanmaktadır. Uyuşturucu maddelere yönelik imal ve ticaret fiillerinin tespitinde yüksek yargı mercilerinin kararları ile doktrinde yazılmış kaynaklar suç vasfının belirlenmesi açısından yol gösterici olmuştur. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarını ele aldığımız tezimizde doktrin kaynaklı bilginin yanı sıra olay bazlı Yargıtay kararları ile suç tipini detaylı bir şekilde açıklamaya çalışacağız.

Bu çalışmanın birinci bölümünde; bu suç ile ilgili genel bilgiler ortaya konulmuş, uyuşturucu madde kavramı ve türleri açıklanmış, ilgili uluslararası sözleşmeler, suçla ilişkin örnek gösterilen ülkelerin düzenlemeleri ve Türk Hukuku düzenlemeleri irdelenmiştir. İkinci Bölümde; suçu oluşturan temel fiillere, nitelikli hallere ve özellikle etkin pişmanlık haline ve suçun genel hükümlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise suça ilişkin muhakeme hukuku ile yaptırım hükümleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : uyuşturucu veya uyarıcı madde, uyuşturucu, imal, ticaret, suç, ceza hukuku, Türk Ceza Kanunu, uyuşturucu suçları.

ABSTRACT

UNDER THE TURKISH PENAL CODE NO. 5237 DRUGS OR STIMULANTS PRODUCTION AND TRAFFICKING OFFENSES

Ömer KÜLEKÇİ

Master Thesis, Department Of Public Law

Thesis Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU

April 2024, 177 pages

The crimes of manufacturing and trafficking of drugs or stimulants are regulated in the third part of the Turkish Penal Code entitled 'Crimes Against Society', in the section entitled 'Crimes Against Public Health. The crimes of manufacturing and trafficking narcotic or stimulant substances, as the title suggests, are regulated by the legislator with the instinct of protecting society, and the provisions for punishment related to the type of crime are included in the law. The pursuit of this crime, the victim of which is the public, is not subject to a complaint and is one of the types of crimes that are pursued by the public ex officio. In practice, there are differences of opinion on how to determine whether the acts constitute a crime in drug or stimulant manufacturing and trafficking crimes, in which cases the punishment should be imposed, separation from similar characteristics with the crime of use, and again, especially in determining effective cases of remorse. In the determination of the acts of manufacturing and trafficking in narcotic substances, the decisions of the higher judicial authorities and the sources written in the doctrine have been guiding in terms of determining the nature of the offence. In my thesis, which deals with the crimes of drug and stimulant production and trafficking, I will try to explain the type of crime in detail with doctrinal information as well as case-based Supreme Court decisions.

In the First Part of this study, general information about this crime was presented, the concept and types of drugs were explained, relevant international agreements, regulations of the countries cited as examples regarding the crime and Turkish Law regulations were examined. In the Second Part, the basic acts that constitute the crime, qualified situations, effective remorse and general provisions of the crime are mentioned. In the Third Part, the provisions of the sanction law regarding the crime are tried to be explained.

Keywords : drugs or stimulants, drugs, manufacturing, trade, crime, criminal law, Turkish Criminal Code, drug offenses.

ÖNSÖZ

Devletin asli görevlerinden biri de toplumun sağlığını korumaktır. Devletler, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle özellikle 20.yy'dan beri etkin olarak mücadele etmektedirler. Bu mücadele hem kamusal sağlığa karşı oluşan tehdidi engellemek, hem de suç kaynaklı zenginleşmenin önüne geçmek amaçlıdır.

Ülkemiz bulunduğu jeopolitik konum, artan düzensiz yabancı nüfus ve azalan ekonomik alım gücünün yetersizliği sebeplerinin de etkisiyle suç oranının gittikçe yükseldiği ülkelerdendir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ve kullanıma istinaden ticareti özellikle suç oranının yüksek olduğu ülkemizde önlenemez bir hızla artmaya devam etmektedir. Keyif verici madde niteliği ve kolay ulaşılabilirliği sayesinde tüketim günden güne artmaktadır.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti ile alakalı ceza kanunlarındaki ceza ve yaptırımların uygulamada sorunlar olmakla birlikte suçun caydırıcılığı açısından yeterli olduğunu düşünmekteyim. Çünkü ülkemizde, ceza miktarının fazla olmasının suçun önlenmesi ve azalmasına pek fayda sağladığını düşünmemekteyim. Özellikle cezaların infazı ile alakası sorunlar, eğitim ve ekonomi ile alakalı eksiklerin düzeltilmesinin suç oranlarını düşüreceğini, başlı başına ceza miktarının fazlalığının suçun azalmasına etki etmeyeceğini düşünmekteyim.

Suç tipi ve suça ilişkin değerlendirmelerin ne şekilde yapılacağı hususları, yüksek yargı kararları ve doktrin görüşleri ile zenginleşmiştir. Tezimin özellikle 2.ve 3. Bölümünde uygulamada bu suç tipi ile ilgili ne şekilde bilgilerin olduğu, bilgilerin ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği hususlarını yüksek yargı kararları ışığında açıklamaya çalışacağım. Tezimin uygulamada hukukçular tarafından yararlanılabilecek bir kaynak olabilmesi için elimden geldiğince çaba gösterdim. Faydalı olması dileğiyle...

Nisan 2024

Ömer KÜLEKÇİ

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiv
EKLER LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELERLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER VE UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SUÇLARINA İLİŞKİN MUKAYESELİ HUKUK İLE TÜRK HUKUKUNDAKİ DÜZENLEMELER

1.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı.....	3
1.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Sınıflandırılması.....	5
1.2.1. Doğal Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler.....	6
1.2.1.1. Afyon.....	6
1.2.1.2. Esrar.....	9
1.2.1.3. Eroin.....	10
1.2.1.4. Kokain.....	11
1.2.1.5. Morfin-Bazmorfin.....	12
1.2.2. Sentetik Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler (Psikotrop Maddeler).....	13
1.2.2.1. Depresantlar (Yatıştırıcılar).....	14
1.2.2.2. Halüsinojenler-Hayal Gördürenler.....	14
1.2.2.3. Stimulantlar-Uyarıcılar.....	15
1.2.2.4. Captagon.....	16

1.2.2.5. Uçucu- Çözücü Maddeler.....	16
1.2.2.6. Sentetik Kannabinoidler	16
1.3. Uluslararası Sözleşmeler	18
1.3.1. 1909 Şanghay Afyon Anlaşması	19
1.3.2. 1912 La Haye Afyon Sözleşmesi	19
1.3.3. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi.....	19
1.3.4. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi.....	20
1.3.5. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men-i Hakkındaki 1936 Cenevre Sözleşmesi.....	20
1.3.6. 1953 New York Protokolü.....	21
1.3.7. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi.....	21
1.3.8. 1971 Tarihli Psicotrop Maddelere Dair Sözleşme	22
1.3.9. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	23
1.4. Mukayeseli Hukukta Yer Alan Düzenlemeler	24
1.4.1. Almanya-Hollanda	24
1.4.2. Amerika Birleşik Devletleri	26
1.4.3. Rusya Federasyonu.....	27
1.4.4. İslam Ülkeleri	27
1.5. Türk Hukukunda.....	29
1.5.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi.....	29
1.5.2. Cumhuriyet Dönemi	31

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

2.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları Hakkında Genel Bilgiler ve Suçun Unsurları.....	35
2.2. Korunan Hukuki Değeri	36
2.3. Tipiklik	36
2.4. Maddi Unsur.....	38
2.4.1. Fail.....	38
2.4.2. Mağdur	40

2.4.3. Suçun Konusu.....	40
2.4.4. Fiil.....	41
2.4.4.1. Fiil Hakkında Genel Bilgiler	41
2.4.4.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Hareket Tipleri.....	42
2.4.4.2.1. İmal Etmek	43
2.4.4.2.2. İthal Etmek	45
2.4.4.2.3. İhraç Etmek	48
2.4.4.2.4. Satmak.....	50
2.4.4.2.5. Satışa arz etmek.....	52
2.4.4.2.6. Başkalarına vermek.....	53
2.4.4.2.7. Sevk etmek	54
2.4.4.2.8.Nakletmek	55
2.4.4.2.9. Depolamak	56
2.4.4.2.10. Satın almak.....	57
2.4.4.2.11. Kabul etmek	57
2.4.4.2.12. Bulundurmak.....	58
2.4.4.3. Üretimi Resmi Mercilerin Onayına veya Satış Yapılması Yetkili Hekimin Düzenlediği Reçeteye Dayalı Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti.....	61
2.4.4.4. Uyuşturucu Madde Etkisi Doğurmamakla Birlikte, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Üretiminde Kullanılan ve İthal İle İhracı İzne Tabi Olan Maddelere İlişkin İthal, İmal, Satmak Suçu.....	62
2.4.5. Netice.....	63
2.4.6. Nedensellik Bağı	64
2.5. Manevi Unsur	65
2.6. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	66
2.7. Suçun Nitelikli Halleri.....	68
2.7.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satılan Kişinin Çocuk olması.....	68
2.7.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Türü.....	68
2.7.3. Uyuşturucu Maddenin Satıldığı Yer.....	70
2.7.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi İle Birlikte İşlenmesi	74
2.7.5.Örgüt Kapsamında İşlenmesi	76

2.7.6. Suçun Belirli Meslek Grubuna Mensup Kişilerce İşlenmesi	76
2.7.7. İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Sokmak	77
2.8. Suçun Özel Görünüş Şekilleri	78
2.8.1. Teşebbüs	78
2.8.2. İştirak.....	80
2.8.3.İçtima.....	83
2.8.3.1. Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Zincirleme Suç ve Fikri İçtima Uygulaması.....	85
2.9. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlı	90
2.9.1. Genel Bilgiler	90
2.9.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık Halinin Uygulanma Şartları.....	94
2.9.2.1. Failin TCK'nın 188. Maddesinde Sayılan Fiillerden Birini İşlemiş Olması Gerekliliği	95
2.9.2.2. Suçun Fail Tarafından Bildirilmesi Gerekliliği	96
2.9.2.3. Suçun Haber Alınmasından Önce Resmi Makamlara Bilgi Verilmesi Gerekliliği	96
2.9.2.4. Fail Tarafından Verilen Bilginin Suç Ortaklarının Yakalanmasını veya Uyuşturucu Maddelerin Ele Geçirilmesini Sağlaması Gerekliliği	97
2.9.2.5. Suç Ortaklarının ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Saklandığı Yerin Bildirilmesi Gerekliliği	99
2.9.2.6. Etkin Pişmanlık Halinin Sonuçları.....	100
2.9.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Cezada İndirim Öngören Etkin Pişmanlık Halinin Uygulanma Şartları.....	101
2.9.3.1. Failin TCK'nın 188. ve 191. Maddelerinde Sayılan Fiillerden Birini İşlemiş Olması Gerekliliği.....	102
2.9.3.2. Hizmet ve Yardımın Bizzat Fail Tarafından Gönüllü Olarak Yapılması Gerekliliği.....	103
2.9.3.3. Hizmet ve Yardımın İlgili Makamlara Yönelik Yapılması Gerekliliği	103

2.9.3.4. Hizmet ve Yardımın, Suçun Resmi Makamlarca Haber Alındıktan Sonra Ancak Mahkemece Hüküm Verilmeden Önce Yapılması Gerekliliği.....	103
2.9.3.5. Fail Tarafından Verilen Bilginin Suçun Meydana Çıkmasını veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasını Sağlaması Gerekliliği.....	104
2.9.3.6. Etkin Pişmanlık Halinin Sonuçları	108
2.10. 2313 Sayılı Kanun Hakkında Genel Bilgiler.....	108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHAKEME, YAPTIRIM VE ZAMAN AŞIMI

3.1. Muhakeme	110
3.1.1. Genel Olarak.....	110
3.1.2. Görevli Mahkeme.....	110
3.1.3. Yetkili Mahkeme	112
3.1.4. Özel Yargılama Kuralları	113
3.1.5. Toplanması Gereken Deliller	114
3.1.5.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ele Geçiriliş Şeklinin Suçun Sübutuna Etkisi	116
3.2. Yaptırım.....	119
3.2.1. Cezalar	119
3.2.2. Güvenlik Tedbirleri	122
3.2.3. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakma	122
3.2.4. Müsadere	123
3.2.4.1. Eşya Müsaderesi.....	125
3.2.4.2. Kazanç Müsaderesi.....	130
3.2.5. Çocuklara ve Akıl Hastalarına İlişkin Güvenlik Tedbirlerinin Değerlendirilmesi.....	131
3.2.6. Tekerrür	132
3.2.7. Tüzel Kişiler Hakkına Güvenlik Tedbirleri.....	132
3.3. Zamanaşımı	133
SONUÇ	136
KAYNAKÇA	138
EKLER	158

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
ACM	: Ağır Ceza Mahkemesi
age	: Adı Geçen Eser
agm	: Adi Geçen Makale
agt	: Adı Geçen Tez
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ATK	: Adli Tıp Kurumu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B	: Basım
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMYK	: Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu
bs.	: Basım
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
E.	: Esas
et.	: Erişim Tarihi
Ed.	: Editör
EMCDDA	: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
K.	: Karar
LSD	: Liserjik Asit Dietilamid
MDMA	: Metilamfetamin(ekstazi)
NPS	: Psikoaktif Madde

RG	: Resmi Gazete
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
s.	: Sayfa
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.	: Tarih
TDK	: Türk Dil Kurumu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK.	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TMO.	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TUBİM	: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
vb.	: Ve Benzeri
Y.	: Yıl
Yrg.	: Yargıtay

EKLER LİSTESİ

EK A. Tez Etik Kurulu Onay Formu	158
EK B. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı	160
EK C. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurulu İzin Yazısı	161

GİRİŞ

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun cezalandırılmasına ilişkin hükümler TCK'nın 188. madde ve devamında düzenlenmiştir. Madde genel olarak suça ilişkin fiillerin tanımlamalarını yapmamış, belirtilen fiilleri işleyen fail hakkında öngörülecek yaptırımları düzenlemiştir. Fiillerin işlendiği hususunun delillendirilmesi konusunda ise Kanun maddesinden bir çıkarım yapma durumu söz konusu değildir.

Genellikle uygulamada olay bazlı değerlendirme yapılarak fiilin fail tarafından işlenip işlenmediği yargı makamlarınca takdir edilmektedir. Uygulamada fiilin oluşup oluşmadığı konusunda birçok delil zaman içerisinde gelişmiştir. Uygulama içerisinde görüş farklılıklarının çok olduğu bu suç tipinde mahkûmiyet kararı ile beraat kararı arasında çok ince bir çizgi bulunmaktadır. Bu nedenle, her olayda etkili soruşturma-kovuşturma yapılması ve delillerin iyi bir şekilde tartışılması ve gerekmektedir.

Sosyal devletin temel görevlerinden olan kamu sağlığını korumak da TCK'da suçun düzenlendiği bölüme adını vermiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK)¹ “*Özel Hükümler*” adlı İkinci Kitabının “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı Üçüncü Kısımının Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar kenar başlıklı Üçüncü bölümde düzenlenen “*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti*” madde başlığı altında 188 vd. maddeleri ile toplumu oluşturan kişilerin sağlığını tehdit eden suçları işleyenleri cezalandırılmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü 2023 yılı “Türkiye Uyuşturucu Raporu” başlıklı bir rapor yayımlamıştır. Rapor içeriği incelendiğinde suçun gerçekten sadece bireysel yönden bir tehlike yaratmadığı, ayrıca toplumun tamamı ile devlet kurumunu sağlık, ekonomi ve milli savunma alanlarında derinden etkilediğinin belirtildiği anlaşılmaktadır. Özellikle suçtan elde edilen gelirlerin terör örgütlerini finanse etmekte olduğu görülmektedir. Bu nedenle, suçla mücadeleye yönelik çok ciddi miktarlarda kamu harcamaları da yapılmaktadır².

Bu çalışmanın amacı, yargı mercilerinin kararları ve doktrinde yer alan görüşler ışığında gelişen suça ilişkin uygulamaları ortaya koyma, zehirli maddelerin kullanımının artmasından dolayı kullanıcı ile satıcının ayırt edilmesini sağlamak, yargılamanın

¹25.09.2004 tarihli ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Resmi Gazete, 12 Ekim 2004, Sayı: 25611, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, et.: 18.05.2023.

²İçişleri Bakanlığı-Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, Ankara, 2023, <https://www.narkotik.pol.tr/2023-turkiye-uyusturucu-raporu-yayinlanmistir>, et.: 18.05.2023.

süjelerine ilişkin teorik bilgi verebilmek, uygulamada yerleşmiş bazı konuları tartışmaya açmak, diğer suçlar ile ayırımını hukuki ve cezai boyutta irdelemek, suçun özel görünüş biçimleri ile bu şekilde işlenebilecek suçları ve ihlallerin neticelerini cezai boyutuyla değerlendirmektir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde; genel olarak her hukuki tezde ve kitapta ayrıntısına az da olsa verilmiş olan, aslında suçun konusunu oluşturan uyuşturucu maddelerin türlerine ilişkin bilgiler ile uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile alakalı mukayeseli hukukta ve uluslararası hukuktaki kaynaklara ilişkin genel bilgiler ve suç tipinin Türk Hukukundaki tarihsel gelişimi gerek Türkçe dilde gerekse de yabancı dillerde yazılmış olan makaleler ve kitaplardan yararlanılmak suretiyle irdelenmiştir.

İkinci bölümde; ceza hukuku genel hükümler bilgileri özelinde suçun temel unsurları, suçun faili ve mağduru, suçun konusu, tipikliği oluşturan fiiller, netice, hukuka aykırılık unsuru, nedensellik bağı ve manevi unsurlar ile suçun özel görünüş biçimleri detaylı örnekler ve uygulamada istikrar kazanmış kararlar eşliğinde irdelenmiş, özellikle uygulamada karışıklığa neden olabilen ve bilgi edinme noktasında kaynakların çok fazla olmadığı etkin pişmanlık konusuna ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun³ düzenlemelerine de değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; suçun cezai yaptırımını ve yargılama koşullarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Suçun sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için özellikle istikrar kazanmış Yargıtay kararları anlatımda çokça kullanılmıştır.

³12.06.1933 Kabul Tarihli ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, RG, 24 Haziran 1933, Sayı: 2435, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf>, et.: 22.07.2023.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDELERLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER VE UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE SUÇLARINA İLİŞKİN MUKAYESELİ HUKUK İLE TÜRK HUKUKUNDAKİ DÜZENLEMELER

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin neler olduğu ve etkileri esasen kimya bilimi ile tıp alanının konularıdır. Ancak, bu çalışmada konu hukuki yönden ele alınarak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin türü hakkında geniş kaynaklardan yararlanmak suretiyle bunların imal ve ticareti ile ilgili olarak düzenlenmiş olan suçlar kapsamında değerlendirmeler yapılacaktır.

Ülkemizde yapılan yargılamalarda uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin belirlenmesi ve türü ile kişi üzerinde bıraktığı etkiler hakkında tıbbi kurumlar ile analiz yapma yetkisi olan Adli Tıp Kurumu veya Emniyet Kriminal Laboratuvarları gibi kurumlardan rapor alınarak tespitler yapılmakta ve bu doğrultuda yargılamalara devam edilmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin niteliğini ve hangi alanlarda ne amaçlı imal edildiğini, ticaretinin yapıldığını veya kullanıldığını bilmek ve bu maddelerden elde edilen gelirin büyüklüğünü kavramak, gerçekte suça yönelik politikaların yorumlanmasında çok önemlidir. Çalışmamın ilk bölümünde yüksek lisans tezimin temelini oluşturan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin aslında neler olduğunu, bu maddelerin insanlar üzerinde ne tip etkileri olduğunu açıkladıktan sonra, bu maddeler ile ilgili uluslararası hukukta yapılmış düzenlemeler ve Türk Hukukunda yapılmış düzenlemeleri açıklamaya çalışacağım.

1.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı

Yeşilay, uyuşturucu maddeleri, duylara uyuşukluk veren, insana ait merkezi sinir sistemine etki ederek kullanıcıda bilinç ve ruhsal değişiklikler yaratan, kullanıcılar tarafından keyif verici madde olarak nitelendirilen ancak aslında vücudu zehirleyen, beyin ve vücuda etki edip uyuşturan narkotik madde olarak ifade etmiştir⁴. Uyuşturan, uyuşturma özelliği bulunan maddelere uyuşturucu madde denilmekle birlikte, bağımlılık yapan, uyuşturmaktan ziyade uyanıklık hissi yaratan ve keyif veren maddelere de

⁴Yeşilay, Madde Bağımlılığı Nedir?, <https://124.im/hU4uao.>, et.: 18.05.2023.

uyuşturucu maddeler ile birlikte incelenmekte ve uyarıcı maddeler olarak tanımlanmaktadır⁵.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, bağımlılık etkisi olan ve kullanılmadığı takdirde yoksunluk hissi yaratabilen, sinir sistemini uyuşturup insanı düşünmekten ve harekete geçmekten alıkoyabilen maddeler olarak da tanımlanabilir⁶. Yabancı kaynaklarda ise uyuşturucu maddeler ile ilgili, ilk keşfedildikleri dönemde tıbbi amaçlı kullanılan ancak zehirleyici etkileri keşfedilmeye başlandıkça kullanımını azaltılan veya terkedilen, insan bedenine ve sinir sistemine zararlı etkileri bulunan maddeler olarak tanımlamalar da yapılmıştır⁷. Bu maddelerin insanlar üzerinde yarattığı uyuşukluk, yoksunluk, zihin kaybı gibi nedenlerden dolayı kullanımını bazen kısıtlanmış bazen de yasaklanmıştır ve buna yönelik düzenlemeler birçok toplumda yapılmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanıcılar üzerinde yaptığı psikolojik tesirler doktrinde genel olarak, alışkanlık, bağımlılık, yoksunluk ve tolerans etkileri şeklinde ele alınmıştır.

Doğal veya yapay-sentetik uyuşturucu veya uyarıcıları kullanan kişiler, maddeyi bir kez kullandıktan sonra, maddeye alışmakta ve tekrar kullanmak istemekte, maddeyi kullandıkça psikolojik ve fizyolojik açıdan maddeye bağımlı olmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin alınmaması veya kullanımının azaltılması durumunda kullanıcıda yoksunluk hissi oluşmakta, bunun yanı sıra kullanıma devam edildikçe, ilk kullanımdaki etkilerin yeniden elde edilebilmesi için kullanım dozunun artırılma gereksinimi oluşmaktadır⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler yarattığı bağımlılık hissi, hem beyni hem de vücudu etkileyen bir tür hastalık olarak tıbbi literatürde tanımlanmıştır. Ancak, aynı kaynaklarda, bağımlılık hastalığının tedavi edilebilir bir hastalık olduğunu da belirtilmiştir⁹.

⁵Ahmet Gökmen AKÇAL, Türkiye’de Uyuşturucu Bağımlılığı Kavram ve Boyutları, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1998, s. 11, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/32903.pdf>, et.: 18.05.2023.

⁶Defne TAMAR GÜROL, Bağımlılık Nedir?, Amatem: Alkol–Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi, <http://www.amatem.org/bagimlilik/bagimlilik-nedir/>; Levent Tutanç, “Gaz Kromatografisi Kütle Spektrometresi ile Eroin, Kokain Ve Amfetamin Grubu Maddelerin Birlikte Analizi İçin Yöntem Geliştirilmesi“, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, s. 3, 2009, <https://124.im/JqIQwC>, et.: 20.07.2023.

⁷Larry K GAİNES, Peter B., Drugs Crime and Justice. USA, 1998, s. 5-6, Aktaran: Hamza Ateş, Abdurrahman Muhammet Banazılı, Türkiye’de Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporları Üzerinden Bir İnceleme, Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 2020, s. 65, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1180836>, et.: 18.05.2023.

⁸Akçal, s. 16-19, et.: 18.05.2023.

⁹Tamar Gürol, et.: 20.07.2023.

1.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Sınıflandırılması

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sınıflandırılmasına ilişkin doktrinde ve uluslararası sözleşmelerde görüş birliği bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin birden çok bilim dalının konusunu oluşturması, her geçen gün imal edilen sağlık açısından zararlı ve bağımlılık yaratıcı maddelerin halk arasında kullanılmaya başlanması ve şu ana kadar tanımlanan madde türlerinin fazlalığı gibi hususlardır¹⁰.

Alman uyruklu Farmakolog Louis Lewin'in 1924 yılında klinik kullanım ve insan üzerinde gerçekleşen etkilere yönelik yaptığı sınıflandırma, 1957 yılında Fransız uyruklu nörologlar Jean Delay ve Pierre Deniker'in yaptıkları sınıflandırma, merkezi sinir sistemine etkilerine göre yapılan sınıflandırma, Hollanda hukuk sisteminde kabul edilmiş olan yumuşak-sert uyuşturucu madde şeklindeki sınıflandırma¹¹ ve yine türlere (afyon türevleri-kenevir türevleri-sentetikler-uçucular) göre yapılan sınıflandırmalara tıp alanında yazılan kaynaklarda rastlanılmaktadır¹². Ancak doktrinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin elde edildikleri kaynaklara göre sınıflandırılması, baskın görüş olarak öne çıkmakta ve kabul edilmektedir.

Doktrinde de baskın olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin elde edildikleri kaynaklara göre sınıflandırılması¹³ çalışmamda benimsediğim benimsediğim ve irdeleyeceğim ayrımı oluşturmaktadır. Elde ediliş şekli ve elde edilme kaynaklarının ayırım açısından daha doğru olduğunu, doğal yöntemlerle elde edilenler ile kimyasal yöntemlerle ve laboratuvarlarda elde edilen uyuşturucu maddeler şeklinde incelemelerde bulunulması gerektiğini düşünmekteyim. Bu ayırım doğal uyuşturucu maddeler ve sentetik uyuşturucu maddeler şeklindedir. Elde ediliş şekline göre doğal-sentetik uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olarak yapılan ayırımı, insan bedeni üzerinde yarattıkları etki göz önüne alınarak her uyuşturucu madde türü başlıklar halinde açıklanacaktır.

¹⁰Fatma KARAKAŞ DOĞAN, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015, s. 12.

¹¹Başak BERKÜN, Uyuşturucu Madde Kullanımını Yasallaştırma Eğilimi: Türkiye – Almanya – Hollanda Hukuk Sistemlerinin Karşılaştırılması, Türk Alman Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021, s. 21, <https://openaccess.tau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12846/600/ba%C5%9Fak%20berk%C3%BCn.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, et.: 01/08/2023.

¹²Yiğit İLTAŞ, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu, Çukurova Üniversitesi, Doktora Tezi, 2020, s. 13-18, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, et.: 28.07.2023.

¹³Şener GÜNGÖR, Ali KINACI, Öğreti Ve Uygulama Boyutu İle Uyuşturucu Ve Psikotrop Maddeler İle İlgili Suçlar, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001, s. 122-145.

1.2.1. Doğal Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler

Doğal uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, doğada yetişen bitkilerden elde edilen, bazı hallerde hiçbir ek işleme dahi gerek kalmadan doğrudan madde olarak kullanılabilen maddelerdir¹⁴. Örneğin hint keneviri bitkisinden, haşhaştan ve Güney Amerika’da yetişen bazı mantarlardan da uyarıcı etkisi olan uyuşturucu maddeler de elde edilmektedir¹⁵. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde bu tip uyuşturucu maddeler hakkında “narkotik¹⁶” ibaresinin de kullanıldığı görülmektedir. Her ne kadar adına doğal uyuşturucu madde de denilse insan vücudu için kesinlikle zararlıdır ve bağımlılık yaratma potansiyelleri oldukça yüksektir¹⁷. Doğal uyuşturucu maddelere, afyon ve afyonun türevleri, kenevir ve kenevirin türevleri, koka yaprağı ve işlenmesi ile ortaya çıkan maddeler örnek olarak gösterilmektedir¹⁸.

1.2.1.1. Afyon

Afyon bilinen en eski uyuşturucu maddelerden biridir. Haşhaş bitkisinin ekiminden üretilen madde latince ve uluslararası alanda opium¹⁹ adı ile anılmaktadır. Türkiye’de haşhaş ekimi devlet kontrolündedir ve bu kontrol dahilinde İç Anadolu Bölgesi’nde Tokat, Çorum gibi illerde Ege’de ise Afyon, Balıkesir, Denizli gibi illerimizde ekimi yapılmaktadır. Ancak 1933 yılına kadar ve özellikle 1938 yılında kurulan Toprak Mahsulleri Ofisi’ne (TMO) haşhaş ekim tekel yetkisinin verilmesine kadar ülkemizde afyon ekimi ve ticareti serbestti. Haşhaş bitkisinin ekim izinleri TMO tarafından verilmekte ve denetlemeler de TMO tarafından yapılmaktadır. Üretilen haşhaş kapsüllerinin işlenmesi ve tıbbi alanda kullanımı, ihracı ve ithali de TMO’nun görev tanımında yer almaktadır²⁰.

İşlenmemiş afyona ham afyon adı verilmektedir. Ham afyonun içerisinde kodein, morfin, narsein, tebain türünden alkaloitler bulunmaktadır. Ham afyonun işlenmesi,

¹⁴Metin BAYER, Olay Yeri İncelenme Kriminal Laboratuvar Analizleri, Ankara, Songür Yayıncılık, 2003, s. 208, et.: 20.07.2023.

¹⁵Ercan ALTINSOY, Doğal Ve Sentetik Uyuşturucu Maddeler, Suça Sürüklenen Çocuklar Ve Çocuk Suçlarının Kriminal Açısından Modellemesinin Yapılması, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2022, s. 41, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ZYC0JXNnczPRWt34Lsz6bA&no=ZYC0JXNnczPRWt34Lsz6bA>, et.: 20.07.2023.

¹⁶Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/?ara=narkotik>, et.: 20.07.2023

¹⁷Yeşilay-YEDAM, <https://www.yedam.org.tr/dogal-maddeler-bagimlilik-yapar-mi>, et.: 20.07.2023.

¹⁸Berkün, s. 21-22, et.: 20/07/2023.

¹⁹Yusuf ARSLAN, Duran KATAR, Fatma KAYAÇETİN, İlhan SUBAŞI, Afyon Alkaloitleri ve Önemi, Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 2008, C. 17, Sayı. 1-2, s. 2, <https://124.im/Gz1W8IE>, et. 20.07.2023.

²⁰Toprak Mahsulleri Ofisi, <https://www.tmo.gov.tr/hububat/6/hashas>, et.: 21.07.2023.

kaynatılması, mayalanması ile içilmeye hazır afyon meydana gelmekte, tıbbi işlemler için belirli bir takım işlemlerden geçirilmesi ile de tıbbi alanda kullanılabilir afyon meydana getirilmektedir²¹.

Afyon maddesi ağızdan direkt alınarak kullanılabilceği gibi pipo veya benzeri aletler kullanılmak suretiyle veya sigara tütününü ile birlikte sarılarak içilmektedir. Madde genel itibariyle herhangi bir sentetikle karıştırılmadığı sürece yatıştırıcı ve sakinleştirici etkiye sahiptir, yani merkezi sinir sistemini yavaşlatıcı etkiye sahip bulunmaktadır²². Afyon maddesi, morfin, kodein, hidromorfon, oksikodon, hidrokodon ve eroin gibi birçok madde ve ilacın imal edilmesinde hammadde olarak kullanılmaktadır. Afyon maddesinin hammadde olarak kullanılarak üretildiği uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ilaçların bağımlılık yaratma potansiyeli de oldukça yüksektir²³.

Tüketim konusunda afyon maddesinin popülerliği Çin’de başlamış ve aynı hızda tüm dünyaya yayılmıştır. Asıl kullanım amacı tıp alanı olsa da zaman içerisinde keyif için kullanımı artmaya başlamıştır. Özellikle Çin’de afyon sakızı adıyla bilinen uyuşturucu maddenin kullanımının, 18.yy da artmaya başladığı kaynaklarda belirtilmektedir²⁴.

Dünya’da afyon üretiminin merkezi olarak Afganistan gösterilmektedir. UNODC ismiyle bilinen Birleşmiş Milletler (BM) Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından düzenlenen 2023 tarihli Afganistan Afyon Araştırması Raporu’na²⁵ göre ülkede üretilen afyon miktarının dünya geneli üretim içerisinde önemli bir yere sahip olduğu ve bu ekimden elde edilen gelirin ülke için büyük bir gelir kapısı oluşturduğu görülecektir²⁶. 2007 yılında dünyada üretilen afyonların üretiminin %94’ünü kendisi yapan Afganistan’da son yıllarda Taliban’ın ülkede iktidarı ele geçirmesi ile üretimi daha da arttırdığı 2023 tarihli Afganistan Afyon Araştırması raporundan net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Halen tahminlere ve araştırmalara göre 3 milyon Afganlı insan geçimini afyon tarlalarından sağlamaktadır. Ülkedeki nüfusun %12 ‘si afyon üretiminden gelir elde etmektedir. 2004 yılı için Afganistan’ın afyon ekimi ekonomisinden 2.8 milyar dolar gelir elde edildiği tahmin edilmektedir. Bu rakam 2004 itibariyle GSYİH’nın %64’üne tekabül

²¹Akçal, s. 9, et.: 21.07.2023.

²²Tutanç, s. 11.

²³Philip WEXLER, Encyclopedia of Toxicology, Elsevier/Academic Press, 2014, s. 698-701.

²⁴Tutanç, s. 5-9.

²⁵Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi-UNODC, Afghanistan Opium Survey 2023, <https://124.im/Z1PnH>, et.: 12.03.2024.

²⁶Didem Zeynep YILBAŞ, Afganistan’da Uyuşturucu Ekonomisi İle Mücadele: Afyonun Tarlada İmhasına Yönelik Tedbirlere Öncelik Veren Stratejilerin Sınırları, Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, 2005, s. 1, <https://tls.tc/asGce>, et.: 21.07.2023.

etmektedir. Yıllar içerisinde üretimin artması ile bu kaynaktan elde edilen gelir de artmıştır²⁷. 2022 yılında yapılan üretime ilişkin UNODC 2022 Afganistan Afyon Araştırması Raporuna göre ekim alanı 2021 yılına göre %32 artış göstermiş ve 233 bin hektar alanda 6.200 ton afyon ekildiği belirtilmiştir²⁸. Eroin maddesi ile morfin maddesi üretiminde hammadde olan afyonun Afganistan ve Güneydoğu Asya ülkeleri dışında Litvanya ve Letonya gibi Doğu Avrupa ülkelerinde de üretildiğine dair raporlar da bulunmaktadır²⁹.

Afyon üretiminin sınırlandırılması ile ilgili birçok ülke birden çok kez toplantılar yapmış ve bu toplantılar sonrasında kendi aralarında protokoller imzalamıştır. Protokol adlarında da genel olarak “afyon protokolü” ibaresi geçmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak 1909 yılında Şanghay'da Uluslararası Afyon Kongresi yapılmış ve burada tavsiye niteliğinde kararlar alınmıştır. 1912 yılında Lahey Afyon Anlaşması imzalanmış ve belirli kararlar alınmıştır³⁰. Bunları 1925 ve 1931 tarihlerinde imzalanan Cenevre Afyon Anlaşmaları³¹, Zararlı İlaçlar ile ilgili 1936 Cenevre Anlaşması, Sentetik Uyuşturucular ile ilgili 1948 Paris Sözleşmesi, 1953 yılında imzalanan New York Protokolü, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair BM Tek Sözleşmesi³² ile 1971 tarihli BM Psikotrop Maddeler Sözleşmesi³³ ve 1988 yılında imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM sözleşmesi³⁴ takip etmiştir. Bu sözleşmelerin en önemlisi Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi'dir. Genel olarak afyon üretimine karşı önlem almak amacıyla toplanan devletler daha sonra tüm

²⁷Yılbaş, s. 1, et.: 21.07.2023.

²⁸Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Uyuşturucu Raporu, s. 16, et.: 21.07.2023.

²⁹EMCDDA-Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 2009 Annual Report, Luxembourg: Publication Office of the European Union, https://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2009_en, et.: 23.07.2023.

³⁰Burak ÇITIR, Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 2015, Sayı: 1, s. 31-32, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197540>, et.: 23.07.2023.

³¹16.11.1948 Tarihli ve 5181 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Bir Takım Sözleşmelerin Onanmasına Dair Kanun, RG 21 Kasım 1948, Sayı: 6838, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf, et.: 23.07.2023.

³²12.05.1967 Kabul Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, RG., 12 Mayıs 1967, Sayı: 12596 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>, et.: 30.07.2023.

³³07.03.1981 Kabul Tarihli 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, RG., 7 Mart 1981, Sayı: 17272 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>, et.: 05.08.2023.

³⁴25.11.1995 Kabul Tarihli 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, RG., 25 Kasım 1995, Sayı: 22474 https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc078/kanuntbmmc078/kanuntbmmc07804136.pdf, et.: 05.08.2023.

uyuşturucu maddelerin üretimi ve tüketimi ile ilgili önlemler alma çabası içine girmişlerdir³⁵.

1.2.1.2. Esrar

Esrar maddesi ülkemizde ve dünyada en yaygın tüketilen uyuşturucu ve uyarıcı maddedir. Hemen hemen dünyanın her yerinde kolayca yetişen ve ucuz olan kenevir bitkisinden elde edilmesi nedeniyle tüketimi fazladır. Avrupa ve Uzakdoğu ülkelerinde Cannabis adı ile anılmaktadır³⁶. Bitki her toplumda farklı isimlerle anılmakta ve birçok türü üretilmektedir. Esrar, kenevir-cannabis bitkisinden elde edilmektedir³⁷. Merkezi sinir sistemini etkileyen bir uyuşturucu ve uyarıcı maddedir. Esrarın ana psikoaktif madde sayılan kısmı tetrahidrokannabinoldür (THC). Uyuşturucu madde ile ilgili suçlarda alınan uzmanlık raporlarında THC ihtiva eden esrar maddesi olarak anılmaktadır. Bu maddenin bir türevi ise Marihuana maddesidir.

Esrar maddesini kullanıcılar, bu maddeyi zihni rahatlattığı ve sinir sistemini yatıştırdığı şeklinde tanımlamaktadır. Yapılan tıbbi incelemelerde kullanıcıların beyinlerinde küçülme görülmüştür. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından uyuşturucu ve bağımlılık yapan maddeler ile ilgili araştırma yapılması ve önlemler alınması için kurulan komisyona ait raporda da uyuşturucu maddelerin bireylerin öğrenme kabiliyetlerine ve zekalarına etkide bulunduğu, bu nedenle esrar maddesine zeka zehri denildiği belirtilmiştir³⁸. Bu değerlendirmelere karşın, bazı kesimlerce halen uyuşturucu madde olmaktan çok keyif verici madde olarak görülmekte hatta sigara ve alkolden daha az zararlı olduğu savunulmaktadır³⁹.

Esrar maddesinin insan vücuduna kanıtlanmış birçok zararlı etkisi bulunmaktadır. Tıp kitaplarında bu etkilerin kısa dönem etkiler ve uzun dönem etkiler olarak ayrımının yapıldığı görülmektedir. Kısa dönemde kullanıcının göz bebeklerinde büyüme ve kızarma, ağız kuruluğu, kalp atışlarının hızlanması ve ani tansiyon değişiklikleri yaratmaktadır. Uzun dönemde ise kullanıcılarda beyin hasarı, öğrenme güçlüğü, uyku ve

³⁵Tutanç, s. 7.

³⁶Özgür ÖZTÜRK, Esrar-Cannabis, İstanbul Psikiyatri Enstitüsü, <https://www.ipe.com.tr/tr/icerik/47/esrar-cannabis>, s. 5-6, et.: 23.07.2023.

³⁷Amatem, <http://www.amatem.org/maddeler/esrar-kenevir/>, et.: 23.07.2023.

³⁸Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı Ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gerek Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyon Raporu, s. 71, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/9037c511-a4b6-4e37-b773-dbf3a3e79504>, et.: 23.07.2023.

³⁹Amatem, <http://www.amatem.org/maddeler/esrar-kenevir/>, et.: 23.07.2023.

iştah bozuklukları, erkek ve kadınlarda cinsel verimliliğin azalması ve reflekslerde bozulma gibi belirtilere rastlanılmaktadır⁴⁰. Esrar maddesini anlatan klasikleşmiş kitaplardan biri olan Walter Benjamin isimli yazarın “Esrar Üzerine” isimli kitabında da belirtilen etkilerin kullanıcılarda yaşandığına dair bilgiler ve deney tutanakları mevcuttur⁴¹. Ancak esrar maddesinin kullanıcı üzerindeki etkisi genel olarak kullanılan maddenin saflık oranı, kullanılan miktar ve kullanım sıklığı, kullanıcının sağlık durumuna göre değişiklik göstermektedir⁴².

Esrar maddesinin kullanım şekli de bölgeden bölgeye ve hatta kullanıcıdan kullanıcıya göre farklılık göstermektedir. Genellikle sigara gibi sarılarak tüketilen maddeyi bazı kullanıcılar çay gibi demleyerek, bazıları ağız yoluyla çiğneyerek, bazıları da pet şişe içerisinde yakarak kullanmaktadır⁴³. Hatta esrar tüketiminin serbest bırakıldığı bazı Avrupa ülkelerinde bu maddenin kek, kurabiye içerisine karıştırılarak satıldığı da görülmektedir.

Yetiştirilmesi oldukça kolay ve maliyetsiz olduğundan dünya genelinde en çok üretilen ve tüketilen uyuşturucu maddedir. Kolay üretilebilir olması sebebi ile Dünya'nın birçok ülkesinde ekimi yapıldığı için ekim kontrolü çok zor yapılmaktadır. Dünya genelinde ekimin en çok yapıldığı yerler olarak ise Güney Amerika ülkeleri ile Güney Asya ülkeleri gösterilmektedir⁴⁴. Ülkemizde de kenevir ekimi devlet kontrolünde yapılmaktadır. Ekim alanları ve bunların sınırlandırılması ile kontrolüne yönelik 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanun yürürlükte. Ülkemizde 2313 sayılı kanun⁴⁵ kapsamında bireysel olarak esrar ekilmesi durumunda kanunun 23. maddesine göre faillere kullanım amaçlı ekimden veya ticari amaçlı ekimden ceza verilmektedir.

1.2.1.3. Eroin

Eroin, haşhaş bitkisinin tohumunun kabuk kısmından elde edilen morfinin sentezlenmesi⁴⁶ ile oluşan, morfinden dört-sekiz kat daha güçlü⁴⁷, insan vücuduna zararı

⁴⁰Rabia BİLİCİ, Başak ÜNÜBOL vd., Esrar ile İlişkili Bozukluklar, SBÜ Bağımlılıkla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi, <https://124.im/vhLI>, et.: 23.07.2023.

⁴¹Benjamin W, Esrar üzerine, Ankara, İmge Kitabevi, Çeviren: Suat Kemal Angı, 2015.

⁴²Akçal, s.12, et.: 23.07.2023.

⁴³Timberlake, D. S., A comparison of Drug Use and Dependence Between Blunt Smokers and Other Cannabis Users, 2009, s. 401-415., <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19212929/>, et.: 23.07.2023.

⁴⁴Tutaç, s. 23, et.: 23.07.2023.

⁴⁵2313 sayılı Kanun, et.: 23.07.2023.

⁴⁶TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=eroin>, et.: 23.07.2023.

⁴⁷Akçal, s. 11, et.: 23.07.2023..

neredeyse en fazla olan sentetik bir opioid olan uyuşturucu maddedir. Eroin, haşhaş bitkisinin içeriğinde bulunan afyondan üretilen yarı sentetik bir opioiddir. Bağımlılık yapma durumu çok fazladır. Yüksek bağımlılık yapma durumu, insan vücudunda, merkezi sinir sistemin yaptığı yıkıcı tahribat nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından ve birçok ülke tarafından kullanımı ve ticareti yasaklanmış, çok ağır cezai müeyyidelere tabi tutulmuştur⁴⁸. Küresel anlamda dünya geneli üretimin %80'i Afganistan'dan sağlanmaktadır. Myanmar ve Meksika'da üretim konusunda Afganistan'ı takip eden tedarikçisi ülkelerdir. Türkiye'de de eroin kullanımı önem arz edecek ölçüdedir. Emniyet Genel Müdürlüğü raporlarına göre 2022 senesinde ülkemizde gerçekleşen 17.503 olayda 7.972 kg (bir önceki yıla göre %64 düşüş) eroin ele geçirilmiştir⁴⁹. Aynı zamanda, Avrupa'daki kullanıcı kitlesini hedef alan üreticiler özellikle son dönemde Avrupa'da da eroin laboratuvarları kurmuştur. 2021 yılında Hollanda'da üç eroin üretim laboratuvarı tespit edilmiştir. Eroin üretiminde ham madde olarak kullanılan asetik anhidrit isimli kimyasalın üretimi önemli Avrupa ülkelerinde gerçekleştiği için, üretime yönelik tedariğin de kolay gerçekleşmesi sebebi ile Avrupa'da eroin üretimi artmıştır⁵⁰.

Genel olarak damar yolundan alınmakla birlikte, duman soluma şeklinde de kullanılmaktadır. İlk kullanımlarda vücuda iyi geldiği ve zihni rahatlattığı düşüncesiyle kullanmakta olan kişiler daha sonraları sadece yoksunluk yaşamamak için, yani bağımlı oldukları için maddeyi kullanmayı istemekteyler. Kullanıcı kişilerde uyuşukluk belirtileri görülmekte, göz bebeklerinde küçülme, uyku bozuklukları, iştahsızlık, cinsel sorunlar ve vücut ağrıları sıklıkla görülmektedir. Kullanıcılarda en büyük belirtilerinden biri de yoksunluk hissi yaratmasıdır⁵¹.

1.2.1.4. Kokain

Kokain, koka adlı bitkiden elde edilen tehlikeli bir tür uyuşturucu maddedir⁵². Güçlü bir uyarıcı olduğu için tıbbi alanda da kullanılmaktadır. Diğer maddelerden farklı olarak fiyat anlamında da pahalı bir uyuşturucudur. Genellikle gelir seviyesi yüksek bireyler tarafından tercih edilmektedir. Kokainin kullanımı antik çağlara kadar uzanmaktadır.

⁴⁸Oğuzhan BOZKURT, Madde Bağımlısı Bireylerin Bağımlılık Süreçlerinde Ailenin Etkisi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2015, s. 30, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=poleLGoMSccI5jlCfxm1yg&no=iZjTjd6ZZVDYrbEr5MslCA>, et.: 23.07.2023.

⁴⁹Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Uyuşturucu Raporu, s. 16, et.: 23.07.2023.

⁵⁰Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Uyuşturucu Raporu, s. 17, et.: 23.07.2023.

⁵¹Amatem, <http://www.amatem.org/maddeler/eroin/>, et.: 23.07.2023.

⁵²TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=kokain>, et.: 23.07.2023.

Yapılan araştırmalarda mumyalanmış insan kalıntıları üzerinde yapılan analizlerde koka kullanımına dair bulgulara rastlanmıştır. Aynı zamanda tıp alanında da kullanımının olduğu ve koka yapraklarının çiğnenmesinin 19.yy’da birçok doktor tarafından reçete edildiği kaynaklardan anlařılmaktadır⁵³. İlaç olarak kullanılan kokadan üretilen bir ilacın 1855 yılında diş ağrılarını için kullanılmak amacıyla piyasaya sürüldüğü belirtilmektedir⁵⁴.

Dünya genelinde üretim en fazla Kolombiya ve diğer Güney Amerika lkelerinde yapılmaktadır. Güney Amerika lkelerinde yetişen Coca isimli bitkinin yapraklarından elde edilerek üretim gerçekleşmektedir. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi 2015 raporuna göre 2015’te 156.500 hektar olan dünya geleni yasa dışı koka ekim alanı 2020 yılında 234.200 hektara ulaşmıştır. 143.000 hektar ile en fazla ekim Kolombiya’da gerçekleşmiş, bunu 61.800 hektarla Peru ve 29.400 hektarla da Bolivya takip etmiřtir⁵⁵.

1.2.1.5. Morfin-Bazmorfin

retimi afyon bitkisinden yapılmakta olan morfinin⁵⁶, kimyasal izolasyonu 19. Yy’ın başında W. Sertürner tarafında yapılmıřtır⁵⁷. Tıp alanında geniş kullanım alanı bulunan morfin, bilinen en güçlü ağrı kesicilerdendir⁵⁸. Morfin halen kanser ağrılarının bastırılması amacıyla kullanılan ağrı kesicidir ve DSÖ tarafından ağrı kesici olarak belirlenmiş ilk ilatır⁵⁹. Güçlü bir uyuşturucu madde olduğu için sinir sisteminde kalıcı hasarlar bırakabilmektedir.

Türkiye’de Tarım ve Orman Bakanlığı’nın belirlediği yasal ekim alanlarında mevzuata uygun olarak üretilen üretilen haşhaş maddeleri, TMO’nun taşra birimleri aracılığı ile üreticilerden satın alınarak, Afyon Alkaloidleri Fabrikasına nakledilmektedir. Afyon Alkaloidleri Fabrikasında üretime giren morfin ve türevleri, yurt içi ve yurt dışı ilaç üretimlerinde alkaloid ham madde ihtiyaını karřılamaktadır⁶⁰.

⁵³Altınsoy, s. 32, et.: 23.07.2023.

⁵⁴Tuta, s. 16, et.: 23.07.2023.

⁵⁵Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, s. 20, et.: 23.07.2023.

⁵⁶Furkan AKGL, “Bazı Uyuşturucu Madde Ve Türevlerinin Analitik Ve Kemometrik Yöntemlerle Tayini”, https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/28874/1/Furkan_Akg%C3%BCI.pdf, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ niversitesi, 2022, s. 8, et.: 23.07.2023.

⁵⁷Chandrasekhar Krishnamurti and SSC Chakra Rao, The İsolation of Morphine by Sertürner, <https://124.im/EGyih1>, et.: 20.02.2024.

⁵⁸Tuta, s. 14, et.: 23.07.2023.

⁵⁹Altınsoy, s. 21.

⁶⁰Toprak Mahsulleri Ofisi, <https://www.tmo.gov.tr/hububat/6/hashas>, et.: 24.07.2023.

1.2.2. Sentetik Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler (Psikotrop Maddeler)

TDK, sentetik kelimesini “yapay” olarak tanımlamıştır⁶¹. Aslında sadece bu yapay kelimesi bile uyuşturucu maddenin ne şekilde üretildiği, ne şekilde zararlı olabileceği hakkında fikir verebilmektedir. Yapay uyuşturucular, doğal uyuşturucuların genel anlamda işleminden geçmesi, bir başka kimyasal madde veya zehirlenme etkisi olan maddeler ile karıştırılması ve laboratuvarlarda işlemlerden geçmesi sonucu elde edilen, doğallığını kaybetmiş maddelerdir. Laboratuvarlarda üretildikleri ilk zamanlarda tedavi amaçlı kullanılmaları planlanmaktayken, zararlı etkilerinin gözlenmesi ve uyuşturucu madde bağımlıları arasında kullanılmaya başlandığı anlaşılınca yasaklanmaları sağlanmıştır⁶². Genellikle kullanıcılar üzerinde kuvvetli halüsinatif etki yapmasının yanı sıra oldukça ucuz olmasından dolayı kullanımı son dönemlerde oldukça yaygınlaşmıştır⁶³.

Ülkemizde sentetik uyuşturucu maddeler ile ilgili sürekli yeni düzenlemeler yapılmakta ve ticari anlamda bulundurma durumlarında doğal uyuşturucu maddelerden cezai müeyyide olarak daha ağır cezalandırma sağlanmaktadır. Ülkemizde 7. Yargı Paketi olarak anılan kanun 28/03/2023 tarihinde kabul edilmiş, 05/04/2023 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Yapılan düzenleme ile TCK’nın 188/4-a maddesi yeniden ele alınmış, fıkraya “sentetik katinon, sentetik opioid, amfetamin ve bu maddelerin türevleri” ibaresi eklenmiştir⁶⁴.

Sentetik uyuşturucular, merkezi sinir sistemini yavaşlatan türler olarak depresantlar, uyarıcı olarak tanımlanan Stimulantlar, hayal gösteren Halüsinojenler, Captagon, uyuşturucu ve çözücü maddeler ve sentetik kannabinoidler başlıkları genel olarak ayrılmışlardır.

Bu başlık altında yapılan ayrımlar doğrultusunda sentetik uyuşturucu türleri ile alakalı bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

⁶¹TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=sentetik>, et.: 24.07.2023.

⁶²Akçal, s. 13, et.: 24.07.2023

⁶³Fattore LIANA, Fratta WALTER. Beyond THC: The New Generation of Cannabinoid Designer Drugs, Front Behav Neurosci, 2011, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22007163/>, s. 1-12, et.: 24.07.2023.

⁶⁴28.03.2023 Kabul Tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 05 Nisan 2023, Sayı: 32154, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230405-3.htm>, et.: 24.07.2023.

1.2.2.1. Depresantlar (Yatıştırıcılar)

Akıl faaliyetlerini yavaşlatan ve sinir sistemini uyuşturan depresantlar⁶⁵ genel olarak Barbitüratlar ve Benzodiazepinler olmak üzere iki ayrıma tabi tutulmaktadır⁶⁶. Kullanıcıların zihnini yavaşlatan ve sinir sistemini uyaran türden kimyasal maddelerdir.

Barbitüratlar genellikle uyku ilaçlarının içerisinde aktif etken madde olarak bulunmaktadır ve ağrı kesici özelliği bulunmaktadır. Benzodiazepinler ise genellikle kaygı giderici oldukları için anksiyolitik tedaviler ile antiepileptik tedavilerde kullanılmaktadır. Her iki kimyasalın da fazla kullanımı bağımlılığa neden olabilmektedir⁶⁷.

1.2.2.2. Halüsinojenler-Hayal Gördürenler

En çok bilinen türü LSD olan halüsinojenler, kuvvetli kimyasal yapısı nedeniyle kullanıcıların duygu ve düşünceleri çok fazla etkilemekte olan kuvvetli bir yapay uyuşturucu madde türüdür⁶⁸. Kimyasal ismi D-Liserjik Dietilamid olmasına rağmen kısaca LSD ismi ile anılmaktadır. Dünya genelinde bilinen en çok kafa karıştırıcı madde olarak da nitelendirilmektedir. Daha çok eğlence amacı ile kullanılan maddenin 1943 yılında Albert Hofmann tarafından sentezlenmesinden sonra kullanımı daha da artmıştır⁶⁹.

LSD isimli madde, etkili yapısından dolayı sinir sistemi tahribi fazlaca gerçekleşmekte ve kullanıcılarda özellikle akli zayıflık, cinsel yönelim değişiklikleri, şuur bozuklukları, intihar eğilimi artışı ve yorgunluk fazlaca gözlemlenmektedir⁷⁰. Genellikle ağız yoluyla alınmaktadır. Hayal gördüren etkisinin oldukça fazla olmasından dolayı kullanıcılarda kullanımdan kısa bir süre sonra görüş ve düşünme farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Kullanıcılar çevresindeki olayları idrak etmekte zorlanmakta, gerçekte olmayan şekiller ve farklı renkte cisimler görmekte, gerçek olmayan duygular hissederek, zaman ve mekan algılarını yitirmektedirler⁷¹.

⁶⁵Akçal, s. 13, et.: 24.07.2023.

⁶⁶Altınsoy, s. 36, et.: 24.07.2023.

⁶⁷Niza ÖZDEMİR, TCK'da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009, s.16, et.: 27.07.2023.

⁶⁸Özkan ÖZMEN, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2009, s. 22, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET001761.pdf>, et.: 27.07.2023.

⁶⁹Luke DAVID, A Tribute to Albert Hofmann on His 100th Birthday: The Mysterious Discovery of lsd and The Impact of Psychedelics on Parapsychology, The Paranormal Review, 2006, s. 1-8, <https://tls.tc/iIeD2>, et.: 27.07.2023.

⁷⁰Özdemir, s. 16.

⁷¹Amatem, <http://www.amatem.org/maddeler/lsd/>; Akçal, s. 14, et.: 10.09.2023.

Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte Yargıtay uygulamalarında TCK'nın 188/4-a maddesi uyarınca artırım nedeni olarak görülme⁷² LSD maddesinin insan vücuduna verdiği zararın büyüklüğü, kuvvetli kimyasal yapısı ve suça konu maddenin imal ve ticareti açısından caydırıcılık sağlanması gerekliliği nedenleriyle TCK'nın 188/4-a maddesi kapsamına alınarak bu maddelerin konusunu oluşturduğu imal ve ticaret suçlarından dolayı verilecek cezalarda artırım yapılması gerektiği kanısındayım.

1.2.2.3. Stimulantlar-Uyarıcılar

Uyarıcılar, sinir sistemine etki yapmaktadırlar. Bu maddelerin en çok bilinen ve kullanılan türleri amfetamin türevleridir. Amfetamin ve metamfetamin aynı kimyasal özellikte olan uyuşturucu ve uyarıcı madde türleridir. Aynı şekilde MDMA⁷³ adı ile anılan ekstazi isimli uyuşturucu madde de bu türden olup türün en tehlikeli ve popüler maddelerindendir⁷⁴. Halk arasında ateş buz olarak da tabir edilen maddeye ucuz fiyatından dolayı kullanıcılar tarafından yönelim fazladır.

ATS sınıfında yer alan sentetik uyarıcılardan olan ve tüketimi ülkemizde oldukça fazla olan Metamfetamin, Captagon, amfetamin ve ecstasynin saflık oranının tespiti kriminal laboratuvarlar tarafından yapılabilmektedir.

7. Yargı Paketi olarak adlandırılan 7445 sayılı kanunun Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla "amfetamin ve türevleri" 05/04/2023 tarihinden itibaren TCK'nın 188/4-a maddesi kapsamına alınmıştır⁷⁵.

Özellikle son zamanlarda metamfetamin maddesine yönelik kaçakçılık eylemlerinin çıkış yerleri olarak Myanmar, Afganistan ve İran gösterilmektedir. Ülkemizde tutulan istatistik bilgilerinde 2022 yılında 77.765 metamfetamin maddesi ile ilgili olay gerçekleşmiş ve bu olaylarda 16.210 kg metamfetamin ele geçirilmiştir. Aynı zamanda, BM Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun 2023 tarihli raporuna göre, metamfetamin maddesine yönelik kaçakçılık fiillerinde Türkiye'de önemli artış olduğu, metamfetamin maddesine bağlı ölümlerin artışı ve bu maddenin halk sağlığını ciddi oranda tehdit ettiği, İstanbul ilinde sıvı halde bulunan metamfetamin maddesini kristalize hale getirmekte

⁷²Yargıtay 10. CD'nin 09.01.2023 tarihli 2021/6485E-2023/23K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

⁷³Amatem, Ecstasy, <http://www.amatem.org/maddeler/ecstasy/>, et.: 27.07.2023.

⁷⁴Fatma Sultan KILIÇ, "Bağımlılık ve Uyarıcı Maddeler", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Dergisi, 2016, s. 57, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/190629>, et.: 27.07.2023.

⁷⁵28.03.2023 Kabul Tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 05 Nisan 2023, Sayı: 32154, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230405-3.htm>, et.: 27.07.2023.

kullanılan tesislerin bulunduğu hususları vurgulanmıştır⁷⁶. Bu bilgiler ülkemizde tüketiminin ne denli fazla olduğunun göstergesidir⁷⁷.

1.2.2.4. Captagon

Captagon maddesi, üretimi bir dönem Almanya’da yasal olan, 1960’lı yıllarda Alman bir ilaç firması tarafından nörolojik ve psikiyatrik bir takım hastalıkların tedavisinde kullanılmak amacıyla yasal olarak üretilen “fenetylline” maddesini içeren, bağımlılık etkisinden ve kötüye kullanımından dolayı yasaklanan amfetamin türevi bir tür uyuşturucu maddedir. Çok etkili bir uyarıcı olduğu için halk arasında, kamyoncu hapi, gece kuşu gibi tabirlerle de anılmaktadır. Bu tabirler, kullanıcılar üzerinde ciddi uykusuzluk hissetmeme, dikkat eksikliği giderme ve enerji artışı gibi etkileri olması sebebiyle kullanılmaktadır⁷⁸.

Captagon maddesi, kullanıcılar üzerinde ciddi bağımlılıklar yaratmakta, kullanıcıların beyinsel, psikolojik bütünlüklerine önemli zararlar vermektedir. Ülkemizde 2022 yılı içerisinde 2245 Captagon olayı gerçekleşmiş, bir önceki yıla göre % 73 artışla 23.745.026 adet Captagon ele geçirilmiştir⁷⁹.

1.2.2.5. Uçucu- Çözücü Maddeler

Solunum ile vücuda giren, inhalantlar adı ile anılan ve ruhsatlandırılan maddelere “japon yapıştırıcıları, aerosol maddeler, saç spreyleri, bally, anestezi etkili maddeler, çakmak gazları ve kuru temizleme alanında kullanımı olan sıvı maddeler örnek olarak gösterilebilir. Bu tip maddelerin toplum içinde kullanımı oldukça fazla olmakla birlikte insan sağlığını da kötü yönde etkilediği bilinmektedir⁸⁰.

1.2.2.6. Sentetik Kannabinoidler

Sentetik kannabinoidler, sinir sistemini uyandıran ve halüsinojen etkiler gösteren, güçlü etki ve hasarlar bırakan ve 300’e yakın kimyasal çeşidinin olduğu bilinen narkotik maddelerdir. Çin’de üretilen ve genellikle oradan getirilen ham maddenin çözülmesi

⁷⁶Sevil ATASOY, Üsküdar Haber Ajansı, <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/44493/birlesmis-milletler-dunya-2023-uyusturucu-raporu-aciklandi>, et.: 10.03.2024.

⁷⁷Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, s. 31, et.: 27.07.2023.

⁷⁸Yedam, Captagon Maddesinin Bilinmeyen Yüzü, <https://www.yedam.org.tr/captagon-maddesinin-bilinmeyen-yuzu>, et.: 27.07.2023.

⁷⁹Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, s. 30, et.: 27.07.2023.

⁸⁰Ünlü, s. 43.

oldukça kolay ve çoğaltılması için basit düzenekler yeterlidir. İçerisine haşere ve tarım ilacı gibi zehirli katkı maddeleri eklendiği için bahsedildiği gibi kullanıcılar bu maddelerin neden olduğu zehirlenme etkisini narkotik madde etkisi sanmaktadırlar⁸¹. Kullanım şekli esrar maddesinin kullanılması ile aynı olduğu için kullanıcılar tarafından vücuda verdiği zararın boyutu idrak edilememektedir. Esrar maddesinin vücuda verdiği etkilere ek olarak sentetik uyuşturucular kimyasal olmasından dolayı insan vücudu üzerinde öldürücü etkiler de göstermektedir. Sentetik kannabinoidler halk arasında bonzai ya da jamaican adıyla da anılmaktadırlar⁸².

Ucuz kimyasal ürünlerle genellikle tütün gibi ürünlerin karıştırılması sonucu oluşan sentetik kannabinoid maddelerinin ucuz fiyatından ve kolay bulunabilirliğinden dolayı uyuşturucu pazarında daha fazla bulunduğu görülmektedir. NPS grubuna dahil uyuşturuculardan olan kannabinoidleri, sentetik katinonlar takip etmektedir. Türkiye’de 2021 yılında 30 bin sentetik madde olayı yaşanmış ve 2251 kg madde yakalanmıştır. Ancak, 2022 yılında yakalanma olayında yarı yarıya azalma yaşanmış ve 1056 kg sentetik madde yakalandığı emniyet kaynaklarının raporlarında bildirilmiştir⁸³.

Sentetik kannabinoid maddeleri ile ilgili alakalı bir durumda, bu maddelerin saflık (netlik-net uyuşturucu miktarı) oranlarının tespitinin mümkün olmamasıdır. Diğer uyuşturucu maddelerin neredeyse hepsinde net uyuşturucu madde miktarı tespiti mümkün iken sentetik kannabinoidlerde bu oranı belirlemek mümkün olamamaktadır. Nedeni ise kimyasalların tütün- esrar gibi maddelerin her yerine etki etmesi ve elde bulunan, karıştırılan maddenin tütün-esrar gibi maddelerin her yerine karışmasıdır. Örnek vermek gerekirse; tütün üzerine sıkılarak karıştırılmaya çalışan sıvı bir sentetik kimyasal madde, tütünün tamamını zehirlenmekte ve bu sebeple saflık oranının tespiti mümkün olmamaktadır.

Sentetik uyuşturucu maddelerin esasen laboratuvar ortamında üretilen kimyasal uyuşturucu maddeler olması nedeniyle, her geçen gün yeni bir türü ortaya çıkmaktadır. Yeni çıkan maddelere karşı önlem alınabilmesi ve kullanımının engellenebilmesi amacıyla ülkemizin de içerisinde bulunduğu Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) içerisindeki birimlere bağlı erken uyarı ekipleri kurulmuştur⁸⁴.

⁸¹Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, s. 33, et.: 28.07.2023.

⁸²Amatem, <http://www.amatem.org/maddeler/bonzai/>, et.: 28.07.2023.

⁸³Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, s. 33, et.: 28.07.2023.

⁸⁴İltaş, s. 44, et.: 28.07.2023.

1.3. Uluslararası Sözleşmeler

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti alanında kanunlar aracılığıyla yaptığı düzenlemelerin yanında ayrıca birçok uluslararası sözleşmeye de taraf olarak bunları da hukuk sisteminin bir parçası haline getirmiştir⁸⁵. Bu tip uluslararası sözleşmelere taraf olunması, suç ile önleyici mücadele etmeye çalışılması, suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerine karşı koyma çabası ve suçluların iadesi ile doğrudan ilgilidir. Aşağıda başlıklar halinde değinilecek bu uluslararası sözleşmeler T.C. Anayasasının 90. maddesinin beşinci fıkrasına⁸⁶ göre usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulduğu için kanun hükmündedir ve iç hukukumuzun birer parçası olmuşlardır⁸⁷.

Ülkeler bu sözleşmelere taraf oldukları tarihten itibaren kendilerine yüklenen yükümlülüklerine yerine getirmeyi ve iç hukuklarına entegre etmeyi taahhüt etmektedirler. Sözleşmelere aykırı davranış hali uluslararası haksız fiil yaratacak ve ülkelerin hukuki sorumluluğunun doğmasına sebep olabilecektir⁸⁸⁹.

Konumuz gereği değineceğimiz uyuşturucu veya uyarıcı maddelere yönelik yasaklama ve kontrol altına almaya yönelik örgütlerin de adından kısaca bahsetmek gerekmektedir. BM Ekonomik ve Sosyal Konsey, BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu, DSÖ, UNODC, BM Uyuşturucu Kontrol Programı, Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Denetleme Fonu, Avrupa Konseyi, Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) ve İnterpol gibi kuruluşlar uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti ve kullanımı ile ilgili çalışmalar yapmakta ve bu çalışmalar sonucunda uluslararası anlaşmalar düzenlenmektedir⁹⁰.

Taraf olunan uluslararası anlaşmaların en önemlilerine kısaca değinmek gerekirse;

⁸⁵Nevzat TOROSLU, Haluk TOROSLU, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayın, 2018, s. 78.

⁸⁶T.C. Anayasası, et.: 28.07.2023.

⁸⁷İltaş, s. 54, et.: 28.07.2023.

⁸⁸Ramazan GÜREŞÇİ, Uluslararası İnsancıl Hukukun Otonom Özellikli Silah Sistemlerine Uygulanmasına İlişkin Temel Sorunlar, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2022, s. 224-227, <https://katalog.marmara.edu.tr/veriler/cokluortam/cokluortam/D/C/F/B/D/62e10ea6a0f98.pdf>, et.: 28.07.2023.

⁸⁹BM Uluslararası Hukuk Komisyonu, Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts with Commentaries Commentary, md. 1(1)- 12, https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf, et.: 28.07.2023.

⁹⁰Mesut UZUNTOK, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2008, s. 116-124, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=K9hF03UfDoTnIHFu2kAzrQ&no=PdHLOt4wdhcjeK4dpW7oHg>, et.: 30.07.2023.

1.3.1. 1909 Şanghay Afyon Anlaşması

Uluslararası alanda uyuşturucu maddeler ile ilgili ilk anlaşma olma özelliğine sahip olan bu anlaşma, afyon maddesinin Çin’de tüketiminin artıp diğer ülkelere de yayılmasına müteakip Şanghay’da düzenlenmiş ve birleşmeye birçok Avrupa ülkesi, ABD ve Rusya katılım sağlamıştır⁹¹. Afyon tüketiminin sınırlandırılması ve kullanımı ile mücadele konusunda birçok önemli tavsiye niteliğinde karar alınmıştır. Bu anlaşma hükümleri katılan delegelerin onaylama yetkisi olmaması sebebiyle tavsiye niteliğinin ötesine geçmemesine rağmen, esasen daha sonraki anlaşmaların temelini oluşturacaktır⁹².

1.3.2. 1912 La Haye Afyon Sözleşmesi

Şangay’da Afyon Anlaşması için toplanan ülkeler üç yıl sonra tekrar toplanmış ve bu defa uluslararası bağlayıcılığı olan bir sözleşme imzalamışlardır. Bu sözleşmede uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin sınıflandırılmasının yapılmasının ardından maddelerin üretimi, ülkeler arası dolaşımı ve kullanımına yönelik sınırlandırmalar ve cezai müeyyidelerin iç hukuklarda düzenlenmesi hususunda kararlar alınmıştır. Türkiye bu uluslararası anlaşmaya 1933 tarihinde taraf olmuştur⁹³. Bu anlaşma iç hukukumuzda yer alan 2313 sayılı “Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’a kaynak olmuştur⁹⁴.

1.3.3. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmesi

1. Dünya Savaşı sonrası toplanan ülkeler La Haye sözleşmesinde yer alan kararlara benzer kararlar almış ve bu kararların denetimini yapmak üzere Daimi Merkez Komitesi adında bir komite kurulmasını kararlaştırmıştır⁹⁵. Bu sözleşme ile La Haye Sözleşesi

⁹¹Ünlü Abdurrahman, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, s. 70.

⁹²Burak Çıtır, “Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu, 2015, s. 31, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197540>, et.: 30.07.2023.

⁹³Uyuşturucu maddeler ile ilgili bir takım sözleşmelerin onanmasına dair kanun, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf, et.: 30.07.2023.

⁹⁴Tuğçe Yavuz GÜNDÜZ, TCK’da Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Aktaran Ünlü, 2021, s. 72.

⁹⁵Fatma Abay, “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2016, s. 37, et.: 30.07.2023.

kapsamında kabul edilen esasların kapsamının genişletilerek yeniden kabul edildiği bir sözleşmedir⁹⁶⁹⁷.

1.3.4. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi

La Haye ve 1925 Cenevre anlaşmalarında eksik kalan hususların görüşüldüğü⁹⁸ ve tamamlandığı sözleşmedir⁹⁹. Ülkemizde bu sözleşmeye 21/11/1948 tarihinde RG'de yayımlanan 5181 no'lu kanunla taraf olmuştur. Uyuşturucu madde üretimi yapan fabrikalara buldukları ülke devletlerine rapor sunmaları zorunluluğu getirilmiş ve madde üretimi yapacak yeni fabrika açılması halinde devlet onayı aranması şartı kabul edilmiştir.

1.3.5. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men-i Hakkındaki 1936 Cenevre Sözleşmesi

Cenevre'de 40 ülkenin katılımı ile toplanılmış ve katılımcı ülkeler bu sözleşmeye taraf olarak uyuşturucu madde ticareti suçlarını cezalandıracaklarını ve gerekli olduğu takdirde suçluların iadesini sağlayacaklarını kabul etmişlerdir. Sözleşme hükümlerine göre katılımcı ülkelerden birinde yabancı bir fail uyuşturucu ticareti suçu işlerse işlenen suç işlendiği yer hukuku ve failin vatandaşı olduğu ülke hukukuna göre cezalandırılacak, yabancı ülkede alınan cezalar için diğer ülkeler nezdinde de tekerrür hükümleri uygulanacak şeklinde düzenlemeler getirilmiştir¹⁰⁰. Türkiye'de sözleşmeye 1937 tarihinde 3189 Sayılı Kanun ile taraf olmuştur¹⁰¹.

⁹⁶Ünlü, s. 73.

⁹⁷10.11.1948 Tarihli ve 5181 sayılı Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki 23 Ocak 1912 Lâhey, 11 Şubat 1925, 19 Şubat 1925, 13 Temmuz 1931 Cenevre, 27 Kasım 1931 Bangkok ve 26 Haziran 1936 Cenevre Anlaşma, Sözleşme ve Protokollerini Değiştiren Protokolün Onanmasına Dair Kanun, RG, 21 Kasım 1948, Sayı: 6838,

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf, et.: 30.07.2023.

⁹⁸İltaş, s. 57, et.: 30.07.2023.

⁹⁹16.11.1948 Tarihli ve 5181 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Bir Takım Sözleşmelerin Onanmasına Dair Kanun, RG 21 Kasım 1948, Sayı: 6838, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf, et.: 12.03.2024,

¹⁰⁰Ünlü, s. 75.

¹⁰¹Sahir ERMAN, "Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri", İÜHF Mecmuası, 1981, s. 1062, <https://dergipark.org.tr/pub/iuhfm/issue/9084/113491>; 27.05.1937 Kabul Tarihli ve 3189 Sayılı Uyuşturucu Maddeler İle İlgili Bir Takım Sözleşmeleri Değiştiren Protokolün Onanmasına Dair Kanun, RG, 31 Mayıs 1935, Sayı: 3618, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3618.pdf>, et.: 30.07.2023.

1.3.6. 1953 New York Protokolü

1953 New York Protokolü yapılmadan önce, o zamana dek uluslararası alanda uyuşturucu ve uyarıcı maddelere yönelik düzenlenen sözleşmelerin tek bir metin altında toplanması ve yeni ve tek bir sözleşme imzalanması fikri sıkça gündeme gelmekteydi. Dağınık olan metinlerin bir çatı altında toplanması ile sözleşmelerin daha anlaşılır olması sağlanmak ve daha sıkı kontrol mekanizmaları düzenlenmek isteniyordu¹⁰².

Narkotik İlaçlar Komisyonu'nun Fransız üyesi Charles Vaille, tüm sözleşmelerin tek bir çatı altında toplanmasına yönelik düzenlemeler yapılana dek, geçici bir afyon protokolü yapılarak ülkelerin ve ilaç şirketlerinin afyon ve afyon türevlerini stoklamasının önüne geçilmesini önermekteydi. Bu doğrultuda, BM Ekonomik ve Sosyal Komite tarafından çalışmalara başlatıldı ve 1953 yılında New York'ta protokol düzenlendi. Bu protokol esasen, üye devletlerin, afyonun yalnızca tıbbi amaçla kullanması, ülkelerin afyon stoklamasını sınırlandırma ve bu hususların kontrolü sağlamak için kontrol mekanizmaları kurulmasını düzenlemekte, ayrıca sözleşmeye üye olmayan ülkelere afyon ithalini yasaklamaktaydı¹⁰³.

Türkiye, 04/06/1963 Tarihli 245 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı¹⁰⁴ ile protokole taraf olmuştur. Düzenlenen protokol, sözleşmeyi düzenleyen ülkelerin yeterli onayı alamamış ve bu nedenle yürürlüğe girmemiştir.

1.3.7. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili sözleşmelerin en önemli ve kapsamlılarından biri olan 1961 Tek sözleşmesi, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından düzenlenmiş ve bu zamanda değin uyuşturucu maddeler ile ilgili düzenlenmiş tüm uluslararası sözleşmeleri tek bir çatı altında toplamıştır¹⁰⁵. Bu zamana kadar yapılan sözleşmelere katılım düşük olmuş ise de 1961 tarihli Tek Sözleşmesi'ne¹⁰⁶ katılımcıların neredeyse tamamı imza atmıştır¹⁰⁷. Sözleşme'nin en önemli özellikleri; uyuşturucu maddelerin

¹⁰²Sevdim, s. 62, et.: 30.07.2023.

¹⁰³Sevdim, s. 63, et.: 30.07.2023.

¹⁰⁴31.05.1963 Tarihli 244 Sayılı Milletlerarası Andlaşmaların Yapılması, Yürürlüğü ve Yayınlanması Üye Bazı Antlaşmaların Yapılması İçin Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesi Hakkında Kanun, RG, 11 Haziran 1963, Sayı: 11425, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11425.pdf>, et.: 17.03.2024.

¹⁰⁵Yusuf YAŞAR, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 70.

¹⁰⁶Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, Resmi Gazete, Yayın Tarihi: 12/05/1967, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>, et.: 30.07.2023.

¹⁰⁷Naim DEMİREL, BM Çerçevesinde Uyuşturucu Maddelerle Mücadele, Akademik Bakış Dergisi, 2012, Sayı: 28, s. 1-21, <https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/handle/11376/2839>, et.: 30.07.2023.

tanımlanması, daha sonra sözleşmedeki uyuşturucu madde cetveline yeni maddelerin eklenebileceğinin öngörülmesi ve taraf devletlerin bu konuda iç hukuklarında hürriyeti bağlayıcı cezalar düzenlemesini hüküm altına almasıdır. Bu Sözleşme kendinden önce uluslararası alanda yapılan aynı alandaki diğer sözleşmeleri tek çatı altında toplamış ve onların yerini almıştır. Bu husus Sözleşme'nin 44. maddesinde açıkça belirtilmiştir¹⁰⁸. Bu Sözleşme ülkemizde, 27/12/1966 Tarihli ve 813 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır¹⁰⁹.

Uyuşturucu madde kullanımı Batılı Devletlerde 1970 yıllara doğru artış göstermeye başlayınca Batılı Devletler 1961 Sözleşmesi'nin yetersiz olduğu düşüncesiyle güncellenmesi gerektiğini düşünmeye başlamışlardır. Sözleşmeyi güncellemek amacıyla Cenevre'de bulunan BM merkezinde bir toplantı organize edilmiş ve bu toplantı sonucunda 1961 Tek Sözleşmesi 1972 yılında güncellenmiş ve günümüzdeki halini almıştır. 1972 tarihli 1961 sözleşmesi yenileyen sözleşmeyi¹¹⁰ T.C. Devleti tarafından 1972 yılında imzalamış ve 2001 Tarihli ve 4659 Sayılı kanun ile¹¹¹ onaylanmasını uygun bulmuştur.

1961 tarihli Tek Sözleşme'nin 48/1 maddesinde¹¹², sözleşmenin uygulanması ve yorumlanmasından kaynaklı devletlerarası uyuşmazlık söz konusu olduğu zaman tarafların anlaşmazlığı çözmeye yönelik birbirine danışacakları ve uzlaşmaya çalışacakları, taraf devletlerin üzerinde uzlaşamadıkları uyuşmazlıklarda anlaşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözüleceği hususu düzenlenmiştir.

1.3.8. 1971 Tarihli Psicotrop Maddelere Dair Sözleşme

Tek sözleşme kapsamında olmayan uyuşturucu maddeleri kontrol altında tutabilmek için 1971 yılında bu Sözleşme düzenlenmiştir. Sözleşme ile amaçlanan, psicotrop maddelerin tıp ve bilim alanları dışında kullanımın engellenmek istenilmesidir. Bu Sözleşme'nin hazırlanmasında özellikle psicotrop maddeler ile LSD gibi sentetik uyuşturucuların kullanımının artması etkili olmuştur.

¹⁰⁸Ünlü, s. 78.

¹⁰⁹Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, et.: 05.08.2023.

¹¹⁰United Nations, Single Convention On Narcotic Drugs, 1961, as amended by the 1972 Protocol Amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, https://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf, et.: 05.08.2023.

¹¹¹26.04.2001 Tarihli ve 4659 Sayılı "Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmenin Tadiline İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, RG, 26 Nisan 2001, Sayı: 34397, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/05/20010509.htm#8>, et.: 12.03.2024.

¹¹²12/05/1967 Kabul Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, RG, Sayı: 12596, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>, et.: 05.08.2023.

1971 yılı Şubat ayında Viyana’da bu tip maddeler ile mücadelede yetersiz kaldığı için bir kongre organize edilmiş ve bu kongre sonucunda da katılımcı devletler tarafından 1971 Tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme imzalanmıştır. Ancak Sözleşme’nin yürürlüğe girebilmesi için 40 devlet imzası tamamlanması şart koşulduğu için 40. Devletin de 1974 yılında imza atmasıyla Sözleşme 16 Ağustos 1974 yılında yürürlüğe girebilmiştir¹¹³. Ülkemizde ise 30/12/1980 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanmış ve 17272 sayılı Resmi Gazete’de¹¹⁴ yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1971 Tarihli Tek Sözleşmesi ile psikotrop maddelerin bilim ve tıbbi amaçlar haricinde kullanımı yasaklanmış, uyuşturucu madde suçlarında ülkeler arası karşılıklı yardımın yanı sıra uyuşturucu madde kullanıcılarının tedavi ve rehabilitasyonuna yönelik düzenlemelere yer verilmiştir¹¹⁵.

1961 Tarihli Tek Sözleşmesi’nde yer alan hükmün aynısına 1971 Tarihli Sözleşme’de de yer verilmiş ve Sözleşme’nin 31/1 maddesinde¹¹⁶, Sözleşme’nin uygulanması ve yorumlanmasından kaynaklı devletlerarası uyuşmazlık söz konusu olduğu zaman tarafların anlaşmazlığı çözmeye yönelik birbirine barışçıl adım atarak birbirlerine danışacakları, taraf devletlerin üzerinde uzlaşamadıkları uyuşmazlıklarda ise anlaşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözüleceği hususu düzenlenmiştir.

1.3.9. 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Uyuşturucu madde kaçakçılığının önüne geçmek, kaçakçılıktan elde edilen gelirin kullanımını engellemek ve uyuşturucu maddelerle etkin olarak mücadele etmek ve 1961 ve 1971 sözleşmelerinin uygulanabilirliğini sağlamak 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi düzenlenmiş ve BM Genel Kurulu tarafından onaylanmıştır. Ülkemizde ise 4136 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı¹¹⁷ ile 22/11/1995 Tarihinde onaylanması uygun bulunmuştur¹¹⁸.

¹¹³United Nations, United Nations Commentary on the Convention on Psychotropic Substances, <https://tls.tc/42udm>, et.: 05.08.2023.

¹¹⁴07.03.1981 Kabul Tarihli 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, RG., 7 Mart 1981, Sayı: 17272 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>, et.: 05.08.2023.

¹¹⁵Erman, s. 1063.

¹¹⁶07.03.1981 Kabul Tarihli 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, et.: 05.08.2023.

¹¹⁷Adalet Bakanlığı-Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/sozlesmeler/1988%20tarihli%20uyu%C5%9Fturucu%20ve%20psikotrop%20maddelere%20kar%C5%9F%C4%B1%20bm%20s%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf, et.: 05.08.2023.

¹¹⁸Ünlü, s. 81.

1988 Tarihli Sözleşme'nin¹¹⁹ en önemli maddesi 12. maddesidir. Zira, 12. maddede katılımcı devletlere sayılan uyuşturucu maddelerin istismarının önlenmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve diğer katılımcı devletlerle işbirliği yapmaları yükümlülüğü düzenlenmiştir. Ayrıca, deniz yolu ile uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesi, uyuşturucu madde imalatında kullanılan kimyasalların denetim altına alınması ve operasyonel faaliyetlerin yürütülmesi ile uyuşturucu madde kaçakçılığının engellenmesi hususlarında devletlerin bilgi alışverişinin artırılması hususları düzenlenmiştir¹²⁰.

1.4. Mukayeseli Hukukta Yer Alan Düzenlemeler

Uyuşturucu madde bağımlılığı ile ilgili tedavi yöntemlerinin araştırılması ve bu alanda çalışmalara 19.yy'ın ilk dönemlerinde başlanmıştır. Her ülke zaman içerisinde bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda kendilerine özgü düzenlemeler yapmıştır. Bu başlık altında uyuşturucu ve uyarıcı madde tüketiminin fazla olduğu belirli ülke ve bölgelerde madde kullanımı ve ticaretiyle ilgili genel düzenlemeler açıklanacaktır.

1.4.1. Almanya-Hollanda

Avrupa ülkelerindeki düzenlemeleri genel anlamda ülke bazlı ele almak yerine Hollanda ve Almanya'daki ülkelerindeki uygulamayı anlatmanın genel anlamda yeterli olacağını düşünmekteyim. Hollanda, aslında uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının serbestliği konusunda en geniş serbestiyi tanıyan Avrupa ülkesidir. Sosyal hayata müdahaleyi en aza indirmeyi düşünen Hollanda hükümetleri, hem sosyal özgürlük adına hem de aslında ticari ve turistik amaçlı ülkede uyuşturucu maddelerden bir kısmının kullanımını serbest bırakmıştır. Uyuşturucu madde kullanımının serbest olduğu ülkede bu maddeler devletten izin alınması dahilinde belli başlı işletmelerde (coffeeshoplar) satılmakta¹²¹ ve ülke içinde kullanılabilir. Bu kullanım 18 yaşından büyük olma, reklam yapmama, okul yakınlarında bulunmama gibi şartlara bağlanmıştır. Ticaret suçu ile mücadele için etkin kanun maddeleri konulsa da kullanımın bir ölçüde serbest olduğu ve turistik amaçlı gelen kişilerin çok olduğu ülkede uyuşturucu madde ticaretini önleme noktasında devlet pasif kalmıştır¹²².

¹¹⁹1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, et.: 01/08/2023.

¹²⁰İltaş, s. 60-61, et.: 05.08.2023.

¹²¹Wikipedia, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Coffeeshop>, et.: 05.08.2023.

¹²²Berkün, s. 188-204, et.: 05.08.2023.

Hollanda Devleti'nde uyuşturucu ve uyarıcı maddeler için ağır ve hafif madde ayrımı yapılmıştır. Ağır maddeler; kokain, eroin, sentetik uyuşturuculardır, hafif uyuşturucular da ise esrar ve türevleri sayılmaktadır¹²³. Ülkede esrar bulundurmanın cezası, yasalara göre bir yıl haptir ancak 5 grama kadar esrar bulundurma durumunda herhangi bir yasal işlem uygulanmamaktadır. 0.5 gram ağırlığında uyuşturucu ve uyarıcı madde taşınması durumunda da yasal işlem yapılmamaktadır¹²⁴. 30 gramdan fazla madde bulundurulması durumunda ise iki yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür¹²⁵.

Almanya, uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti ile etkin şekilde mücadele etmenin yanı sıra uyuşturucu kullanmayı da suç olarak nitelemiştir. Ülkede uyuşturucu maddeler ile mücadele alanında uygulanan 1929 Tarihli Afyon Kanunu'nun yetersizliği nedeniyle 1971 yılında Uyuşturucu Maddeler Kanunu¹²⁶ düzenlenmiş ve yürürlüğe konulmuştur. 1971 tarihli olan ve halen ülkede uygulanan bu Kanun 1961 Tarihli ve 1971 Tarihli uluslararası Tek Sözleşmelerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır.

Almanya'da ilk adımı 2016 da atılan ve kanunlaşma tarihi ise 2023 yılı olan son düzenlemeler ile esrar kullanımı serbest hale gelmiştir. Böylece, kişilerin belli bir miktara (öngörülen 5 - 25 gram) kadar uyuşturucu maddeyi taşınması ve kullanması serbest hale getirilmiştir. Tabi ki bu serbestlik on sekiz yaş üzeri bireyler için ve belli kısıtlamalar dahilinde olmaya devam edecek¹²⁷. Almanya'da uyuşturucu madde ticareti suçunun cezasının üst sınırı on beş yıl hapis cezası olarak öngörülmüştür. Ancak, suçun ilk kez işlenmesi durumunda, cezanın üst sınırı on yılın altında kalmaktadır¹²⁸. Diğer taraftan, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan ve satan kişilerin suçları tekrarlamaları durumunda tedavi edilmeleri uygulaması da yürürlüktedir¹²⁹.

Bu iki ülke örneğinde gördüğümüz gibi kanımca, kullanım suçunun yasal zemine oturtulması aslında ticaret suçu ile de etkin mücadeleyi etkileyecek, buna karşılık uyuşturucu ve uyarıcı kullanımı serbest hale geldikçe, kullanım doğallaşacak ve artan tüketim ile birlikte ticaret yönünde eğilimler de artacaktır.

¹²³Metin Gani TAPAN, Murat DERİN, Hollanda'daki Madde Bağımlılığı Tedavi Ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin İncelenmesi: Tactus Kurumu Uygulamaları, 2017, s. 72-73, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/957142>, et.: 06.08.2023.

¹²⁴Tapan, Derin, s. 73, et.: 06.08.2023.

¹²⁵Ersoy, et.: 06.08.2023.

¹²⁶European Monitorin Centre for Drugs and Drug Addiction, Country legal profiles, Development of German Drug Legislation, EMCDDA home page | www.emcdda.europa.eu; Germany Narcotic Drugs Act, Details (unodc.org), et.: 01.08.2023.

¹²⁷<https://tr.euronews.com/next/2023/08/18/avrupada-esrar-kullanimi-nerede-yasak-hangi-ulkelerde-yasal>, et.: 06.08.2023.

¹²⁸Berkün, s. 161-162, et.: 06.08.2023.

¹²⁹Berkün, s. 151-168, et.: 06.08.2023.

1.4.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 19. yüzyılda uyuşturucu madde kullanımı oldukça yaygınlaşmaya başlamıştır. Uyuşturucu madde kullanıcıları en çok morfin ve afyon türevi maddeleri kullanma eğiliminde olmuşlardır¹³⁰. Kullanım oranının halk içerisinde giderek artmasına karşın, yasal düzenleme yapılması konusunda devlet tarafından çok az bir çaba gösterilmiştir.

1900'lü yıllara gelindiğinde ABD'de uyuşturucu kullanımı ile ilgili oryantalist¹³¹ (doğu bilimci) bir bakış açısı da hâkimdi. Ülkede uyuşturucu kullanımı bir Uzak Doğu ülkesi olan Çin ile ilişkilendirilip, özellikle Çin'den ithal edilen uyuşturucu maddelerin halk sağlığını tehdit ettiği düşünülmekteydi. 20. yüzyılın ortalarında doğru ise daha çok eroin ve morfin kullanımları artmaya başlamıştı¹³². 1914 yılında kabul edilen Harrison Anti-Narkotik Kanunu¹³³ ile uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti denetim altına alınmaya çalışılmış, madde ticaretine yönelik kontrol yönünde ilk somut adım atılmıştır¹³⁴.

1960'lı yılların başlarında uyuşturucu ve uyarıcı madde tüketiminin inanılmaz bir şekilde artması ABD Başkanı Richard Nixon'u da rahatsız etmeye başlamış, başkan Nixon uyuşturucu maddeleri toplumun en büyük düşmanı olarak nitelendirmiştir. Bu dönemde madde kullanımına karşı koymak ve madde kullanımı ile etkili mücadele edebilmek amacıyla Uyuşturucu Uygulama İdaresi kurulmuştur¹³⁵. ABD'de var olan kanunların tümünün gözden geçirilmesi sonucu 1970 yılında Kapsamlı Uyuşturucu Kullanım Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Anılan Kanun, uyuşturucu madde imali, ticareti ve kullanımı ile ilgili ülkede bulunan en önemli kanun olup, günümüzde de halen yürürlükte bulunmaktadır¹³⁶.

Günümüzde ABD'de otuzüç eyalette ve Columbia olarak adlandırılan bölgede, esrar uyuşturucu maddesi kullanımı tıbbi alanda kullanılmak amacı dahilinde serbest bırakılmıştır. Buna karşılık, federal çapta uyuşturucu ve uyarıcı madde hangi amaçla

¹³⁰Sezgin Seymen ÇEBİ, "Modern Devlet Ve Uyuşturucu ABD Örneği Üzerinden Bir İnceleme", TBB Dergisi, Dönem/Sayı: 2019/141, s. 127, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-141-1829>, et.: 06.08.2023.

¹³¹TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=oryantalist>, et.: 06.08.2023.

¹³²Mehmet Zülfü ÖNER, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi., 2010, s. 38-39, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Isw7xqbNcmoDgZnsqUuF_A&no=9x4vJTis7x B1wNWP2t8aHQ, et.: 06.08.2023.

¹³³Çebi, s. 133, et.: 07.08.2023.

¹³⁴Çebi, s.128, et.: 07.08.2023.

¹³⁵Howard RO, Traugher C. The Nexus of Extremism and Trafficking: Scourge of the World or So Much Hype?. Florida: Joint Special Operations Uni, 2013. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GOVPUB-D-PURL-gpo81104/pdf/GOVPUB-D-PURL-gpo81104.pdf>, et.: 07.08.2023.

¹³⁶Uzuntok, s. 116-124, et.: 07.08.2023.

kullanım olursa olsun yasaklanmış durumdadır. Tıbbi kullanım dışında on eyalet ise kişisel amaçlı kullanımı serbest bırakmıştır¹³⁷. Uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti ile ilgili federal düzeyde ciddi bir bastırma stratejisi uygulansa da federe devletler düzeyinde bunun karşılık görmemesi ve yine ülkede bulunan düzensiz göçmen ve kaçakların bulunması sebebiyle suçla mücadele etkin olarak yürütülememekte ve açıklandığı gibi “esrar” maddesinin kullanımı masum görülmekle birçok eyalette serbest bırakılmaktadır.

1.4.3. Rusya Federasyonu

Özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) dağılmasının ardından ülkede derin bir ekonomik ve siyasi çöküş yaşanmış, bu çöküşün toplumsal hayatı da etkilemesi ile uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ülkede son otuz yılda artış göstermiştir¹³⁸. Rusya Federasyonu, özellikle bu dönemde 1998 yılında Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelere İlişkin Federal Kanun¹³⁹ ile maddelerin kullanımı ve ticaretine karşı önlem almaya çalışmıştır¹⁴⁰.

Rusya’da uyuşturucu maddelerin bireysel kullanımı Rusya’da yasaktır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri içeren bitkilerin izinsiz üretimi, satışı veya dağıtımı, Rus Ceza Kanunu’nun 228/1 maddesi uyarınca cezalandırılmaktadır. Bu tür suçlara ilişkin cezalar, ülkemizde olduğu gibi, maddenin miktarı, suçun bir kişi veya birden fazla kişi tarafından veya örgüt faaliyeti kapsamında işlenip işlenmediği ve ele geçiriliş şekline göre değişmektedir. Diğer taraftan, ilaç sanayi ile endüstriyel alanda kullanılan kenevir bitkisinin ekimi de özel lisans ve izinler dahilinde yapılmakta, sıkı denetimlere tabi tutulmaktadır¹⁴¹.

1.4.4. İslam Ülkeleri

İslam hukukçuları arasında uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ile ilgili cezalar yönünden farklı farklı görüşler ortaya konulmuştur. Farklı görüşler, sarhoşluk hissi veren içeceklere yönelik verilen hükümlerin bu suç tipi ile kıyaslanması sırasında oluşmaktadır.

¹³⁷https://tr.wikipedia.org/wiki/Esrar%C4%B1n_yasall%C4%B1%C4%9F%C4%B1, et.: 07.08.2023.

¹³⁸Paoli LETİZİA, Drug Trafficking in Russia: A form of Organized Crime?, Journal of Drug Issues, 2001, <https://psycnet.apa.org/record/2002-15549-011>, s. 1007-1037, et.: 07.08.2023.

¹³⁹United Nations Office on Drugs and Crime. Illicit Drug Trends in The Russian Federation, BM Yayınları, 2008, s. 1-24, unodc.org/documents/regional/central-asia/Illicit_Drug_Trends_Report_Russia.pdf, et.: 07.08.2023.

¹⁴⁰İltaş, s. 298, et.: 07.08.2023.

¹⁴¹13/06/1996 Tarihli Rusya Ceza Kanunu, <https://base.garant.ru/10108000/9e890f1b9372ebf9a981fa20b571ebf0/>, et.: 07.08.2023.

İslam hukukunda sarhoşluk hissi yaratan içeceklere ilişkin doğrudan hükümlere rastlamak mümkün iken, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin daha geç tarihlerde kullanımının ortaya çıkması nedeniyle, bu maddeler ile ilgili doğrudan hükümlere rastlamak mümkün olmamıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile ilgili hükümlere daha çok fıkıh kitaplarında rastlamak mümkündür.

İslam hukukunda, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı için İslam hukukunda had cezası ya da tazir cezası uygulaması yapılması görüşleri hakimdir ve önceki dönemlerde de böyle uygulamalar yapılmıştır. İslam Devletleri'nde genel görüş kullanımın suç olması ve cezalandırılması yönündedir ve her ne kadar günümüzde şer-i hukuk yanında örfi hukuk da uygulansa uyuşturucu ve uyarıcı kullanmak ve ticaretini yapmak suç olarak görülmüştür¹⁴². Tıbbi anlamda insanın şifa bulması amacıyla kullanıma ise İslam Hukuku izin vermektedir¹⁴³.

Aslında tüm Müslüman halkların yaşadığı devletlerde uyuşturucu kullanımı ve ticareti yasaktır. Ancak incelemek gerekirse İran ve Suudi Arabistan örnekleri üzerinde durmak faydalı olacaktır.

İran Devleti'nde uyuşturucu kullanımı kesinlikle yasaktır ve cezalandırılmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaretinin cezası ise idamdır¹⁴⁴. Norveç ve Fransız insan hakları gruplarının yaptığı araştırmaya göre 2022 yılında uyuşturucu kaynaklı suçlardan dolayı, İran'da üç yüz otuz üç kişinin ölüm cezasına mahkum edildiği belirtilmiştir¹⁴⁵. Ancak uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçlarında idam cezası dışında hakimlerce yirmi beş ile otuz yıl hapis cezası da verilebilmektedir.

Suudi Arabistan'da da uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ile ticareti yasaktır. Ülkede madde ticaretinin cezası idamdır¹⁴⁶. 2022 yılında Türk vatandaşı üç kişi Suudi Arabistan'da uyuşturucu madde ticareti suçundan idam cezasına çarptırılmış ve idam cezası ailelerine tebliğ edilmiştir. Ancak, Türkiye Hükümeti suçluların idam cezasına

¹⁴²Mehmet Akif ALDATMAZ, İslam Hukuku Açısından Uyuşturucu Maddeler Ve Tütün Ürünleri, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2019, s. 37-38-39, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=eNIYhNUEsl9T9pHCDMvwQ&no=YzxAt6AVoFL__h92fujhsw, et.: 07.08.2023.

¹⁴³Abdullah KAHRAMAN, Tedavi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tedavi>, et.: 07.08.2023.

¹⁴⁴Mehmet KOÇ, İran Araştırmaları Merkezi-İran'ın Siyasi Suçlar Kanunu, 2018, s. 8, https://iramcenter.org/uploads/files/iranin_siyasi_suclar_kanunu.pdf, et.: 08.08.2023.

¹⁴⁵Uluslararası Af Örgütü Küresel Raporu, Ölüm Cezaları Ve İnfazlar, <https://www.amnesty.org.tr/icerik/2022de-olum-cezası-kaydedilen-infazlar-son-bes-yilin-en-yukse-seviyesine-cikti>, s. 39, et.: 08.08.2023.

¹⁴⁶Uluslararası Af Örgütü Küresel Raporu, s.: 38-39, et.: 08.08.2023.

çarpıtılması üzerine iadeleri yönünde girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimler sonucu Suudi Devleti de idam cezasının infazını durdurmuştur¹⁴⁷.

1.5. Türk Hukukunda

Türk hukukunda uyuşturucu ve uyarıcı madde ticaretine ne gözle bakıldığı konusunu, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş sürecinden itibaren yapılan düzenlemeleri göz önüne alarak ayrı ayrı dönemlerde ele alıp incelemek gerekmektedir.

1.5.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Türk-İslam devletlerinde de özellikle uyuşturucu ve uyarıcı madde denildiğinde akla keyif amaçlı tüketilen haşhaş ve kenevir bitkileri gelmektedir. Bu bitkiler, aslında tıp alanında kullanılmaktaydı. Hekimler çeşitli ağrı ve sızının tedavi edilmesinde ve öksürük vb. etkisi olan hastalıklarda yumuşatıcı vazifesi gördüğünden, bu bitkileri tedavide yaygın şekilde kullanmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda uyuşturucu ve uyarıcı maddenin keyif amaçlı kullanımının artması ve toplum sağlığının bozulmaya başladığını görülmesi karşısında devlet bu alanda düzenleme yapma ihtiyacı hissetmiştir. Ayrıca uyuşturucu madde kullanımının suçtan kaynaklı gelir yaratması, toplumun tamamının sağlığına tehdit oluşturması ve uluslararası ölçekte uyuşturucu ve uyarıcı suçlarının işlenebilmesinden dolayı devlet meseleye daha dikkatli yaklaşmıştır¹⁴⁸. Devlet her ne kadar afyon ve esrarın tıp alanında kullanılması için mücadele etmişse de halkın gözünde maddeler keyif verici madde olarak görülmeye devam etmiş ve özellikle kıraathanelerde kullanımı oldukça artmıştır. Günümüzde de sıklıkla sigara içenler için kullanılan “tiryaki” sözcüğü bu maddeleri sürekli kullananlar için kullanılmıştır¹⁴⁹.

Tüketimin artması ile ilgili olarak kaynaklarda birden çok örnek verilerek anlatımda bulunmaktadır. O dönemde tiryakiler çarşısı adıyla anılan çarşıda esnafın genelinin afyon tükettiği, Süleymaniye Cami civarında bulunan kahvelerin tiryakilerle dolup taşıdığı

¹⁴⁷[¹⁴⁸Kaya Göktepe, Osmanlı Toplumunda Uyuşturucu Madde Kullanımı Ve Devletin Buna Karşı Bazı Mücadele Çalışmaları, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, s. 628, <https://124.im/OoVCIK>, “et.: 09.08.2023.](https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/14122022#:~:text=Hatay'%C4%B1n%20Samanda% C4%9F%20il% C3%A7esinden%20% C3%A7al% C4%B1% C5%9Fmak,eyl% C3%BC1%20ay% C4%B1nd a%20ailelerine%20tebli% C4%9F%20edildi., et.: 08.08.2023.</p></div><div data-bbox=)

¹⁴⁹Göktepe, s. 630, et.: 09.08.2023.

kaynaklardaki bilgilerden anlaşılmaktadır. Evliya Çelebi, Afyonkarahisar ilinde sadece erkeklerin değil, kadınların da afyon tükettiğini aktarmıştır¹⁵⁰. IV. Murad dönemine kadar hiçbir yönetici bu meseleye karışmak istememiş ve herhangi bir yasak getirmemişti. IV. Murad keyif verici maddelerin insanı sarhoş ettiğini öğrenince, bağımlılık yapan maddelerin kullanımını yasaklamış ve kahvehanelerin de kapatılmasını sağlamıştır¹⁵¹.

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde uyuşturucu madde denilince, akla esrar maddesi gelmekteydi. Kimi zaman yasaklanmış, kimi zaman kullananlar için idam cezası şeklinde cezalar öngörülmüşse de kullanımı ve ticareti önlenememiştir. Özellikle 17. ve 18. Yüzyıllarda kullanımı bir hayli artmıştır¹⁵².

İslam Hukuku kurallarına göre yönetilen Osmanlı İmparatorluğu'nda madde kullanımı ile ilgili kimi fıkıhçılar had cezası verilmesi gerektiğini savunmuş, kimileri ise ta'zîr cezasını gerektiren bir fiil olarak değerlendirilmiştir¹⁵³. Genellikle, bu suçların cezalandırılması durumu için fetvalar alınarak ilerlenmeye çalışılmıştır¹⁵⁴. 16. Yüzyılda, şeyhülislam afyonun sağlık dışında kullanımının haram olduğunu, bu maddeleri tüketenlere ve satanlara ta'zîr cezaları¹⁵⁵ verilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁵⁶. 20. Yüzyıla dek batılı devletlerce uyuşturucu maddelerin kullanım ve ticaretinin yasaklanması yönünde adli-idari düzenlemeler yapılmamıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nda 20. Yüzyıla kadar konuyla ilgili hep geçici önlemler almış, bu tarihe dek adli-idari somut bir düzenleme yapmamıştı. İlgili uluslararası sözleşmeler başlığında anlatıldığı üzere Dünya devletlerinin konuya ilgisi 19. ve 20. yüzyılda başlamış, 1909 senesinde Şanghai Sözleşmesi ile başlayan süreçte devletler birçok kez bir araya gelip kendi aralarında sözleşmeler imzalamışlardır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda genel olarak fetvalar aracılığıyla ve padişah buyrukları ile uyuşturucu madde kullanım ve ticaretinde yasaklama yoluna gidilmeye çalışılmıştır ve

¹⁵⁰Göktepe, s. 633, et.: 09.08.2023.

¹⁵¹M. De M. D'OHOSSON, 18. Yüzyıl Türkiyesinde Örf ve Adetler, Çeviren: Zehran Yüksel, 1970, s. 46-49, Aktaran: Göktepe, et.: 09.08.2023.

¹⁵²Abdulkadir Erkal, "Divan Şiirinde Afyon Ve Esrar", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/33022#:~:text=Murad'dan%20C3%B6nce%20hi%20C3%A7bir%20padi%20C5%9Fah,ise%20Hekimba%20C5%9F%20Emir%20C3%87elebi%20olur.> s. 30, et.: 09.08.2023.

¹⁵³Karadeniz, s. 46-47, et.: 09.08.2023.

¹⁵⁴Göktepe, s. 638, et.: 09.08.2023.

¹⁵⁵<https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%A2zir#:~:text=Tazirde%20cezalar%20miktar%20C%20y%C3%B6ntem%20ve,olmas%C4%B1%20diye%20bir%20kural%20yoktur.>, et.: 09.08.2023.

¹⁵⁶Göktepe, s. 638, et.: 02/08/2023.

ilk defa 1858 Tarihli Osmanlı Ceza Kanunnamesi¹⁵⁷ ile tıbben zararı olan toksik maddeler yasaklanmıştır¹⁵⁸.

1.5.2. Cumhuriyet Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde 1926 yılında 765 Sayılı Ceza Kanunu yürürlüğe girmiş ve uyuşturucu madde suçları kanunda düzenlenmiştir. 765 Sayılı TCK dönemin koşullarına uydurulmak ve suç siyasetinin değişmesi sonucu defalarca değişikliğe uğramıştır. Aynı zamanda 1930 yılında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu¹⁵⁹, 12.06.1933 yılında şuan da geçerliliğini koruyan “2313 Sayılı Kanun¹⁶⁰”, 1953 yılında Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun¹⁶¹ ile 1986 yılında “haşhaş bitkisinin ekim yeri, toplanması ve kontrolüne ilişkin hükümler” yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunlar esasen uluslararası alanda yapılan çalışmalar ve düzenlenen protokollerin ülkemiz tarafından yakından takip edilmesi ve kabul edilmeleri doğrultusunda iç hukuk sisteminde yer almaya başlamıştır.

Cumhuriyet Dönemi ceza kanunları içerisinde uyuşturucu madde suçları ile ilgili en ayrıntılı düzenleme, mülga 765 Sayılı mülga TCK ile yapılmıştır. 765 Sayılı TCK'nın 403. maddesinde¹⁶² uyuşturucu ve uyarıcı madde imali ve ticareti suçları ile ilgili hükümler içermektedir. Kanunda uyuşturucu veya uyarıcı madde imal veya ithal fiili için on ile yirmi yıl arası hapis cezası, ihraç fiili için altı ila oniki yıl arası hapis cezası, satmak, parasız devretmek, sevk etmek, nakletmek gibi fiiller için ise dört ila on yıl arası hapis cezası öngörülmektedir. Madde türünün eroin, kokain vb. madde olması durumunda yarı oranında artırım da düzenlenmiştir¹⁶³. Bu bilgiler kapsamında, 765 Sayılı TCK'daki uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin ceza miktarlarının 5237 Sayılı TCK'da öngörülen cezalardan yarı oranında daha az olduğu görülmektedir.

Taraf olunan uluslararası sözleşmeler dışında, iç hukukumuzda uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin ceza hükümleri içeren 5237 sayılı TCK, 2313 Sayılı Uyuşturucu

¹⁵⁷Senem ÖNER, Çeviri Yoluyla Kanun Yapmak: 1858 Tarihli Osmanlı Ceza Kanununun 1819 Tarihli Fransız Ceza Kanunundan Çevrilmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Doktora Tezi, 2013, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=lxV8OYxTQNUhNxxSX2JArA&no=3rk9yoOW1emweLHdnWYiNQ>, et.: 12.03.2024.

¹⁵⁸Göktepe, s. 638, et.: 09.08.2023.

¹⁵⁹24.04.1930 Kabul Tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, RG, 6 Mayıs 1930, Sayı: 1489, <https://124.im/5g6UOq4>, et.: 09.08.2023.

¹⁶⁰2313 sayılı Kanun, et.: 09.08.2023.

¹⁶¹18.12.1953 Kabul Tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun, RG, 24 Aralık 1953, Sayı: 8591 <https://124.im/XvZWqg>, et.: 09.08.2023.

¹⁶²01.03.1926 Kabul Tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, RG, 13 Mart 1926, Sayı: 320, <https://124.im/LRcb>, et.: 09.08.2023.

¹⁶³Birsan Elmas, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 31.

Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ve 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelere İlişkin Kanun yürürlükte bulunmaktadır. Tezimizin asıl konusu olan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna ilişkin hükümler 5237 sayılı TCK'da düzenlenmiştir. 2313 Sayılı Kanun'da ise uyuşturucu maddelerin neler olduğu, hangi maddelerin ne şekilde uyuşturucu madde kavramı içerisine alınacağı ve yasadışı kenevir ekimi suçu genel hatlarıyla düzenlenmiştir. 3298 Sayılı yasa da bazı uyuşturucu madde türlerini tanımlamış¹⁶⁴, ham afyon, tıbbi afyon, eter vb. gibi maddelerin alım-satımının Cumhurbaşkanlığınca düzenleneceği, haşhaş ekim alanları ve ekim için gereken izinler ile bir kısım cezai hükümleri düzenlemiştir¹⁶⁵.

5237 Sayılı TCK 26.09.2004 tarihinde kabul edilmiş ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarına ilişkin cezai hükümler de ele alınmıştır. Madde metninde 28/06/2014 tarihinde önemli değişiklikler yapılmıştır. 28/03/2023 yılında kabul edilip yürürlüğe giren 7445 sayılı kanun ile madde metninde yeniden değişiklik yapılmış ve madde metni son halini almıştır.

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişki 1963 yılında imzalanan ve 1964 yılında yürürlüğe giren Ankara Anlaşması¹⁶⁶ ile başlamış ve 1/95 Sayılı Gümrük Birliği Kararı ile taraflar arasında Gümrük Birliği tesis edilmiştir. Yaklaşık altmış yılı aşkın süredir devam eden ilişkiler Türkiye'nin, AB'ye tam üyelik başvurusunu 1987 yılında yapması ile farklı bir dönemece evrilmiştir. 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülke olduğu teyit edilmiştir. 2002 yılı Aralık ayında yapılan Kopenhag Zirvesi'nde sunulan siyasi kriterlerin yerine getirilmesi şartına bağlı olarak Türkiye ile AB arasında müzakerelerin başlayacağı belirtilmiştir. Türkiye'nin tam üyeliği ile ilgili değerlendirmelerin bulunduğu 2004 AB Türkiye raporu ise, Türkiye ile müzakerelerin başlaması gerektiğini belirtmiştir¹⁶⁷ ve bunun sonucunda 03/10/2005 yılında AB ile Türkiye arasında müzakereler başlamıştır¹⁶⁸.

¹⁶⁴İltaş, s. 53, et.: 11.08.2023.

¹⁶⁵03.06.1986 Kabul Tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun, RG, 19 Haziran 1986, Sayı: 19139, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3298&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, et.: 11.08.2023.

¹⁶⁶04.02.1964 Kabul Tarihli ve 397 sayılı Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan Andlaşma ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğu Kanun, RG, 12 Şubat 1964, Sayı: 11631, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11631.pdf>, et.: 20.02.2024.

¹⁶⁷Ömer Şakir BABAĞLU, Türkiye – AB İlişkilerinde Kritik Bir Aşama: Tam Üyelik Müzakereleri ve Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği, Güvenlik Stratejileri Dergisi 1, Sayı: 1, 2005, s. 70-71, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84591>, et.: 20.02.2024.

¹⁶⁸T.C. Dış İşleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, <https://www.ab.gov.tr/65.html>, et.: 20.02.2024.

Türkiye'nin AB'ye katılımı çerçevesinde AB ile gerçekleşen müzakereleri içeren 35 fasıldan oluşan Müzakere Çerçeve Belgesi¹⁶⁹ 3 Ekim 2005 tarihinde AB Konseyi tarafından onaylanarak kabul edilmiştir¹⁷⁰. Bu belge AB uyum sürecine ilişkin temel ilkeleri ve müzakere fasıllarını içeren en önemli belgedir. Müzakere Çerçeve Belgesi içeriğinde bulunan 24. Fası¹⁷¹ olarak adlandırılan “Adalet, Özgürlük ve Güvenlik” isimli metinde, terörizm finansmanı, uyuşturucu madde ticareti ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ile ilgili Avrupa ile ilişkilerin geliştirilmesine yönelik düzenlemeler bulunmaktadır.

AB üyelik sürecinde 2000'li yılların başında yürütülen projeler kapsamında ülkemizde, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) kurulmuştur. Bu süreçte kurulan TUBİM, EMCDDA ile 2004 yılından bu yana çalışmalara devam etmektedir. TUBİM bu süreçte ülkemizde yaptığı çalışmalar sonucunda, bağımlılıkla mücadele stratejisi belgesini de oluşturmuştur¹⁷². Ülkemiz de AB yasal mevzuatlarını kendi iç hukukuna aktarmakta ve bu alanda gerekli değişimleri sağlayarak suça mücadele açısından da kapasitesini güçlendirmeye çalışmaktadır¹⁷³.

Aynı zamanda BM tarafından düzenlenmiş olan üç ayrı sözleşme ile uyuşturucu madde ticareti ve kaçakçılığı ile mücadele etmekte ve uyuşturucu madde kavramlarını tanımlamakta ve genişletmekte Dünya Sağlık Örgütü'nü (DSÖ) yetkilendirmektedir. Türkiye'nin de üye olduğu BM'nin sözleşmelerinde öngördüğü gibi kendi iç hukukunda uyuşturucu madde ticareti ve kaçakçılığı ile ilgili önleyici tedbirleri almakta ve üye devletlerle iş birliğini sürdürmektedir¹⁷⁴. Uluslararası sözleşmelerle birtakım yükümlülükler üstlenen devletler bu sözleşmeler kapsamında kendilerine yüklenen yükümlülüklerle aykırı davrandıkları takdirde devlet nezdinde uluslararası haksız fiil oluşacak ve devletlerin sorumluluğuna gidilebilecektir¹⁷⁵.

¹⁶⁹Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, https://www.ab.gov.tr/muzakere-cerceve-belgesi_46229.html, et.: 20.02.2024.

¹⁷⁰Avrupa Komisyonu, 2019 Türkiye Raporu, Komisyon Çalışma Dökümanı. Brüksel: Avrupa Komisyonu, 2019, s. 3, https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html, et.: 11.08.2023.

¹⁷¹T.C. Dış İşleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, <https://www.ab.gov.tr/89.html>, et.: 20.02.2024.

¹⁷²Aslı SIREL, Türkiye'nin Uyuşturucu İle Mücadele Alanındaki Politikalarının Avrupa Birliği Müktesebatına Uyumlaştırılması, Kapadokya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022, s. 84, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, et.: 11.08.2023.

¹⁷³TBMM, 2011 Kanun Yapım Süreci Sempozyumu, Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi, s. 59, <https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/d860a20b-d9d8-4289-bb9e-f16a72cfeffd.pdf>, et.: 11.08.2023.

¹⁷⁴Demirel, <https://124.im/duemh>, et.: 11.08.2023.

¹⁷⁵Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu, Uluslararası Haksız Eylemler Hususunda Ülkelerin Sorumluluğuna İlişkin Taslak Makaleler, md. 1(1)- 12, https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf; Güreşçi, et.: 11.08.2023.

Uluslararası arenada yapılan çalışmaların yanı sıra ülke sınırları içerisinde de belirli bakanlıklar bünyesinde kurulan kurum ve kuruluşlar idaresinde uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ve yasa dışı getirisi ile mücadele edilmektedir. Sekretaryasını Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanlığı'nın yaptığı Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu (BMYK), Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü/TUBİM, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı uyuşturucu maddelerin imal, ticaret ve kullanılmasıyla ilgili çalışmalar yürütmektedir¹⁷⁶.

BM Uyuşturucu Kontrol Kurulu Üyesi ve önceki Başkanı Prof. Dr. Sevil Atasoy, Kurul'un 2023 tarihli raporunda internet ortamının ve sosyal medyanın uyuşturucu madde ticareti açısından önemli bir kolaylık sağladığı hususunun rapora yansıdığını ve rapora göre özellikle Türkiye'de sentetik uyuşturucular ile metamfetamin maddesinin kullanımı ile kullanıma bağlı olarak kaçakçılığı faaliyetlerinin artış gösterdiğini, bu durumun halk sağlığını önemli ölçüde tehdit ettiğini vurgulamıştır¹⁷⁷.

Yürürlüğe alınan kanunlar, taraf olunan uluslararası sözleşmeler, uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda kurulan kurumlar ile yapılan çalışmalar dikkate alındığında Türkiye'nin, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle mücadele hususuna geniş bir pencereden bakmakta olduğu, yalnızca uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı suçuna önlem almadığı, bunun yanında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin üretilmesi ve özellikle kullanılması ile etkili bir şekilde mücadele etmeye çalıştığı görülecektir.

¹⁷⁶Sirel, s. 95-99, et.: 11.08.2023.

¹⁷⁷Sevil ATASOY, Üsküdar Haber Ajansı, [https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/44493/birlesmis-milletler-dunya-2023-uyusturucu-raporu-aciklandi](https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/44493/birlesmis-milletler-dunya-2023-uyusturucu-raporu-aciklandi;),; International Narcotics Control Board, Annual Report 2023, https://unis.unvienna.org/unis/en/events/2024/incb_2023.html, et.: 10.03.2024.

İKİNCİ BÖLÜM

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARI

2.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları Hakkında Genel Bilgiler ve Suçun Unsurları

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinde düzenlenmiştir. 188. maddenin 1. fıkrası uyuşturucu madde imal, ithal ve ihraç etme suçlarını düzenlerken, 3. fıkra ise ticaret, sevk, nakil, depolamak vs. gibi eylemleri düzenlemektedir. Maddenin fıkralarında daha az cezayı gerektiren haller ile daha fazla cezayı gerektiren nitelikli haller düzenlenmiştir. Bu madde ile ilişkili olarak TCK'nın 192. maddesi de bu suçları işleyenler açısından etkin pişmanlık hükümlerini düzenlemiştir¹⁷⁸.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının TCK'da düzenlenme nedeniyle ilgili kanun metinlerinin TBMM'de görüşülmesi sırasında “maddeleri imal, ithal edenler, nakledenler, satanlar, satmak için bulunduranlar, bu işin trafiğini idare edenleri şiddetle cezalandırma ve maddeyi kullananların ıslah ve tedavisini sağlamak düşüncesi yer almıştır¹⁷⁹.

TCK'nın 188. maddesinin 1. ve 3. fıkraları, seçimlik eylemleri tek tek belirtmesine karşın, bu fiillerin ne şekilde oluşacağını açıklama yoluna gitmemiştir. Bu seçimlik eylemlerin ne şekilde oluşacağı ceza hukuku genel hükümlerin konusu olan suçun unsurlarına ilişkin bilgilerden, doktrinde yer alan görüşlerden ve uygulamada önemi oldukça fazla olan Yargıtay kararlarından açık bir şekilde anlaşılabilir.

Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarının anlaşılabilmesi açısından suçun unsurlarının detaylı bir şekilde irdelenmesi gerekmektedir. Doktrinde suçun unsurları, suçun oluşabilmesi için gereken tüm zorunlu şartları ifade edilmektedir¹⁸⁰.

¹⁷⁸5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, et.: 18.08.2023.

¹⁷⁹Türkiye Büyük Millet Meclisi, 12.05.2003 Tarihli Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/593), 22. Dönem, 2. Yasama Yılı, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, TCK Kanun Gereği, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 22.08.2023.

¹⁸⁰Mehmet Emin ARTUK, Ahmet GÖKÇEN, Ahmet Caner YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 200.

TCK'nın yürürlüğe konulduğu 01.06.2005 tarihinden sonra madde metninde çeşitli değişiklikler de yapılmıştır. Suçun unsurlarına ilişkin bilgileri verirken yapılan değişikliklere de tezimizde olabildiğince yer verilecektir.

2.2. Korunan Hukuki Değeri

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları TCK'nın "Toplum Karşı Suçlar" başlığı altında yer alan Üçüncü Kısımda "Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar" bölümünde düzenlenmiştir. Adından da anlaşılacağı üzere bu suçların muhatabı kamudur. Suçun mağdurunun kamu olduğu Bölüm isminden de açıkça anlaşılmaktadır. Suçun cezalandırılması ile toplumun sağlığının, sağlıklı yaşama hakkının korunması hedeflenmektedir¹⁸¹. İddianamelerde suçun mağduru olarak "kamu hukuku" gösterilmektedir. Mukayeseli hukukta suç tipini, "tüm insanlığın sağlığına karşı suç" olarak gören ve bu doğrultuda korunan hukuki yarar açısından tüm insanlığın sağlığının korunmasına yönelik bir suç tipi olarak bir görüş de bulunmaktadır¹⁸². Bu suçun kamu sağlığına karşı işlenen suç olarak kabul edilme nedeni, gerçekte kamuyu oluşturan bireylerin belirsiz olmasıdır¹⁸³.

Ayrıca, bu suçun cezalandırılması ile yasadışı kazancın da önüne geçilmek istenilmektedir. Aslında bu suçun cezalandırılması ile bir toplumun değil, tüm insanlığın genel sağlığının korunması ve aynı zamanda devletlerin yasadışı kazanç ile mücadele etmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

2.3. Tipiklik

Tipiklik, fail tarafından gerçekleştirilen fiilin ceza kanununda tarifli yapılan suçun tanımına uygun olup olmadığı, ceza kanununda soyut olarak tasviri yapılan suç ile fiilin örtüşüp örtüşmediğidir¹⁸⁴. Yani dış dünyada değişiklik meydana getiren fiilin suçun kanundaki tanımın uygun olması durumunda tipik olduğu kabul edilecektir. Tipiklik unsuru için doktrinde kanunilik kavramı da kullanılmaktadır¹⁸⁵.

¹⁸¹Doğan SOYASLAN, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 250-272.

¹⁸²Birsan ELMAS, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, Aktaran: İltaş, s. 81, et.: 18.08.2023.

¹⁸³Köksal BAYRAKTAR, Serap KESKİN KIZIROĞLU, Ali Kemal YILDIZ, Hamide ZAFER, Eylem AKSOY RETORNAZ vd., Özel Ceza Hukuku Cilt V, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2019, s.322.

¹⁸⁴Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 205 vd.

¹⁸⁵Ünlü, s. 95.

Tipiklik ilkesinin bir sonucu olarak gösterilen suçta ve cezada kanunilik ilkesi T.C. Anayasası'nda ve ceza kanunlarında yer almıştır. T.C. Anayasası'nın 38. maddesinde¹⁸⁶ yer verilen suçta ve cezada kanunilik ilkesi yanında, TCK'nın 2. maddesinde de kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil nedeniyle kimseye ceza ve güvenlik tedbiri uygulanamayacağı hükmü düzenlenmiştir¹⁸⁷.

Suçun kanuni tanımında yer alan fiil, kanuna uygun, ancak hukuka da aykırıdır. Çünkü kanunda gösterilmesi zaten fiilin hukuka aykırı olmasının sebebidir. Bununla birlikte, fiilin tipik olması her zaman hukuka aykırı olduğu anlamına gelmemektedir. Zira, kanun hükmünü icra, meşru savunma, ilgilinin rızası gibi hukuka uygunluk sebepleri, hukuka aykırılığı ortadan kaldırmaktadır. Bu düzenlemeler TCK'da düzenlenmiş olabileceği gibi başka kanunlarda da düzenlenmiş olabilir. Ayrıca, her hukuka aykırı fiil de tipik değildir. Evli kişinin zinasının hukuka aykırı olmasına rağmen, tipik olmadığı doktrinde bu duruma örnek olarak gösterilmektedir¹⁸⁸.

Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçları açısından tipiklik unsuru TCK'nın 188. madde ve devamında yer alan maddelerde açıklanan suçun failin fiili ile örtüşüp örtüşmediğinin tespiti ile mümkün olabilmektedir. Örneğin failin bir başka kişiye uyuşturucu madde satması halinde TCK'nın 188/3 maddesine tanımına göre tipik olan eyleminden dolayı cezalandırılması gerekecektir.

Uyuşturucu madde imal ticaretinde tipiklik unsuru ile ilgili tartışılması gereken bir husus, TCK'da uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tek tek sınırlı bir şekilde sayılması yerine uyuşturucu madde denilerek yetinilmesi hususudur. Kimi yazarlar fiillerin genel nitelikte uyuşturucu maddeye yönelik işlenmesi şeklindeki ifadenin tipiklik unsurundan uzak olduğunu düşünmektedir¹⁸⁹. Yargılama yapan kişilere burada tipikliğin gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde maddenin tespiti ve uyuşturucu madde olup olmadığı yönünde değerlendirme yapması için bir ödev yüklenmiştir. Bu değerlendirme yetkisi ise uluslararası sözleşmelere ve kanunlara uygun şekilde yapılacaktır. TCK'nın 188/4-a maddesinde ise tipiklik unsurunun nitelikli unsur bakımından gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda maddenin türünün belirlenmesi yeterli olacaktır. Çünkü 188/4-a maddesinde sınırlı şekilde madde türleri sayılmıştır.

¹⁸⁶2709 sayılı T.C. Anayasası md. 38, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>, et.: 18.08.2023.

¹⁸⁷TCK, et.: 18.05.2023.

¹⁸⁸Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 207.

¹⁸⁹Ünlü, s. 98.

2.4. Maddi Unsur

Suç teorisi anlatımında, suçun oluşumu için aranacak unsurlardan biri, suçun maddi unsurlarıdır. Suçun maddi unsurları ise; fail, mağdur, suçun konusu, fiil, netice ve nedensellik bağıdır¹⁹⁰.

2.4.1. Fail

TCK'nın 37. madde tanımına göre fail, suçun hukuki tanımında yer alan fiili işleyen¹⁹¹, haksızlığı yerine getiren¹⁹² kişidir. Fail olarak tanımlanacak bireyin esasen iradi davranma yeteneği bulunmalıdır. Bu nedenle iradi davranış yeteneği olan her birey fail olarak nitelendirilebilecektir¹⁹³.

Suçlar genel olarak iradi davranış yeteneği olan herkes tarafından işlenebilmekte iken, TCK sistematığına göre bazı tip suçların belli kişilerce işlenebileceği öngörülmüştür. TCK'da özgü suç olarak belirtilen bazı tip suçlar sadece belirli özelliklere sahip kişilerce işlenebilmektedir. Örnek vermek gerekirse; işkence ve zimmet suçları sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilen özgü suçlardandır¹⁹⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları için ise özellikle tanımlanmış bir fail tanımı bulunmamaktadır. Bu durum bu suçun failinin aslında herkes olabileceğini göstermektedir. Yalnızca TCK'nın 188/8. maddesinde belirtilen fiillerin sağlık çalışanları tarafından veya ecza sektöründe çalışan kişilerce işlenmesi durumunda, cezanın yarı oranda artırılacağı düzenlemesine yer verilmek suretiyle bu failer açısından özgü suç tipi yaratılmıştır. Dolayısıyla, suçun fıkra da sayılan kişilerce işlenmesi halinde verilen cezada yarı oranda artırım yapılacağı düzenlenmiştir. Suçun kendisine güven duyulan fıkra da sayılan kişilerce işlenmesi nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir¹⁹⁵.

Suçun faili suçun işlendiği ülkenin vatandaşı olabileceği gibi bir yabancı ülkenin vatandaşı da olabilir. TCK'nın 13. maddesinin 2. fıkrası 29.06.2005 tarihinde kanuna eklenmiştir. Madde metnine göre yabancı bir ülkede bir Türk vatandaşının uyuşturucu

¹⁹⁰İzzet ÖZGENÇ, Suç Teorisi Pdf Sunumu, [https://cms.hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/turkcemer\(tr-TR\)/Slaytlar/Prof.Dr.I%CC%87zzetOzgenic-Suc%CC%A7%20teorisi.pdf](https://cms.hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/turkcemer(tr-TR)/Slaytlar/Prof.Dr.I%CC%87zzetOzgenic-Suc%CC%A7%20teorisi.pdf), et.: 18.08.2023.

¹⁹¹TCK, et.: 18.08.2023.

¹⁹²Claus ROXİN, Täterschaft und Tatherrschaft, De Gruyter, 10. Auflage, 2019, s. 29 vd.: Jescheck /Weigend, Lehrbuch, s 61, I, s. 643, Aktaran: Musa Kaya, Kesintisiz Suç, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Doktora Tezi, 2023, s. 110, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=TORNbwbjzhSWJ5AhrYKDCw&no=U95b_CYNWieGq6Stfx1SZA, et.: 19.08.2023.

¹⁹³Fatih BİRTEK, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, 2016, s. 237.

¹⁹⁴Soyaslan, s. 250-272.

¹⁹⁵İltaş, s. 94, et.: 19.08.2023.

madde imal ve ticareti suçlarından birini işlemesi halinde Türkiye’de yargılama yapılması için Adalet Bakanı’nın izninin şart olduğu belirtilmiştir.

Yabancı ülkelerde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti işleyen vatandaş hakkında Türkiye’de yargılama yapılabilmesinin temel öncü kurallarından biri de vatandaşın yabancı ülkede bu suçtan mahkum edilmiş olmaması gerekliliğidir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi (CD) 18.04.2018 Tarihli kararında "non bis in idem" kuralını hatırlatarak yabancı devlette bir suçtan sanık hakkında hüküm verilmesi halinde aynı fiilden dolayı Türkiye’de hüküm verilemeyeceğini vurgulamıştır¹⁹⁶.

Yargıtay 10. CD’nin 18/04/2018 Tarihli ve 2014/3756E-2018/3603K Sayılı İlamından¹⁹⁷ da açıkça anlaşılacağı üzere, fail Almanya’da anılan suçtan dolayı yargılanmış ve cezalandırılmıştır. Bu nedenle “non bis in dem” kuralı gereği failin aynı suçtan ikinci kez yargılanması yapılamayacaktır. Failin yabancı devlette yargılanmamış olması ve ayrıca Adalet Bakanı’nın talebi ile ancak Türkiye’de yargılanması sağlanabilecektir.

Suçun failinin yabancı bir kişi olması ve suç yerinin de Türkiye olması durumunda failin yargılanması Türk adli makamlarınca yapılabilecektir. TCK’nın 12. maddesi bu konuya açıklık getirmektedir. Aynı zamanda, TCK’nın 9. maddesi hükmüne de değinmek gerekmektedir. TCK’nın 9. Madde hükmüne göre Türkiye’de suç işleyen fail hakkında yabancı ülkede yargılama yapıp hüküm verilse dahi failin Türkiye’de yeniden yargılanabileceği belirtilmiştir.

2313 Sayılı Kanun’un 27. maddesinde, TCK’nın 403 ile 408. maddelerinde düzenlenmiş suçların, ihtisas mahkemelerince görüleceği hükmü düzenlendiği için, uyuşturucu madde suçlarına ilişkin davaların başka suçlarla ilgili davalarla birlikte görülemeyeceği ve birleştirilemeyeceği kabul edilmekteydi. 08.02.2008 Tarihinde yürürlüğe giren 5728 Sayılı Kanunun 578. maddesinin “ı” bendine göre 2313 Sayılı Kanunun 27 ve 29. Maddeleri yürürlükten kaldırılmış ve bu tarihten sonra uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları ile hint keneviri ekmek gibi bu suçlarla bağlantılı olarak işlenen suçların birlikte yargılanması yapılabilmektedir¹⁹⁸.

¹⁹⁶Yargıtay 10. CD’nin 18.04.2018 Tarihli 2014/3756E-2018/3603K sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, et.: 19.08.2023.

¹⁹⁷Yargıtay 10. CD’nin 18.04.2018 Tarihli 2014/3756E-2018/3603K sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, et.: 19.08.2023.

¹⁹⁸İltaş, s. 293, e.t: 19.08.2023.

2.4.2. Mağdur

Mağdur, suç sonucunda hakkı ihlal edilen ya da menfaati zarar gören kişidir yani suçun pasif süjesidir. Suçtan zarar gören ise mağdurdan farklı olarak suçun işlenmesi sonucunda hukuki hakkı ya da menfaati ihlal edilmemekle birlikte suçun neticelerinden zarar gören kişi olarak tanımlanmıştır¹⁹⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında suçun mağduru aslında kamudur. Kamu ifadesi tüm toplumu ifade etmektedir²⁰⁰. İddianamelerde suçun mağduru olarak “kamu hukuku” gösterilmektedir ve suç re’sen soruşturması ve kovuşturması yapılan suçlardandır²⁰¹.

Suçun mağdurunun kamu olduğunu tekrar belirtmekle birlikte değinilmesi gereken hususlardan biri de 188. maddenin 3. fıkrasında sayılan seçimlik hareketli fiillerden satma ve verme fiillerinin çocuğa karşı işlenmesi durumudur. Çocuk kavramından, TCK’nın 6/1-b maddesi lafzı da dikkate alınarak henüz on sekiz yaşını doldurmamayan kişi anlaşılmalıdır. Satış ve verme eylemlerinin çocuğa karşı işlenmesi durumunda veren veya satan kişiye verilecek cezanın onbeş yıldan az olamayacağı belirtilmiştir.

2.4.3. Suçun Konusu

Fiilin yöneldiği kişi ya da şey suçun konusunu oluşturmaktadır²⁰². Her suçun muhakkak bir konusu bulunmaktadır. Konu, somut bir olgudur ve mutlaka bir nesne veya kişi ile irtibatlıdır. Kasten öldürme ve yaralama suçlarında suçun konusu bir insan bedeni, hakaret suçlarında kişinin onur ve şerefi, hırsızlık suçlarında taşınır bir eşya, uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında ise suçun konusu “uyuşturucu ve uyarıcı“ maddedir²⁰³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında seçimlik eylemlerin bu maddelere yönelik işlenmesi gerekmektedir. Türk hukuk sistemine göre hangi maddelerin uyuşturucu ve uyarıcı madde sayıldığı, ne şekilde uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sınıfına eklendiği hususu oldukça önemlidir. Türk hukuk sistemine göre bir maddenin uyuşturucu

¹⁹⁹Feridun YENİSEY, Ayşe NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2021, s. 176.

²⁰⁰Zafer İÇER, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları Bakımından Hukuka Uygunluk Sebepleri ve Kusurluluğu Kaldıran Hallerin Değerlendirilmesi, s. 1-9, <https://124.im/038W>, et.: 19.08.2023.

²⁰¹Mahmut KOCA, İlhan ÜZÜLMEZ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, s. 105.

²⁰²Ahmet Caner YENİDÜNYA, Ceza Hukuku Genel Kısım İkinci Bölüm Suçun Maddi Unsurları Pdf Sunumu, <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/ceza-hukuku-genel-kisim-2.pdf>, s. 45, et.:22.08.2023.

²⁰³Ünlü, s. 156.

ve uyarıcı madde olarak kabul edilebilmesi için; TCK'nın 188/4 maddesinde ve 2313 Sayılı Kanun ile 3298 Sayılı Kanun'un verdiği yetkilerle çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında ve 1961 Tek Sözleşmesinde sayılması gerekmektedir. Bu kanunlarda, kararlarda ve uluslararası sözleşmede sayılmayan herhangi bir madde uyuşturucu madde olarak kabul edilemeyecektir.

2.4.4. Fiil

Doktrinde suçun oluşması için en önemli maddi unsur olarak gösterilen fiil unsuru, belirli amaca yönelmiş bulunan, kişinin istek ve iradesi dahilinde, hukuk aleminde etki doğuran icrai ya da ihmali insan davranışdır²⁰⁴.

2.4.4.1. Fiil Hakkında Genel Bilgiler

Fiil kavramı için doktrinde hareket veya eylem kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir. Fiil, insan bedeninin bir faaliyeti olarak adlandırılmaktadır²⁰⁵. Hareket olmadan suç oluşmayacaktır. Bu hareket icrai olabileceği gibi ihmali de olabilmektedir. Fiil hakkında, yönlendirici iradenin üstün olduğu, hukuk aleminde etkisi olan ve belirli bir neticeyi gerçekleştirmeye yönelik insani davranış şeklinde tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlama da dikkate alındığında esasen fiil, kasıt ya da taksirle, ya da icrai veya ihmali davranışla gerçekleştirilebilir²⁰⁶. Suçun oluşumu için icrai bir hareketin gerektiği uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları ile ilgili hareket-fiil tipleri 188. maddede ifade edilmiştir.

TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen fiiller seçimlik hareketlidir, yani sayılan fiillerden herhangi birinin yerine getirilmesi suçun oluşmasını sağlayacaktır. Yine kanuni tanımlamalarda yer alan bir veya birden fazlasının aynı anda veya ardı ardına gerçekleştirilmesi durumunda da suç işlenmiş olacaktır ve tek suç oluşacaktır²⁰⁷. Doktrinde fail tarafından gerçekleştirilen her fiilin ayrı ayrı suç oluşturacağına yönelik

²⁰⁴Ahmet Caner YENİDÜNYA, Suçun Maddi Unsurları Pdf Sunumu, <https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/ceza-hukuku-genel-kisim-2.pdf>, et.: 22.08.2023.

²⁰⁵Hamide ZAFER, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6.Baskı, Beta yayıncılık, 2016, s. 190-200.

²⁰⁶Reinhart MAURACH/ Heinz ZİPF, Strafrecht Allgemeiner Teil, Teilband 1, 8. Baskı, C. F. Müller Juristischer Verlag, Heidelberg, s. 16, kn. 4, 1992, Handlungsbegriff RADBRUCH, s. 70; Jürgen BAUMAN/ Ulrich WEBER, / Wolfgang MİTSCH, 2003, Strafrecht Allgemeiner Teil Lehrbuch, 11. Auflage, Verlag Ernst und Werner Gieseing, Bielefeld, s. 12, kn. 9. Aktaran: Musa Kaya, Kesintisiz Suç, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Doktora Tezi, 2023, s. 11, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=TORNbwbjzhSWJ5AhrYKDCw&no=U95b_CYNWieGq6Stfx1SZA, et.: 22.08.2023.

²⁰⁷İltaş, s. 102, et.: 22.08.2023.

görüşler²⁰⁸ olsa da baskın görüş, Yargıtay uygulamaları ve kanımca da failin zincirleme suç hükümleri saklı kalmak şartıyla birden fazla fiili yerine getirirse dahi tüketen norm-tüketilen norm ülkesi gereği en ağır ceza gerektiren fiilden sorumlu tutulacağıdır.

Fiillerin ayrıntılı bir şekilde irdelenebilmesi için fiilleri TCK'nın 188/1 maddesi ve 188/3 maddesinde düzenlenenler olarak iki ayrı başlık altında incelemek gerekmektedir.

188.maddesin 1. fıkrası imal, ithal ve ihraç fiillerini ele almaktadır. Bu fıkroda uyuşturucu maddeyi üretmek ve ülke sınırları dışına satmak veya ülke sınırları dışarisından almak eylemleri düzenlenmiştir.

188. maddenin 3. fıkrası ise daha basit olarak "ülke içerisinde" yapılan satmak, satışı arz etmek, başkasına vermek, sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak fiillerini. Bu madde metninde özellikle fiillerin ülke içerisinde gerçekleşmesi aranmaktadır. Ülke dışına satış ve alış eylemleri; ihraç ve ithal fiillerine sebebiyet verdiğiinden, kanıtlanması durumunda 188. maddenin 1.fıkrası uyarınca cezalandırma yoluna gidilecektir.

Ayrıca 188. maddenin 7. fıkrası da uyuşturucu ve uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelere yönelik fiilleri düzenlemektedir.

TCK'nın 188. maddesinde düzenlenen bu suç tiplerinin ortak özelliği bu suçların "uyuşturucu madde kullanmak" amacı dışında işlenmesini gerektirmesidir. Suç konusu olan maddelerin kullanım için bulundurulması ve alınması durumu TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı suçunu oluşturacaktır²⁰⁹.

2.4.4.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçunda Hareket Tipleri

Maddenin 1. fıkrasında imal, ithal ve ihraç suçları, 3. fıkrasında satmak, satışı arz etmek, başkalarına vermek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek ve bulundurmak suçları, 6. fıkrasında üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen maddeler ile ilgili fiiller, 7. fıkroda ise uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddelerle ilgili fiiller düzenlenmiştir. Bu suçları oluşturan fiillere ilişkin detaylı bilgiler ve Yargıtay uygulamalarına detaylı bir şekilde yer verilecektir.

²⁰⁸Zeki HAFIZOĞULLARI, Muharrem ÖZEN, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Toplum Karşı Suçlar, 3. Baskı, USA Yayın, Aktaran: İtaş, s. 81, et.: 22.08.2023.

²⁰⁹Elmas, s. 57.

2.4.4.2.1. İmal Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, ruhsata aykırı şekilde imal edilmesi hareketi TCK'nın 188/1 maddesinde suç olarak tanımlanmıştır. Madde gerekçesinde, imal suçunun bir kazanç elde etmek amacıyla işlendiği, ancak ne kadar kazanç elde edildiğinin tespitinin mümkün olmayacağı için suç tipinin hapis ve yanı sıra adli para cezası ile cezalandırılması düzenlenmiştir²¹⁰.

İmal kelimesi Türk Dil Kurumu tanımına göre "işleyerek üretmek" anlamını taşımaktadır²¹¹. Yargıtay uygulamasında ise uyuşturucu madde imali için uyuşturucu olmayan iki maddenin kimyasal tepkimeye sokularak yeni bir uyuşturucu madde elde edilmesi, bir uyuşturucu maddenin başka bir uyuşturucu maddeye dönüştürülmesi veya uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saflaştırılması gerekmektedir. Esasen üretim ile imalat kavramlarının ayırımının doğru yapılması gerekmektedir. Yargıtay uygulamalarına göre kenevir bitkisinin yetiştirilmesi ve kurutulması imalat değil, üretim fiilini oluşturmaktadır. Bu nedenle kenevir bitkisinden esrar maddesini elde etmek fiilini imalat kavramı içerisinde değerlendirmemek gerekmektedir. Ancak doktrinde yetiştirme kavramının da üretme kavramı ile aynı kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, kenevir yetiştirmenin de esasen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal suçuna sebebiyet vereceği yönünde görüşler de bulunmaktadır²¹².

Kanımcı, üretmek ve imal etmek kelimeleri için uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri konu edinen suç tipleri özelinde bir ayırım yapılmaması gerektiğini ve kenevir bitkisinin yetiştirilmesi sonucunda da uyuşturucu veya uyarıcı madde imal suçundan dolayı ceza verilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Ancak, imal suçu için kanunda öngörülen ceza miktarının fazlalığı ve maddenin türü ve halk arasında kullanımının fazlalığı dikkate alındığında yeni bir düzenleme ile esrar elde etmek için kenevir yetiştirme suçu açısından imal fiilinin varlığı kabul edilebilir ancak indirimli ceza öngörülebilir. Bu hususta yapılacak geniş bir düzenlemenin daha faydalı olacağı düşüncesini taşımaktayım.

1961 Tek Sözleşmesi'nin 1/1-n bendinde imal; üretim hariç, uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilmesine yarayan tüm işlemler ile uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin

²¹⁰Türkiye Büyük Millet Meclisi, 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/593), 22. Dönem, 2. Yasama Yılı, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 22.08.2023.

²¹¹TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=imal>, et.: 22.08.2023.

²¹²Yusuf YAŞAR, En Son Değişikliklerle Öğreti Ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları, Digesta Yayınevi, 2015, Aktaran: İltaş, s. 105, et.: 22.08.2023.

artılması ve başka maddelere çevrilmesi işlemleri şeklinde tanımlanmıştır. 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1-t bendinde üretim; afyon, koka yaprağı, kenevir ve kenevir reçinesi veren bitkilerden bunların toplanması işlemleri şeklinde tanımlanmıştır²¹³. Bu tanımlar da dikkate alındığında, kenevir bitkisinin yetiştirilmesi, toplanarak kurutulması işlemi ya da yapraklarındaki reçinenin toplanması imal fiili değil üretilimdir. Kenevir bitkisinin yapraklarının ufalanarak elekten geçirilmesi, sapçık ve tohumların ayrılması sonucunda toz duruma getirilmesi sadece fiziksel durumun değiştirilmesidir. Fiziksel durumun değiştirilmesi imal sayılmaz. Kanunlarımız imal fiilinin nasıl gerçekleştiğini net olarak açıklamamış, sadece imal fiiline yönelik cezalandırma hükümlerini düzenlemiştir. Ülkemizin de taraf olduğu 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1. maddesinden ve 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin 1. maddesinin”i” bendinde imal fiilinin nasıl gerçekleştiği hususunu net olarak anlayabiliriz²¹⁴.

Suçun oluşumu için belirtilen üretimin tamamlanması gerekmektedir. Aksi halde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir²¹⁵. Yargıtay 10. CD'nin 17/05/2023 Tarihli ve 2021/18731E-2023/4455K sayılı İlamında; “ *Sanığa ait adreste yangın çıkması üzerine kolluk görevlilerinin olay mahalline intikal ettiği, dairede çıkan yangının söndürüldüğü, olay sırasında ikamette bulunan sanıkların şifahi olarak yapılan ilk mülakatta sanıkların kolluk görevlilerine "uyuşturucu madde imal ederken patlama olduğunu" söyledikleri, evde yapılan arama sonucunda ele geçilen materyallerin ve uyuşturuculara ilişkin Adli Tıp Kurumu 5. Adli Tıp İhtisas Kurulu'nun raporuna göre, ortamda nihai ürün olarak metamfetamin ile başlangıç maddesi olan psödoefedrin, kimyasal reaksiyonun olabilmesi için gerekli kimyasal maddelerin ve bu maddeler ile bulaşık malzemelerin de bulunması hususu birlikte değerlendirildiğinde imalatın gerçekleşmiş olduğunun belirtildiği*” gerekçeleriyle sanıkların mahkumiyetine verilen hükmün onanmasına karar vermiştir.

Karar içeriğinden de anlaşılacağı üzere, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali suçlarında, failden ele geçirilen maddelerle imalatın yapıldığı belirtilen yerden ele geçirilen alet ve malzemeler dikkate alınarak, uyuşturucu imal edilip edilmediği

²¹³Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, Yayın Tarihi: 12/05/1967, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>, et.: 22.08.2023.

²¹⁴Yargıtay 10. CD'nin 08.06.2021 Tarihli 2021/2782E-2021/7107K sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, 1971 Tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, RG, 7 Mart 1981, Sayı: 17272, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>, et.: 22.08.2023.

²¹⁵Erdener YURTCAN, Begüm İRTİŞ, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Madde Suçları, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, 2022. s.127.

hususunda ATK'dan görüş alınmak suretiyle eylemin imal niteliğinde olup olmadığına karar verilmesi gerektiği, ATK raporunda uyuşturucu madde imalinin gerçekleştiğinin belirtilmesi halinde imal suçunun işlendiğini kabul etmek gerektiği, aksi halde imalin tamamen gerçekleşmediği durumlarda ise teşebbüs hükümlerinin değerlendirilmesi gerektiği hususu yerleşik Yargıtay uygulamaları ile sabittir. İmalatın gerçekleşmediği, teşebbüs aşamasında kaldığı durumlarda çoğu kez tamamlanmış uyuşturucu ticareti suçu oluşabilmektedir. Bu durumlarda aslında hem uyuşturucu madde imalatına teşebbüs hem de uyuşturucu nakletme – ticaret suçu oluşmaktadır. TCK'nın 44. maddesi uyarınca daha ağır cezanın tespiti açısından hem uyuşturucu imalatına teşebbüs hem de uyuşturucu nakletme – ticaret suçlarından ayrı ayrı gerekçede tartışılarak hüküm kurulmalı ve TCK 44. Maddedeki fikri içtima hükmü uyarınca ağır olan seçilerek netice ceza tayin edilmelidir.

Fail uyuşturucu maddeyi imal ettikten sonra ayrıca bu maddeyi nakleder veya satarsa aynı zamanda hem imal hem ticaret suçlarını işlemiş olur ve tüketen-tüketilen norm kuralı uyarınca en ağır ceza gerektiren imal fiilinden dolayı cezalandırılır²¹⁶.

Teşebbüs halinde verilecek ceza suç ve ceza teorisi mantığı çerçevesinde uyuşturucu madde ticareti suçu için öngörülen cezadan daha az olmamalıdır. Mahkemelerce bu hususta ceza belirlenirken ticaret eylemi için belirtilen ceza miktarının altına düşülmemelidir. İmalat için hazırlanan maddeler ile imalatta kullanılacak aletler uyuşturucu maddenin oluşumu için elverişsiz ise ATK'dan alınacak raporda bu durumun tespiti de yapılabiliyorsa işlenemez suçun mevcudiyeti söz konusu olduğundan sanığa bu fiilinden dolayı ceza verilemeyecektir²¹⁷.

2.4.4.2.2. İthal Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, ruhsata aykırı bir şekilde ithal edilmesi hareketi TCK'nın 188/1 maddesinde suç olarak tanımlanmıştır. Madde gerekçesinde, ithal suçunun bir kazanç elde etmek amacıyla işlendiği belirtilerek suç için hapis cezası ve bununla birlikte adli para cezası hükmü düzenlenmiştir²¹⁸.

²¹⁶Yargıtay 10. CD'nin 15.12.2011 tarihli ve 2011/10792E-2011//58701K. Sayılı İlamı, Türkiye Hukuk, <https://tls.tc/hBuzO>, et.: 22.08.2023.

²¹⁷Elmas, s.62.

²¹⁸TBMM, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf> f, TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 22.08.2023.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin hava, kara veya deniz yolu ile bir başka ülkeden bulunulan ülke sınırları içerisine sokulması ithal eylemini oluşturacaktır. Yani ithal eylemi açısından fiil unsuru, uyuşturucu maddelerin ülke sınırları içerisine sokulması için gerekli hareketlerin yapılmasıdır²¹⁹. Örneğin; sanığın Suriye’den Türkiye’ye kaçak yollardan uyuşturucu madde geçirmesi fiilinde, maddeler ile birlikte Türkiye sınırlarından geçerek Türkiye’ye girmesi suçun oluşumunu sağlayacaktır.

Transit geçiş konusu da uyuşturucu veya uyarıcı madde ithalatı suçu açısından önem arz etmektedir. Transit geçiş 27.10.1999 Tarihli 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 84-92 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Hangi durumların transit geçiş kapsamında kaldığı bu maddelerden anlaşılmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin transit olarak, rneğin İnan’dan Avrupa’ya götürülmesi sırasında zorunlu olarak Türkiye’den geçilmiş ve maddeler Türkiye’de yakalanmışsa, sanığın gerçekten transit olarak Türkiye’den geçip geçmediği hususu araştırıldıktan sonra, transit olarak geçtiği anlaşılırsa ithal eyleminden değil de TCK’nın 188/3 maddesinde düzenlenen “nakletme” eyleminden ceza vermek gerekmektedir²²⁰. Yargıtay 10. CD’nin 2017/1932E-2020/191K sayılı dosyasında da sanığın transit yolcu olup olmadığı araştırılmadan hüküm verilmesi hususu bozma sebebi sayılmıřtır²²¹.

Miktar olarak kullanım sınırları içerisinde kalan uyuşturucu maddenin ülke sınırları içerisine kullanmak amacıyla sokulduğunun anlaşılması durumunda TCK’nın 191/1 maddesinde düzenlenen uyuşturucu kullanma suçundan ceza verilmesi gerekmektedir²²². Aynı şekilde failin eyleminin kullanma amaçlı olup olmadığı hususunun tespitinde sanığın getirdiği madde miktarı ile uyuşturucu madde kullanıcısı olup olmadığı ve sosyal ekonomik durumu da göz önünde bulundurulmalıdır.

İthal eylemi ile ilgili önemli hususlardan bir tanesi de bu suçun teşebbüse elverişli olup olmadığıdır. Yargıtay birçok kararında bu eylemin teşebbüse elverişli olmadığını belirtmiştir. Yargıtay kapatılan 20. CD bir kararında; uyuşturucu maddenin ülke sınırlarından içeri sokulması ile suçun tamamlandığını, suçun neticesinin harekete bitişik olması nedeniyle bölümlere ayırma mümkün olmadığından, dolayısıyla suça teşebbüsün

²¹⁹Şener, Kınacı, s. 122-125.

²²⁰İbrahim ALTINOK, Uyuşturucu Madde Suçları, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2023 s.18,

²²¹Yargıtay 10. CD’nin 14.11.2014 tarihli 2014/4257E-2014/12698K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr , et.: 24.08.2023.

²²²İltař, s. 114, et.: 24.08.2023.

mümkün de olmadığını belirtmiştir²²³. Buna karşılık, Yargıtay 10. CD, 27/02/2020 tarihli ve 2017/1590E-2020/1438K Sayılı İlamında²²⁴, sanığın yurtdışından kendi adına kargo ile uyuşturucu getirttiği ve gümrük masraflarının ödenmemesi sebebiyle gümrük depolama alanında maddenin bulunduğu, paketin sanığın fiili hakimiyetine girmediği gerekçesiyle fiilin teşebbüs aşamasında kaldığını kabul etmiştir. Karardaki gerekçelerin yerinde olduğu ve bu nedenle Yargıtay 10. CD'nin kararında belirtildiği gibi fiilin teşebbüse elverişli olduğunu düşünmekteyim.

Yargıtay uygulamalarına göre maddenin ülke sınırları içerisine hangi şekilde sokulduğunun önemi yoktur. Maddeler ülkeye kargo ya da posta yolları ile de sokulduğunda ithal suçu oluşacaktır. Yargıtay kargo ile Hollanda'dan Türkiye'ye gönderilen uyuşturucu maddeler ile ilgili²²⁵ ve aynı şekilde posta ile Hollanda'dan sanık adına suça konu uyuşturucu maddelerin gönderilmesine ilişkin olaylarda sanıkların uyuşturucu madde ithalinden sorumlu tutulmaları gerektiğini belirtmiştir²²⁶. Anılan olaylar da suçun yurtdışından Türkiye'ye uyuşturucu madde sokulması ile tamamlandığı ve bu sebeple suç vasfının ithal eylemi olarak nitelendirilmesi gerektiğini kanımsındayım.

Yargıtay gümrük kapıları içerisinde, ancak failin gümrük bölgesine girmeden önce yakalanması durumunda ithal suçunun oluşmayacağını belirtmiş, failin gümrük memurlarına beyan aşamasından önce yakalanması durumunda da ithalin oluşmayacağını ancak o ana kadar oluşan eylemlerden ötürü nakletme-bulundurma gibi eylemlerden sorumlu tutulmasını, gümrükten geçmeye yönelik bir eylemde bulunması durumunda, örneğin gümrük memuruna beyanda bulunması gibi bir durumda teşebbüs hükmünün uygulanmayacağını ve tamamlanmış ithal suçundan ceza verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay 10. CD'nin 28/06/2018 Tarihli ve 2018/590E-2018/5323K. Sayılı İlamı da bu durumu ayrıntılı şekilde açıklamaktadır.

Etkin pişmanlık başlığı altında da değinilecek olan bir konuyu da açıklamakta yarar olacağı kanımsındayım. Sanığın ithal fiilinden dolayı cezalandırılması yönünde yeterli delil bulunmadığı aşamada ithal eylemini açıklayarak kendi suçunu ortaya çıkaran sanık hakkında etkin pişmanlık hükmü uygulanmalıdır. Yargıtay 10. CD., istikrar kazanmış ve

²²³Yargıtay 20. CD'nin 27.11.2018 tarihli 2018/481E-2018/5516K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 24.08.2023.

²²⁴Yargıtay 10. CD'nin 27.02.2020 tarihli ve 2017/1590E-2020/1438K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 24.08.2023.

²²⁵Yargıtay 9. CD'nin 23.11.2015 tarihli 2015/16171E-2015/7154K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 24.08.2023.

²²⁶Yargıtay 10. CD'nin 23.09.2020 tarihli 2020/5531E-2020/4110K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 24.08.2023.

diğer kararları açısından da emsal teşkil eden bir kararında; uyuşturucu madde ile yakalanan sanığın, uyuşturucu maddenin ithal edildiğine dair delil olmadığı aşamada uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ithal ettiğini beyan etmesi ve kendi suçunu ortaya çıkarması nedeniyle TCK'nın 192/1 maddesi uyarınca fail hakkında uyuşturucu madde ithalinden ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiğine, o ana kadar tamamlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden hüküm kurulması gerektiğine karar vermiştir²²⁷.

Yargıtay görüş olarak uyuşturucu madde ticareti suçundan sevk maddesi yazılarak iddianame düzenlendiği durumlarda “ithal“fiilinden ceza verilmesi için ek savunmanın yeterli olmayacağını belirtmektedir²²⁸. Kanımca, iddianame anlatımında ithal fiiline yönelik bir anlatım ve delillendirmeye yarar bilginin mevcut olması halinde ek savunma ile ithal fiilinden ceza verilebileceği ancak iddianame anlatımında ithale yönelik bir anlatım yoksa tutanakla durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirimde bulunularak ek iddianame düzenlenmesi suretiyle ceza verilmesi sağlanabilecektir.

2.4.4.2.3. İhraç Etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, ruhsata aykırı bir şekilde ihraç edilmesi hareketi TCK'nın 188/1 maddesinde suç olarak tanımlanmıştır. Madde gerekçesinde, ihraç suçunun bir kazanç elde etmek amacıyla işlendiği belirtilerek suç tipi için hapis cezası ve bununla birlikte adli para cezası hükmü düzenlenmiştir²²⁹.

İhraç, kelime anlamı olarak bir malın ülke dışarısında çıkarılmasıdır²³⁰. Yani, herhangi bir maddenin Türkiye sınırları dışarısına aktarılmasıdır²³¹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde yönünden ise uyuşturucu maddenin ülke dışına çıkarılması uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç suçunu oluşturacaktır. Bu suç, hava, deniz ve veya karayolu ile işlenebilmektedir. Hatta, kişinin uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi, kendisinin ülke dışına çıkartmasına gerek olmaksızın kargo yolu göndermek suretiyle dahi suçun oluşabileceği kabul edilmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin gümrük kapıları veya limanlar dışında herhangi bir sınırdan yurt dışına çıkarılması halinde de maddenin ülke sınırı dışına çıkması ile suç

²²⁷Yargıtay 20. CD'nin 24.01.2019 tarihli 2018/1020E-2019/595K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr , et.: 24.08.2023.

²²⁸Elmas, s.73.

²²⁹TCK Kanun Gerekçesi, <https://124.im/5ltF>, et.: 25.08.2023.

²³⁰TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=ihra%C3%A7>, et.: 25.08.2023.

²³¹Şener, Kinacı, s. 130.

tamamlanacağından bu şekilde işlenen suça teşebbüs mümkün olamamaktadır²³². Ancak ihrac fiilinin gümrük kapıları, limanlar gibi yerlerden yurtdışına çıkarılmaya çalışılması durumunda bu suça teşebbüs mümkün olabilmektedir. Çünkü resmi memurlara yapılan beyan kavramı ile suçun icrai hareketlerinin başlayacağı Yargıtay uygulamaları ile kabul edilmektedir.

Fail, gümrük bölgesine geldikten sonra, gümrük memuruna yurttan çıkış için beyanda bulunduğu anda fiilin icrai hareketi başlamaktadır. Bu aşamaya gelmeden önce yakalanma durumunda ihrac değil ancak nakletme, bulundurma suçları oluşmaktadır. Failin gümrük memuruna yurttan çıkış için beyanda bulunmasından sonra, gümrük memuru tarafından üzerinde uyuşturucu madde yakalanırsa, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ihracatı suçu teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Bu durumda fail, hem ihracat suçuna teşebbüs hem de o ana kadar oluşan tamamlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme fiillerinden sorumlu tutulacaktır. TCK'nın 44 maddesi uyarınca, mahkumiyet gerekçesinde iki fiilden de cezalandırılması halinde, hangi suçtan daha ağır ceza alacağı tartışılarak en ağır cezayı içeren suçtan hüküm kurulacaktır²³³.

Failin tır ile gümrük sahası dışında uyuşturucu veya uyarıcı madde ile yakalanması, havalimanında gümrük bölgesine gelmeden ve beyanda bulunmadan yakalanması, kargo ile uyuşturucu madde göndermek isteyen failin kargosunun gümrükten önce kargo şirketinde kontrol edilirken tespit edilmesi durumlarında henüz ihraca teşebbüs fiili söz konusu olmayıp, tamamlanmış uyuşturucu veya uyarıcı madde naklinden cezalandırma yapılmalıdır²³⁴.

Failin uyuşturucu madde ile yurtdışına çıkarken yakalanması fiilinde, failin ihracat fiilinden sorumlu tutulabilmesi için uyuşturucu maddeyi kullanma amacı dışında yurtdışına çıkarmak istediğinin kanıtlanması gerekmektedir. Failin kastının belirlenmesinde uyuşturucu maddenin miktarı, failin kan-idrar analiz sonuçları, uyuşturucu maddenin satışa hazır durumda olup olmadığı hususları önem arz etmektedir²³⁵.

Failin fiilinin ülkemiz açısından ihrac, maddenin götürüldüğü ülke açısından ise ithal olarak değerlendirildiği ve failin yabancı ülkede yargılanarak cezalandırıldığı durumlarda

²³²İltaş, s. 118, et.: 25.08.2023.

²³³Yargıtay 10. CD'nin 29.03.2022 tarihli 2021/5552-2022/3937K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 25.08.2023.

²³⁴Şener, Kınacı, s. 132-133

²³⁵Şener, Kınacı, s. 132-133.

mahsup konusu gündeme gelecektir. Bu durumda yabancı ülkede alınan cezadan infaz edilen süre, ülkemizde yargılanıp alacağı cezadan mahsup edilecektir²³⁶.

2.4.4.2.4. Satmak

TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş olan suçun ilk seçimlik hareketi satmaktır. Madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde satılması suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suçu oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²³⁷.

Yargıtay'ın süreklilik kazanmış kararlarına göre, maddedeki satma eylemini, bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bedeli karşılığında, başka birine devredilmesi olarak anlamak gerekmektedir. Failin bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma iradesini ortaya koyması, bu iradenin kendi hakimiyet alanında bulunan bir uyuşturucu veya uyarıcı maddeye dayandırmasıdır. Doktrinde ise uyuşturucu madde satmak fiili, uyuşturucu maddenin satıcı tarafından alıcı kimseye, bir bedel, para karşılığında ruhsatsız ve ruhsata aykırı şekilde verilmesi olarak tanımlanmıştır²³⁸.

Satılan miktarın satış fiilinin gerçekleşmesi açısından bir önemi bulunmamaktadır. Fail 0,5 gram maddeyi satışa konu edebileceği gibi 2 kg maddeyi de satışa konu edebilir. Ancak Yargıtay kararlarında "bulaşık" olarak tabir edilen uyuşturucu maddeler ile ilgili; maddelerin kullanıma dahi elverişli olmadığı, miktarsal analizlerinin yapılamadığı, 2313 Sayılı Kanun'un 1. maddesinde öngörülen oranların altında kaldığı durumlarda, TCK'nın 188 ve 191. maddelerinde yazılı olan suçların işlenemeyeceği, bu durumlarda işlenemez suçun olduğunu kabul edilmektedir²³⁹. Bu durumun tespiti için uyuşturucu maddenin kullanıma elverişli olup olmadığı, bulaşık halde olup olmadığı konusunda ATK'dan rapor alınması gerekecektir. Ambalajda veya terazi üzerinde kullanıma elverişli olmayan,

²³⁶İltaş, s. 125, et.: 26.08.2023; Çetin AKKAYA, Örgüt Suçu ile Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 2010, s. 289-295.

²³⁷TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 26.08.2023.

²³⁸Suat, ÇALIŞKAN Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 2012, s.724.

²³⁹Yargıtay 20. CD'nin 11.12.2018 tarihli 2015/12447E-2018/5870K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 26.08.2023, Elmas, s.92.

bulaşık miktarda uyuşturucu madde tespiti halinde işlenemez suç kavramı devreye girecek ve fail cezalandırılmayacaktır²⁴⁰.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde satma suçu, teşebbüse elverişli suçlardandır. Yani, satım konusunda anlaşılıp elde olmayan nedenlerden dolayı icra hareketleri kesilip satım gerçekleşmeyebilir. Ancak, satım gerçekleşmese dahi failin elindeki uyuşturucu maddeyi ticaret kastı ile bulundurmasından dolayı, fail satmak suçundan 188/3 uyarınca cezalandırılacaktır.

Uyuşturucu madde satmak fiili ile ilgili en önemli konulardan birisi fe zincirleme suç uygulamasıdır. Yani failin farklı zamanlarda birden fazla defa uyuşturucu madde satması durumunda nasıl cezalandırma yapılacağı, uygulamada nasıl karar verileceği konusudur. Bu konu ile ilgili gerekli bilgiler suçun özel görünüşleri başlığı altındaki içtima başlığında detaylı olarak açıklanmaya çalışılacaktır. Yargıtay kararlarının konu ile ilgisi ve önemi nedeniyle uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarında gizli soruşturmacı konusuna da içtima başlığı altında değinilecektir.

Satma fiilinin tespiti genellikle kolluk görevlilerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde satışını direkt olarak görmeleri ya da uyuşturucu madde satışının yapıldığının değerlendirildiği durumlarda mümkündür. Konuyu örnekler üzerinden açıklamak gerekirse;

Kolluk görevlilerince uyuşturucu veya uyarıcı madde satışının satıcı kişi ile alıcı şahıs arasında yapıldığının net olarak görüldüğü olgusu, olay tespit ve yakalama tutanağı düzenlenmiş ve buna istinaden sanık hakkında uyuşturucu madde satışından dolayı dava açılmışsa ve sanık uyuşturucu madde satışı yapmadığını beyan ediyorsa, uyuşturucu madde satışını gördüğü belirtilen olay tespit ve yakalama tutanağına imza atmış kolluk görevlilerinin tanık olarak mahkemece dinlenmesi gerekmektedir. Aynı şekilde, sanık sıfatını almamış ise alıcı konumunda bulunan kişinin de mahkemece tanık olarak dinlenmesi, canlı teşhis tutanakları, kan-idrar analiz sonuçları, tanık olarak dinlenen alıcıda ele geçen madde, varsa sanık üzerinde, aracında ya da ikametinde ele geçen madde, alıcı ile sanıkta ele geçen maddelerin aynı türden olup olmadıkları, ele geçen ambalajların aynı neviden olup olmadıkları, sanıkta hassas terazi ile uyuşturucu madde paketlemesinde kullanılacak malzemelerin ele geçirilip geçirilmediği hususları tartışılarak satma suçunun gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilmelidir.

²⁴⁰Hamide ZAFER, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, s. 15, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188) - PDF Ücretsiz indirin (docplayer.biz.tr), et.: 27.08.2023.

Kolluk görevlilerince satış fiili net olarak görülmemiş ancak alıcı olarak dinlenen tanıkta uyuşturucu ve uyarıcı madde ele geçirilmiş ise sanığın hukuki durumunun ne olacağı konusu tartışmaya açıktır. Bu durumda kolluk görevlileri ancak fail ile alıcı olan kişinin bir araya gelip gelmedikleri hususunda dinlenebilir. Bunun dışında failin satma suçundan cezalandırılabilmesi için alıcı tanığın beyanları önem arz etmektedir. Alıcı olarak dinlenen tanığın sonradan fail lehine değişen beyanı dışında satışı kanıtlayan yan delil bulunmadığı takdirde fail hakkında beraat kararı verilmelidir. Ancak tanık beyanı dışında alıcıda ele geçen uyuşturucu maddenin aynı türünün sanıkta ele geçirilmesi, sanıkta satmaya hazır halde uyuşturucu maddeler bulunması, uyuşturucu madde satımında ve paketlenmesinde kullanılan malzemelerin sanıkta ele geçirilmesi durumlarında uyuşturucu madde satmak suçunun oluştuğu kabul edilebilecektir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde satma suçunun karşılığında genellikle alıcı tarafından satıcı olan faile para verilmekle birlikte maddi değeri olan başka bir mal da karşılık olarak verilebilmekte ve aynı şekilde suç oluşmaktadır. Alıcının herhangi bir bedel ödememesi durumunda ise 188. maddenin 3. fıkrasında düzenlenen “başkasına verme“ suçu oluşacak ve fail aynı maddeden cezalandırma sağlanacaktır²⁴¹.

2.4.4.2.5. Satışa arz etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin satışa arz edilmesi suçu TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde satışa arz edilmesi suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suçu oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde satışa arz etmek suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁴².

Doktrin²⁴³ ve Yargıtay uygulamalarında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satma iradesini gösteren hareketlerde bulunmak satışa arz etmek fiilinin tanımıdır. Failin, maddeyi satmak için müşteri araması, ilan bırakması, sosyal medya uygulamaları üzerinden madde satışına ilişkin teklifler verilmesi suçun oluşumu için yeterlidir. Bunun dışında failin satışa arz ettiği maddeyi aslında ticaret kastı ile bulundurduğu da kabul edilerek aynı zamanda “ticari kasıtlı uyuşturucu madde bulundurmak” fiilinin de

²⁴¹Akkaya, s. 289-295.

²⁴²TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 26.08.2023.

²⁴³Ünlü, s. 120.

gerçekleştiği kabul edilebilir. Bir kişinin, zilyetliğindeki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmak istediğine ilişkin beyanı ve bu beyana dayalı irade açıklamaları olmayan bir durum, uyuşturucu maddeyi satışa arz olarak değerlendirilmez. Çünkü teknik anlamda satışa arz, bir satış vaadi değildir. Bu anlamda, bir uyuşturucu maddenin satışa arz edilmesi fail açısından; alıcı ile satıcının, satım konusu mevcut bir uyuşturucu madde ve satım bedeli üzerinde anlaşılıp, bu anlaşmanın karşılığı olan edimlerini yerine getirmeden, yani satıştan önceki aşamayı teşkil etmektedir.

Adana Bam 16. CD. 23.02.2024 Tarihli 2024/23E-2024/305K Sayılı İlamında²⁴⁴; Satışa arz fiilini, kişinin maliki ve zilyedi bulunduğu uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satmak için, satma iradesini açığa vuran bir davranışta bulunması olarak yorumlamış ve bu suç tipine teşebbüsün mümkün olmadığını, failin telefon görüşmelerinde bir alıcıya uyuşturucu ve uyarıcı madde satımı hususunda irade açıklaması yapmasını, suçun oluşumu için yeterli görmektedir.

2.4.4.2.6. Başkalarına vermek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin başkalarına verilmesi suçu TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde başkalarına verilmesi suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suçu oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri başkalarına vermek suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁴⁵.

Failin birlikte kullanmak amacı dışında, bedelsiz bir şekilde, kendi zilyetliğinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başka kimseye vermesi durumunda fiilin oluştuğu söylenebilecektir. Burada önemli olan 2 nokta vardır; birincisi maddi menfaat olmaksızın maddenin verilmesi, ikincisi ise failin birlikte kullanım amacı gütmemesidir²⁴⁶.

Failin birlikte kullanım amacı gütmemesi, kendi içimlik uyuşturucu maddesini yanındakilerle paylaşması²⁴⁷, birden fazla kişinin para toplayarak birlikte uyuşturucu madde alıp kullanmaları durumunda başkalarına vermek fiili değil, uyuşturucu madde

²⁴⁴Adana BAM 16. CD. 23.02.2024 Tarihli 2024/23E-2024/305K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 26.08.2023.

²⁴⁵TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, TCK Kanun Gerekçesi, <https://124.im/5ltF>, et.: 26.08.2023.

²⁴⁶Ünlü, s.124.

²⁴⁷Yargıtay 10. CD'nin 12.09.2011 tarihli 2011/9598E-2011/54793K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 28.08.2023.

kullanım suçu oluşacaktır. Failin uyuşturucu maddeyi hatır için, hediye olarak ya da bağış olarak vermesinin bir önemi yoktur. Tek dikkat edilecek husus, satış amacı ile verilmemesi hususudur²⁴⁸.

Cinsel ilişki karşılığı uyuşturucu ve uyarıcı madde verilmesi konusunda Yargıtay Ceza Genel Kurulu “bulundurma” fiilinin oluşacağını belirtmiş ise de, 10. CD’nin “başkalarına verme” suçunun gerçekleştiğini belirttiği kararları da mevcuttur²⁴⁹.

Örnek olarak açığa kavuşturulması gereken durumlardan bir kaç da; cezaevinde bulunan hükümlüye eşya verirken içerisine uyuşturucu ve uyarıcı madde saklayarak hükümlüye ulaştırmaya çalışılması, gözetiminde nezarethanede bulunan şüpheliye yemek içerisinde uyuşturucu ve uyarıcı madde vermeye çalışılması fiillerinde de uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi başkalarına vermek suçu oluşacaktır.

Bu suçun teşebbüse elverişli olmadığı, başkasına verme eyleminin gerçekleşmesi ile fiilin tamamlanacağı Yargıtay kararlarında açıklanmıştır. Kanımca, 188/3 maddesinde düzenlenen suçlar yönünden teşebbüs hükümlerinin çok irdelenmemesi gereklidir. Çünkü teşebbüs hükümleri düşünülmesi dahi, failin uyuşturucu maddeleri ticari kasıtle, başkalarına devir amacı ile bulundurduğu hususlarının tespiti cezalandırma için yeterli olacaktır.

2.4.4.2.7. Sevk etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin sevk edilmesi suçu TCK’nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde sevk edilmesi suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suçu oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri sevk etmek suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁵⁰. Sevk etmek fiili 5237 Sayılı Kanun’un ilk halinde yer almamış, 188. maddenin 3. fıkraya metnine 29.05.2005 Tarihli ve 5377 Sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²⁵¹ ile eklenmiştir.

²⁴⁸Yargıtay 10. CD’nin 10.02.2012 tarihli 2008/15215E-2012/892K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 28.08.2023.

²⁴⁹Elmas, s.104.

²⁵⁰TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 26.08.2023.

²⁵¹29.06.2005 Tarihli ve 5377 Sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 7 Temmuz 2005, Sayı: 25869, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm>, et.: 26.08.2023

Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) kararlarından da anlaşılacağı üzere, uyuşturucu ve uyarıcı sevk suçu, uyuşturucu ve uyarıcı maddenin kullanım amacı dışında bir yerden başka bir yere bir başka kişi kullanılarak gönderilmesi anlamına gelmektedir. Sevk eden kişi, uyuşturucu maddenin aslında sahibi veya zilyedir ve uyuşturucu maddeyi kullanım amacı dışında sevk etmektedir²⁵². Nakletme ile sevk etme birbiri ile karıştırılabilen fiiller ve suçlardır. Aradaki fark ise; uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi sevk ettiren malik veya zilyet olan kişi iken nakledilecek maddeyi, nakleden ise uyuşturucu maddeyi götüren kişidir²⁵³.

Yabancı ülkeden sevk halinde ithal suçunun oluşumu gündeme gelecektir. Ancak, transit geçiş, yani maddenin bir ülkeden başka bir ülkeye sevki yapılırken Türkiye’den mecbur geçmesi gerekiyorsa ve geçerken de yakalandıysa bu durumda, Yargıtay görüşü doğrultusunda ithal suçundan değil de sevk suçundan cezalandırma yapılmaktadır²⁵⁴.

Uyuşturucu ve uyarıcı ve uyarıcı maddeyi sevk suçu, teşebbüse elverişli bir suçtur. Ancak teşebbüs aşamasında kalsa dahi ticari kasıtlı gönderim de o ana kadar tamamlanan fiil yönünden ticari kasıtlı bulundurma olacağından, cezalandırmada bir değişiklik olmayacaktır²⁵⁵.

Sevk etme suçunda, gönüllü vazgeçme durumu da söz konusu olabilecektir. Gönüllü vazgeçerek suçu ortaya çıkaran failin o ana kadar oluşan eylemi suç oluşturmayacağı için sanığın mahkumiyetine karar verilemeyecektir²⁵⁶.

2.4.4.2.8.Nakletmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin nakledilmesi suçu TCK’nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde nakledilmesi suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suçu oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri nakletmek suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁵⁷.

²⁵²Ersan ŞEN, Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Elinden Çıkarmak İçin Taşıyan Failin Sorumluluğu, Yayın Tarihi: 03.02.2024, <https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-veya-uyarici-maddeyi-elinden-cikarmak-icin-tasiyan-failin-sorumlulugu-ersan-sen, et.: 10.02.2024>.

²⁵³Altınok, s. 28.

²⁵⁴Elmas, s. 107.

²⁵⁵İltaş, s. 135-136, et.: 10.02.2024.

²⁵⁶Yargıtay 10. CD’nin 01.07.2013 tarihli 2013/6148E-2013/6803K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 28.08.2023.

²⁵⁷TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237, et.: 28.08.2023>.

Nakletmek fiili, uyuşturucu maddenin sanık veya kontrolündeki kimseler aracılığı ile bir yerden başka bir yere taşınmasıdır. Bu suç bakımından fiil, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunduğu konumdan başka bir yere taşınmasına yönelik yapılan hareketler bütünüdür²⁵⁸. Nakleden kişi, uyuşturucu maddenin maliki ve zilyedi olabileceği gibi sahibi olmayabilir de²⁵⁹. Sanık kendine ait malı da taşıyarak nakledebilir. Aradaki fark bir üst başlıkta açıklandığı üzere; sevk eden maddeyi gönderten kimse iken, nakleden ise uyuşturucu maddeyi götüren kimsedir. Yargıtay CGK'nun bir kararında nakledenin, uyuşturucu maddeleri bizzat kendisi veya adamları tarafından bir yerden bir yere götüren kişi olduğunu, nakletme fiilinin bedel karşılığı veya bedelsiz bir şekilde de yapılabileceğini, sevk etmek fiilinden farklarını belirtmiştir²⁶⁰.

Sevk suçu, teşebbüse elverişlidir bir suçtur. Ancak teşebbüs aşamasında kalsa dahi ticari kasıtle gönderim de o ana kadar tamamlanan fiil açısından, ticari kasıtle bulundurma olacağından, cezalandırmada bir değişiklik olmayacaktır.

2.4.4.2.9. Depolamak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin depolanması suçu TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde depolanması suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suç oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri depolamak suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁶¹.

Depolamak hareketi, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir yerde saklanması, tutulması anlamına gelmektedir. Sanık bir başkasına ait maddeyi ücret karşılığı veya ücretsiz bir şekilde depolayabilir Depo kavramından amaçlanan yerin; bir depo, fabrika, ambar gibi yer olmasına gerek yoktur. Fail, uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi kendi evinde, aracında, kömürlüğünde de depolayabilir²⁶². Sanığın kendisine ait maddenin depolanması zaten ticari kasıtle bulundurmaktır. Depolama suçu aslında teşebbüse elverişlidir ancak o ana kadarki tamamlanan fiil aynı zamanda ticari kasıtle bulundurmaya oluşturacağı için eylem teşebbüs aşamasında kalırsa bulundurmaktan ceza verilebilecektir.

²⁵⁸İltaş, s. 137, et.: 28.08.2023.

²⁵⁹Altınok, s. 28.

²⁶⁰Yargıtay CGK'nun 14.11.2017 tarihli 2017/9-471E-2017/479K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 28.08.2023.

²⁶¹TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, et.: 28.08.2023.

²⁶²Elmas, s. 111.

Bu eylem tipinin düzenlenmesi ile amaçlanan, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmayan, sevk etmeyen, nakletmeyen ancak değerini ve önemini bilerek bir yerde saklayan kişilerin cezalandırılmasıdır²⁶³.

2.4.4.2.10. Satın almak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanım amacı dışında, ticari amaç güderek satın alınması suçu TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde kullanım amacı dışında satın alınması fiilinin maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suç oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanım amacı dışında satın almak suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁶⁴.

Kullanım amacı dışında uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması durumunda 188/3 maddesi uyarınca ticari amaçla satın alma fiili oluşacaktır. Satın alan failin ekonomik durumu, satın alınan miktar ve sanığın savunması da dikkate alınarak satın alma amacının tespiti gerekecektir.

Satın alma suçu tam olarak teşebbüse elverişlidir. Satın alma iradesi ortaya konulmasına karşın, satın alma gerçekleşmemiş ise satın alma suçu teşebbüs aşamasında kalmaktadır. Maddenin satın alanın istediği bir yere bırakılması durumunda suç tamamlanmış olacaktır. Maddenin maddi bedelinin ödenmesi sonrasında satın alana sevk edilirken maddenin yakalanması durumunda suç tamamlanmış kabul edilmektedir²⁶⁵.

2.4.4.2.11. Kabul etmek

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kabul edilmesi suçu TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde bedelsiz bir şekilde, ticari amaçla kabul edilmesi suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suç oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticari amaçla kabul edilmesi suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁶⁶.

²⁶³Akkaya, s. 473, Aktaran: İltaş, s. 140, et.: 26.08.2023.

²⁶⁴TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, et.: 26.08.2023.

²⁶⁵Yargıtay 10. CD'nin 27.10.2009 tarihli 2009/1917E-2009/16452K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 28.08.2023.

²⁶⁶TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, TCK Kanun Gerekçesi, et.: 26.08.2023.

Suç tipi yönünden fiil, uyuşturucu maddenin zilyetliğinin bedel ödenmeksizin bir başkasından alınması hareketidir. Suç tipi yönünden önemli olan konu, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul edilmesi sırasında bedel ödenmemesidir. Eğer madde alımına yönelik bedel-ücret ödenmesi söz konusu olduğu durumda, uyuşturucu madde satın almak suçu oluşacaktır²⁶⁷. Dikkat edilmesi gereken konulardan biri de, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişisel kullanım amacı dışında kabul edilmesi gerektiğidir. Eğer kişi uyuşturucu maddeyi kişisel kullanım amacıyla kabul ediyorsa bu durumda TCK'nın 191. maddesi kapsamında tanımlanan uyuşturucu madde kullanmak-kullanmak için bulundurmamak suçu oluşacaktır²⁶⁸. Failin amacının net olarak tespiti için, kabul edilen madde miktarı, maddelerin satışa hazır durumda olup olmadığı, sanığın savunması, kan- idrar raporları ve sanığın sosyoekonomik durumu irdelenerek karar verilmelidir.

Kabul etme fiilinin tamamlanabilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kabul edene teslim edilmesine gerek bulunmamaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin, kabul eden kişinin belirttiği bir yere bırakılması durumunda da madde kabul edenin egemenlik sahasına girdiği için kabul etmek suçu tamamlanmış kabul edilmelidir²⁶⁹.

2.4.4.2.12. Bulundurmamak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanım amacı dışında, ticari kasıtlı bulundurulması suçu TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenmiş, madde gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı bir şekilde ticari amaçla bulundurulması suçunun maddenin bir ve ikinci fıkralarında düzenlenen suç tiplerinden ayrı bir suçu oluşturduğu belirtilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticari amaçla bulundurulması suçunu işleyen failin hapis cezası ve adli para cezası ile cezalandırılması hükmü düzenlenmiştir²⁷⁰.

Kullanma amacı dışında uyuşturucu maddelerin ticaret kastı ile bulundurulması “bulundurmamak” suçunu oluşturmaktadır. Aslında seçimlik hareketli suçun adının “ ticaret kastı olmaksızın” bulundurmamak olarak tanımlanması suçun anlaşılması açısından daha doğru bir seçim olabilirdi.

Bu suçun oluşabilmesi için herhangi bir somut alışveriş olmasına gerek yoktur. Failin “ ticaret kastıyla uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi bulundurduğu kabul ediliyorsa

²⁶⁷İltaş, s. 144, et.: 28.08.2023.

²⁶⁸Ünlü, s. 135.

²⁶⁹Ahmet Cemal RUHİ, TCK'da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 25-26.

²⁷⁰TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, et: 28.08.2023.

mahkumiyet gerekecektir. Failin uyuşturucu maddeyi kullanım amacı dışında bulundurduğunun kabulü için Yargıtay kararları doğrultusunda ve doktrindeki görüşler eşliğinde belli başlı deliller gerekecektir. Bu deliller her somut olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Failin uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi bulundurma amacının tespitinde belli başlı ölçütlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu konuda açıklayıcı bir Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararının irdelenmesi faydalı olacaktır²⁷¹.

Karardan da anlaşılacağı üzere uyuşturucu ve uyarıcı maddenin bulundurma amacının tespitinde;

- a-) Failin hareketleri önemlidir. Örneğin; failin numune göndermesi, pazarlık yapması, teklifte bulunması, müşteri arayışında olması uyuşturucu maddeyi ticaret kastıyla bulundurduğunu gösterir.
- b-) Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin ele geçiriliş şekli önemlidir. Örneğin; uyuşturucu maddelerin satışa hazır bir şekilde, çok sayıda kilitli şeffaf poşet içerisinde yakalanması uyuşturucu maddenin ticaret kastı ile bulundurulduğunu gösterir.
- c-) Uyuşturucu ve uyarıcı madde ile birlikte bu maddelerin satışa hazırlanmasında kullanılan hassas terazi, eldiven, kilitli şeffaf poşetler, elek, alüminyum folyolar, kesilmiş kitap sayfalarının ele geçirilmesi uyuşturucu maddenin ticaret kastıyla bulundurulduğunu gösterir.
- d-) Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin çok çeşitli neviden olması da ticaret kastını gösterebilir. Örneğin; sentetik uyuşturucu, metamfetamin, esrar, pregabalin türünden maddelerin sanıktan aynı anda ele geçirilmesi durumu maddelerin ticaret kastı ile bulundurulduğunu gösterebilir.
- e-) Ele geçen madde miktarı da bulundurmanın tespiti açısından önemlidir. Emsal Yargıtay kararları ışığında ele geçen maddenin kullanım sınırının üzerinde olup olmadığı değerlendirilmektedir.

Yargıtay daha önceki kararlarında ele geçen maddelerin net miktarının, kastın belirlenmesi açısından önemli olduğunu yansıtmiş ise de son verdiği kararlarında, satışın brüt madde üzerinden yapıldığını ve bu sebeplerle brüt madde miktarının da kastın

²⁷¹Yargıtay CGK'nun 20.02.2018 tarihli 2018/10-10E, 2018/57K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 29.08.2023.

belirlenmesinde ölçüt olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir²⁷². Ancak, kanımca Yargıtay 10. CD'nin 25/01/2023 Tarihli ve 2021/4920 E., 2023/549 K. Sayılı kararı dışında, brüt ağırlığın ticaret sınırında, net miktarın ise 1-2 gr. aralığında çıktığı durumlarda, failin kullanım amacıyla maddeleri bulundurduğu kabul edilmelidir.

Yargıtay daha önceki kararlarında yakalanan maddenin bulundurulma amacını değerlendirdiği durumlarda, sanığın bir yıllık tüketim miktarını esas alırken, daha yeni tarihli kararlarında olay bazlı değerlendirme yapıp, olayın gerçekleştiği zaman diliminde kullanabileceği miktarı esas almaktadır. Örnek vermek gerekirse; ikamet ettiği Kilis İlinden İstanbul İline gitmekte olan sanık üzerinde tek paket halinde 25 gr metamfetamin maddesi yakalanması durumunda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ticaret kasıtlı bulundurulduğu değerlendirmesi yapılabilecekken, diğer taraftan İstanbul ilinden ikamet ettiği Kilis iline dönmekte olan sanığın 25 gram metamfetamini tek paket halinde yakalatması durumunda kişisel kullanım amacıyla bulundurma suçunun oluştuğunu (TCK 191) değerlendirebileceğiz. Sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde ile yakalandığı yerin, ikametine giderken mi yoksa ikametine uzak bir konumda seyir halinde iken mi yakalandığı sanığın kastının belirlenmesinde önem arz edecektir.

- d-) Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ele geçirildiği zaman ve mekan da amacın belirlenmesi açısından önemli bir delildir. Kişisel kullanım sınırında kalan maddenin failin evinde veya üzerinde bulunması kullanım amaçlı madde bulundurulduğunu gösterebilir. Ancak failin kişisel kullanım sınırı üzerinde madde ile sokakta, toplu olarak insanların birlikte bulunduğu kahvehane, hastane önü gibi yerlerde yakalanması, gece vakti araç ile gezerken yakalanması, ikametinin tam tersi istikamette yakalanması durumları ticaret kastıyla bulundurmaya düşündürülebilir.
- e-) Uyuşturucu veya uyarıcı madde yakalatan sanığın gelir düzeyi de kanımca bulundurma amacının tespitinde önemlidir. İşsiz olduğunu veya düşük gelirli olduğunu beyan eden sanığın 100 gram eroin maddesi yakalatması durumunda ticari olarak bulundurmadan söz edilebilecekken, maddi gelir düzeyi çok iyi olan

²⁷²“Suç konusu 98 gram uyuşturucu maddenin, 12,74 gram net eroin içerdiği tespit edilmiş olup, içerdiği eroin miktarından ziyade kullanım sınırının oldukça üzerinde olan brüt madde miktarının dikkate alınması gerektiğinden...” Yargıtay 10. CD'nin 25.01.2023 tarihli 2021/4920E-2023/549K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 29.08.2023.

bir kimsenin 20 gram kokain maddesi bulundurması ve kan-idrar raporlarının da savunması ile uyumlu olması durumunda kullanma amacıyla bulundurmada söz edilebilecektir.

Failin kastının belirlenmesinde aranacak ölçütleri daha da artırmak mümkündür. Ancak, hepsinin titizlikle, sanığın savunması da dikkate alınarak her olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmesi ve sonuca ulaşılması gerekmektedir.

2.4.4.3. Üretimi Resmi Mercilerin Onayına veya Satış Yapılması Yetkili Hekimin Düzenlediği Reçeteye Dayalı Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti

TCK'nın 188/6. maddesi, üretimi hususunda yetkili mercilerin onayının gerektiği, satışı için ise yetkili hekimlerin düzenleyeceği kırmızı veya yeşil reçetelerin gerekli olduğu uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili düzenleme içermektedir. Belirtilen uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili kanun maddesinde ayrı bir düzenleme yapma ihtiyacı, kanunun bu tip maddelerle ilgili ayrıca önlem alma çabası içinde olmasından kaynaklanmaktadır.

5237 Sayılı TCK'nın ilk halinde 188/6 maddesi ile ilgili "Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır." şeklinde düzenleme bulunmaktaydı. Altıncı fıkra metnine, 29.06.2005 tarihinde 5377 sayılı Kanun²⁷³ ile yapılan değişiklik ile "Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir." ifadesi eklenmiş ve madde metni son halini almıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretine ilişkin 6. fıkra öncesinde sayılan tüm hükümlerin, üretimi resmi mercilerin onayına veya satış yapılması yetkili hekimin düzenlediği reçete ile mümkün olan uyarıcı veya uyarıcı maddeler açısından da uygulanabileceği hükmü düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, 1. ve 3. fıkroda belirtilen fiillerin, üretimi resmi mercilerin onayına veya satış yapılması yetkili hekimin düzenlediği reçete ile mümkün olan uyarıcı veya uyarıcı maddeleri konu edinerek işlenmesi durumunda fiillerin cezalandırılacağı hükmü düzenlenmiş ancak bu maddelere yönelik işlenecek suçlarda verilecek cezanın yarı oranına kadar indirilebileceği

²⁷³29.06.2005 Kabul Tarihli ve 5377 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 7 Temmuz 2005, Sayı: 25869, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050708-1.htm>, et.: 29.08.2023.

belirtilmiştir²⁷⁴. 188/6. Fıkrası düzenlemesinin esasen bağımsız bir suç olmadığı, suçun maddi konusu olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin 6. fıkrada öngörülen maddelerden olması durumunda, TCK'nın 188. maddesinin 1 ve 3. fıkralarında öngörülen suçların daha az cezayı gerektiren nitelikli bir hali olduğunu söylemek mümkündür

TCK'nın 188/6. madde düzenlenmesi esasen cezayı azaltan bir hal olarak düzenlenmiştir. İndirilebilir denilmek suretiyle yargılamayı yapan hakimlere aslında cezayı indirmeye yönelik bir yetki verilmiştir. Bu maddede kesinlik söz konusu olmasa da uygulamada tüm mahkemeler bu tip bir maddeden dolayı verilen cezalarda cezayı ½ oranında indirim yapmaktadır.

Sanığın cezalandırılabilmesi için suç konusunun TCK'nın 188/6 maddesinde belirtilmiş uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, suçun konusunu oluşturan ve ele geçirilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretilmesinin resmi kurumlardan izin alınmasına bağlı olup olmadığı veya ele geçen maddelerin reçeteye bağlı olarak yetkili hekimce verilebilen ilaçlardan olup olmadığı konusunda, ATK 5. İhtisas Kurulu ve Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nden rapor alınmalıdır²⁷⁵.

2.4.4.4. Uyuşturucu Madde Etkisi Doğurmamakla Birlikte, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Üretiminde Kullanılan ve İthal İle İhracı İzne Tabi Olan Maddelere İlişkin İthal, İmal, Satmak Suçu

TCK'nın 188/7. maddesinde düzenleme alanı bulan madde metninde; uyuşturucu madde etkisi doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal ile ihracı izne tabi olan maddelere ilişkin ithal, imal, satmak vs. gibi eylemler hüküm altına alınmıştır. 188/1 ve 188/3 maddelerinde düzenlenen seçimlik hareketlerin uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan psödoefedrin, hidroklorik asit, sülfürik asit gibi maddelere yönelik işlenmesi durumunda suç oluşacaktır. Anlaşılacağı üzere madde uyuşturucu madde olmamakla birlikte esasen uyuşturucu üretiminde kullanılabilen maddedir. Madde gerekçesi, söz konusu uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan maddelerin imal ve ticareti suçunun

²⁷⁴TBMM 12.05.2003 Tarihli TCK Tasarısı, TCK Kanun Gerekçesi, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>, et.: 29.08.2023.

²⁷⁵Yargıtay 10. CD'nin 12.04.2023 tarihli 2023/5025E-2023/3388K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 29.08.2023.

oluşabilmesi için, bu tip maddelerin imal ve ithalinin resmi makamların iznine bağlı olması gerektiği hükmünü belirtilmiştir²⁷⁶.

188/6. maddede belirtildiği üzere bu suç yönünden de, ele geçen maddenin uyuşturucu üretiminde kullanıp kullanılmadığı yönünde ATK'dan rapor aldırılmalı ve aynı zamanda maddenin ithali ile imal edilmesinin resmi makam onayına tabi olup olmadığı Sağlık Bakanlığı'ndan sorulmalıdır²⁷⁷.

2.4.5. Netice

Suç genel teorisine göre, suçun maddi unsurunu oluşturan alt unsurlardan biri de netice unsurudur. İnsan gerçekleştirilen fiillerin, hukuk aleminde yarattığı değişikliğe netice denmektedir²⁷⁸. Netice, suçun kanuni tanımında, suç tipinde gösteriliyorsa ceza hukuku bağlamında önem taşır, dış dünyada oluşan değişiklik kanuni tipte yer almıyorsa ceza hukuku bağlamında önem arz etmeyecektir²⁷⁹. Örneğin uyuşturucu veya uyarıcı madde satışı suçunda maddenin bir kişi tarafından satılıp diğeri tarafından alınması veya uyuşturucu madde imali açısından yeni maddenin oluşması yani imalin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu anlatım dahilinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının neticeli suçlardan olduğu kanısındayım. Ancak salt hareket suçlarında neticenin harekete bitişik olduğu hususu²⁸⁰ da unutulmamalıdır. Hakaret suçu bu türün örneğidir. Mağdur kendisine yapılan hakaret sonucunda duygusal olarak incinmese dahi suçun oluştuğu kabul edilebilecektir.

Fiilin sonucunda hukuk aleminde oluşan değişiklik bir zarar yaratabileceği gibi zarar meydana getirme tehlikesi de yaratabilir. Dış dünyada meydana gelen sonucun durumuna göre suçlar zarar suçları ve tehlike suçları olarak da ayrılmıştır²⁸¹. Suçu oluşturan hareket, gerçek bir zarar tehlikesi yaratıyorsa somut tehlike suçu, bu hareketin yapılmasının yeterli görüldüğü, ayrıca bir tehlikenin gerçekleşmesine gerek olmayan suçlara ise soyut tehlike suçu denilmektedir²⁸².

²⁷⁶TBMM, <https://tls.tc/16Tai>, TCK Kanun Gerekçesi, <https://tls.tc/oFRD2>, et.: 29.08.2023.

²⁷⁷Elmas, s. 140.

²⁷⁸İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, s. 174.

²⁷⁹Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 251.

²⁸⁰Hasan Hüseyin BAYRAKLI, Vergi Kaçakçılık Suçlarına Teşebbüs, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2018, s.2, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52645/693567>, et.: 29.08.2023.

²⁸¹Özgenç (2021), s. 200.

²⁸²Ali Erdem SEVDİM, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, Selçuk Üniv., Doktora Tezi, 2013, https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/445016/yokAcikBilim_10001437.pdf?sequence=-1, s. 107-108, et.: 29.08.2023.

Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlarının oluşabilmesi için Kanun Koyucu tarafından TCK'nın 188/1,3 maddesinde sayılan fiillerin gerçekleştirilmesi yeterli görülmüş ve bu fiiller neticesinde ayrıca bir zararın meydana gelmesi aranmamıştır. Ayrıca suçun işlenmesini tehlikenin varlığı için yeterli görülmüştür. Bundan dolayı uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu soyut tehlike suçu olarak kabul edilmektedir²⁸³.

Hukuk aleminde değişiklik yaratan netice gerçekleşmezse suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Bilinmesi gerekiyor ki uyuşturucu madde imal ve ticaretine ilişkin seçimlik fiillerin kimileri için teşebbüs mümkün görülürken bir kısmı için ise teşebbüsün mümkün olmadığı şeklinde görüşler mevcuttur. Örneğin; ithal eylemi için maddenin ülke sınırları içerisine girmesi gerektiği düşüncesiyle fiilin teşebbüse elverişli olmadığı, yani neticenin henüz gerçekleşmediği düşüncesi baskındır. İmal fiili için ise neticenin uyuşturucu maddenin oluşumu ile tamamlanacağı düşüncesiyle teşebbüse elverişli olduğu doktrinde ve uygulamada belirtilmektedir.

Uyuşturucu madde satmak fiili de teşebbüse elverişlidir ve suçun oluşması için hukuk aleminde satışın gerçekleşmesi neticesi aranmaktadır. Ancak, satış neticesi gerçekleşmese de failin maddeyi satmak için bulundurması durumunda “satışa arz etmek için bulundurma” fiili tipiklik açısından oluşacak ve fail TCK'nın 188/3 maddesi uyarınca cezalandırılabilir.

2.4.6. Nedensellik Bağı

Maddi unsurlara dahil bir diğer unsur nedensellik bağıdır. Nedensellik bağı, fiil ile meydana gelen netice arasındaki soyut bağı ifade etmektedir²⁸⁴. TCK'da nedensellik bağı ile ilgili genel bir hüküm ile bir anlatım bulunmamakta olup bu durum doktrinde eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Neticenin failin fiilinden meydana gelmediği durumlarda faile suç isnat etmek mümkün olmayacak ve fail cezalandırılmayacaktır²⁸⁵. Nedensellik bağı esasen neticeli suçlarda önem arz etmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, soyut tehlike suçu yani neticesi harekete bitişik suçlardan olduğu için ayrıca bir nedensellik bağı aranmayacaktır. Failin fiili anında neticeyi meydana gelecek ve soyut bir bağ araştırmasına gerek olmayacaktır.

²⁸³Ünlü, s. 147.

²⁸⁴Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 253.

²⁸⁵Uğur ALACAKAPTAN, İşlenemez Suç, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1968, s. 98, <https://dergiler.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/69398/800.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, et. 29.08.2023.

2.5. Manevi Unsur

Suç teorisinin bağlamında suçun unsurlarından biri olan manevi unsur, fiil ile fail arasındaki psikolojik bağı ifade etmektedir²⁸⁶. TCK sistematığında manevi unsur, kast ve taksir şeklinde ikiye ayrılmıştır. Kast, TCK'nın 21. maddesinde yer verildiği üzere, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir²⁸⁷. Taksir ise, Arapça dilindeki kusur kelimesi kökünden türetilmiştir ve öngörebilme imkan ve ödevinin var olmasına rağmen sonuca iradi bir hareketle neden olmak olarak tanımlanmıştır²⁸⁸. Taksirin haksızlık unsurunu, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık oluşturmaktadır²⁸⁹.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları kasten işlenebilen suçlardandır, dolayısıyla taksirle işlenmesi mümkün değildir. 188. maddenin 1, 3, 6. ve 7. fıkrasındaki fiillerin kasıtlı bir şekilde, bilerek ve istenerek işlenmesi gerekmektedir.

Olası kast, öngörülen neticenin fail tarafından göze alınması²⁹⁰, failin gerçekleştirebileceğini öngördüğü sonuçların oluşmasını kabul etmesi, olursa olsun diyerek hareket etmesini ifade etmektedir²⁹¹. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında önemli olan husus failin kastıdır. Yani failin suçun kanuni tanımında yer alan unsurları işleme hususunda tam bir iradesinin olması gerekmektedir. Bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının olası kastla işlenemeyeceği kanaatindeyim.

TCK'nın 30. maddesinde düzenlenen hata hükümlerinin uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları açısından uygulanıp uygulanamayacağı hususu suç tipinin manevi unsurları açısından önem arz etmektedir. Kasten, yani failin bilerek ve isteyerek işleyebileceği suç tiplerinden olan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, TCK'nın 30. maddesinde düzenlenen hata hükümlerinin uygulanmasına müsait suç tiplerindedir. 30. maddenin 1. fıkrasında hatanın tanımına, 30/2. fıkra ise suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleşmesi hususunda hata

²⁸⁶Özgenç, Suç Teorisi, et.: 18.08.2023.

²⁸⁷Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 294.

²⁸⁸Yargıtay CGK'nun 16.10.2007 tarihli 2007/9-192E-2007/211K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 14.03.2024.

²⁸⁹Friedrich-Cristian SCHROEDER, Probleme Der Legislatorischen Feststellung Der Fahrlässigkeit-Taksirin Hukuku Tanımlanmasına İlişkin Problemler" Çeviren: İzzet ÖZGENÇ, TCK Tasarı İçin Müzakereler, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Konya, 1988, s. 259, <https://124.im/25hjmM6>, et.: 20.02.2024.

²⁹⁰Yargıtay 12. CD.'nin 24.05.2016 tarihli 2016/12017E-2016/8727K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 14.03.2024.

²⁹¹Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 310.

konusu düzenlenmiştir. Şoför olan kişinin uyuşturucu madde taşıdığını bilmemesi durumunun suç tipinde hata hükümlerinin uygulanabileceğine bir örnek oluşturabileceğini düşünmekteyim. Aynı zamanda, kendisine patronu tarafından satması için verilen maddenin esrar maddesi olduğunu zannederek satan kişinin, aslında kokain satması durumunda da hata hükümlerinin olay özelinde tartışılması ve uygulanması gerekmektedir. 30. maddenin 3. fıkrasında yer alan “Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır” hükmü ile hukuka uygunluk sebeplerinde veya kusurluluğu etkileyen sebeplerde hataya düşülmesi halinde, failin böyle bir sebebi var sanması söz konusudur. Fail suçun konusunda veya fiilde hataya düşmüş ise bu hatasından yararlanma durumu tartışılmalıdır. TCK’nın 188/4-a maddesinin uygulanması açısından esrar maddesi taşıdığını sanan sanığın, esasen metamfetamin maddesi taşıdığını bilmemesi durumunda olay özelinde hata hükümlerinin tartışılması gerektiğini²⁹², aynı zamanda başkasından aldığı esrar maddesini satan sanığın, sattığı maddenin tütün olduğunu düşünerek sattığını belirttiği savunması karşısında hata hükümlerinin olay özelinde tartışılması gerektiğini düşünmekteyim.

Aynı zamanda, manevi unsura ilişkin olmak üzere; ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan nedenler olarak TCK’da düzenlenen, hata hükümleri dışında, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sağır ve dilsizlik ve geçici nedenlerin 188. maddede düzenlenen tüm suçlar bakımından da geçerli olduğu düşüncesi doktrinde belirtilmektedir²⁹³. Kanaatimce, bu nedenlerin TCK Genel Hükümler başlığı altından düzenlenmesi ve uyuşturucu ve uyarıcı madde suç tiplerinin de bu nedenlerin uygulanmasına uygun olması sebebiyle ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan nedenlerin uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları açısından uygulanabileceğini düşünmekteyim.

2.6. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Suç teorisi bağlamında suçun unsurlarından biri olan hukuka aykırılık unsuru, işlenmiş bulunulan fiile hukuk sistemince, kanunlar yoluyla izin verilmemesi, genel ifadeyle hukuka “hakka” karşı gelme, onunla çatışma halinde olunmasıdır²⁹⁴. Dolayısıyla, işlenen

²⁹²Şen, <https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-veya-uyarici-maddeyi-elinden-cikarmak-icin-tasiyan-failin-sorumlulugu-ersan-sen>, et.: 29.08.2023.

²⁹³Şener, Kınacı, s. 140-150.

²⁹⁴Özgenç, Suç Teorisi, et.: 18.08.2023.

fiilin hukuk düzeni tarafından uygun görülmemesi ve fiilin tüm hukuk düzeni ile çatışır halde olmasıdır. Bu nedenle, hukuka aykırılığın gerçekleştiğinden ve suçun oluştuğundan söz edebilmek için, hukuka aykırılığın tüm hukuk sistemine aykırı olması gerekmektedir. Ancak, zamana zaman bir ceza normu ile suç olarak düzenlenen bir fiile, izin veren bir başka bir hukuk normu olabilir. Bu hukuk normu, ceza hukuku normu olabileceği gibi özel hukuk normu da olabilir. Bunlara, “hukuka uygunluk sebepleri”denilmektedir²⁹⁵. Şayet, suçun yazılı olan normda, suç tanımı yapıldığı sırada, “hukuka aykırı olarak” şeklinde bir ifadeye yer verilmiş ise bu suçun olası kastla işlenemeyeceği anlaşılmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları yönünden hukuka aykırılık unsuru, 188. maddenin fıkralarında yer alan fiillerin “ruhsatsız ve ruhsata aykırı bir şekilde “gerçekleştirilmesidir. Yetkili makamlarca verilecek üretim ve ticaret izni hukuka uygunluk sebebini oluşturacaktır²⁹⁶.

TCK’da yer alan hukuka uygunluk nedenleri; kanun hükmünü yerine getirme, meşru savunma, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası düzenlemeleridir²⁹⁷. Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları yönünden sadece “kanun hükmünü yerine getirme” hali yani suçun görev gereği işlenmesi durumu hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilecektir. Gizli soruşturmacı olarak uyuşturucu madde alıcısı olan polis memuru ya da ameliyat esnasında hastasına morfin veren hekimin fiili suç teşkil etmeyecektir²⁹⁸. Aynı zamanda yetkili hekim tarafından reçete edildiği takdirde 188/6 kapsamında kalan uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki hapların kullanımı ve eczane aracılığıyla alımı suç oluşturmayacaktır²⁹⁹.

Zorunluluk halinde, kişi için uyuşturucu ve uyarıcı madde alınması ya da uyuşturucu madde verilmesi konusu tartışmalı olmakla birlikte, doktrinde Güngör- Kınacı’ya göre “hekime başvuru ihtimali olmayan durumda, failin hukuka uygunluk durumundan yararlandırılması gerekmektedir.”³⁰⁰.

²⁹⁵Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 378-379.

²⁹⁶Bayraktar, Kızıroğlu, Yıldız, Zafer, Aksoy Retornaz vd, s. 350.

²⁹⁷Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 381.

²⁹⁸Elmas, s. 145.

²⁹⁹Mehmet Zülfü ÖNER, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, s. 146.

³⁰⁰Güngör, Kınacı, s. 122-145.

2.7. Suçun Nitelikli Halleri

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından dolayı verilen cezalarda artırım yapılmasını öngören nitelikli haller TCK'nın 188/3. maddenin son cümlesinde ve 188/4-a-b maddelerinde düzenlenmiştir. TCK'nın 188/3. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hali, 188/4-a maddesinde imal ve ticaret suçlarına konu olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin 188/4-a maddesinde sınırlı bir şekilde sayılan madde türlerinden olması hali, 188/4-b maddesinde ise 188/3 maddesinde belirtilen suçların 4-b maddesi içeriğinde belirtilen yerlere iki yüz metreden daha yakın mesafede işlenmesi halleri nitelikli olarak kabul edilmiştir.

2.7.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satılan Kişinin Çocuk olması

TCK'nın Tanımlar başlıklı 6/1-b maddesinde çocuk, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak belirtilmiştir. Kanun Koyucu uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçlarında madde satılan kişinin “çocuk” olmasını ayrıca düzenlemiş ve bu durum için daha ağır bir ceza öngörmüştür.

TCK'nın 188/3. maddesinin son cümlesi ise uyuşturucu maddenin verildiği veya satışının yapıldığı kişinin çocuk olması durumunda verilecek hapis cezasının onbeş yıldan az olamayacağı hükmünü içermektedir³⁰¹.

Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay bu hususun özellikle mahkemelerce gözden kaçırıldığı dosyaların incelemesinde “ X tarihli olayda, uyuşturucu madde verilen şahsın çocuk olması nedeniyle, sanıklara verilecek hapis cezası TCK'nın 188/3-2.cümle uyarınca 15 yıldan az olamayacağı hâlde eksik ceza belirlenmesi durumuna karşı aleyhe istinaf bulunmadığından bu durum davanın yeniden görülmesi nedeni yapılmamıştır...” şeklinde eleştirilerde bulunmaktadır.

2.7.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Türü

Kanun Koyucu, kanunda uyuşturucu maddelerin türleri ile ilgili bir açıklama yapmaksızın bazı uyuşturucu madde türlerini sınırlı sayıda sayma yoluyla “numerus clausus” belirterek bu maddelere ilişkin 1. ve 3. fıkradaki fiillerin işlenmesini, daha ağır cezalandırma yoluna gitmiştir. TCK bu düzenleme ile aslında sayılan uyuşturucu türlerinin daha tehlikeli olduğunu ve daha ağır cezalandırılması gerektiğini göstermiştir. Özellikle kanun metninde son yapılan değişiklikler ile “ sentetik uyuşturucu “ maddelerin

³⁰¹TCK, et.: 29.08.2023.

tehlikeliliği ortaya konulmuş ve artan ticaretlere karşı cezai yaptırımların daha caydırıcı olması amaçlanmıştır³⁰².

Fıkranın ilk halinde, “uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin veya bazmorfin olması” hali artırım nedeni olarak düzenlenmiştir. Fıkra metnine 27.03.2015 tarihinde kabul edilen ve yürürlüğe giren 6638 sayılı yasa ile “ sentetik kannabinoid ve türevleri” ibaresi eklenmiştir³⁰³. Bu tarihten önce işlenen suçlarda sentetik maddelerine ilişkin fiillerin artırım yapılmadan cezalandırılması gerekmektedir.

Söz konusu fıkrada esasen “eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid” maddeleri ile ilgili işlenen suçlarda artırım yapılması öngörülürken 28.03.2023 Tarihli ve 7445 Sayılı Kanunun 17. maddesi³⁰⁴ ile değişiklik yapılmış ve fıkraya “ sentetik katinon ve türevleri, sentetik opioid ve türevleri veya amfetamin ve türevleri” ibaresi eklenmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girdiği 05.04.2023 tarihinden itibaren amfetamin ve onun türevi olan metamfetamin maddesinin de 188/4-a maddesi uyarınca cezalandırılması gerekecektir. Düzenleme öncesi amfetamin ve metamfetamin maddelerine ilişkin işlenen suçlarda suç tarihinde yürürlükte bulunan lehe yasa gereği artırım yapılmayacaktır.

Fıkranın son hali ise belirtilen fiillerin konusunun “*eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opioid ve türevleri veya amfetamin ve türevleri*” olması durumunda verilecek cezaların yarı oranda artırılacağı şeklindedir. Ancak, şunu da belirtmek de yarar vardır. Fıkra kapsamında sayılmamakla birlikte, LSD’nin fıkra kapsamına girip girmediği tartışmalı olmasına karşılık Yargıtay uygulamalarında 188/4-a maddesi kapsamında değerlendirilmediği görülmektedir³⁰⁵. Morfin ile eroinin karışımı olan monoasetil morfinin ise uygulamada fıkra kapsamında olduğu kabul edilmektedir³⁰⁶.

Doktrinde tartışmalı olmakla birlikte Yargıtay uygulamalarında TCK’nın 188/4-a maddesi uyarınca artırım nedeni olarak görülmeyen³⁰⁷ LSD maddesinin insan vücuduna verdiği zararın büyüklüğü, kuvvetli kimyasal yapısı ve suça konu maddenin imal ve

³⁰²Yurtcan, İrtiş, s.131.

³⁰³27.03.2015 Kabul Tarihli ve 6638 Sayılı Kanun, RG, 27 Mart 2015, Sayı: 29308, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150404-26.pdf>, et.: 13.03.2024.

³⁰⁴28.03.2023 Kabul Tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG, 05 Nisan 2023, Sayı: 32154, <https://124.im/2ucOKZx>, et.: 30.08.2023.

³⁰⁵Yargıtay 10. CD’nin 09.01.2023 tarihli 2021/6485E-2023/23K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³⁰⁶Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM, R. Murat ÖNOK, Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 16. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 896, Yargıtay Kapatılan 20. CD.’nin 08.03.2018 tarihli 2015/12945E-2018/1284K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³⁰⁷Yargıtay 10. CD’nin 09.01.2023 tarihli 2021/6485E-2023/23K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

ticareti açısından caydırıcılık sağlanması gerekliliği nedenleriyle TCK'nın 188/4-a maddesi kapsamına alınarak bu maddelerin konusunu oluşturduğu imal ve ticaret suçlarından dolayı verilecek cezalarda artırım yapılması gerektiği kanısındayım.

2.7.3. Uyuşturucu Maddenin Satıldığı Yer

TCK'nın 188/4-b maddesinde; üçüncü fıkrada sayılan fiillerin, fıkrada sayılan bina ve tesislere iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi halinde cezada artırım yapılacağı düzenlemesini içermektedir. Madde metninde bina ve tesislerin çevre duvarına veya tel gibi engellerin olması durumunda bunlara iki yüz metreden daha yakın olunması hali yeterli görülmüştür. 765 Sayılı eski TCK'da ise fiillerin “umuma açık yerlerde işlenmesi” şeklinde düzenleme mevcuttu.

Umumi veya umuma açık yer kavramı, insanların özgür bir şekilde, herhangi bir koşula bağlı olmaksızın girebileceği ya da dolaşabildiği yer anlamına gelmektedir. Sokak, cadde, park, plaj, ören yerleri, kent meydanları umuma açık yer kavramına örnek olarak gösterilebilir.

Madde metninden anlaşılacağı üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde satışının ya fıkrada sayılan tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçlı toplu bulunulan, örneğin cami, hastane, kışla gibi yerlerde işlenmesi ya da bu gibi yerlerin çevre duvarı, bahçeyi çeviren tel gibi sınır belirleyici engellere ve en yakın bölgelerine iki yüz metre mesafe içerisinde olması artırım için yetecektir.

Kanun koyucu bu hükme yer verirken, amacının fıkrada sayılan yerlerin uyuşturucu ve uyarıcı maddelerden daha çok korunmaya ihtiyacı olduğunu vurgulamak olduğu açıktır. Doğaldır ki, suçun işlendiği yerin, sayılan yerlerden iki yüz metre mesafe içinde olduğunun failce biliniyor olması gerekir. Failin, suçun işlendiği yerin artırım sebebi olarak öngörülen yerlerden biri olduğunu bilmemesi durumunda, ağırlaştırıcı nedenin fail hakkında uygulanmaması gerekmektedir. Zira, failin kanununda tanımlanan suçun tüm unsurlarını, suçun özel görünüm biçimleri ile suça etki eden nedenleri bilerek ve isteyerek fiilini gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Okul, yurt, hastane, ibadethane gibi kelimesi kullanılmak suretiyle sınırlayıcı bir ifadeden kaçınılmış ve suçun işlendiği yere göre mekanların, mahkeme tarafından değerlendirilerek 188/4-b kapsamında kalıp kalmadığının tespitine imkan sağlanmıştır.

Madde metninde belirtilen “*belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içinde*” ifadesinde belirtilen iki yüz metre mesafenin tespiti konusunda soruşturma aşamasında yapılan ölçümlerle yetinilmemeli ve mahkemece tarafından kovuşturma

evresinde mutlaka keşif kararı alınarak bunun tespiti sağlanmalıdır. Keşifte fiziki takibi yapan bir tutanak tanığı kolluk görevlisinin yer göstermesi suretiyle teknik bilirkişi aracılığı ile ölçüm yapılmalı ve bilirkişi raporu düzenlettirilmelidir. Gerekirse çelişki yaratılmaması adına keşif mahallinde sanığın da hazır edilmesi sağlanarak yer göstermenin sanıktan da sorulması sağlanabilir³⁰⁸.

İki yüz metre mesafenin madde metninde sayılan bina ve tesislerin en yakın duvarına, çevre duvarına veya çevre tellerinin esas alınması yeterli olacaktır. Keşifte bina ve tesislerin giriş kapısına yönelik de bir ölçüm yapılabilir ancak çevre duvarına iki yüz metreden daha yakın olunması artırım maddesinin uygulanması için yeterlidir. Kapıya yönelik ölçüm birden çok kapının varlığı halinde en yakın kapıya yönelik yapılmalıdır.

İddianamede iki yüz metre mesafede bulunduğu iddia edilen bina ve tesisin keşifte suç tarihinde aktif olup olmadığı hususu araştırılmalıdır. Ancak örneğin okulların yaz tatilinde geçici kapalı olması durumu aktif olmama anlamında değerlendirilmemelidir. Eğer suç tarihinde tesis veya bina aktif değilse artırım yapılamayacaktır. Keşifte yapılan ölçüm sırasında iddianamede bahsedilen bina ve tesis dışında bir başka tesis ve kurumunda tespiti halinde o tesis ve binalara yönelik de resen ölçüm yapılabilecektir.

200 metre mesafenin ölçümünde mutad yollardan geçilmek suretiyle ölçüm yapılmalıdır. Mutad yol kavramından insanların genelinin o yolu kullanacağı anlamını çıkarmak gerekmektedir. Yani yürüme, bisiklet ya da araç yoluyla 200 metreden yakın olması yeterlidir. Kuş uçuşu metre hesabı kesinlikle yapılamamalıdır. Kestirme olarak kullanabilecek atılı durumda olan bir tarlanın veya arsanın insanların geneli tarafından yol olarak kullanılması durumu da oluştuysa, keşifte bunun da gözlem olarak tespiti yapılmalıdır. Bu durumda da 188/4-b maddesi kanaatimde uygulama alanı bulacaktır³⁰⁹.

Toplanan delillerden suçun işlendiği yerin tam olarak tespit edilemediği hallerde sanık lehine düşünülerek artırım maddesinin uygulanmaması gerekmektedir. Kovalamaca sırasında sanığın yakalandığı durumlarda, sanığın yakalandığı yerden ölçüm yapılması hatalıdır. Bu gibi durumlarda uyuşturucu madde satışının yapıldığı yerden ölçüm yapılmalıdır.

Madde uygulaması ile ilgili önemli bir diğer durum ise, belirtilen bina ve tesislere iki yüz metre mesafede gerçekleşen madde satışı fiilinde, satış eyleminin bir araba da ya da

³⁰⁸Yargıtay 10. CD'nin 17.01.2019 tarihli 2018/4283E-2019/360K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³⁰⁹Yargıtay 20. CD'nin 22.11.2016 tarihli 2016/2136E-2016/5589K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

ikamet içerisinde işlenmesi halinde araç içi ve ikametini umuma açık sayılamayacağı gerekçesiyle artırım maddesinin uygulanamayacağıdır. Anlaşılacağı üzere somut uyuşturucu satışı bir araba içerisinde³¹⁰ veya ev içerisinde yapıldıysa iki yüz metre mesafe içerisinde dahi olsa artırım yapılamayacaktır. İstanbul BAM 4. CD 07.02.2018 tarihli 2018/100 E.-2018/294 K. Sayılı İstinaf İlamında, kanun hükmünün aynı zamanda “bina ve tesis” olgusunu aramakta olduğu ve bu minvalde, araç içinde gerçekleşen bir alışverişte, suç yerinin okul ve kiliseye 200 metreden daha yakın mesafe içinde olduğunun tespit edilmesine rağmen, TCK’nın 188/4-b maddesinin uygulama koşullarının oluşmadığı hususunu belirtmiştir³¹¹.

İkametin veya aracın belirtilen yerlere çok yakın olması durumunda mahkeme tarafından 188/3 maddesi uyarınca belirlenecek temel cezada alt sınırdan uzaklaşmaya engel bir durum yoktur. Açıklandığı şekilde araç içerisinde satışta 4-b uygulaması yapılmaması gerekmektedirken aracın umumi veya umuma açık yerde olması durumunda 200 metre mesafede olan araca yönelik 4-b uygulaması gereğince artırım yapılması gerektiği yönünde Yargıtay kararları da bulunmaktadır³¹². Ancak de genel uygulama, araç içi satışlarda 4-b uygulaması yapılmaması yönündedir. Kanımca, araç ile satış halinde sanığın okul, dersane, hastane gibi bir yere iki yüz metre yakın bir yerde bilerek uyuşturucu satması ve buralarda bulunan kitleyi hedef alması durumunda 188/4-b uygulaması gereği araç içerisinde dahi olsa artırım yapılmalıdır. Buna karşılık, sanığın bu gibi yerlerde belirli bir şekilde belli kitleyi hedef almadan satış yapması veya suçun işlendiği yerin belirtilen yerlerden olduğunun fail tarafından bilinmemesi durumunda halinde artırım yapılmamalıdır.

Araç içi satışın 4-b maddesi kapsamında kaldığı yönünde Yargıtay 10. CD’nin 14/07/2023 Tarihli ve 2021/2925 E., 2023/6453 K. Sayılı ilamının karşı oy yazısında ; *“CGK’nun 2020/327E-2021/145K sayılı kararı gereğince özel araçların "umumi veya umuma açık yer" kapsamında olmadığı, bu sebeple dosyamızda 5237 sayılı Kanun'un 188 inci maddesinin dördüncü fıkrası (b) bendinin uygulanma koşulları bulunmadığı şeklindeki çoğunluk görüşüne; yasa koyucunun fıkra da belirtilen kurumların özelliğini ve*

³¹⁰Yargıtay 10. CD’nin 27.12.2011 tarihli 2020/14549E-2021/14328K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³¹¹İstanbul BAM 4. CD.’nin 07.02.2018 tarihli 2018/100E-2018/294K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 13.03.2024.

³¹²Yargıtay 10. CD’nin 11.06.2019 tarihli 2019/743E-2019/3713K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

burada verilen hizmetin niteliğini gözeterek söz konusu düzenlemeyi yapmış olması, sözü edilen kurumlara iki yüz metreden daha yakın mesafede aracın uyuşturucu satışı için tezgah gibi kullanılması halinde satıcının araca uyuşturucu almak için binip inecek şahısları denetleyerek ve aralarında ayırım da yapmayacak olması, aracın satış sırasında özel amaçla değil ticari amaçla kullanılıyor olmasının da araca binecek kişiler arasında ayırım yapılmadığı hususunu doğruladığı tüm bu hususlar nazara alındığında umumiyet hususunun da gerçekleştiği, bu nedenle 5237 sayılı Kanun'un 188 inci maddesinin dördüncü fıkrası (b) bendi ile artırım yapılmasının yasa koyucunun amacına uygun olduğu gerekçesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. “ şeklinde görüş de mevcuttur. Bu görüşün isabetli olduğunu ve aracın suça tahsis edilerek madde metninde yazılı kurumlara iki yüz metre mesafede olan şahısların, örnek vermek gerekirse, öğrencilerin hedef alınması suretiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde satışı yapılması durumunda fail hakkında uygulanacak cezada TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanması gerektiğini düşünmekteyim.

Tartışmalı hususlardan biri de satış eyleminin sosyal amaçlı bulunan parklar içerisinde veya 200 metre yakınında işlenmesi durumunda nasıl karar verileceğidir. Yargıtay 10. CD. 09.02.2021 Tarihli ve 2020/2078 E., 2021/1846 K. Sayılı İlamında park ve mezarlıkların 4/-b maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Kanımca, yüksek yargı kararlarında, sosyal amaçlı bulunan çocuk ve dinlenme parklarının 188/4-b maddesi kapsamında değerlendirilmemesinin nitelikli halin uygulanma amacına ters düşmediği ve isabetli olduğunu düşünmekteyim.

Bina ve tesislerin içerisinde veya iki yüz metre yakınında somut satış olmadan sanığın ticaret kabul edilebilecek miktarda ve nevide uyuşturucu madde ile yakalanması durumunda 4-b maddesinin uygulanmaması gerekmektedir. Yargıtay, somut satış olmadığı için sanığın o an o yerde tesadüfen bulunabileceği, şüpheden sanık yararlanır ilkesi uyarınca aslında somut satış için orada bulunmadığı yorumu ile maddeyi uygulamama eğilimindedir. Yargıtay, konumuza örnek olarak gösterilebilecek bir kararında, motosiklet ile seyir halindeyken iradesi dışında durdurulan sanığın uyuşturucu maddeler ile birlikte yakalandığı yerin, TCK'nın 188/4-b maddesinde belirtilen yerlere iki yüz metreden daha yakın olmasına karşın, sanığın iradesi dışında durdurulması ve söz

konusu yerde yakalanması nedeniyle, bu yerde durarak, bekleyerek madde satışı yaptığı yönünde bir hareketinin kanıtlanmamasından dolayı artırım hükmünü uygulamamıştır³¹³.

188/4-a ve 188/4-b maddelerinin aynı suçta aynı anda uygulanabildiği hallerde, örneğin somut uyuşturucu satışına konu maddenin kokain maddesi olması ve somut satışın bir camiye iki yüz metreden daha yakın mesafede yapıldığının tespiti durumunda artırım madde hükmü gereği yalnızca bir defa yapılacaktır. Mahkeme tarafından iki nitelikli halin mevcut olması nedeniyle, ancak temel ceza belirlenirken alt sınırdan uzaklaşılabilir.

2.7.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi İle Birlikte İşlenmesi

Suçun üç veya üçten fazla kişi ile birlikte işlenmesi nitelikli hali 18/06/2014 tarihinde kanuna eklenmiştir³¹⁴. Bu tarihten önce işlenen suçlar bakımından bu nitelikli hal gereğince artırım uygulanamayacaktır. Bu düzenlemenin uyuşturucu suçuyla daha etkin mücadele edebilmek amaçlarıyla kanuna eklendiği kanun tasarısı görüşme tutanaklarından anlaşılmaktadır³¹⁵.

Madde metnine ilişkin Yargıtay kararlarının yorumlanması sürekli değişmektedir. Ancak güncel olarak istikrar kazanan Yargıtay görüşüne göre en basit tarif ile anlatılacak olursa; Aynı tarafta olan üç kişinin, birbirlerini bilerek, suçu birlikte işlemeleridir.

Yargıtay bir takım kararlarında aynı tarafta olma kavramı için; örnek vermek gerekirse, 188/3’de sayılan her bir seçimlik hareketin üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte yapılması gerektiğini belirtmekteydi. Örneğin; satma fiilinin üç kişi tarafından iştirak iradesi içinde yapılmasını ya da sevk etme fiilinin üç kişi tarafından iştirak iradesi içinde yapılmasını aramaktaydı.

Bazı Yargıtay kararlarında ise “satan, satın alan, bulunduran, nakleden, sevk eden...” şeklindeki seçimlik hareketlerden herhangi birini üç veya daha fazla kişinin birlikte gerçekleştirilmesi ve müşterek faillerin “aynı yönde“ hareket etmeleri maddeden dolayı artırım yapılması için yeterli görülmektedir. Örneğin; satıcı tarafın iki kişi ve nakleden kamyon şoförünün de bir kişi olduğu durumda sanıkların her biri üç kişi halinde fiil

³¹³Yargıtay 10. CD’nin 15.03.2018 tarihli 2016/2494E-2018/2658K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³¹⁴18.06.2014 tarihli 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 18 Haziran 2014, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm>, et.: 14.03.2024.

³¹⁵6545 sayılı Kanunun (Yargıtay Paketinin) Gerekçeleri https://www.kanunum.com/file/cid1149158_vid1723960_fid350668, et.: 14.03.2023.

üzerinde hakimiyet kurmuştur ve birbirlerini bilmeleri, müşterek hakimiyetlerinin olması durumunda nitelikli hal uygulanacaktır³¹⁶. Örnekteki nakleden sıfatını taşıyan kamyon şoförü sanık götürdüğü malın iki kişiye ait olduğunu bilmiyor ve bilecek durumda değilse, onun açısından nitelikli hal uygulanmaz ancak diğer iki satıcı sanık hakkında nitelikli hal uygulanır. Kanımca da tarafların aynı tarafta olmaları ve birlikte hareket etmeleri, birbirlerini bilmeleri nitelikli hal için yeterlidir³¹⁷.

Üç veya daha fazla kişinin varlığı için aranan üç kişi sayısına müşterek failer dahildir. Azmettiren veya yardım eden sıfatıyla suçta yer alan şeriklerin üç veya daha fazla kişinin varlığının tespitinde göz önüne alınıp alınmayacağı hususunda ise doktrinde görüş farklılıkları bulunmaktadır. Bir kısım yazarlar üç veya daha fazla kişinin tespitinde müşterek failer ile birlikte şeriklerinde sayılması gerektiğini belirtmiş³¹⁸, bir kısım yazarlar ise bu nitelikli halin uygulanabilmesi için yalnızca müşterek failerin sayısının nazara alınması gerektiğini belirtmektedir³¹⁹. Ancak Yargıtay kapatılan 20. CD'nin 02.10.2018 Tarihli 2018/408-2018/3925K Sayılı³²⁰ ve Yargıtay CGK'nun 25.02.2014 Tarihli 2013/9-467E-2014/89K Sayılı³²¹ İlamlarından anlaşılacağı üzere nitelikli halin uygulanabilmesi için müşterek fail sayısının önemli olduğu, şeriklerin üç veya daha fazla kişinin varlığında dikkate alınmayacağı anlaşılmaktadır. TCK'nun 188/5 maddesinde, “üç veya daha fazla kişinin iştiraki ile” veya “üç veya daha fazla kişinin katılması ile” ibarelerinden birisine veya benzerine yer verilmediği, “üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi” ibaresine yer verilmek suretiyle, “birlikte işleme” kavramının sadece TCK'nın 37/1 maddesine karşılık olduğu anlaşıldığı için uyuşturucu madde ticareti suçunun failinin yanında azmettiren ve yardım eden olarak bulunan kişilerin üç kişi sayısının varlığının tespitinde hesaba katılmaması gerektiğini düşünmekteyim.

Aynı tarafta olmayan sanıklar yönünden bu madde gereğince artırım yapılamayacaktır. Örneğin; uyuşturucu ve uyarıcı madde satışı yapan tarafın iki kişi, uyuşturucu ve uyarıcı madde alıcısı tarafın da iki kişi olması durumunda hiçbir sanık yönünden aynı tarafta olmadıkları için madde gereğince artırım yapılamayacaktır.

³¹⁶Yargıtay 10. CD'nin 17.05.2023 tarihli 2021/7E-2023/4457K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³¹⁷Yargıtay 10. CD'nin 08.05.2023 tarihli 2023/3935E-2023/4073K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 10.09.2023.

³¹⁸Karakaş Doğan, s. 12.

³¹⁹Elmas, s. 177-178.

³²⁰Yargıtay Kapatılan 20. CD'nin 02.10.2018 Tarihli 2018/408-2018/3925K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 14.03.2024.

³²¹Yargıtay CGK'nun 25.02.2014 Tarihli 2013/9-467E-2014/89K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 14.03.2024.

2.7.5. Örgüt Kapsamında İşlenmesi

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının suç işlemek için teşkil etmiş olan bir örgüt kapsamında işlenmesi hali, suçun nitelikli hali olarak TCK'nın 188/5. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu, suçun örgüt kapsamında işlenmesi halinin suçun vahametini arttırdığını ve suç örgütlerinin daha ağır cezalandırılması gerektiğini düşünerek kanunda böyle bir düzenleme öngörmüştür.

Suç örgütünün tanımı ve nasıl cezalandırılacağı TCK'nın 220. maddesinde belirtilmiştir. Esasen uyuşturucu madde suçları açısından da suç örgütünün sağladığı kolaylık ve korkutucu güç altında suç işlenmesinin artırım sebebi olarak gösterilmesi kanımca isabetlidir. Ancak uyuşturucu madde suçlarından yapılan yargılamalarda örgüt kavramının tespiti bir o kadar zor ve önemlidir. Bu hususun tespiti konusunda tipik suç örgütünün cezalandırılmasında aranan “hiyerarşik yapıyı ve emir-komuta zincirini kanıtlayan delillere ve teknik takip verileri gibi sağlam delillere” ihtiyaç vardır. Sonuç olarak TCK'nın 188/5 maddesi göz önüne alındığında, suçun örgüt kapsamında işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat artırılabilecektir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, örgütün terör örgütü olup olmadığıdır. Bahsedilen örgüt, terör örgütü ise artırım TCK 188/5den dolayı değil, Terörle Mücadele Kanunu madde 5 gereğince yapılacaktır. Unutulmaması gereken bir diğer husus da, çocuklar hakkında Terörle Mücadele Kanunu gereğince artırım yapılamayacağıdır³²².

2.7.6. Suçun Belirli Meslek Grubuna Mensup Kişilerce İşlenmesi

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının belli mesleklere mensup kişilerce işlenmesi hali suç için artırım sebebi olarak TCK'nın 188/8. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu kanunda sayılan mesleklere mensup kişilerin kendilerine mesleklerinden dolayı duyulan güvenin kötüye kullanılması cezalandırmakta ve bu meslek mensuplarının suçu daha kolay işleme ihtimallerinden dolayı caydırıcı bir etki yaratmak istemiştir³²³.

Madde metninde TCK'nın 188/1-3-6 ve 7. fıkrasında sayılan eylemlerin “ *tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişilerce* “ işlenmesi durumunda cezada yarı oranda artırım öngörülmüştür. Madde metninde

³²²Elmas, s. 195.

³²³Bayraktar, Kızıroğlu, Yıldız, Zafer, Aksoy Retornaz vd, s. 354.

³²³Elmas, s. 145.

sayılan meslek mensupları sınırlı olarak sayılmış ve bu sebeple “ve benzeri şeklinde” bir ibare bulunmadığından yorum yoluyla çoğaltılmamalıdır.

Bu maddede sayılan kişilerin kamu ve özel kurumda veyahut kendi şahsi işini idare edecek şekilde çalışmasının suçun oluşumu açısından önemi yoktur. Suç tarihinde fiilen bu mesleklerle iştiğal etmesi suç oluşumu için yeterlidir. Bu kişilerin suç tarihi itibariyle bu meslekleri icra edip etmedikleri mahkemelerce araştırılmalıdır. Bu hususun tespitine yönelik meslek odaları, bakanlık ve ilgili kurumlardan sorularak sanığın suç tarihinde bu meslekleri icra edip etmediği sorulmalıdır. Suç tarihi itibariyle meslek yapma yetkisinin olmaması suçun oluşumuna engeldir.

2.7.7. İnfaz Kurumuna veya Tutukevine Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Sokmak

Ceza infaz kurumuna yasaklı eşya sokulması fiili TCK'nın 297. maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde ceza infaz kurumuna uyuşturucu sokmak eylemi de bu maddeye göre cezalandırılacak şeklinde düzenlenmiştir. Maddenin son cümlesinde; suçun konusu olan eşyanın temini ile bulundurulmasının ayrıca bir suça sebebiyet vermesi halinde fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek cezanın yarı oranda artırılacağına yönelik düzenleme mevcuttur. Bu açıklamalar doğrultusunda, hükümlü ceza infaz kurumuna girdiği sırada, kullanma amacı dışında uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ceza infaz kurumuna sokarsa hem TCK'nın 297. maddesi hem de TCK'nın 188/3 maddesi oluşacak ve ağır olan TCK 188/3 maddesinden cezalandırılacaktır. Aynı zamanda, ziyaretçi olan bir kimse hükümlüye görüş esnasında veya eşya teslim ederken uyuşturucu madde vermeye çalışırsa hem TCK'nın 297. maddesi hem de TCK'nın 188/3 maddesi oluşacak ve ağır olan TCK 188/3 maddesinden cezalandırılacaktır³²⁴.

Ziyaretçi konumunda olan kişide cezaevi içerisinde görüş öncesi veya sırasında kullanım sınırında uyuşturucu madde yakalanırsa bu durumda kişinin beyanı önem arz edecektir. Ziyaretçi olan kişi uyuşturucu maddeyi kullandığını beyan eder ve hükümlüye de maddeyi vereceğini kanıtlayan bir delil de bulunmazsa ziyaretçi hakkında uyuşturucu madde kullanımından işlem yapılmalıdır³²⁵.

³²⁴Elmas, s. 198.

³²⁵“Cezaevindeki arkadaşını ziyaret eden sanığın, cezaevi kabul odasında üst aramasında ele geçen uyuşturucuları kendisinin kullandığını beyan etmesi karşısında, sanığın kastının tespiti hususunda şüpheden sanık yararlanır ilkesinin devreye gireceği ve bu sebeple sanığın TCK'nın 191. Maddesi uyarınca cezalandırılması gerektiğine dair Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 19.09.2018 tarihli ve 2018/2407E-2018/9516K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 11.09.2023.

Bu suçun, hükümlülerin muhafazası ile görevli infaz memuru, jandarma görevlileri, kurum görevlileri gibi kişilerce işlenmesi halinde 297. madde göre 188/3 maddesinden dolayı verilecek ceza verilecek ceza bir kat artırılabilecektir³²⁶. Aynı zamanda, 297. maddenin son cümlesinde, suçun konusunu oluşturan eşyanın bulundurulmasının ayrıca bir suç oluşturduğu durumda fikri içtima hükümlerine göre belirlenecek cezanın yarı oranda artırılacağı hükmü düzenlendiğinden, cezaevine ticari veya başkasına vermek amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde sokma suçunda fikri içtima hükümlerine göre TCK'nın 188/3 maddesi uyarınca verilecek ceza TCK'nın 297/1 maddesi son cümlesi uyarınca yarı oranda artırılacaktır.

Bir diğer dikkat edilmesi gerek hususta, failin ceza infaz kurumuna girmeden önce arama sırasında yakalanması durumunda hangi suçun oluşacağıdır. Yargıtay 10. CD'nin 15/05/2018 tarihli, 2013/3073E-2018/4116K sayılı kararından yola çıkarak kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçunun oluşacağı veya uyuşturucu madde ticareti değerlendirmesi yapılabilecek miktarın bulunması durumunda 188/3'den cezalandırma yapmak gerekecektir.

2.8. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

TCK'nın 35 ile 44. maddeleri arasında yer verilmiş olan teşebbüs, iştirak ve içtima konuları suçun özel görünüş biçimlerini oluşturmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ticareti suçlarında da suçun özel görünüş biçimlerini oluşturan teşebbüs, iştirak ve içtima konuları oldukça önem arz etmektedir.

2.8.1. Teşebbüs

TCK'nun 35. madde düzenlenmesi ve doktrinde yer alan tanımlamaya göre teşebbüs; suç tanımlamasında belirtilmiş olan fiilin icrasına elverişli hareketlerle başlanmış olmasına rağmen icra hareketlerinin elde olmayan sebeplerle tamamlanamaması veya tamamlanmış olsa dahi istenen neticenin ortaya çıkmamasıdır. Teşebbüs kavramı için “kalkışma” tabiri de kullanılmaktadır. Teşebbüs halinde tamamlanmış cezaya nazaran indirimli ceza öngörülmektedir³²⁷. Eski TCK'da yer verilen eksik–tam teşebbüs ayrımı yeni TCK'da yer almamaktadır. Ancak kanuni sınırlar içerisinde ve TCK'nın 3. maddesinde öngörülen “orantılılık” ilkesi çerçevesinde teşebbüs halinde ceza miktarı hakim tarafından takdir edilecektir.

³²⁶Yargıtay CGK'nun 17.12.2013 tarihli ve 2013/10-641E-2013/623K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 11.09.2023.

³²⁷Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 587.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarına yönelik TCK’da yer alan “imal, ithal, ihraç, satmak, başkasına vermek, nakletmek...” şeklideki seçimlik fiillerin bir kısmı teşebbüse elverişli iken bir kısmı da teşebbüse elverişli değildir. Bazı fiiller ise teşebbüse elverişli olsa dahi o ana kadar oluşan eylem bir başka seçimlik hareketi oluşturduğundan ceza miktarı değişmese de fiilin adı değişecektir. Örneğin satmak fiili teşebbüs aşamasında kalsa dahi failin maddeyi satış amacı ile bulundurmasından dolayı ceza değişmeyecek ancak fiil adı değişecektir.

Genel itibariyle seçimlik hareketlerin açıklandığı başlıklar altında fiillerin teşebbüse elverişli olup olmadığına değinilmeye çalışılmıştır. Ancak fiilleri tek tek yeniden değerlendirmek gerekirse;

İmal fiili açısından, fiilin teşebbüse elverişli olduğu düşüncesi baskındır. İmal eyleminin tamamlanıp tamamlanmadığı hususunda ATK’dan rapor aldirılarak neticesine göre tamamlanmış uyuşturucu imali ya da teşebbüs aşamasında kalmış halinde ceza verilmelidir. Orantılılık ilkesi ve suç teorisi göz önüne alınarak üretime yönelik tüm adımlar atılıp, malzemeler temin edildikten sonra imal suçu teşebbüs aşamasında kalmış madde imali suçuna verilecek cezanın TCK’nın 188/3 maddesinde düzenlenen ticaret suçu için öngörülen cezadan az olamayacağı düşüncesindeyim.

İthal fiilinin, fiilin ülke sınırları dışına çıkma ile tamamlanmasından dolayı teşebbüse elverişli olmadığı yönünde birçok Yargıtay kararı bulunmaktadır³²⁸. Ancak bazı güncel Yargıtay kararlarında ithal fiilinin teşebbüste kalabileceğine yönelik yeni görüşlerde mevcuttur³²⁹. İmal fiili açısından ise özellikle gümrük kapılarında beyan aşamaları bulunmasından dolayı teşebbüse elverişli olduğu değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu durumlarda teşebbüs aşamasında kalan suç ile o ana kadar tamamlanan uyuşturucu madde nakletmek suçu arasında TCK 44 maddesi gereğince değerlendirme yapılarak en ağır suçtan ceza verilecektir³³⁰.

TCK’nın 188/3 maddesinde düzenlenen fiiller açısından bir fiilin teşebbüste kalması durumunda diğer bir fiilin oluşumu kesin gibidir. Hangi fiil teşebbüs aşamasında kalırsa

³²⁸İthal fiilinin neticesi harekete bitişik bir fiil olmasından dolayı hareketleri kısım kısım ayırmanın mümkün olmadığı, bu sebeple teşebbüse elverişli olmadığına dair Yargıtay kararı...” Yargıtay 20. CD’nin 27/11/2019 tarihli ve 2018/481E-2018/5516K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 30.09.2023.

³²⁹Yargıtay 10. CD’nin 27.02.2020 tarihli ve 2017/1590E-2020/1438K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 30.09.2023.

³³⁰Yargıtay 10. CD’nin 11.02.2020 tarihli ve 2009/9695E-2010/2910K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 30.09.2023.

kalsın, o ana kadar olan eylem ticaret kastı ile bulundurma fiili olacağı için ceza değişmeyecek ancak fiilin adı değişecektir.

Özellikle değinilmesi gereken husus; ticari amaçla satın alma fiilinin teşebbüse elverişli olduğudur. Fail ticari amaçla uyuşturucu madde almak ister de elde olmayan sebeplerle maddeyi alamazsa suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Yargıtay 2018 tarihli bir kararında, iletişimin tespiti suretiyle 371 tablet MDMA etken maddeli uyuşturucu maddeyi ticari maksatla almaya giden sanık A'nın alışveriş için diğer sanık B'nin yanına gittiği sırada B'nin kolluk görevlilerince yakalandığı için uyuşturucu maddeyi satmak için satın almak suçunun teşebbüs aşamasında kaldığını değerlendirmiştir³³¹.

2.8.2. İştirak

Suçta iştirak; birden fazla kişinin suçu meydana getiren fiilin icrasına birlikte katılmaları halinde suç ortaklarının sorumluluklarının belirlenmesidir³³². Ceza hukukunda genellikle olarak suçlar bir kişi ile birlikte işlenebilir ve suçların birden fazla kişi ile birlikte işlenmesi bazı suçlarda nitelikli hal olarak düzenlenmektedir. İştirak, Türk ceza sistematğinde faillik ve suça ortaklık olarak ikiye ayrılmıştır. Faillik kavramının içerisinde faillik, müşterek faillik ve dolaylı faillik kavramı varken, suça ortaklık kavramı azmettirme ve yardım etme başlıklarını içermektedir.

Birlikte suç işlemek, müşterek faillik olarak TCK'nun 37/1 maddesinde tanımlanmıştır. Madde gerekçesinde de “yukarıda düzenlenen maddenin birinci fıkrasına göre, suçun kanuni tanımında öngörülen fiili gerçekleştiren kişi fail olup, suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda, bunların her biri müşterek fail olarak sorumlu tutulacaklardır.” denilmektedir. Gerekçeden anlaşılacağı üzere, bir suçun birlikte işlendiğinin kabulü için, fiilin birlikte gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan, yine gerekçede yer verildiği üzere, suça diğer şekillerdeki iştirak halleri, suçu birlikte işlemek olarak kabul edilmemektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde suçları da genel olarak bir kişi tarafından işlenebilen suçlardandır. Suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda iştirak hükümleri devreye girecek ve suçu birlikte işleyen fail müşterek fail sıfatıyla ve TCK 37. madde göndermesiyle cezalandırılacaktır.

³³¹Yargıtay 10. CD'nin 04.07.2018 tarihli ve 2018/3898E-2018/3097 Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 30.09.2023.

³³²İzzet ÖZGENÇ, TCK Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 2013, s. 484.

TCK'nın 188/5 maddesinde uyuşturucu madde ticareti suçunun üç kişi birlikte işlenmesi halinde, verilecek cezanın 1/2 oranında arttırılacağı öngörülmüştür. TCK'nun 188/5 maddesinde, “üç veya daha fazla kişinin iştiraki ile” veya “üç veya daha fazla kişinin katılması ile” ibarelerinden birisine veya benzerine yer verilmediği, “üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi” ibaresine yer verilmek suretiyle, “birlikte işleme” kavramının sadece TCK'nın 37/1 maddesine karşılık olduğu, uyuşturucu madde ticareti suçunun failin yanında azmettiren ve yardım eden olarak bulunan üç kişi hakkında uygulanamayacağı anlaşılmaktadır. Şayet, TCK'nın 188/5 maddesi, üç veya daha fazla kişinin müşterek fail değil de, fail dışında kalan kişilerin azmettiren veya yardım eden olabileceğini, hatta aralarında iştirak iradesi dahi olmayan üç kişinin işlediğini amaçlamış olsa idi, bu durumda 188/5 maddesinde birlikte işlenmesi yerine, iştirak halinde işlenmesinin metinde yer alması gerekirdi.

TCK'nın 37/1'in müşterek faillik ile ilgili gerekçesine göre, müşterek faillik durumunda, birlikte suç işleme kararı ile birlikte ayrıca fiil üzerinde ortak hâkimiyet kurulduğundan, her bir suç ortağı fail statüsündedir. Ortak hakimiyetin varlığının saptanmasında suç ortaklarının suçun icrasındaki rolleri ve katkılarının taşıdığı önem göz önünde bulundurulur. Bu durumda, fiilin sonuçlanması veya sonuçsuz kalması ortak faillerden her birinin elinde bulunmaktadır. Suç ortaklarının suçun oluşumuna olan katkı durumlarının karşılıklı olarak birbirini tamamlaması durumlarında da müşterek faillik mümkündür. Müşterek failliğin varlığının tespitinde dikkat edilecek bir diğer husus da failer arasında birlikte suç işleme kararının varlığıdır.

TCK'nın 37, 38 ve 39 maddeleri ve madde gerekçelerine bakıldığında, TCK m.188/5'de geçen “üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde” ibaresinden müşterek failliğin anlaşılması gerektiği, bunun dışında azmettirme ile yardım etmenin TCK'nın 188/5 maddesinde geçen birlikte failliğin kapsamına dahil edilmesi yasal yönden mümkün değildir.

Suçun oluşumu için kanunda öngörülen fiilleri doğrudan gerçekleştirilmeyen, ancak suçun meydana gelişine katkı sunan kişiler şerik olarak nitelendirilebilir. Şeriklik kanunda suçtan doğan sorumluluğu genişleten bir düzenleme olarak öngörülmüş, azmettirme ve yardım etme olmak üzere iki başlıkta düzenlenmiştir.

Azmettirme; herhangi bir suç işleme düşüncesi olmayan bir kimseye, suç işleme yönünde karar aldırma olarak tanımlanmaktadır. Yardım etme kavramı ise, failin kasten işlediği suçun meydana gelmesine maddi veya manevi destekte bulunan kimse olarak

tanımlanmıştır³³³. Azmettiren ve yardım eden olarak ayrılan suç ortaklarının cezalandırılması ise TCK'nın 40. maddesinde düzenlenen bağıllık kuralı sayesinde olmaktadır³³⁴.

Uyuşturucu madde suçları suç ortaklığı anlamında azmettirmeye ve yardım etmeye uygun suçlardandır. Bir kişi uyuşturucu madde satışı için azmettirilebilir ya da bir failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak suçuna yardım edilebilir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nakledecek faile bu eylemi sırasında kullanması için kamyonet verilerek³³⁵ veya uyuşturucu madde satıcısı ile alıcısı arasında irtibat kurulmasını sağlayarak yardım edilebilir³³⁶. Ortakların suçun oluşumuna yaptıkları katkı, suç işlenmeden önce ya da en geç suç tamamlanacağı sırada var olmalıdır. Suçun tamamlanmasından sonra yapılan katkılar ise suçun işlenmesine yönelik katkı sayılmayacak³³⁷, olsa olsa TCK'nın 281. maddesinde düzenlenen suçun oluşumunu sağlayacaktır.

Aynı zamanda, o dönemki ismiyle Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun, 16-19 Mayıs 2013 tarihlerinde Bodrum'da yapmış olduğu Hukuki Müzakere Toplantısında,

- Yasanın 188/3 maddesinde açıkça belirtilen fiilleri bizzat işleyen ya da bu eylemlerin işlenmesine katılan kişilerin TCK'nun 37. maddesi kapsamında suçun doğrudan işleyen olarak değerlendirilmesi gerektiği,

- Belirtilen fiilleri bizzat işlemeyip fiilin işlenmesine yardım eden kişiye de TCK'nun 39. Maddesinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Görüş olarak ise, uyuşturucu madde nakline araç sağlamak, araçların içerisine gizli bölmeler yapmak, maddenin satıcısı ile alıcısı arasında irtibat kurmak, kısa süreliğine gözcülük yapmak gibi eylemlerin yardım etmek kapsamında kaldığı örnekleri verilmiştir³³⁸.

³³³Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 653-665.

³³⁴Osman YAŞAR, Hasan Tahsin GÖKCAN, Mustafa ARTUÇ, Yorumlu-Uygulamalı TCK, Cilt 1, Adalet Yayınevi, s. 1167.

³³⁵“Suç işleyen diğer sanıklara araç kiralayarak suçta kullanımlarını sağlayan sanık hakkında TCK'nın 39. maddesi uyarınca cezalandırma yapılması gerektiğine dair Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 19.12.2018 tarihli ve 2018/3392E-2018/6130 Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 30.09.2023.

³³⁶Yargıtay 10. CD'nin 22.02.2010 tarihli ve 2009/8069E-2010/3763K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 30.09.2023.

³³⁷Ersin Şare, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Yönünden Suça İştirak“ 2022, <https://124.im/YoRvb5>, s. 119, et.: 30.09.2023.

³³⁸Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu, Hukuki Müzakere Toplantıları, 16-19 Mayıs 2013, Bodrum, <https://124.im/Knw4>, et.: 14.03.2024.

2.8.3.İçtima

İçtima, suçların birleşmesi anlamına gelmektedir³³⁹. Normal şartlarda ceza hukuku sistematüğinde “kaç fiil varsa o kadar ceza” ilkesi geçerlidir³⁴⁰. Failin, suç oluşturan her fiili için ayrıca ceza verilmelidir. İçtima hükümleri bu ilkenin istisnasını oluşturmaktadır. İçtima hükümleri, TCK’nın Birinci Kitap, İkinci Kısım, Beşinci Bölümünde 42, 43 ve 44. maddelerinde düzenlenmiştir.

TCK’nın 42. maddesinde “Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir” şeklinde bileşik suçun tanımı yapılmıştır ve bu tip suçlarda içtima hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Bir fiilin, başka bir fiilin unsurunu oluşturması veya ağırlatıcı nedeni olması durumunda bileşik suç oluşacak ve fail yalnızca tek bir fiilden cezalandırılacaktır. Bileşik suçun olduğu hallerde fail hakkında diğer içtima hükümleri uygulanamayacaktır. Tipik örneği yağma suçudur³⁴¹. Yağma suçu, hırsızlık ile tehdit veya hırsızlık ile cebir suçlarının birleşiminde oluşmaktadır. Her iki suçtan ayrı ayrı ceza yerine birleşimi olan yağma suçundan tek ceza verilmektedir. Uyuşturucu madde suçları açısından önem arz eden bir husus, suçun örgüt kapsamında işlenmesi halinin düzenlendiği TCK’nın 188/5. Maddesindeki düzenlemedir. Normalde bir suçun örgüt kapsamında işlenmesi halinde, ayrıca TCK’nın 220. maddesinde öngörülen “suç örgütü kurma ve yönetme örgüte yardım etme veya örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işleme” suçlarından ceza da vermek gerekirken, örgüt kapsamında uyuşturucu madde suçlarında suçun işlenmesi halinde yalnızca artırım öngörülmüştür.

TCK’nın 43. maddesi zincirleme suçun tanımını yapmaktadır. Madde metninde yapılan tanıma göre, failin bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda bir kişiye karşı bir suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Yani, failin ayrı zamanlarda, aynı mağdura karşı, aynı suç işleme kararının devamı niteliğinde birden fazla suçun işlenmesi hali, zincirleme suçu oluşturacaktır. Bu halde, ceza ¼ den ¾ e kadar artırılarak hüküm kurulacaktır. Uyuşturucu madde suçları gibi, mağduru belli olmayan suçlar yönünden de bu hükümler uygulanacaktır. Suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az ceza gerektiren nitelikli halleri de zincirleme suç değerlendirilmesi

³³⁹Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 688.

³⁴⁰Artuk, s. 688.

³⁴¹Artuk, s. 691.

açısından aynı suç sayılacaktır. Suçun biri teşebbüs aşamasında kalsa dahi zincirleme suç kapsamında değerlendirilecektir³⁴².

Kısaca TCK'nın 43/1 maddesi uyarınca, zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için;

- a- Aynı suçun farklı zamanlarda birden çok işlenmesi,
- b- Suçların mağdurlarının aynı kişi olması,
- c- Suçların aynı suç işleme kararı ile işlenmesi gerekmektedir³⁴³.

Zincirleme suçun oluşması için işlenen suçların aralarında süre olarak ne kadar süre geçmesi gerektiği hususunda netlik bulunmamaktadır ve mutlak bir kural da koyma imkanı yoktur. Bu nedenle, hangi zaman aralığıyla işlenirse işlensin, işlenen suç başlangıçtaki suç işleme konusundaki alınan karara dayanıyorsa zincirleme suç hükümleri uygulanacak, ancak işlenen suç failin yeni bir suç işleme kararı ile işleniyor ise artık zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. Sanığın suç işleme kararını yenilediği durumlarda aynı suç işleme kararından söz edilemeyecek ve bu sebeple zincirleme suç kurumu uygulanmayacaktır³⁴⁴.

Diğer taraftan, 43/2 maddesinde aynı suçun birden çok kişiye yönelik tek fiil ile işlenmesi halinde birinci fıkrada yer alan hükmün tatbik edileceği belirtilmiştir. Bu fıkranın temel örneği de hakaret suçudur. Bir kişinin bir söz veya davranışla birden fazla kişiye hakaret etmesi halinde cezası zincirleme suç uygulanmak suretiyle belirlenecektir. Benzer şekilde, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında aynı anda iki alıcıya madde satan sanığın iki ayrı kişiye madde satma kastının kanıtlandığı durumda zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır³⁴⁵. 43/3 madde düzenlemesine göre; kasten öldürme, kasten yaralama, yağma ve işkence suçlarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı belirtildiğinden, her halükarda uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarında koşulları oluştuğutakdirde, zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir.

³⁴²Ünlü, s. 231.

³⁴³Artuk, s. 698.

³⁴⁴Yargıtay CGK'nun 12.04.2023 tarihli 2022/10-92E-2023/218K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 05.10.2023.

³⁴⁵“Sanığın uyuşturucu almak için X ile birlikte gelen tanık Y'ye ayrı bir uyuşturucu madde satışı yaptığına dair mahkumiyetine yeterli, kuşku sınırlarını aşan delil bulunmadığı, bu itibarla, birden fazla kişiye uyuşturucu madde satışının söz konusu olmadığından sanığa atılı eylemin tek suç olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılmalı, sanığın birden fazla kişiye uyuşturucu sattığı kabul edilerek, sanık hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının hatalı olduğuna dair karar” Bursa BAM 3. CD.'nin 25.04.2023 tarihli 2023/759E-2023/857K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 05.10.2023.

TCK'nın 44. maddesinin 3. fıkrasında fikri içtima düzenlenmiştir. Madde metninde, işlenen bir fiil ile birden çok farklı suçun meydana gelmesi durumunda faile en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı ceza verilmesi gerektiği hükmü öngörülmüştür. Fikri içtimada uyuşturucu madde suçları ile ilgili önem arz eden detay aynı anda hem 188/3 kapsamında düzenlenen fiillerden satmak ve depolamak veya satmak ve bulundurmanın bir arada olması, ihraç eyleminin teşebbüste kaldığı durumda ayrıca o ana kadar oluşan “ ticari amaçla bulundurma “ eyleminden cezalandırmanın ne şekilde olacağıdır. İlerleyen kısımlarda bu detaylar irdelenecektir.

2.8.3.1. Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Zincirleme Suç ve Fikri İçtima Uygulaması

Uyuşturucu madde imal ve ticareti suçları açısından içtima hükümlerinin tatbiki oldukça önem arz etmektedir. Uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçlarında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması, suçun mağdurunun kamu olması nedeniyle mümkündür. Failin birden fazla uyuşturucu ticareti suçunu bir suç işleme kastı altında işlemesi ve bu suçların her birinin cezalandırılabilir niteliği olması halinde TCK 43. hükümleri uygulanabilecektir³⁴⁶.

TCK 188/1. Maddesine yönelik örneklendirme yapmak gerekirse;

Maddede düzenlenen fiillerden dolayı, örneğin fail uyuşturucu maddeyi üretip aynı zamanda ihraç da ederse kastı yenilenmediği sürece eylem tek kabul edilecektir. TCK 188/3de yer alan seçimlik hareketler özelinde, fail satmak için bulundurduğu uyuşturucu maddeyi aynı zamanda sevk ederse yenilenen kast olmadığı sürece eylem tek olarak kabul edilecektir. İmal edilen uyuşturucunun aynı zamanda satılması durumunda “ tüketen-tüketilen norm kuralı“ gereğince failin imal fiili aynı zamanda daha düşük ceza gerektiren satmak fiilini de kapsadığından “ tek imal “ suçu oluşacaktır³⁴⁷. Failin aynı bütünün parçası olan uyuşturucu maddeleri yenilenen kast olmadan parça parça satması, parça parça nakletmesi durumunda da tek suç oluşacaktır³⁴⁸.

³⁴⁶Elmas, s. 223.

³⁴⁷Yargıtay 10. CDnin 07.05.2012 tarihli 2011/26379E-2012/8893K sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, et.: 05.10.2023.

³⁴⁸“Sanığın sabit olan uyuşturucu madde satmak eylemi sonrasında yapılan ikamet aramasında ele geçirilen uyuşturucu maddenin sabit olan eylemin devamı niteliğinde olduğundan zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması gerektiğine yönelik Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 28.03.2023 tarihli 2020/3558E-2023/2697K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 05.10.2023.

TCK'nın 188/1 maddesi kapsamında olan fiillerden birinin icrasına başlanmış ve suç teşebbüs aşamasında kalmışsa, bu durumda o ana kadar oluşan 188/3 kapsamında kalan fiil bakımından nasıl davranılması gerektiği hususu da uygulama açısından önem arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse; failin uyuşturucu madde ihraç etme eyleminin gümrük memuruna beyan aşamasında yakalanması sebebi ile teşebbüs aşamasında kaldığı durumda, hem ihraç etmeye teşebbüs suçu hem de o ana kadar oluşan uyuşturucu madde nakletme suçu oluşacaktır. Bu durumda her iki fiilden dolayı da sonuç cezalar belirlenmeli ve TCK'nın 44. maddesi gereğince ağır olandan ceza verilmelidir³⁴⁹.

TCK'nın 188/1 maddesi kapsamında kalan bir fiilin işlenmesinin ardından hukuki kesinti gerçekleşmiş ise, sonraki fiil ayrı suç oluşturacaktır. Hukuki kesintinin gerçekleşmesi durumunun tespiti ile ilgili yüksek yargı organları, failin gerçekleştirdiği fiiller arasında "mahkemece kabul edilen düzenlenmiş iddianame" olması gerektiği hususunu aramaktadır. Örneğin; sanığın 10.01.2023 tarihinde işlemiş olduğu imal fiili ile alakalı 10.04.2023 tarihinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianame düzenlenmiş ve Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde (ACM) dava açılmış olsun. Yine failin 22/02/2023 tarihinde işlemiş olduğu ithal eylemi ile ilgili de 25/07/2023 tarihinde iddianame düzenlenmiş ve Adana 1. ACM'de dava açılmış olsun. Bu durumda ilk iddianamenin düzenlendiği 10/04/2023 tarihinde hukuki kesinti gerçekleşmiştir. Bu sebeple 10/04/2023 tarihinden önce işlenen 10/01/2023 tarihli ilk eylem ile 22/02/2023 tarihinde işlenen ikinci eylem arasında hukuki kesinti bulunmadığından eylemlere yönelik yargılamanın ilk suçun işlendiği Adana 6. ACM'ce yapıp sanık hakkında tek suçtan ceza verilip zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Sanığın birleşen dosya eyleminden veya ana dosya eyleminden beraat hükmü alması durumunda yalnızca suçun sabit görüldüğü eylemden ceza verilmelidir. Eylemlerden birinin 188/1. madde kapsamında kalan eylem, diğerinin ise 188/3. madde kapsamında kalan eylem olması da durumu değiştirmeyecek ve aynı usul izlenecektir.

Hukuki kesinti konusunda yüksek mahkemelerce zaman kavramı da bazen kullanılmaktadır. Birinci eylemden sonra 3-4 ay gibi bir süre geçmiş olması durumunda failin suç kastının yenilendiği düşünülerek fail hakkında iki ayrı eyleminden dolayı ceza verildiği de görülmektedir. Yargıtay 10. CD. 17/03/2015 tarihli kararında; suç işleme kastının yenilenip yenilenmediği hususunda eylemler arasındaki sürelerin de önemli olduğunu, uzun zaman aralıkları olması durumunda yenilenen kastın söz konusu

³⁴⁹Ünlü, s. 241.

olabileceğini ancak süre hususunda kesin ve genel bir sürenin belirlenmesinin söz konusu olamayacağını, her olay özelinde mahkemelerce değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Anılan kararda iddianame düzenlemesi ile hukuki kesintinin oluşacağı hususu da detaylı bir şekilde açıklanmıştır³⁵⁰.

Kanımcı eylem tarihlerinin farklı olduğu ve zincirleme suç hükümlerinin tartışılacağı durumlarda sanığın savunması detaylı irdelenmeli, iki eylem arasında geçen süre her olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmesi ve ele geçen maddelerin aynı bütünün parçaları olup olmadığı hususu araştırılarak failin suç kastının yenilenip yenilenmediği değerlendirilmelidir. Yargıtay 2019 tarihli bir kararında, sanığın birbirine iki ay kadar yakın olan sanığın iki eylemi için zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğini ancak bu iki eylemden 1 sene sonraki tarihteki üçüncü eylem için zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması gerektiğini, failin suç kastının yenilendiğini belirtmiştir³⁵¹.

TCK 188/3. Maddesine yönelik örneklendirme yapmak gerekirse;

Hukuki kesinti kavramı ile yukarda açıklanan hususlar bu fiiller açısından da geçerlidir. 188/1 maddesi kapsamında kalan bir fiilin işlenmesinin ardından hukuki kesinti gerçekleşmiş ise, sonraki fiil ayrı suç oluşturacaktır. İki eylem arasında mahkemece kabul edilen savcılıkça düzenlenmiş iddianame varsa tek suçtan ceza verilip zincirleme suç gereğince artırım uygulanacaktır. Örneğin; sanığın 12/02/2018 tarihinde işlemiş olduğu uyuşturucu madde satmak fiili ile alakalı 28/06/2018 tarihinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianame düzenlenmiş ve Adana 6. ACM'de dava açılmış olsun. Failin 19/05/2018 tarihinde üzerinde ticaret sınırları içerisinde kalan yüksek miktarda uyuşturucu madde ile yakalandığı olaydan dolayı uyuşturucu madde bulundurmak eylemi ile ilgili de 22/11/2018 tarihinde iddianame düzenlenmiş ve Adana 1. ACM'de dava açılmış olsun. Bu durumda ilk iddianamenin düzenlendiği 28/06/2018 tarihinde hukuki kesinti gerçekleşmiştir. Bu sebeple 28/06/2018 tarihinden önce işlenen 12/02/2018 tarihli ilk eylem ile 19/05/2018 tarihinde işlenen ikinci eylem arasında hukuki kesinti bulunmadığından eylemlere yönelik yargılamanın ilk suçun işlendiği Adana 6. ACM tarafından yapıp sanık hakkında tek suçtan ceza verilip zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Sanığın birleşen dosya eyleminden veya ana dosya eyleminden beraat

³⁵⁰Yargıtay CGK'nun 17.03.2015 tarih ve 2014/2-37E-2015/47K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 08.10.2023.

³⁵¹Yargıtay 10. CD'nin 15.01.2019 tarihli 2018/3841E-2019/283K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 08.10.2023.

hükmü alması durumunda yalnızca suçun sabit görüldüğü eylemden ceza verilmelidir. Eylemlerden birinin 188/1. Madde kapsamında kalan eylem, diğerinin ise 188/3. Madde kapsamında kalan eylem olması da durumu değiştirmeyecek ve aynı usul izlenecektir. İddianame tanziminden ve mahkemece kabulünden sonra failin işlediği her yeni fiil ayrı suç oluşturacak ve fail ayrı ceza alacaktır. Örneğe göre, failin ilk iddianame tarihi olan 28/06/2018 tarihinden sonra işleyeceği her yeni fiili yeni suç oluşturacaktır ve TCK 43 hükmü uygulanmayacaktır. Yenilenen kastın belirlenmesinde yüksek yargı organlarınca belirlenen suç teşkil eden her 2 eylem arasında “3-4 ay gibi kastın yenilendiği düşüncesini yaratacak uzun bir sürenin “geçmesi durumunda failin kastının yenilendiği ve ayrı ayrı ceza verilmesi gerektiği düşüncesi 188/3. madde açısından da geçerlidir. Kanımca bu durumun tespiti için bu durumlarda sanığın savunması detaylı irdelenmeli, iki fiil arası geçen süre her olaya göre ayrıca değerlendirilmeli ve ele geçen maddelerin aynı bütünün parçaları olup olmadığı hususu araştırılarak failin suç kastının yenilenip yenilenmediği değerlendirilmelidir.

Hukuki kesinti için düzenlenen iddianamenin mahkemece kabul edilmesi gerekmektedir. Mahkemece iddianame kabul edilmez ve iade edilir, bu süreçte de fail tarafından yeni bir suç işlenmiş olursa TCK 43. Madde kapsamında değerlendirilebilecek yeni bir suçun ortaya çıkabilir.

Özetle; failin kısa aralıklarla birden fazla kişiye uyuşturucu satması durumunda zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Failin kastının yenilenip yenilenmediğinin tespiti aradan geçen zamanın uzun olup olmaması, failin savunmaları ve yakalanan uyuşturucuların aynı partinin ürünü olup olmadığının tespiti ile mümkün olacaktır. Kastın yenilendiği kanaati olduğu taktirde veya mahkemece kabul edilen iddianame tanziminden sonra yeni suç işlenmesi durumunda kastın yenilenmesi söz konusu olur ve bu halde her eylemden dolayı ayrı ayrı ceza verilir.

Zincirleme suç hükümlerinin tespiti hususunda, failin hukuki kesinti bulunmadığı taktirde işlediği suçlara ilişkin dosyalar birlikte görülmelidir. Arada hukuki kesinti yaratacak iddianame olmasa dahi örneğin iki eylem arasında 5 aylık süre dahi olsa, yargılama tek mahkemece yapılmalı, eylemlerde TCK 43 değerlendirmesi tek mahkemece yapılmalıdır³⁵².

³⁵²“Dosyaların içeriğine, sanığın üzerine atılı suçun niteliğine, suç tarihi ile iddianamelerin düzenlenme tarihlerine göre iki mahkemenin dosyaları arasında sanık X yönüyle şahsi, hukuki ve fiili bağlantı bulunduğu, sanık X’in eyleminin uyuşturucu ticareti yapma suçu açısından ayrı ayrı tek suç olup olmadığı

Failin, biri tamamlanmış diğeri teşebbüs halinde kalmış uyuşturucu madde satma suçlarını bir suç işleme kararı altında işlemesi halinde tamamlanmış uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan ve teşebbüs aşamasında kalmış uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan ayrı ayrı cezalar belirlenmeli, verilen sonuç cezalar arasında daha ağır sonuç doğuran suç esas alınarak bu suç yönünden belirlenen cezanın TCK'nın 43. maddesi gereğince artırılmasıdır.

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında failin birden fazla kez gerçekleştirdiği uyuşturucu madde ticareti eylemleri ile ilgili ayrı ayrı dava açılması ve açılan davalardan biri ile ilgili verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması durumunda, yargılamaya devam eden mahkemece kesinleşmiş mahkûmiyet hükmüne ilişkin dava dosyasının aslı ya da onaylı örneği getirtilip her iki suçun zincirleme suç kapsamında kalıp kalmadığı belirlenmeli, zincirleme suç olduğunun tespit edilmesi durumunda kesinleşen dava dosyasındaki suç yargılaması devam eden suçun karşılaştırması yapılarak en ağır sonuç doğuran suç esas alınarak belirlenen cezanın TCK'nın 43. maddesi uyarınca artırılması sonucu tespit edilen sonuç cezanın kesinleşen hükümdeki sonuç cezadan fazla olması hâlinde aradaki fark kadar “ek cezaya hükmolunması” (artık ceza), arada fark bulunmadığı takdirde ise “ek ceza verilmesine yer olmadığına” karar verilmesi gerekmektedir³⁵³.

Uygulamada oldukça önem arz eden bir hususun daha açıklanmasında fayda görmekteyim. Sanığın aynı anda 2 alıcıya uyuşturucu madde sattığı durumda sanığın cezasının tespitinde nelere dikkat edileceği önemlidir. Alıcıların ve sanığın beyanlarından ve tüm dosya kapsamındaki delillerden sanığın uyuşturucu maddeyi tek kişiye sattığını düşünmesi durumunda sanığın tek uyuşturucu madde satmak suçundan cezalandırılması gerekmektedir. Uyuşturucu madde alıcısı şahıslar paralarını birleştirmiş ve sanığa parayı tek kişi vermiş, sanık da uyuşturucu maddeyi bir alıcıya vermişse tek ceza verilmeli ve zincirleme suç hükümleri uygulanmamalıdır. Ancak sanığın aracına iki kişi binmiş ve sanık da her bir alıcıya ayrı ayrı madde satmış ise bu durumda tek ceza verilmeli ancak zincirleme suç hükümleri gereğince cezada artırım uygulanmalıdır.

veya zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına değerlendirilmesinin gerektiği anlaşılmalı, Adana 6. ACM'nin dosyası ile Adana 10. ACM'nin dosyasının birleştirilmesine...” Adana BAM 3. CD'nin 06.10.2023 tarihli 2023/1049E-2023/981K Sayılı İlami, www.uyap.gov.tr, et.: 08.10.2023.

³⁵³Elmas, s. 237.

Zincirleme suç uygulanmasını gerektiren işlenen suçların sayısı, failin kastının yoğunluğu, suçların hukuk düzeninde yarattığı ağırlık gibi durumlar göz önüne alınarak artırım oranı tespit edilmelidir.

Zincirleme suç uygulanmasını gerektiren iki eylemden dolayı mahkemelerce fark edilmeden iki ayrı cezanın verilip her iki cezanın da kesinleştiği durum söz konusu olduğu takdirde CMK 311. ve devamı maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmak gerekmektedir. Dosyalardan herhangi biri istinaf veya Yargıtay incelemesinde ise yüksek mahkemeler dosyaların bozularak birlikte görülmesini sağlamaktadır³⁵⁴.

Failin farklı zaman dilimleri içerisinde birden fazla kişiye uyuşturucu veya uyarıcı madde satması yönündeki eylemleri hususunda kanaatimce her ne kadar suçun mağduru kamu da olsa failin her eylemde kastını yenilediği, her eylemi yeni karar alarak gerçekleştirdiği düşüncesinde olduğundan, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması, sanığın her eylemi yönünden ayrı ayrı cezalandırılması ve sanık lehine yorum yapılmaması gerektiğini düşünmekteyim.

Gizli soruşturmacıların sanıktan alıcı rolünde birden fazla defa uyuşturucu veya uyarıcı madde alması hususunda Yargıtay, alıcı olarak davranan gizli soruşturmacının gerçek bir alıcı olmaması ve alım satım ilişkisinin gerçek bir ilişki olmamasından dolayı zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması gerektiği belirtilmektedir³⁵⁵.

2.9. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Etkin Pişmanlık

Suç siyaseti açısından, tamamlanan suçların açığa kavuşturulması açısından ve aynı zamanda fail lehine bir düzenleme olması sebebiyle uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları açısından oldukça önemli bir konu olan etkin pişmanlık konusuna, doktrinde yer alan görüşler ve yüksek mahkeme kararları da dikkate alınarak detaylı bir şekilde değinilmesi gerekmektedir.

2.9.1. Genel Bilgiler

Etkin pişmanlık, TCK sistematığında suçun tamamlanmasının ardından mahiyeti etkin pişmanlığa uygun olan belirli suçlar bağlamında cezayı ortadan kaldıran veya ceza miktarını azaltan bir şahsi sebep olarak düzenlenmiştir³⁵⁶. Doktrinde etkin pişmanlığa

³⁵⁴Elmas, s. 239.

³⁵⁵Ünlü, s. 241.

³⁵⁶Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 623.

ilişkin bazı tanımlamaları da konunun temelinin anlaşılması açısından vermek faydalı olacaktır. Centel/Zafer/Çakmut etkin pişmanlığı, “etkin pişmanlık, icra hareketlerini tamamlayan failin suçtan vazgeçerek neticeyi önlemek için çaba göstermesidir.”³⁵⁷ şeklinde, Hakeri etkin pişmanlığı; “suçun tüm unsurlarının tamamlanmasının ardından failin pişmanlık gösteren hareketlerde bulunması nedeni ile faile ceza verilmekten vazgeçilmesini ya da verilecek cezada indirim yapılmasını sağlayan kurumdur.”³⁵⁸ şeklinde, Özgenç ise; “suçun icra hareketlerinin tamamlanması sonrasında failin neticenin oluşmasını engellemesi anlamına gelir.”³⁵⁹ şeklinde tanımlama yapmıştır. Görüşlerin geneli suçun tamamlanmasının ardından failin pişmanlık göstermesi haline tanımlamalarında yer vermişlerdir.

Suç siyaseti açısından etkin pişmanlık kurumu oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Fail lehine bir düzenleme olması sebebiyle suçun tamamlanmasından sonra, faile, hatasını düzeltme, kamuya veya mağdura verilen zararı giderme imkanı tanımaktadır³⁶⁰. Aynı zamanda işlenen bir suç nedeniyle bozulan kamu düzeni yeniden tesis edilecek, suça katılan ancak yargılamaya dahil olmayan kişilerinde cezalandırılması ve suç teşkil eden eşyaların yakalanması da bu sayede sağlanacaktır.

Etkin pişmanlık kurumu kanunumuzda her suç için uygulanabilecek bir genel hüküm şeklinde değil, yalnızca belirli suçlar bakımından uygulanabilecek bir kurum olarak düzenlenmiştir. Çünkü her suç tipi etkin pişmanlık uygulanmasına uygun değildir. Örneğin kasten adam öldürme veya resmi belgede sahtecilik suçları suç tipi açısından etkin pişmanlığa müsait suçlardan değildir³⁶¹. Kanunumuzda bazı suçlara ilişkin maddelerin altında etkin pişmanlık adı altında özel olarak düzenlenmiştir ve bu sebeple etkin pişmanlık hükümleri yalnızca düzenlemelerde adı geçen suçlar bakımından uygulanabilecektir³⁶². Örneğin, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından, malvarlığına yönelik sayılan TCK'nın 168. maddesinde sayılan suçlar bakımından, uyuşturucu madde imal, ticaret ve kullanımına ilişkin suçlar bakımından, suç işlemek

³⁵⁷Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Özlem ÇAKMUT, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, 7. Baskı, 2020, s. 464.

³⁵⁸Hakan HAKERİ, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Adalet Yayınevi, s. 499-500.

³⁵⁹İzzet ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, s. 476.

³⁶⁰A. Caner YENİDÜNYA, Zafer İÇER, Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, https://scholar.google.com.tr/citations?view_op=view_citation&hl=tr&user=xk9QCaYAAAAAJ&citation_for_view=xk9QCaYAAAAAJ:Wp0gIr-vW9MC, Fasikül Dergisi, 38.sayı, Ocak 2013, s. 3, et.: 08.10.2023.

³⁶¹Yenidünya, İçer, s. 6, et. 08.10.2023.

³⁶²Hakan HAKERİ, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet Yayınevi, 20. Baskı, Ankara 2017, s. 299.

amacıyla örgüt kurma suçu bakımından, rüşvet suçu bakımından, iftira suçu bakımından ve yalan tanıklık suçu yönünden etkin pişmanlık düzenlemeleri yapılmıştır³⁶³.

Etkin pişmanlık kavramının genel itibariyle özelliklerini saymak gerekirse;

- Etkin pişmanlık hükümleri, TCK'nın özel hükümler kısmında, sadece hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği belirtilen suçlar hakkında uygulanır.
- Etkin pişmanlık hükümleri, suç tamamlandıktan sonra uygulanabilir. Suçun teşebbüs aşamasında kaldığı durumlarda da, şartları uygun ise etkin pişmanlık söz konusu olabilir (TCK 192/3, TCK 38/3)³⁶⁴.
- Etkin pişmanlık hükümleri, TCK madde 22/6 ve 167. maddelerde düzenlenen şahsi cezasızlık sebepleri gibi suç öncesi var olmayan, suç işlendikten sonra ortaya çıkan şahsi bir sebeptir.
- Etkin pişmanlık halinde, suç ortadan kalkmamakta ya da fiil suç olmaktan çıkmamakta, aksine suç vasfı varlığını devam ettirmekte, yalnızca faile ya hiç ceza verilmemekte ya da verilen ceza belirli oranda azaltılmaktadır³⁶⁵.
- Cezayı kaldıran etkin pişmanlık halinin mevcut olması halinde C.Savcısı CMK m.171. madde hükmü doğrultusunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verme yetkisine sahiptir³⁶⁶. C.Savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara yönelik itiraz CMK'nın 173/5. maddesinde düzenlenmiştir ve doktrinde kovuşturma davası olarak da adlandırılmaktadır³⁶⁷. Ancak etkin pişmanlık veya şahsi cezasızlık nedenlerine dayalı C.Savcısı tarafından verilen kyok kararlarına karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir³⁶⁸³⁶⁹.

³⁶³TCK, et. 08.10.2023.

³⁶⁴Yenidünya, İçer, s. 7, et. 08.11.2023.

³⁶⁵Elmas, s. 947.

³⁶⁶Yenidünya, İçer, s. 7, et. 08.11.2023.

³⁶⁷Ahmet GÖKÇEN, Murat BALCI, M. Emin ALŞAHİN, Kerim ÇAKIR, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2023, s. 589.

³⁶⁸Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayın, 20. Bası, 2021, s. 606.

³⁶⁹Bahri ÖZTÜRK, Durmuş TEZCAN, Mustafa Ruhan ERDEM, Özge Sırma GEZER, Yasemin F. SAYGILAR KIRIT, Esra Alan AKCAN, Özdem ÖZAYDIN, Efser Erden TÜTÜNCÜ, Derya Altınok VİLLEMİN, Mehmet Can TOK, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 15. Baskı, Ankara, 2021, s.: 646.

Etkin pişmanlık kurumunu gönüllü vazgeçme kurumundan ayırmak gerekmektedir. Gönüllü vazgeçme TCK'nın 36. maddesinde düzenlenmiştir. Madde metninde, failin suçun icra hareketlerine başlaması sonrasında icra hareketlerini tamamlamaktan gönüllü olarak vazgeçmesini veya tamamlamasına rağmen neticenin gerçekleşmesini önlemesi durumunda teşebbüsten cezalandırılmayacağını, yalnızca tamamlanan kısmın suç oluşturması durumunda tamamlanan kısımdan cezalandırılacağı hükmü düzenlenmiştir³⁷⁰. TCK'nın 41. maddesi ise iştirak halindeki suçlarda gönüllü vazgeçme kurumunu düzenlemiştir. Madde metni doğrultusunda etkin pişmanlığı “suçu tamamlayabilecek durumda olan failin, kendi rızası ile suçun kanunda tanımlanan icra hareketlerine son vermesi, suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini engellemesi” hali olarak tanımlayabiliriz. Böyle bir durumda fail icra hareketlerine başladığı ancak tamamlamadığı suçtan cezalandırılmaz ancak gönüllü vazgeçme anına kadar gerçekleştirilen hareketler tek başına ayrı bir suç oluşturuyorsa, failin tamamlanmış olan bu suçtan dolayı cezalandırılması gerekmektedir³⁷¹.

Etkin pişmanlık, TCK'nın Özel Hükümler başlığı altında incelenirken gönüllü vazgeçme ise TCK'nın genel hükümler bölümü içerisinde düzenlenmiştir. Gönüllü vazgeçme kurumu genel hükümler başlığı altında düzenlenmesi sebebiyle her suç açısından uygulanabilirken, etkin pişmanlık yalnızca belirli suçlar yönünden uygulanabilecektir³⁷². Etkin pişmanlık kurumu suçun tamamlanmasından sonra gündeme gelen bir kurum iken ve gönüllü vazgeçme suçun icrası tamamlanıncaya kadar veya neticenin ayrıca bir unsur olduğu suçlarda netice gerçekleşinceye kadarki süreçte mümkündür³⁷³. Aynı zamanda, etkin pişmanlıkta tamamlanmayan icra hareketleri o ana kadar ayrıca müstakil bir suç oluşturuyorsa fail oluşan suçtan sorumlu tutulurken, etkin pişmanlıkta suç tamamlanmış olsa dahi, belirli şartlar altında faile ya hiç ceza verilmez ya da indirimli ceza verilir³⁷⁴.

İnceleme konumuzu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında etkin pişmanlık kurumu ile ilgili Yargıtay CGK'nın 22.10.1990 tarih ve 231-250, 20.12.1993 tarihli ve 301-338, 16.05.2000 tarihli ve 72-106 sayılı kararında “Uyuşturucu madde suçlarının tehlike suçu olduğu ve bu suç ile korunan hukuki yararın

³⁷⁰TCK, et. 08.11.2023.

³⁷¹Centel/Zafer/Çakmut, s. 476.

³⁷²Özgenç (2021), s. 569.

³⁷³Hale AKDAĞ, “Gönüllü Vazgeçme”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi » Makale » Gönüllü Vazgeçme (dergipark.org.tr), Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, s. 91-126. s. 110, et.: 08.11.2023

³⁷⁴Berrin AKBULUT, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, s. 665.

kamu güvenliği olduğu, uyuşturucu madde ticareti suçunu işleyen faillerin kimlik bilgilerinin ya da uyuşturucu maddelerin yerinin adli mercilere bildirilmesi durumunda suçla mücadelede katkı sunan suç failine ceza indirimini yapılması gerektiği” ifadeleri yer almıştır³⁷⁵. Yani kamu esenliğinin tekrar sağlanmasına yönelik olumlu adım atarak suçun ortaya çıkmasına yardımcı olan fail etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacaktır.

İmal ve ticaret suçlarında etkin pişmanlık düzenlemeleri TCK’nın 192. maddesinde düzenlenmiş, kullanım suçuna ilişkin düzenlemeler de dahil olmak üzere temel olarak 4 fıkra altında kanunlaşmıştır. Maddenin 1. fıkrası uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının işlenmesinden sonra ancak suçun resmi makamlar tarafından haber alınmasından önce etkin pişmanlıkta bulunulması halini, maddenin 2. fıkrası kullanmak için uyuşturucu madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce etkin pişmanlıkta bulunması halini, maddenin 3. fıkrası uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ticaret veya kullanma suçlarının işlenmesinden ve suçun resmi makamlarca haber alınmasından sonraki etkin pişmanlık halini, maddenin 4. fıkrası kullanmak uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurmak suçunun faili hakkında soruşturma başlamadan önce tedaviyi istemesi halini düzenlemiştir³⁷⁶. Alt başlıklarda yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna ilişkin etkin pişmanlık halini düzenleyen TCK’nın 192/1 ve 192/3 maddeleri incelenecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında arama kararlarının nasıl alınması gerektiği, hukuka aykırı delilin hangi şekilde oluştuğu, arama kararından dolayı failin etkin pişmanlıktan yararlanma hallerine üçüncü bölümde yer alan “özel yargılama usulleri ve toplanması gereken deliller” başlığı altında değinilecektir.

2.9.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Cezayı Ortadan Kaldıran Etkin Pişmanlık Halinin Uygulanma Şartları

TCK’nın 192/1 maddesi, cezayı kaldıran etkin pişmanlık halini düzenlemiştir. Madde metninde; uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna iştirak etmiş failin, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önceki süreçte suçun ortaya çıkmasına yardım etmesi halinde cezaya hükmolunamayacağı hususu düzenlenmiştir. Cezayı

³⁷⁵Yargıtay CGK’nun 12.07.2023 tarihli ve 2022/40-486E-2023/397K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 08.11.2023.

³⁷⁶TCK, et. 08.11.2023.

ortadan kaldıran etkin pişmanlık haline ilişkin aynı düzenlemeye 765 sayılı eski TCK'nın 405/1. maddesinde de yer verilmiştir³⁷⁷.

2.9.2.1. Failin TCK'nın 188. Maddesinde Sayılan Fiillerden Birini İşlemiş Olması Gerekliliği

Etkin pişmanlıktan yararlanılabilmesi için gereken ilk şart, failin TCK'nın 188. maddesinde imal, ithal, ihraç, satmak, bulundurmak, sevk etmek vd. şeklinde sayılan fiillerden birini işlemiş olması gerekliliğidir. Sayılan fiilleri tek bir fail işleyebileceği gibi fiiller birden fazla kişi tarafından iştirak iradesi içerisinde veya suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt çerçevesinde de işlenebilir. Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için illaki TCK'nın 37. maddesi kapsamında doğrudan fail olmasına gerek yoktur. Fail TCK'nın 38. maddesi kapsamında azmettiren, TCK'nın 39. maddesi kapsamında yardım eden olsa dahi etkin pişman hükümlerinden yararlabilecektir³⁷⁸. Failin suça iştirak etmemiş olması durumunda, 192/1 maddesi anlamında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı, olmayan suç ortaklarının bildirilmesinden bahsedilemeyeceği doktrinde görüş olarak belirtilmiştir³⁷⁹.

Failin “sayılan fiillerden birini işlemiş olması gerekliliği” cümlesinden anlaşılması gereken husus ise; failin belirtilen fiillerden birini işlememiş olduğu halde, ihbar üzerine başka birinin suçunu bildirmesi durumunda etkin pişmanlıktan yararlanamayacağı hususudur³⁸⁰. Örnek vermek gerekirse; failin uyuşturucu madde satarken yakalandığı olayda, kendisinin iştirak etmediği bir başka şahsın uyuşturucu madde ithal etmesi eylemini bildirmesi ihbar niteliğinde olduğundan fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2021 tarihli bir kararında özetle “uyuşturucu madde nakletmeyi planlayan failin yakalanma ihtimalini değerlendirerek, nakil suçu ile ilgisi olmayan daha önce uyuşturucu madde sattığı bir şahısta uyuşturucu madde olduğunu bildirdiği takdirde etkin pişmanlıktan yararlanmamalıdır.” kararını vermiştir³⁸¹. Yargıtay CGK, ceza adaletinin zedelenmemesi için failin kendi suçuna

³⁷⁷765 sayılı TCK, et.: 08.11.2023.

³⁷⁸Elmas, s. 953.

³⁷⁹Yusuf YAŞAR, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Temini ve Ticareti Suçları, Ankara, 2012, s.329, Aktaran Yenidünya, İçer, s. 15, et.: 09.11.2023.

³⁸⁰Elmas, s. 954.

³⁸¹Yargıtay CGK'nun 16.09.2021 tarihli 2020/20-427E-2021/402K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

nitelik itibariyle denk veya daha ağır bir suçta ortaya çıkarması gerektiğini, ancak bu suretle etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

2.9.2.2. Suçun Fail Tarafından Bildirilmesi Gerekliliği

Etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için işlenen suçun bizzat fail tarafından bildirilmesi gerekmektedir. Failin ailesinden veya yakınlarından birisinin failin iyiliğine olduğunu düşünerek suçta bildirmesi ihbar niteliğinde olacak ve burada failin rızasına dayalı bir bildirim olmayacağından fail etkin pişmanlıktan yararlanamayacaktır. İstisnai olarak failin suçta haber veremeyecek durumda, örneğin sakatlık veya hastalık halinin olması durumunda failin rızası ile suçun failin bir yakını tarafından ilgili makamlara bildirilmesi halinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecektir³⁸². Bu durumda suçun bizzat fail tarafından yapılması hal ve şartlara göre mümkün olmadığından failin bir başkası aracılığı ile bildirimde bulunması hali failin iradesinin suçta ortaya çıkarmaya yönelik olduğu şeklinde değerlendirilmelidir.

2.9.2.3. Suçun Haber Alınmasından Önce Resmi Makamlara Bilgi Verilmesi Gerekliliği

Suçun haber alınmasından önce failin etkin pişmanlıkta bulunması hali TCK'nın 192/1, suçun haber alınmasından sonraki etkin pişmanlık hali ise TCK'nın 192/3 maddesinde düzenlenmiştir³⁸³. Failin 192/1 maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilmesi için suçun ilgili makamlarca öğrenilmesinden önce ilgili makamlara suçun bildirilmesi gerekmektedir. Eğer suçun resmi makamlar tarafından haber alındığı dosya kapsamından anlaşılıyorsa etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Suçun yetkili kurumlarca haber alınmasının ardından fail tarafından suçun açığa çıkması için verilen bilgilerin ise yardım olarak değerlendirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarında belirtilmiş, kararlarda TCK 192/3 maddesinin değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır³⁸⁴.

Resmi makamların suçta ne şekilde öğrendiğinin bir önemi bulunmamakta ancak soyut nitelikte, sadece tahmine dayanan öğrenmelerin öğrenme olarak kabul edilmemesi gerektiği doktrinde görüş olarak ile sürülmüştür³⁸⁵.

³⁸²Ünlü, s. 251-252, Elmas, s. 955.

³⁸³TCK, et.: 09.11.2023.

³⁸⁴Yargıtay CGK'nun 22.01.2019 tarihli 2017/10-2E-2019/42K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

³⁸⁵Elmas, s. 956.

Resmi makamlarca öğrenilen bilginin suça yönelik olması gerekmektedir. Bu durum faillerden bir kaçının resmi makamlarca bilinip bir kaçının bilinmediği durumlarda önem arz etmektedir. Suça yönelik bilginin resmi makamlarca öğrenilmesi halinin etkin pişmanlık hükümlerinin devre dışı kalması için yeterli olduğu, suça katılan faillerin tamamının bilinmesine gerek olmadığı bu hususta önemli bir detaydır³⁸⁶.

Fail tarafından suçun bildirilmesi gereken resmi makamların hangileri olduğu husus da konu açısından önem arz etmektedir. CMK'nın 158/1-2-3 ve 4. maddeleri uyarınca, suça ilişkin ihbarların Cumhuriyet Başsavcılığı'na veya kolluk makamlarına yapılacağını, valilik, kaymakamlık, valilik, elçilik, konsolosluk ve kamu idaresine ihbar veya şikayette bulunulması durumunda C.Başsavcılığı'na gecikmeksizin bilgi verilmesi gerektiği belirtilmiştir³⁸⁷. Bu sebeple kolluk makamları ve C.Başsavcılığı dışında belirtilen kurumlara yönelen ihbar ve şikayetlerin resmi makamlara yapılmış gibi değerlendirilmesi gerekmektedir. Yargıtay CGK, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve idari mercilere yapılan ihbarların kurumlarca savcılığa iletilmesi gerektiğini, etkin pişmanlık kurumunun uygulanması açısından geçerli bir ihbar olduğunu belirtmiştir³⁸⁸. Yargıtay 2019 tarihli bir kararında, failin suç işlediği konusunda kolluk görevlilerinin bilgisinin olmadığı aşamada, failin kolluktaki müdafii eşliğindeki ifadesinde başkalarına uyuşturucu madde temin ettiğini belirtip uyuşturucu maddelerin yerini söylemesi olayında fail hakkında TCK'nın 192/1 maddesi gereğince cezaya hükmolunamayacağını belirtmiştir³⁸⁹.

2.9.2.4. Fail Tarafından Verilen Bilginin Suç Ortaklarının Yakalanmasını veya Uyuşturucu Maddelerin Ele Geçirilmesini Sağlaması Gerekliği

TCK'nın 192/1 maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık halinin uygulanabilmesi için aranan son şart ise, failin verdiği bilgiler neticesinde ya suç ortaklarından biri veya birkaçı yakalanmalı ya da suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ele geçirilmelidir. Madde metninde "sağlanmış olmalıdır" denilmek suretiyle mutlak surette suçun kanıtlanması, failin verdiği bilgi ile açığa çıkan suç ortağı ya da yakalanan uyuşturucu maddeler arasında nedensellik bağının olması ifade edilmiştir³⁹⁰. Fail

³⁸⁶Ünlü, s. 253.

³⁸⁷04.12.2004 tarihli CMK, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>, et.: 09.11.2023.

³⁸⁸Yargıtay CGK'nun 22.01.2019 tarihli 2017/10-2E-2019/42K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

³⁸⁹Yargıtay 20. CD'nin 11.06.2019 tarihli ve 2017/626E-2019/3508 Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

³⁹⁰Yenidünya, İçer, s. 19.

tarafından verilen bilgilerin soruşturmaya herhangi bir katkısının olmaması durumunda etkin pişmanlık düzenlemeleri tatbik edilemeyecektir³⁹¹.

Failin verdiği bilgiler doğrultusunda suç ortakları veya uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu işleyen bir veya birden fazla sanık yakalanmalı ve sanığın yakalattığı diğer fail/faillerin yapılan yargılama sonucunda mahkumiyetine karar verilmesi gerekmektedir. Failin bildirim üzerine yakalanan diğer fail/failler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya beraat kararı verilmesi durumunda asıl failimiz lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır. Failin kendi suçuna iştirak ettiğini veya bir başka uyuşturucu imal ve ticareti suçunu bildirdiği diğer failin yakalanamaması durumunda etkin pişmanlık hususlarının nasıl değerlendirileceği hususu uygulamada önemlidir. Yargıtay asıl failin verdiği bilgi üzerine diğer failin kimlik bilgilerinin tespit edilmiş olması, failin bu kişiye suç atmasını gerektirir bir sebebin bulunmadığının mahkemelerce değerlendirilmesi ve yakalanamayan fail gelerek suçunu inkar etse dahi hakkında mahkumiyeti kesin kılacak deliller elde edilmiş olması durumunda asıl fail lehine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmektedir³⁹².

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi fail tarafından bildirilen yerde uyuşturucu maddelerin yakalanması gerekmektedir. Bahsedilen maddeler yakalanmasa dahi, belirtilen adreste uyuşturucu madde imaline yönelik oradaki delillerden net şekilde anlaşılıyorsa fail lehine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekmektedir³⁹³. Failin belirttiği adreste uyuşturucu maddeler yakalanmasa veya suç ortakları yakalanmasa dahi, yapılan incelemelerde ele geçen kamera kayıtları veya parmak izlerinden başka şahısların tespit edilmesi ve o şahısların ikametinde uyuşturucu madde ele geçirilmesi durumunda yine fail lehine etkin pişmanlık uygulanmalı görüşü doktrinde savunulmaktadır. Bu düşünceye göre failin verdiği bilgiler ile uyuşturucu maddeler ya da diğer faillerin yakalanması arasında nedensellik bağı olduğu belirtilmektedir³⁹⁴.

³⁹¹Ünlü, s. 256.

³⁹²Elmas, s. 963.

³⁹³Elmas, s. 962.

³⁹⁴Akkaya, s. 473, Aktaran: Ünlü, s. 257.

2.9.2.5. Suç Ortaklarının ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Saklandığı Yerin Bildirilmesi Gerekliliği

Failin, suç ortaklarını ya da uyuşturucu maddelerin bulunduğu yeri bildirmesi etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması açısından olmazsa olmaz bir şarttır. Failin soyut olarak uyuşturucu madde suçu işlediğini beyan etmiş olması bizzat suç oluşturan bir hal değildir ve suçun dahi oluşmadığı durumda etkin pişmanlık hükümleri gündeme gelmeyecektir. Fail uyuşturucu madde bulundurulan veya imal edilen yerin bilgilerini soyut bir şekilde değil, yakalanmalarına yardım edecek şekilde somut olarak vermelidir.

Madde metninde “diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri” şeklinde bir ibare yer almışsa da doktrinde³⁹⁵ ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarında³⁹⁶ ve bağlacının veya şeklinde yorumlandığı, yalnızca suç ortaklarının bildirilmesi halinin veya yalnızca uyuşturucu maddelerin yerinin bildirilmesi hali etkin pişmanlık açısından yeterli görülmüştür.

Suç ortaklarının bildirilmesi kavramından uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçuna katılan-iştirak eden kişilerin bildirilmesi gerektiği anlaşılmalıdır³⁹⁷. Ancak uygulamada failin uyuşturucu madde aldığı, sattığı hatta bir başka uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu işleyen kişileri de bildirmesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabileceği belirtilmektedir. Yargıtay CGK. 24/01/2019 tarihli 2016/10-236E-2019/55K sayılı kararında “*Fail, suç ortağını, maddeleri aldığı veya maddeleri sattığı şahsı, başka bir uyuşturucu madde suçunu işleyen şahsın yakalanmasını sağlar ya da kimliğinin tespitini sağlara indirimden yararlanır.*” şeklinde görüş belirtmiştir³⁹⁸. Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, failin bildirdiği bir başka suçun failin kendi fiiline denk veya ondan daha ağır olması gerektiğidir. Bu sebeple örnek vermek gerekirse, failin uyuşturucu madde ticareti yaparken yakalandığı durumda bir başka kişinin uyuşturucu madde kullanıcısı olduğu yönündeki beyan etmiş olması fail etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirmeyecektir.

Fail suç ortakları haricinde suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri de yakalatarak etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilir. Bu halden failin

³⁹⁵Murat BALCI, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Adalet Yayınevi, 2009, s. 247.

³⁹⁶Yargıtay CGK’nun 11.02.2020 tarihli 2018/9-345E-2020/73K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

³⁹⁷Yargıtay 20. CD’nin 15.04.2019 tarihli ve 2015/10880E-2019/2353 Sayılı İlamı, , www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

³⁹⁸Yargıtay CGK’nun 24.01.2019 tarihli 2016/10-236E-2019/55K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

yararlanabilmesi için kolluk görevlilerinin uyuşturucu maddelerin yerinden hiç haberinin olmaması gerekmektedir. Failin kolluk görevlilerince yakalandığı ve kaba üst araması ya da alınmış bir önleme yahut adli arama kararının mevcut olduğu, bu durumlara istinaden de failin üzerinin veya eşyalarının aranabileceği konusunda kolluk görevlilerinin yetkisinin bulunduğu aşamada failin üzerinde veya eşyalarında bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri teslim etmesi durumunda etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır³⁹⁹⁴⁰⁰. Uygulamada sanığın kolluk görevlilerince durdurulduğu aşamada kaba üst araması ile bulunabilecek bir bölgesinden uyuşturucu madde teslim etmesi halinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmektedir⁴⁰¹. Önleme araması kararına istinaden sanığın üzerinden, eşyalarından, arabasından uyuşturucu maddelerin zaten elde edileceği aşamada sanığın kendisini durduran kolluk görevlilerine uyuşturucu maddeleri rızaen teslim etmesi halinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Sanığın kolluk görevlilerince durdurulduğu sırada üstünde bulunan ve kaba üst araması ile bulunamayacak yerdeki maddeleri teslim etmesi halinde artık fail hakkında TCK'nın 192/3 maddesinin uygulanması hususu tartışılacaktır⁴⁰². Bu hususlara üçüncü bölümde, toplanması gereken deliller başlığı altında detaylı olarak değinilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretini gerçekleştirirken yakalanan failin, ele geçen uyuşturucu maddeleri ithal ettiğini beyan etmiş olması durumunda, failin ithal fiilinden daha önce kolluk görevlilerinin bilgisinin olmaması sebebiyle ithal eylemi yönünden fail hakkında TCK 192/1 maddesi uyarınca ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmeli, o ana kadar oluşan ticaret suçundan hüküm kurulmalıdır. Bu husus Yargıtay'ın bir çok kararında belirtilmiş ve istikrar kazanmıştır⁴⁰³.

2.9.2.6. Etkin Pişmanlık Halinin Sonuçları

Türk Ceza Kanunu 192/1 maddesinde belirtilen etkin pişmanlık halinin gerçekleşmesi durumunda fail hakkında;

³⁹⁹Elmas, sy. 961.

⁴⁰⁰Adana BAM 16. CD'nin 06.05.2022 tarihli 2020/2257E-2022/818K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

⁴⁰¹Adana BAM 5. CD'nin 03.03.2022 tarihli 2020/1189E-2022/343K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

⁴⁰²Adana BAM 5. CD'nin 20.03.2019 tarihli 2019/290E-2019/473K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

⁴⁰³Yargıtay 10. CD'nin 11.12.2014 tarihli 2014/8996E-2014/13509K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 09.11.2023.

- 1- C.Savcısı tarafından yapılan soruşturma sırasında fail hakkında TCK 192/1 maddesi kapsamında değerlendirilebilecek etkin pişmanlık halinin mevcut olduğu C.Savcısı tarafından değerlendirilirse, cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlığın varlığından dolayı C.Savcısı CMK'nın 171. maddesi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebilecektir⁴⁰⁴⁴⁰⁵. C.Savcısının takdir yetkisini kullanıp kovuşturmaya yer olmadığı kararı verdiği durum söz konusu olduğu için CMK'nın 173/5 maddesi uyarınca bu karara itiraz edilemeyecektir. C.Savcısı, etkin pişmanlık değerlendirmesinin mahkemece yapılması için kamu davası da açabilir. C.Savcısı, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verse dahi ele geçen uyuşturucu maddelerin müsadere için müsadere yargılaması yapılacaktır⁴⁰⁶⁴⁰⁷.
- 2- Kovuşturma aşamasında fail hakkında TCK 192/1 maddesi kapsamında değerlendirilebilecek etkin pişmanlık halinin mevcut olduğu mahkemece değerlendirildiği takdirde CMK'nın 223/4⁴⁰⁸ maddesi gereğince “ceza verilmesine yer olmadığı” kararı verilecektir. Ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilse dahi müsadereye tabi eşyaların müsadere mahkemece karar verilebilecektir⁴⁰⁹.

2.9.3. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlarında Cezada İndirim Öngören Etkin Pişmanlık Halinin Uygulanma Şartları

TCK'nın 192/3 maddesi cezayı hafifleten etkin pişmanlık halini düzenlemiştir. Etkin pişmanlık kurumu esasen cezayı azaltan bir şahsi sebeptir⁴¹⁰. Madde metninde; failin, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının haber alınmasından sonra suçun ortaya çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesi halinde cezasında indirim yapılacağı hususu düzenlenmiştir⁴¹¹. Cezayı hafifleten etkin pişmanlık haline ilişkin aynı düzenlemeye 765 sayılı eski TCK'nın 405/1. maddesinde de yer verilmiştir⁴¹².

⁴⁰⁴Elmas, s. 964.

⁴⁰⁵Öztürk, Tezcan, Erdem, vd., s. 615.

⁴⁰⁶Yenidünya, İçer, s. 18, et.: 09/11/2018.

⁴⁰⁷Hakan KARAKEHYA, Ceza Muhakemesi Hukuku, Nisan Kitabevi, Baskı 4, 2022, s. 463.

⁴⁰⁸CMK, et.: 09.11.2023.

⁴⁰⁹Yenidünya, İçer, s. 21, et.: 09.11.2023.

⁴¹⁰Elmas, s. 971.

⁴¹¹TCK, et.: 09.11.2023.

⁴¹²765 sayılı mülga TCK, et.: 09.11.2023.

Yargıtay CGK'nın 24/01/2019 tarihli kararına göre 192/3 maddesinde sayılan etkin pişmanlık halinin tatbik edilebilmesi için;

- Fail TCK'nın 188 veya 191. maddesinde düzenlenen fiillerden birinin işlenmiş olması gerekmektedir.
- Hizmet ve yardımın bizzat fail tarafından yapılması gerekmektedir.
- Hizmet ve yardım, soruşturma veya kovuşturma makamlarına yapılmalıdır.
- Hizmet ve yardım suç resmi makamlarca haber alındıktan sonra ancak mahkemece hüküm verilmeden önce yapılmalıdır.
- Fail kendi suçunun ya da bir başka şahsın suçunun ortaya çıkmasına önemli ölçüde katkı vermeli, suç ortaklarının yakalanmasını ya da suçun ortaya çıkmasını sağlamalıdır.
- Failin verdiği bilgiler sonuç açısından etkili ve yararlı olmalıdır⁴¹³.

2.9.3.1. Failin TCK'nın 188. ve 191. Maddelerinde Sayılan Fiillerden Birini İşlemiş Olması Gerekliliği

Etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için gereken ilk şart, failin TCK'nın 188. veya 191. maddesinde sayılan fiillerden birini işlemiş olması gerekliliğidir. Sayılan fiiller, tek bir fail tarafından işlenebileceği gibi birden fazla kişi tarafından iştirak iradesi içerisinde veya suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt çerçevesinde de işlenebilir. Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmek için illaki TCK'nın 37. maddesi kapsamında doğrudan fail olmasına gerek yoktur. Fail TCK'nın 38. maddesi kapsamında azmettiren, TCK'nın 39. maddesi kapsamında yardım eden olsa dahi etkin pişman hükümlerinden yararlanabilecektir⁴¹⁴. Ayrıca bu husustan önemli durumlardan birisi de bu etkin pişmanlık halinin uyuşturucu madde kullanmak suçu bakımından da uygulanabilir olduğudur.

Fail bizzat kendisinin iştirak ettiği uyuşturucu madde imal-ticaret suçunu bildirmelidir. Bir başka failin işlemiş olduğu uyuşturucu madde ticareti suçunu bildirmesi etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirmeyecektir⁴¹⁵.

⁴¹³Yargıtay CGK'nun 24.01.2019 tarihli ve 2017/10-973E-2019/54K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et. 09.11.2023.

⁴¹⁴Elmas, s. 971.

⁴¹⁵Ünlü, s. 250.

2.9.3.2. Hizmet ve Yardımın Bizzat Fail Tarafından Gönüllü Olarak Yapılması Gerekliliği

TCK'nın 192/1. maddesinde düzenlenen cezayı kaldıran etkin pişmanlık haline ilişkin bilgilerde anlatıldığı gibi bu etkin pişmanlık halinde de suçun ortaya çıkmasına yönelik bilgilerin fail tarafından verilmesi, failin bizzat suçun ortaya çıkmasına hizmet ve yardımının olması gerekmektedir. Failin akrabalarının, yakınlarının yardımı fail açısından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirmez. Ancak fail hizmet ve yardımda bulunamayacak durumda bulunuyorsa ve kendi yönlendirmesi ile yakınları suçun aydınlatılmasına yönelik yardımda bulunuyorsa fail etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmalıdır⁴¹⁶.

Failin hizmet ve yardımı kendi isteği ile gönüllü olarak yapması gerekmektedir. Hizmet ve yardımın zorlama, baskı veya baskı altında yapılması durumunda etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır⁴¹⁷.

2.9.3.3. Hizmet ve Yardımın İlgili Makamlara Yönelik Yapılması Gerekliliği

TCK'nın 192/1. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık haline ilişkin başlıklar altında ilgili makamlarda ilişkin verilen bilgiler bu etkin pişmanlık hali içinde geçerlidir.

2.9.3.4. Hizmet ve Yardımın, Suçun Resmi Makamlarca Haber Alındıktan Sonra Ancak Mahkemece Hüküm Verilmeden Önce Yapılması Gerekliliği

Fail tarafından yapılacak hizmet ve yardım, suçun resmi makamlarca haber alınmasından sonra yapılması gerekir. Suçun resmi makamlar tarafından haber alınmadan önceki etkin pişmanlık hali TCK'nın 192/1 maddesinde düzenlenmiş etkin pişmanlık halidir.

Resmi makamların suçu ne şekilde öğrendiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Bilgi kaynağı, ihbar, bir başka sanık beyanı, iletişimin tespiti, gizli soruşturmacı veya teknik takip gibi delillere dayanabilir ancak soyut nitelikte, sadece tahmine dayanan öğrenmelerin öğrenme olarak kabul edilmemesi gerektiği doktrinde görüş olarak ile sürülmüştür⁴¹⁸. Öğrenilen bilginin illaki tutanağa bağlanması gerekmekte, dosyaya yansıyan bilgilerden suçun öğrenildiği anlaşılıyorsa 192/3 maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık halinin tartışılması gerekmektedir. Uygulamada genellikle istihbari bilgi

⁴¹⁶Yenidünya, İçer, s. 36, et.: 09.11.2023.

⁴¹⁷Ünlü, s. 260.

⁴¹⁸Elmas, s. 956.

tutanaklarında veya fiziki takip tutanaklarından suçun haber alınıp alınmadığı anlaşılmaktadır.

Failin bu etkin pişmanlık hükmünden yararlanması için mahkemece hüküm verilinceye kadar hizmet ve yardımda bulunması gerekmektedir. Mahkemece hüküm verildikten sonra artık etkin pişmanlık hükümleri fail lehine uygulanmayacaktır. Ancak dosya istinaf veya Yargıtay incelemesi sonucu bozulup tekrar ilk derece mahkemesinde yargılama yapılırsa bu aşamada fail tekrardan etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanabilecektir.⁴¹⁹

2.9.3.5. Fail Tarafından Verilen Bilginin Suçun Meydana Çıkmasını veya Diğer Suç Ortaklarının Yakalanmasını Sağlaması Gerekliliği

Failin yaptığı yardım veya hizmetin aynı anda hem suçu meydana çıkarıp hem de diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlaması gerekmemektedir. Madde metnindeki “ve” bağlacının uygulamada aslında “veya” şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. Failin hizmet ve yardımının bunlardan birisini sağlaması etkin pişmanlıktan yararlanması açısından yeterli sayılmaktadır⁴²⁰⁴²¹.

Suçun meydana çıkmasına yardım etme hususu konusunda uygulamadan örnekler vermek gerekirse;

-Failin üzerinde ele geçen kendisine ait uyuşturucu maddelerin ticaretini yaptığına dair delil bulunmadığı aşamada failin kendisi uyuşturucu maddeleri ticaret kastıyla bulundurduğunu beyan ederse fail lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.

-Şüpheli üzerine durdurulan failin, üzerinde suç unsuru olup olmadığı sorulduğu aşamada kendi rızası ile üzerindeki uyuşturucu maddeleri kolluk görevlilerine teslim etmesi durumunda fail lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır. Bu durumda dikkat edilmesi gereken husus, failin kolluk görevlilerince durumundan şüphelenilmesi üzerinde durdurulduğunda üzerine ele geçen maddenin kaba üst araması ile bulunacak yerde olması durumunda etkin pişmanlıktan failin yararlanamayacağı hususudur. Çünkü fail arandığı takdirde kaba üst araması ile üzerinden uyuşturucu maddeler ele geçirilecektir. Ancak failin yalnızca kimlik kontrolü amacı ile durdurulduğu beyanlardan ve tüm dosya kapmasından anlaşılıyorsa, üzerindeki maddeler teslim eden fail lehine

⁴¹⁹Elmas, s. 973.

⁴²⁰Yenidünya, İçer, s. 30, et.: 09.11.2023.

⁴²¹Şen, et.: 10.02.2024

etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır⁴²². Yine önleme araması kararı mevcutken fail durdurulduysa artık arama yapılarak uyuşturucu maddeler bulunabileceği için fail etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacaktır. Bu hususa daha sonra toplanması gereken deliller başlığı altında da değinilecektir.

- Arama kararı bulunmadığı aşamada failin durdurulması üzerine aracındaki uyuşturucu maddeleri kolluk görevlilerine teslim etmesi durumunda fail lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır⁴²³.

- Birden çok kişinin yaşadığı veya bulunduğu bir ortamda, araçta⁴²⁴ ya da başka bir kişide ele geçen uyuşturucu maddelerin kendisine ait olduğunu kabul eden fail lehine etkin pişmanlık hükümleri⁴²⁵ uygulanmalıdır⁴²⁶.

- Fail hakkında dosya kapsamında mevcut bulunan delillerin failin uyuşturucu madde imal veya ticareti suçundan cezalandırılması için yeterli olmadığı aşamada failin kendi suçunu ikrar etmiş olması durumunda fail lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.

- Failin, üzerinde uyuşturucu madde ele geçirilmesinden sonra, kolluk güçlerine kalan uyuşturucu maddenin yerini gösterip teslim etmesi halinin yardım ve hizmet olarak nitelendirilemeyeceği yönünde Yargıtay kararları bulunsa da kanımca failin bakiye uyuşturucuların saklandığı yeri maddelerden hiç haberi olmayan kolluk görevlilerine söylemesi durumunda suçun tamamının meydana çıkmasını sağladığından dolayı etkin pişmanlık hükümlerinin fail lehine uygulanması gerektiğini düşünmekteyim. Ancak uygulamada bunun tam tersi şekilde kararlar mevcuttur^{427 428}.

⁴²²Yargıtay 10. CD'nin 04.11.2014 tarihli ve 2012/8589E-2014/12380K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et. 09.11.2023.

⁴²³Şen, et.: 10/02/2024.

⁴²⁴“Sanığın bulunduğu araçta sanık ile birlikte başka kişilerin de bulunması durumunda sanığın kendi suçunu kabul etmesi durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağına dair Yargıtay kararı...” Adana BAM 5. CD'nin 07.04.2022 tarihli 2020/1965E-2022/630K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁴²⁵Elmas, s. 976.

⁴²⁶“Uyuşturucu maddelerin sanık ile ilgisinin net olarak tespit edilemediği, birden fazla kişinin yaşadığı yerlerde bulunan maddelerin kendisine ait olduğunu kabul eden sanık hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağına dair Yargıtay kararı...” Yargıtay 20. CD'nin 07.01.2019 tarihli ve 2015/13249E-2019/32K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et. 12.11.2023.

⁴²⁷Yargıtay 10. CD'nin 09.02.2010 tarihli ve 2009/8474E-2010/2798K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et. 12.11.2023.

⁴²⁸Ersan ŞEN, Ertekin AKSÜT, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Tatbik Zamanı, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 209-219.

Failin hizmet ve yardımının diğer suç ortaklarının yakalanmasını sağlaması gerektiği hususuna ilişkin genel bilgiler vermek gerekirse;

Yargıtay CGK 2019 tarihli bir kararında suç ortakları kavramını geniş yorumlamak gerektiği hususunu vurgulamıştır⁴²⁹. Failin kendi fiili ile bağlantılı kişilerin yakalanmasını sağlaması gerekmektedir. Kendi suçundan bağımsız bir kişinin suçunu bildirmesi fail lehine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirmeyecektir. Ancak Yargıtay bir kararında; madde anlatılan suç ortakları teriminin geniş yorumlanması gerektiğini, yalnızca fail, azmettiren, yardım eden anlamında değil, uyuşturucu madde suçuna katılan veya başka bir uyuşturucu madde suçu işleyen kişinin anlaşılması gerektiğini belirtmiş ve failin başka bir uyuşturucu madde imal-ticareti suçunu işleyen kişinin yakalanmasını sağlaması halinde lehine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Ancak bildirilen suçun failin işlediği suça eşdeğer veya daha ağır bir suç olması gerekmektedir⁴³⁰.

Failin verdiği bilgilerin suça veya suçluya yönelik somut bilgiler içermesi, verdiği bilgiler sonucunda diğer suç ortaklarının tespit edilebilmesi gerekmektedir. Failin verdiği bilgilerin soyut nitelikte olması durumunda bildirdiği kişi tespit edilemez ise fail lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Örneğin fail ele geçen maddelerin bir başka kimseye ait olduğunu belirtir ancak o bildirdiği kişi soyut nitelikte sırf failin suçtan kurtulmak amacıyla bildirdiği bir isim ise veya kimlik bilgileri tespit edilemeyecek bir kimse ise fail etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamaz. Ancak fail ele geçen maddelerin sahibini bildirir ve yakalanmasını sağlayacak yeterlilikte bilgi verirse etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması gerekmektedir⁴³¹.

Failin ismini bildirerek yakalanmasını sağladığı kişi hakkında;

- Bilgiler soruşturma aşamasında verildiyse C.Savcısı bildirilen isim hakkında da soruşturma işlemleri yaparak dava açıp açmama yönünde işlemler yapacaktır.
- Bilgiler kovuşturma aşamasında verildiyse mahkeme bildirilen kişi hakkında C.Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunarak sonucunu bekleyecektir. Eğer yakalanan kişi hakkında dava açılması yönünde kanaat oluşursa asıl fail hakkında yargılama yapan mahkemeye yönelik birleştirme talepli iddianame düzenlenecektir.

⁴²⁹Yargıtay CGK'nun 24.01.2019 tarihli ve 2017/10-973E-2019/54K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et. 12.11.2023.

⁴³⁰Yargıtay CGK'nun 12.07.2023 tarihli ve 2022/10-486E-2023/397K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et. 12.11.2023.

⁴³¹Şen, <https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-veya-uyarici-maddeyi-elinden-cikarmak-icin-tasiyan-failin-sorumlulugu-ersan-sen>, et.: 12.11.2023.

Failin verdiği bilgilerin ve yaptığı yardımların sonuca etkili olması gerekmektedir. Verilen bilgiler sonuca etkili olmadıysa fail lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanamaz⁴³².

Eğer hakkında bilgi verilerek yakalatılan kişi hakkında C.Savcısı tarafından “kovuşturmaya yer olmadığına dair” karar verilir ya da mahkeme tarafından açılan davada beraat kararı verilirse asıl fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanmayacaktır. Asıl fail lehine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için yakalatılan kişi hakkında mutlaka mahkumiyet hükmü kurulması gerekmektedir. Failin kendi suçuna iştirak ettiğini veya bir başka uyuruşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu bildirdiği diğer failin yakalanamaması durumunda asıl failin verdiği bilgi üzerine diğer failin kimlik bilgilerinin tespit edilmiş olması, failin bu kişiye suç atmasını gerektirir bir sebebin bulunmadığının mahkemece değerlendirilmesi ve yakalanamayan fail gelerek suçunu inkar etse dahi hakkında mahkumiyeti kesin kılacak deliller elde edilmiş olması durumunda asıl fail lehine etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği Yargıtay tarafından kabul edilmektedir⁴³³.

Uyuruşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında yalnızca suçun meydana çıkmasına veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına yönelik bilgi veren fail etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanacak⁴³⁴, yargılamaya katılan diğer failer ise etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamayacaktır. Ancak asıl failin verdiği soyut bilgiye göre yakalanan bir diğer kişinin mahkum edilmesine yeter delil bulunmadığı aşamada suçunu ikrar etmesi durumunda hem asıl fail hem de yakalanan diğer fail hakkında etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır⁴³⁵. Örnek vermek gerekirse; A'nın uyuruşturucu madde yüklü araç ile kontrolde yakalandığı durumda arkasından gelen B'ye ait aracın da kendisine eşlik ettiğini, uyuruşturucu maddeleri B ile birlikte sevk ettiklerine yönelik bilgi vermesi üzerine aracıyla durdurulan B'nin kendisi hakkında A'nın soyut beyanı dışında mahkum edilmesini gerektirir delil bulunmadığı aşamada suçunu ikrar etmesi durumunda hem A hem de B lehine etkin pişmanlık hükümleri uygulanmalıdır.

⁴³²Elmas, s. 986.

⁴³³Elmas, s. 987, Ünlü, s. 264.

⁴³⁴İzmir BAM 3. CD'nin 17.01.2023 tarihli 2022/3473E-2023/35K sayılı dosyası, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁴³⁵Elmas, s. 988.

2.9.3.6. Etkin Pişmanlık Halinin Sonuçları

Türk Ceza Kanunu 192/3 maddesinde belirtilen etkin pişmanlık halinin gerçekleşmesi durumunda fail hakkında hükmedilecek ceza, yardımın niteliği göz önünde bulundurularak dörtte birden yarısına kadar indirilir⁴³⁶. C.Savcısı, 192/1. maddede düzenlenen etkin pişmanlık halinden farklı olarak 192/3'te yer alan etkin pişmanlık düzenlemesinin şartlarının oluştuğunu tespit etse bile, kamu davası açmak zorundadır. 192/3'te düzenlenen etkin pişmanlık halinin fail lehine uygulanıp uygulanmayacağına takdir yetkisi mahkemelere aittir⁴³⁷. Yardımın niteliği ve önemi, failin sunduğu katkının faydalılığı göz önüne alınarak indirim miktarı mahkemece takdir edilecektir.

2.10. 2313 Sayılı Kanun Hakkında Genel Bilgiler

2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun 24.06.1933 tarihinde yürürlüğe alınmıştır⁴³⁸. Kanun genel itibariyle;

-Belirli uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri sayma suretiyle belirtmiş ve bunlara yönelik ithal, ihraç, satış gibi fiilleri yasaklamış veya bakanlık denetimi öngörmüştür. (m.19.)

-Belirli uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin devlet kontrolündeki fabrikalarda imal edilebileceğini, belirli uyuşturucu maddelerin ise devlet izni altında eczanelerde bakanlık onayı dahilinde satılabileceğini, eczanelerin sistemlerinin kayıt altında tutulması gerektiğini öngörmüştür.

-Esrar elde etmek amacı ile yapılan kenevir ekimi yasaklanmış ve suç olarak kanunda yer almıştır. Kanunun 23/5-1.cümle maddesine göre esrar elde etmek amacıyla kenevir ekmek suç olarak öngörülmüş, ekimin kişisel kullanım için ekilmesi halinde (23/5-2.cümle) ceza miktarı daha az öngörülmüştür.

-Kanunun 19. maddesine göre 1. maddede yazılı uyuşturucu veya uyarıcı maddeler dışında, incelemeler sonucunda sağlığı olumsuz etkilediği belirlenen başka maddelerin de BK kararı ile bu kanun kapsamında uyuşturucu madde sayılabileceği belirtilmiştir. Birçok madde bu kanun maddesinin verdiği yetkiyle BK kararları ile uyuşturucu veya uyarıcı madde sayılmıştır.

-Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere el konulması, müsaderesi ve imhası ile ilgili hükümleri düzenlenmiştir⁴³⁹.

⁴³⁶TCK, et. 12.11.2023.

⁴³⁷Yenidünya, İçer, s. 39, et.: 12.11.2023.

⁴³⁸12.06.1933 Kabul Tarihli ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, RG, 24 Haziran 1933, Sayı: 2435, et.: 12.11.2023.

⁴³⁹2313 sayılı Kanun, et.: 20.11.2023.

2313 sayılı kanunun 23/5. maddesinde düzenlenen suç tiplerine de kısaca değinmek gerekirse;

Kanunun 23/5. maddesi 2 cümleden oluşmaktadır. 1. cümle “esrar elde etmek amacı ile kenevir bitkisi ekmek” suçunu, 2. cümle ise “münhasıran kendi kullanımını için gereken esrarı elde etmek amacıyla kenevir ekmek” suçunu düzenlemiştir. 1. cümle, uygulamada ticari kasıtlı kenevir ekmek olarak nitelendirilirken 2. cümle ise kendi kişisel kullanımını için kenevir ekmek suçu olarak nitelendirilmektedir. Her iki cümlenin de ceza miktarından ve lafzından da bu hususların çıkarılması mümkündür.

Kenevir bitkilerinin ele geçirilmesi sonrası ekilmiş bulunan kenevir kök sayısının tespit edilmesi ve ele geçen maddelerin ne kadar miktarda uyuşturucu madde elde edilmesine elverişli olduğuna dair uzmanlık raporu alınması gerekmektedir. Yargıtay, uygulamada yan delillerin de varlığı aranmak şartı ile 20 kök üzerinde dikilmiş kenevir bitkilerinin bulunması durumunda 23/5-1.cümleden cezalandırması gerektiğini, 20 köke kadar dikilmiş kenevirlerin ise kişisel kullanım için dikilmiş olabileceğini kararlarında belirtmektedir⁴⁴⁰. Ancak bunun bir görüş olduğu hususunun unutulmaması ve cezalandırma için yan delillerin de varlığını dosya özelinde tartışmak gerekmektedir. Kanımca, kök sayısının fazlalığının dışında alınacak uzmanlık raporlarına göre ele geçen hint keneviri köklerinden elde edilmesi muhtemel esrar maddesi miktarının da cezalandırmada önemli olduğunu, yalnızca 20 kök gibi bir sayıdan dolayı cezalandırmanın doğru olmadığını düşünmekteyim.

Ekili bulunan kenevir bitkileri ile birlikte kurutulmaya bırakılmış esrar maddelerinin bulunduğu durumlarda C.Savcılarının iddianamelerde TCK'nın 188/3 maddesinden de cezalandırma istemektedir. Bu gibi durumlarda ele geçen kök sayısı, kurutulmaya bırakılmış esrar maddesi miktarı ve diğer yan deliller birlikte değerlendirilerek mahkemelerce iki suçtan da hüküm kurmak gerekmektedir. Ekili kök sayısının 20 kökün üstünde olmasına rağmen ele geçen kurutulmaya bırakılmış esrar miktarının kişisel kullanım sınırlarının içerisinde kalması ve oldukça az olması durumlarında TCK'nın 188/3 maddesinden beraat kararı verilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Uygulamada ticari kasıtlı kenevir ekimi yapıldığı düşüncesi olduğu takdirde kurutulmaya bırakılmış esrar maddeleri açısından da çelişkiye düşülmemek için mahkumiyet hükümleri kurulduğu da görülmektedir.

⁴⁴⁰Yargıtay 10. CD.'nin 03.02.2017 tarihli 2011/26440E-2017/317K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 15.03.2024.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUHAKEME, YAPTIRIM VE ZAMAN AŞIMI

3.1. Muhakeme

TDK tanımına göre muhakeme kavramı, bir sorunu çözmek amacıyla çıkar yol aramak, yargılama yapmak anlamlarına gelmektedir⁴⁴¹. Kunter, muhakeme kavramını, yargılama makamlarının yaptıkları işlemlerin bütünü olarak usulden hukuka geçiş olarak tanımlanmıştır⁴⁴². Hukukumuzda da yargılamanın aşamalarını ve yargılama aşamasında yapılacak işlemleri ifade etmek için muhakeme kavramı kullanılmış, ceza usulünü düzenleyen 5271 sayılı kanunumuzun adı da Ceza Muhakemesi Kanunu olarak düzenlenmiştir.

3.1.1. Genel Olarak

Adli makamlarca re'sen takibi yapılan uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları açısından muhakemenin görevli ve yetkili mahkemelerde yapılması, Ceza Muhakemesi usul kurallarının doğru uygulanması, aynı zamanda suç tipi açısından toplanması gereken delillerin neler olduğunun doğru tespit edilmesi hususları önem arz etmektedir.

3.1.2. Görevli Mahkeme

5235 sayılı kanun, adli yargıdaki ilk derece mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenlemiştir. Kanunun 12. maddesinden anlaşılacağı üzere TCK'nın 188. maddesinin 1, 3, 6 ve 7. fıkralarından yargılama yapma görevi Ağır Ceza Mahkemelerine aittir. Görevli mahkemede görülmeden yargılama yapılıp sanık hakkında hüküm kurulduğu durumlarda, istinaf ve Yargıtay kanun yollarında dosyanın bozulması ve görevli Ağır Ceza Mahkemelerince yargılamanın yapılması sağlanmaya çalışılmaktadır. Burada önemli olan husus, soruşturma aşamasında suç hakkında yapılan işlemler sonucunda toplanan delillerin doğru değerlendirilmesi ve görevli mahkememin savcılıkça doğru tespit edilmesi gerektiğidir. Savcılıkça görevli mahkemenin tespiti hususunda yanlışlığa düşüldüğü takdirde, yargılamayı yapan

⁴⁴¹TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=muhakeme>, et.: 03.11.2023.

⁴⁴²Nurullah KUNTER, Feridun YENİSEY, Ayşe NUHOĞLU, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2010, s. 6, 9, 635, 638.

mahkemece görevsizlik kararı verilerek yargılamaya görevli mahkeme tarafından devam edilebilmesi sağlanmalıdır⁴⁴³.

CMK'nın 6. Maddesi “duruşma sırasında suçun vasfının-hukuki niteliğinin değişmesinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosyanın alt dereceli mahkemelere gönderilemeyeceği” hükmünü düzenlemiş ise de ACM sanığın sorgusunu yapmadan ve yargılama başlamadan önce ve görevsizlik kararı verebilecektir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti ile ilgili görevli mahkemenin hangisi olduğunu tespit edebilmek için suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırına bakılmalıdır⁴⁴⁴. Maddenin 3. ve 7. fıkralarında üst sınır belirtilmese de TCK'nın 49. maddesinde süreli hapis cezalarının 20 yıldan fazla olamayacağı belirtildiğinden suçların yargılamalarında Ağır Ceza mahkemelerinin görevli olduğu anlaşılmaktadır⁴⁴⁵.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında bağlantılı dava kavramına da değinmek gerekmektedir. Bir kişinin birden fazla uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan farklı mahkemelerde yargılanması durumunda veya bir suçtan dolayı birden fazla sanığın yargılanmasının gerektiği durumda yargılamalar aynı ACM'de yapılmalıdır⁴⁴⁶. Bir kişinin birden fazla uyuşturucu ve uyarıcı madde imal veya ticareti suçlarından farklı mahkemelerde yargılanması durumunda, zincirleme suç şartlarının olaylar özelinde sağlandığı takdirde yargılamalar tek bir ACM'de birleştirilerek görülecektir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun⁴⁴⁷ 17. maddesinin 1.fıkrasında, çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi durumunda, çocuklar hakkında yürütülecek soruşturma ve kovuşturmaların ayrı yürütülmesine yönelik düzenleme yer almaktadır. Bu sebeple uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları söz konusu olunca çocukların soruşturması ayrıca yapılacak ve dava Çocuk ACM'de açılacaktır. İlde ayrıca kurulmuş

⁴⁴³Adana BAM 5. CD'nin 16.05.2023 tarihli 2021/1066E-2023/619K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 03.11.2023.

⁴⁴⁴“Dosya kapsamına ve olay tutanağı içeriğine göre, üst araması yapılan SSÇ'nin cebinden ele geçen uyuşturucu madde ile ilgili alınan beyanında uyuşturucuların abisine ait olduğunu ve abisinin kendisine taşıması için verdiğini belirtmesi karşısında, SSÇ'nin eyleminin tartışılması hususunun ACM tarafından yapılması gerektiğine dair Yargıtay kararı...” Adana BAM 5. CD. 16.10.2023 tarihli 2021/1859E-2023/1341K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 03.11.2023.

⁴⁴⁵Erdem SEVDİM, Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2013, s. 246, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=PyWAoWWVcIPZnxoY5BrPw&no=MbBbmL7kKoYMnWrgpCDFEg>, et.: 03.11.2023.

⁴⁴⁶Elmas, s. 271.

⁴⁴⁷03.07.2005 Tarihli ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, RG, Yayımlı Tarihi: 15 Temmuz 2005 Sayı: 25876, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>, et.: 15.03.2024.

bir Çocuk ACM olmaması durumunda, ACM yargılamayı Çocuk ACM sıfatıyla yapacaktır.

ÇKK'nın 17. maddesinin 3. fıkrasında; davaların birlikte ele alınmasının zorunlu görülmesi durumunda, mahkemelerin yargılamanın her safhasında uygun bulunması şartı ile birleştirme kararı verebileceği, birleşen dava dosyalarının genel mahkemelerde görüleceği hükmü yer almıştır. Madde metni doğrultusunda dosyada birden çok sanığın bulunduğu ve " Suça Sürüklenen Çocuk " hakkında yargılamanın ayrıca Çocuk ACM'de yapıldığı durumlarda, SSC hakkındaki yargılamanın yaşı büyükler hakkında yargılama yapan Genel Ağır Ceza Mahkemelerindeki dosya ile birleştirilmesi gerekmektedir.

3.1.3. Yetkili Mahkeme

Yetki hususundaki düzenlemeler, CMK'nın 12. ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. CMK'nın 12. maddesi⁴⁴⁸ genel yetki kuralını düzenlerken, 13. madde özel yetki kurallarını, 14. madde yabancı ülkede işlenen suçlar yönünden yetkiyi, 15. madde deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bunlarla işlenen suçlarda yetkiyi düzenlemiştir.

CMK'nın 12/1 maddesi hükmüne göre, davaya bakma yetkisinin suçun işlendiği yer mahkemesine ait olduğu düzenlenmiştir. Genel yetki kuralı budur. CMK'nın 12/2 maddesinde ise teşebbüs halinde son icra hareketinin yapıldığı yerin, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği yerin ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesinin yetkili olduğu düzenlenmiştir. CMK'nın 13. maddesinde ise suç işlenen yerin belirli olmaması durumunda yetki hususunun nasıl tespit edileceği düzenlenmiştir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında özel bir yetki kuralı bulunmadığından, yetki genel hükümlere göre belirlenecektir. Bu sebeple, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yakalandığı yer, suçun işlendiği yer olarak kabul edilecek ve bu yer mahkemeleri suç konusunda yetkili olacaktır⁴⁴⁹.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddenin ihraç edilmesi fiilinde yargılama konusunda yetkili mahkeme, uyuşturucu maddelerin yurt dışına çıkarılırken yakalandığı yer mahkemesidir. İthal fiilinde ise, uyuşturucu maddelerin yurt içine sokulmaya çalışılırken yakalandığı yer mahkemeleri yetkilidir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin nereden yurt dışına çıkarıldığı

⁴⁴⁸CMK, et.: 04.11.2023.

⁴⁴⁹Ünlü, s. 305.

veya nereden ülkeye getirildiğinin tespiti yapılamıyorsa, CMK'nın 13. maddesi uyarınca yetkili mahkeme tespit edilecektir.

Yabancı ülkede bir Türk vatandaşının işlediği suçlar konusunda yetki hususu CMK'nun 14. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre yargılamanın yapılması hususu Adalet Bakanının talebine bağlıdır. Madde metninde yetki hususunun 13. maddenin 1. ve 2. fıkralarına göre belirleneceği, ancak C.Savcısının veya fiili işleyen şüpheli ya da sanığın talebi üzerine Yargıtay'ın suçun işlendiği yere daha yakın bir yerde bulunan mahkemeye yetki verebileceği, sanık veya şüphelinin Türkiye'de yakalanmadığı, Türkiye'de yerleşim yeri-adresi olmadığı durumlarda ise Adalet Bakanı'nın istemi ve Yargıtay C.Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirleneceği hususları düzenlenmiştir.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının açık denizlerde, yabancı liman ve karasularında Türk Bayrağı taşıyan gemide işlenmesi halinde yetkili mahkeme CMK m. 15/1'e göre geminin ilk uğradığı Türk limanındaki veya bağlama limanındaki mahkemeler olacaktır⁴⁵⁰. Havayolu ve demiryolu araçlarında da aynı şekilde havayolu araçlarının ilk iniş yaptığı Türk toprağı ile demiryolu araçlarının ulaştığı ilk Türk toprağı yetkili mahkeme olacaktır⁴⁵¹.

3.1.4.Özel Yargılama Kuralları

Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına bakmakla görevli ağır ceza mahkemelerinde yapılan yargılamalarda bulunması gereken önemli bir yargılama sujesi, zorunlu müdafilerdir. CMK'nın 150/3. maddesi "Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır." şeklinde düzenleme içermektedir. Bu nedenle alt sınırı her halde 5 yıldan fazla olan uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarından dolayı yapılan yargılamalarda sanığın zorunlu olarak müdafisi bulunması gerekmekte, sanık kendisine müdafii edinemezse barodan mahkemelerde müdafii tayin edilmelidir.

CMK'nın 196/2 maddesi "*Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir.*"⁴⁵² hükmünü içermektedir. Bu hüküm uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında da istinabe yasağı uygulanmalı ve sanığın sorgusu bizzat yargılamayı yapan

⁴⁵⁰Uzuntok, s. 248, et.: 01.08.2023.

⁴⁵¹Elmas, s. 273.

⁴⁵²CMK, et.: 04.11.2023.

mahkemece yapılmalıdır. Tanıkların dinlenmesi hususunda bir istinabe yasağı olmasa da dosyanın yargılmasını yapan mahkemenin tanıkların dinlenmesi hususunu kendilerinin gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Yargılamayı yapmayan bir başka mahkemeden tanıkların talimat yoluyla dinlenilmesinin istenilmesi durumunda canlı teşhis, yakalama-fiziki takip tutanakları, soruşturma aşaması alınan beyanlarla kovuşturma aşaması alınan beyanların birbiri ile çelişkisi durumları hususlarında yeterli açıklık sağlanamayacaktır. Yargılamayı yapan mahkemelerin tanıkları kendisinin dinlemesi suçun sübutu açısından oldukça önem arz etmektedir.

Keşif hususunda değinildiği üzere, TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanma ihtimalinin değerlendirilmesi için veya uyuşturucu maddelerin sanığın ikametinde bulunup bulunmadığı hususlarının tespiti için mahkeme tarafından keşif kararı alındığı takdirde tutuklu sanıkların cezaevinden hazır edilmesi gerekmektedir. Tutuklu bulunan sanıkların ve tanıkların keşife katılarak beyanlarının alınması suçun değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Yabancı uyruklu sanık ve tanıkların dinlenilmesi sırasında tercüman bulundurulması zorunludur. Yargıtay 20. CD'nin bir kararında, AİHS'nin 6/3-a maddesi ve CMK'nın 202. maddelerine atıf yapılarak yabancı uyruklu sanığın dilekçesinde Türkçe bilmediğini beyan etmesi karşısında tercüman görevlendirmeden sanığın savunmasının alınmasını savunma hakkının kısıtlanması şeklinde yorumlamıştır.⁴⁵³

3.1.5. Toplanması Gereken Deliller

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında, suçun konusu olan uyuşturucu maddenin ele geçirilememiş olması veya sanıklarla ilişkisinin tespit edilemediği durumlarda, sanıklar hakkında suçun oluşmadığı kabul edilmelidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde yoksa ceza da yoktur mantığı çerçevesinde sanıkların cezalandırılmaması gerekmektedir⁴⁵⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarında fiillerin sübutu açısından önemli olan birkaç delile daha değinmek gerekirse;

İmal fiili açısından, imal fiilinin işlendiği belirtilen yerde uyuşturucu ve uyarıcı madde imali ile ilgili aletler, eşyalar, kimyasallar ile uyuşturucu maddelerin muhafaza altına

⁴⁵³Yargıtay 20. CD'nin 01.11.2018 tarihli 2018/3080E-2018/4840 Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 04.11.2023.

⁴⁵⁴Yargıtay 10. CD'nin 14.11.2011 tarihli 2008/17081E-2011/56998K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 04.11.2023.

alınması ve ATK'dan imal fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda rapor alınması gerekmektedir⁴⁵⁵.

İthal ve ihraç fiilleri açısından, failden ele geçen maddelerin miktarı, türü, ithal fiili açısından failin transit geçiş durumunda olup olmadığı, ihraç fiili açısından mahsup durumuna ilişkin yabancı mahkemelerin fail hakkında ceza verip vermediği hususları ve yabancı adli makamlarda bulunan dosya evrakları getirilmeli, eğer herhangi bir gümrükten geçiliyorsa gümrük memuruna beyanda bulunup bulunulmadığı hususları araştırılmalıdır⁴⁵⁶.

Bunlar haricinde 188/1 ve 188/3 de sayılan fiillerin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda, failin uyuşturucu maddelerin imal ve ticaretine yönelik eylemlerde bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

Suçun değerlendirilmesi açısından önemli birkaç delile daha değinmek gerekirse;

-Yakalanan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin türünü, saflık oranını, net ağırlığını öğrenmek için kriminal laboratuvarlar aracılığı ile analiz yaptırılmalı, ele geçen hassas terazi varsa üzerinde uyuşturucu kalıntısı olup olmadığına yönelik inceleme yaptırılmalı, çelişki bulunması durumunda İstanbul ATK'dan rapor alınmalıdır.

-Ele geçen uyuşturucu veya uyarıcı madde paketleri, hassas terazi vs. cisimler üzerinde parmak izi incelemesi yaptırılmalıdır.

-Sanığın ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcı olduğu iddia edilen tanıkların kan-idrar analizleri yaptırılmalıdır.

-Uyuşturucu veya uyarıcı madde alıcısı varsa soruşturma aşamasında müdafii eşliğinde sanığı teşhis etmeye yönelik canlı teşhis işlemleri yaptırılmalı, gerekiyorsa kovuşturma aşamasında teşhis işlemleri sanıktan ve tanıktan sorularak varsa çelişkiler giderilmelidir.

-Kovuşturma aşamasında, dosyada mevcut fiziki takip tutanaklarında imzaları olan polis memurları tanık olarak dinlenmelidir.

-Uyuşturucu veya uyarıcı madde satıldığı iddia edilen yerde gerekiyorsa 188/4-b değerlendirmesi için keşif yapılmalıdır.

-Önleme veya adli arama kararı varsa getirilmeli, teknik takip-iletişimin dinlenmesi kararları getirilmeli, dosyada gizli soruşturmacı varsa ona ilişkin görevlendirme kararı getirilmeli, hts kayıtları ve baz-sinyal bilgisi kayıtları gerektiğinde getirilmelidir.

⁴⁵⁵Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı-Türkiye Adalet Akademisi, Ceza Muhakemesinde Toplanması Gereken Deliller, Ankara, 2021, 2.Baskı, s. 709.

⁴⁵⁶Akkaya, s. 289-295.

-Adli emanet memurluğunda bulunan emanet evrakları dosya arasına alınmalıdır.

-Yabancı uyruklu sanıkların kimliklerinin net olarak tespit edilmesi, İl Göç Müdürlüklerinden kimlik tespitine yönelik gerekli sorgulamalar yapılmalıdır.

-Suçta zincirleme suç hükümlerinin uygulanma durumunu denetlemek için sanığa ait aynı suçtan devam eden soruşturma ve kovuşturma dosyaları sorgulanmalıdır.

-Ele geçirilen dijital materyallerin, telefonların bilirkşi incelemesi yaptırılarak uyuşturucu madde imal ve ticareti suçuna ilişkin veri olup olmadığı denetlenmelidir.

-Nakil araçları üzerinde inceleme yaptırılarak, uyuşturucu maddelerin zulalanmış olup olmadığı hususu tespit edilmeli, nakil araçlarının bir başka kişinin ruhsatına kayıtlı olması durumunda ruhsat sahibinin de dinlenmesi gerekmektedir.

3.1.5.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ele Geçiriliş Şeklinin Suçun Sübutuna Etkisi

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kolluk görevlilerince ele geçiriliş şekli suçun sübutu açısından oldukça önemlidir. Ele geçen maddelerin yakalanması ile ilgili arama kararının gerekip gerekmediği, gerekiyorsa ne şekilde alınması gerektiği, aramanın sınırları, yakalanan maddeler ile ilgili hangi hallerde hukuka aykırı delil oluştuğu, hangi hallerde arama kararından dolayı etkin pişmanlık hususlarının gündeme geleceği konuları uygulamada oldukça önem arz etmektedir.

Arama kavramı, gizli olan bir şeyi açığa çıkarmak amacıyla yapılan bir fiildir. Hukuki anlamda arama ise; kişilerin konutları, iş yerleri, araçları, diğer yerleri, üstleri, eşyaları, özel kâğıtları, kullandıkları bilgisayar ve bilgisayar programları ile kütükleri üzerinde yapılan ve suça ilişkin delil elde etme amacını taşıyan bir eylemdir⁴⁵⁷.

Aramanın anlaşılabilmesi için, kaba üst araması kavramı ile önleme ve adli arama kavramlarına değinmek gerekmektedir.

Kaba üst araması; CMK'nın 90/4 maddesinde, kolluğun yakalandığı an kaçmasını, kendisi veya bir başkasına zarar vermesini önleyecek tedbiri alıp, yakalanan şahsa kanuni haklarını derhal bildireceği hükmü yer almıştır. Bu doğrultuda kolluk görevlileri yakaladıkları kişilerin üzerinde detaylı arama boyutuna varmayan bir kaba üst araması yaparak suç unsurlarını ele geçirebilecektir. Bu yoklama, elle kişinin kıyafetleri üzerinden kaba sıvazlama şeklinde yapılan bir yoklamadır.⁴⁵⁸

⁴⁵⁷TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=arama>, et.: 05.11.2023.

⁴⁵⁸Velî Özer ÖZBEK, Koray DOĞAN, Pınar BACAŞIZ, İlker TEPE, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, 9. Baskı, 2017, s. 305.

PVSK'nın Ek 6. maddesinde, kolluğun suç işlendiği bilgisi alması üzerine, olayın karartılmasını ve delillerin gizlenmesini önlemek amacıyla kaba üst araması yapabileceği ve ele geçirdiği eşyalara el koyarak C.Savcısı'na derhal haber vereceği hüküm altına alınmış ve kolluğa kaba üst araması yapma yetkisi verilmiştir⁴⁵⁹.

Bu doğrultuda, şüphe üzerine durdurulan faillerin kaba üst araması yapılarak üzerinden uyuşturucu veya uyarıcı madde elde edilmesi durumunda ele geçen uyuşturucu maddeler hukuka uygun delil olarak kabul edilmelidir. Kaba üst aramasının detaylı arama boyutuna varıp varmadığı mahkemelerce detaylı şekilde tartışılmalıdır. Eğer elde alınmış bir adli veya önleme araması kararı mevcut değilken, kolluğun kaba üst araması boyutunu aşarak yaptığı arama sonucu suç unsurlarını ele geçirmesi durumunda hukuka aykırı delil kavramı oluşacaktır.

Önleme Araması: Halkın genel emniyetini sağlamak, tehlikeleri önlemek ve asayiş tesis etmek amacıyla başvuru arama türüdür. 2559 sayılı PVSK'nın 9. ve Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin⁴⁶⁰ 18 ile 26. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Genel olarak; milli güvenlik, kamu düzeni ve kamu sağlığının korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi amacı ile kişilerin üzerinde, aracında, özel kâğıtlarında ve eşyasında yapılan arama işlemi olarak nitelendirilmiştir. Bu arama kararının hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin yazılı emriyle verilmiş olması gerekmektedir.

Önleme araması yapılabilecek yerler PVSK'nın 9. Maddesinde tek tek sayılmıştır. Bu kapsamda önleme araması somut veya yakın bir tehlikenin baş gösterebileceği alanlar esas olmak üzere; toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerlerde, kamu tüzel kişileri ile kooperatiflerin genel kurul toplantılarının yapıldığı yerlerde, halkın toplu bulunduğu veya bulunacağı yerlerde, yükseköğretim kurumlarının yakınlarında veya içerisinde, umumi veya umuma açık yerlerde, toplu taşıma amacıyla seyreden araçlarda yapılabilecektir. Konutlarda ve eklentilerinde, yerleşim yerlerinde, kamuya açık olmayan işyerlerinde önleme araması yapılamayacaktır. Bu gibi yerlerde ancak adli arama yapılabilir.⁴⁶¹

⁴⁵⁹2559 sayılı PVSK, <https://124.im/Vwr1>, et.: 05.11.2023.

⁴⁶⁰Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği, <https://tls.tc/GSKOR>, et. 05.11.2023

⁴⁶¹ PVSK, et.: 05.11.2023.

Yerine getirilişi yönünden adli arama ile önleme araması arasında bir fark gözetilmediğinden⁴⁶², adli arama kapsamında kişilerin üzerlerinde, araçlarında ve eşyalarında yapılabilecek aramanın boyutu adli aramadaki aramanın boyutu ile aynıdır. Önleme araması kararının mevcut olduğu durumda özellikle, araçların bagaj ve torpidoları, şahısların üzerlerinde veya araçlarında bulunun çanta veya kutuların içerileri aranabilecektir.

Adli Arama: Adli arama kararına ilişkin bilgileri CMK'nın 116-134⁴⁶³, PYSK'nın 2, Ek 4 ve Ek 6⁴⁶⁴, 5607 sayılı KMK'nun 9 ve Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 5-17. maddelerinden edinmekteyiz. Adli arama kısaca, gecikmesinde sakınca bulunan bir hal kapsamında suç şüphesi altında bulunan kimsenin yakalanması, suç delillerinin ele geçirilmesi, hükümlünün yakalanması amacı ile konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında ölçülülük ilkesi doğrultusunda yapılan arama olarak tanımlanmıştır.⁴⁶⁵

Kural olarak arama işlemi, hakim kararı doğrultusunda yapılmalıdır ancak gecikmesinde sakınca bulunan hal varsa C.Savcısı'nın talimatı, C.Savcısı'na ulaşamadığı hallerde kolluk amirinin yazılı emri ile yapılabilir. Konut, iş yeri ve kamuya açık olmayan hallerde kolluk amirinin yazılı emri ile arama yapılamaz.

Arama kararları ile ilgili genel bilgiler ışığında uyururucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin değerlendirme yapmak gerekirse;

-Arama kararına istinaden bir arama yapıldığı takdirde adli-önleme arama kararlarının aslı veya onaylı örnekleri dosya arasına alınmalıdır.⁴⁶⁶

-Kaba üst araması ile ele geçirilebilecek yerde bulunan uyururucu maddelerin kolluk görevlileri tarafından ele geçirilmesi durumunda delil hukuka uygun delil olarak kabul edilecektir. Kaba üst aramasının sınırları aşıldığı takdirde, alınmış bir arama kararı da mevcut değilse hukuka aykırı delil olduğundan elde edilen maddeler mahkumiyete esas delil olarak değerlendirilemeyecektir.⁴⁶⁷

⁴⁶²"Önleme araması ile adli aramanın aramanın yapılış şekli açısından birbirinden farklı olmadığına dair güncel Yargıtay kararı..." Yargıtay CGK'nun 29/03/2023 tarihli ve 2022/10-13E-2023/191K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 05.11.2023

⁴⁶³CMK, et.: 05.11.2023.

⁴⁶⁴PYSK, et.: 05.11.2023.

⁴⁶⁵Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta, 12. Baskı, 2015, s. 400.

⁴⁶⁶Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı-Türkiye Adalet Akademisi, s. 717.

⁴⁶⁷Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı-Türkiye Adalet Akademisi, s. 717.

-Suça yönelik bir ihbar, şikayet, iletişim dinlenmesi ve her türlü delil elde etmeye yönelik adım atılmış ve suçtan kolluk görevlilerince bir şekilde haber alınmış ise artık yapılacak aramanın türü adli aramadır. Önleme araması kapsamında bir arama yapılarak delil elde edilirse elde edilen deliller hukuka aykırı kabul edilecektir. Çünkü adli arama ile önleme aramasını birbirinden ayıran en temel fark, aramanın delil elde etmeye yönelik olup olmadığıdır. Bu kapsamda ihbar üzerine uyuşturucu madde ticareti yapıldığını haber alan kolluk görevlileri artık yalnız adli arama kararı ile faili, araçlarını ve ikametini arayabilecektir.

-Önleme araması ile adli arama arasında aramanın kapsamı bakımından bir fark olmadığından, önleme araması kararı mevcut ise kişilerin üzerleri, çantaları, eşyaları, araç içi ve bagajları ile araçlarda bulunan çantaları aranabilecektir.

-Suça ilişkin bilgi, istihbarat ve delil elde yokken kolluk görevlileri alınmış olan önleme araması kapsamında fail üzerinde aynı adli arama kararında bulunan kapsamda arama yapabilecektir. İş yeri, konut ve kamusal olmayan alanlarda adli arama kararı gerektiği hususu unutulmamalıdır.

-Arama kararlarının suç tarihlerini kapsar olması gerekmektedir. Aynı zamanda arama kararlarında aramanın yapılacağı yerler net olarak belirtilmelidir. Bu hususun suçun araştırılması sırasında dikkatli irdelenmesi gerekmektedir.

3.2. Yaptırım

Yaptırım, suç sonucunda meydana gelen hukuk kuralı ihlaline karşı gösterilen yasal tepkiler bütünüdür⁴⁶⁸. Yaptırımlar 5237 sayılı TCK'nın Üçüncü Kısmında "Yaptırımlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Yaptırımlar düzenlemesinin temelini, cezalar, güvenlik tedbirleri ve TCK'da dava ve cezanın düşürülmesi başlığı altında düzenlenmiş zamanaşımı kurumu oluşturmaktadır.

3.2.1. Cezalar

Yaptırımlar başlığı altında ilk değinilmesi gereken başlık cezalardır. TCK'da cezalar, hapis cezası ve adli para cezası olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Hapis cezası da kendi içinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezaları olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları

⁴⁶⁸Ünlü, s. 264.

için kanunda, hapis cezasına ek olarak adli para cezası öngörülmüştür. Ceza nevi olarak bu suçlarda kanun koyucu süreli hapis cezası öngörmüştür.

TCK 188/1. maddesinde düzenlenen fiillerin cezaları; TCK'nın ilk halinde imal, ithal ve ihraç fiilleri için 10 yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmi bin gün adli para cezası öngörülmekteyken 28/06/2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 18/06/2014 tarihli 6645 sayılı kanunun 66. Maddesi ile yapılan değişiklik ile sayılan imal, ithal ve ihraç fiilleri için yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezası ile ikibin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Adli para cezasında daha önceden alt sınır bulunmazken 25/08/2017 tarihinde yapılan değişiklik ile 694. sayılı kanun hükmünde kararnamenin 137. maddesi ile "iki bin gün" alt sınırı getirilmiştir⁴⁶⁹.

TCK'nın 188/3. maddesinde düzenlenen fiillerin cezaları; TCK'nın ilk halinde satmak, satışı arz etmek, depolamak, nakletmek vs. fiilleri için beş yıldan on beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmekteyken 28/06/2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 18/06/2014 tarihli 6645 sayılı kanunun 66. maddesi ile yapılan değişiklik ile sayılan satmak, satışı arz etmek, depolamak, nakletmek vs. fiilleri için on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Madde metninde cezanın alt sınırı belirtilmiş ancak üst sınırı belirtilmemiştir.

Suçta verilecek cezaların belirlenmesi hususunda TCK'nın 49/1. maddesi ile 61/7. maddesine değinilmesi gerekmektedir. TCK'nın 49/1 maddesi düzenlemesi dikkate alınarak 188/3 maddesi kapsamında verilecek temel ceza en fazla yirmi yıl olabilecektir. Artırımlar uygulandıktan sonra suç için verilecek sonuç ceza ise TCK'nın 61/7 maddesi dikkate alındığında, otuz yılı geçemeyecektir. Verilen sonuç ceza otuz yıl üzerinde çıktığı takdirde hükümde TCK'nın 61/7. maddesine atıf yapılarak sanığın neticeten otuz yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilecektir. Sonuç cezanın otuz yılı geçemeyeceği hükmü imal, ithal ve ihraç fiillerinden dolayı verilecek cezalar içinde geçerlidir.

TCK 188/1 veya 188/3 maddesi gereğince temel cezanın belirlenmesi sırasında TCK'nın 3. maddesinde düzenlenen orantılılık ilkesi ile TCK'nın 61. maddesi düzenlemesini dikkate alarak belirleme yapmalıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarı, failin suç işleme kastının yoğunluğu, uyuşturucu maddenin 4-a maddesi kapsamında kalıp ayrıca 4-b maddesi kapsamında kalan yerlere 200 metreden daha yakın

⁴⁶⁹Elmas, s. 252.

satılması hususlarının bir arada bulunup bulunmadığını, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, suçun işlendiği zaman ve yerin önemi gibi hususlar değerlendirilerek temel ceza belirlenmelidir. Zincirleme suç ile ilgili hususlara zincirleme suç başlığı altında değinildiği için tekrar açıklanmayacak olup, zincirleme suç söz konusu olduğu durumlarda uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan verilecek temel cezanın TCK'nın 43/1 maddesi gereğince $\frac{1}{4}$ 'den $\frac{3}{4}$ 'e kadar artırılacağı hususu tekrar cezalar başlığı altında hatırlanmalıdır.

188. maddenin 3. fıkrasının son cümlesinde, madde satışı yapılan kişinin çocuk olması halinde, veren veya satan kişiye verilecek cezanın on beş yıldan az olamayacağı belirtilmiştir. Burada belirtilen husus temel cezanın on beş yıldan az olamayacağıdır. Bu nedenle mahkemelerce TCK'nın 188/3 maddesinden hüküm kurulurken temel ceza 15 yıl olarak belirlenmeli ve onun ardından artırım ve indirimle ilişkin maddeler uygulanmalıdır⁴⁷⁰.

TCK'nın 188/4-a maddesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde türleri ile alakalı düzenleme yapmakta ve sınırlı olarak sayılan türden uyuşturucu madde türleri ile alakalı fiillerin işlenmesi halinde $\frac{1}{2}$ oranda artırım öngörmüştür. TCK'nın 188/4-b maddesi de, 188/3. maddede sayılan fiillerin sayılan yerlere 200 metreden yakın umumi veya umuma açık yerde işlenmesi halinde cezada $\frac{1}{2}$ oranda artırım öngörmüştür. Bir suç nedeniyle hem 188/4-a hem de 188/4-b maddesinden hüküm kurulacaksa, öncesinde temel ceza belirlenirken artırım uygulanmalı ve 188/4-a ve b maddeleri gereğince bir kez $\frac{1}{2}$ oranda artırım yapılmalıdır. Yargıtay'ın da uygulaması bu şekildedir.

TCK'nın 188/6. maddesi bakımından suça konu maddenin 188/6. madde kapsamında kaldığı anlaşıldığı takdirde TCK'nın 188/1 veya 188/3. maddesi gereğince verilecek temel cezada maddenin 188/6. Madde gereğince cezayı yarısına kadar indirme yetkisi mahkemelere verilmiştir. Mahkemeler uygulamada cezayı genellikle direkt olarak $\frac{1}{2}$ oranda indirmektedir. TCK 188/3, 188/4-a veya 4-b maddesinin, 188/6 maddesi ile olayda aynı anda uygulanması gerektiği durumlarda öncelikle TCK 188/3 maddesi gereğince temel ceza belirlenmeli, daha sonra 188/4-a ve b maddeleri gereğince artırım yapılmalı ve en son 188/6 maddesi gereğince indirim yapılmalıdır.

TCK'nın 188/7 maddesinde düzenlenen suç tipi açısından ise 8 yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörmüştür. Cezanın

⁴⁷⁰Adana BAM 5. CD'nin 27.09.2023 tarihli ve 2023/1523E-2023/1198K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 08.11.2023.

üst sınırı belirtilmediğinden TCK 49. madde ile TCK 61/7. madde gereğince cezanın üst sınırı tespit edilecektir.

3.2.2. Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik tedbiri, suçun işlenmesinin ardından, failin tehlikelilik durumu göz önüne alınarak hâkim tarafından hükmedilen bir yaptırımdır. Güvenlik tedbirlerinin uygulanmasının asıl maksadı, suçluların ıslahının sağlanması ve toplum içine yeniden kazandırılması ile yeni suçların işlenmesinin önüne geçmektir. Güvenlik tedbirleri cezaların yerine veya cezalarla birlikte uygulanan yaptırımlardır⁴⁷¹. Güvenlik tedbirleri de cezalar gibi yaptırım oldukları için, suç işlememiş bireylere bu yaptırımın uygulanamaması gerekmektedir. Ceza verilebilmesi için bireyin kusurlu davranışı aranmaktayken müsadere için kusur değil “tehlikelilik” aranmaktadır. Kendisine kusur yüklenemeyen, fiil ehliyeti olmayan akıl hastaları veya çocuklara da her ne kadar kusur yetenekleri olmasa dahi suç meydana getiren fiili nedeniyle güvenlik tedbiri uygulanabilecektir⁴⁷².

Güvenlik tedbirleri, TCK'nın Üçüncü Kısım, İkinci Bölümünde düzenlenmiş, 53. madde⁴⁷³ ve devamında yer almıştır. Düzenlenen güvenlik tedbirleri; belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakma, eşya müsaderesi, kazanç müsaderesi, çocuklara ve akıl hastalarına ilişkin güvenlik tedbirleri, tekerrür hükümleri ve tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleridir.

3.2.3. Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakma

TCK'nın 53. maddesinde düzenlenmiş olan belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma kurumu, failin kasten işlemiş olduğu fiil sonucunda hapis cezasının yanı sıra milletvekili üyeliğinden veya üst düzey kamu tüzel kişiliklerinde memuriyet ve hizmetlerde bulunmaktan, seçme ve seçilme hakkından, velayet, vesayet ve kayyımlik hizmetlerinden, vakıf-dernek-kooperatif gibi oluşumların yöneticiliği veya denetçiliğinden, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iznine tabi meslek ve sanatların icrasından yoksun bırakılma gibi yaptırımlara da tabi tutulacağı hususlarını

⁴⁷¹Mehmet Emin ARTUK, Güvenlik Tedbirleri, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13. Cilt, 2008, <https://124.im/z6Vc>, s. 461, et.: 08.11.2023.

⁴⁷²Nur CENTEL, Hamide ZAFER, Özlem ÇAKMUT, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, 7. Baskı, İstanbul, 2011, s.19.

⁴⁷³TCK, et.: 08.11.2023.

düzenlemiştir⁴⁷⁴. Fail işlediği suç için verilen hapis cezasının infazını tamamlayıncaya kadar bu haklardan mahrum kalacak, infazdan itibaren bu haklara yönelik yoksun bırakma kendiliğinden kalkacaktır.

765 sayılı TCK döneminde hak yoksunluklarının kalkması için mahkeme kararı gerekmektedir. Adli Sicil kanunu madde 13/A⁴⁷⁵ düzenlemesi ile bu durum için memnu hakların iadesi kurumu getirilmiştir. Adli Sicili Kanunu madde 13/A, “5237 sayılı TCK dışındaki yasaların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir.” hükmünü düzenlemiştir. Bu sebeple sanık tarafından, 13/A maddesinde yer alan şartlar sağlandığı takdirde daha önceden esas hakkında yargılamayı yapan mahkemeden memnu hakların iadesi talebinde bulunulabilecektir.

Uygulamada uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkemelerce sanık hakkında ceza hükmü kurulduktan sonra cezanın kanuni sonucu olarak TCK'nın 53. maddesinde düzenlenen hak yoksunlukları yaptırımları sanıklar hakkında uygulanmaktadır.

3.2.4. Müsadere

Arapça kökenli olan müsadere kelimesi, bireye ait özel mülkiyetin devletin veya hükümdarın mülkiyetine geçirilmesi, zapt altına alınması anlamına gelmektedir⁴⁷⁶. Türk Dil Kurumu, müsadere kavramı için “zor alım” tanımını yapmıştır⁴⁷⁷.

Müsaderenin kanunumuzda doğrudan bir tanımı bulunmamaktadır. Madde halinde düzenlenmiş ve sadece şartları sayılmakla yetinilmiştir. Bu sebeple doktrinde müsadereye ilişkin farklı farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bir tanımlamada; “İşlenen suç nedeniyle ve suça karşılık olmak üzere, suçlunun bir kısım mülkiyetinin yok edilmesi veya bunun devlete mal edilmesidir.”⁴⁷⁸ denilmiştir. Bir başka tanımlama ise ; “Müsadere: bir kimsenin menkul ya da gayrimenkul malının rızası dışında ve hakim kararıyla devlet mülkiyetine geçmesidir.”⁴⁷⁹ şeklindedir.

⁴⁷⁴TCK, et.: 08.11.2023.

⁴⁷⁵25.05.2005 Kabul Tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu, RG, 25 Mayıs 2005, Sayı: 25832., <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5352.pdf>, et.: 08.11.2023.

⁴⁷⁶Mustafa ARTUÇ, Hüküm Kurma Sanatı, Adalet Yayınevi, 2020, s. 670-674.

⁴⁷⁷TDK, <https://sozluk.gov.tr/?ara=m%C3%BCsadere>, et.: 08.11.2023.

⁴⁷⁸Artuk, Gökçen, Yenidünya, s. 927.

⁴⁷⁹Kubilay TAŞDEMİR, Ramazan ÖZKEPİR, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Turhan Kitabevi, 3. Bası, Ankara, 2007, s. 1241.

5237 sayılı TCK'da müsadere kurumu 2 ye ayrılmıştır. TCK'nın 54. maddesi eşya müsaderesini hüküm altına alırken TCK'nın 55.maddesi ise kazanç müsaderesini hüküm altına almıştır.

Müsadere sonucunda müsadere kararı verilen malın mülkiyeti devlete geçtiği için zaten devletin olan bir mal hakkında müsadere kararı verilemez. Müsadere konusunda bilinmesi gerek en önemli husus ise, müsadere kararı verilebilmesi için suçun kasıtlı suç olması gerektiğidir. Taksirli suçlar yönünden müsadere kararı verilemez⁴⁸⁰.

765 sayılı mülga TCK'da da müsadere kurumuna yer verilmişti. Zorunlu müsadere sistemini benimsemiş olan 765 sayılı kanunda ayrıca müsadere için eşyanın suçta kullanıldığıının sabit olması yetmemekteydi, bunun yanında failin bu suçtan mahkûm olması gerekmektedir. 765 sayılı kanunda ise kazanç müsaderesi kurumu düzenlenmemekteydi.

01.06.2005 tarihinde 5237 sayılı yeni TCK'nun yürürlüğe girmesiyle müsadere kurumu hakkında detaylı düzenlemeler de kanunlaşmıştır. Müsadereyi “Güvenlik Tedbirleri” başlığı altında düzenleyen yeni TCK, ayrıntılı madde tasniflerine yer vermiş ve ayrıca kazanç müsaderesi kurumunu da düzenlemiştir. Bunun yanında eşdeğer müsadere, kısmi müsadere ve kaim değer müsaderesi gibi kurumlar da düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin yanında iyi niyetli 3. Kişilerin durumları da düzenlenmiştir. Mülkiyetin kişiden alınarak devlete geçirilmesi anlamına gelen müsadere aslında sonuçları bireyler için çok ağır olabilen bir kurum olduğu için uygulama usulü ve şartlarının detaylı bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Müsadere, Türk Ceza Kanunu'nun Genel Hükümler başlığı altında düzenlenmesi sebebiyle tüm suçlar nedeniyle uygulanabilecek bir yaptırımdır. Belli suç tiplerine özgü kendi maddesi altında müsadere hükümleri düzenlenmemiştir. Eski 765 sayılı TCK'da örnek verilmesi gerekirse göçmen kaçakçılığı suçunu düzenleyen maddede o suça ilişkin özel müsadere hükümleri yer almaktaydı⁴⁸¹.

23.01.2008 tarihli ve 5728 sayılı kanun ile özel kanunların birçoğundaki müsadere hükümleri kaldırılmış ve TCK'nın 54. ve 55. maddesine gönderme yapılmıştır. Ancak hala bazı özel kanunlarda özel müsadere hükümleri bulunmaktadır. Özel müsadere hükümlerine hala yer veren bazı kanunlara örnek vermek gerekirse; 927 Sayılı Kanun m.

⁴⁸⁰Fidan BALCI, Seyithan ÖZTÜRK, Hüküm Kurma ve Cezanın Belirlenmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019. s. 52.

⁴⁸¹Aysun DALKILIÇ, “Türk Ceza Hukukunda Müsadere”, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/48097.pdf>, Yüksek Lisans Tezi , İstanbul, 2011, s. 57, et.: 11.11.2023.

EK-2, 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu m. 78, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m. 13, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu m. EK- 5, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.51, 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu m.25. gibi kanun maddelerinde hala özel müsadere hükümlerine yer verilmektedir.

Müsadere bir güvenlik tedbiri olduğu için ancak mahkeme kararı ile hükmolunabilecek bir karar türüdür. İddianamede müsadereye ilişkin bir sevk maddesi bulunmaz ise CMK'nın 226/2 maddesi gereğince ek savunma verilmek suretiyle mahkemece müsadere hükmü kurulabilecektir⁴⁸².

3.2.4.1. Eşya Müsaderesi

Eşya müsaderesi TCK'nın 54. maddesinde düzenlenmiştir. Eşya müsaderesinin şartları, eşyanın bir suçla bağlantısı olup ve olmamasına göre değişmektedir. Eşyanın suçla bağlantısı olması hali TCK'nın 54/1 maddesinde düzenlenmiştir. Bunun için eşyanın iyi niyetli 3. Kişilere ait olmaması ve kasıtlı bir suçun işlenilmesinde kullanılması gerekmektedir.

Eşya müsaderesi kurumu ile ilgili uygulamadaki en temel problemlerden biri, hangi tür eşyaların müsadere edilip hangilerinin edilemeyeceği hususudur. Canlı, cansız, taşınır veya taşınmaz her şey müsaderenin konusu olabilir⁴⁸³. Canlı veya cansız yönünde bir ayırım yapılmadığı için canlı hayvanların da eşya müsaderesine konu edilebileceği⁴⁸⁴ düşünülmektedir⁴⁸⁵. Türk Ceza Kanunu düzenlemesine göre taşınmaz mallar da müsadereye konu olabilmektedir.

Asıl eşyadan ayıramayacak durumda olan bütünleyici parça, asıl eşya ile birlikte müsadere edilmektedir⁴⁸⁶. Örnek vermek gerekirse bir teknenin müsaderesine karar verilirken motoru da tekneyle birlikte müsadere edilir, ya da bir tırın müsaderesine karar verilirken tekerlekleri ya da dorsesi de tırla birlikte müsadere edilmektedir.

⁴⁸²Artuç, s. 674.

⁴⁸³Öykü AYDIN, "Mal Varlığına İlişkin Bir Emniyet Tedbiri Olarak Türk Ceza Yasasında Müsadere", <https://124.im/WEA2d>, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, 1993, s. 71, et.: 11.11.2023.

⁴⁸⁴Mualla Buket SOYGÜT ARSLAN, Türk Ceza Hukukunda Müsadere, Galatasaray Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014, s. 288, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Yw7gnSqzY-Fc4K6JO_XU7Q&no=OHq65_UzR_1cvHMEWkiYHA, et.: 11.11.2023.

⁴⁸⁵Dalkılıç, s. 69, et.: 11.11.2023.

⁴⁸⁶Doğan GEDİK, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007. s. 112.

Madde metninde suçun işlenmesi sırasında kullanılan, suçun işlenmesine özgülenen ya da suç sonucu meydana gelen eşya denilmesinden dolayı sınırlı bir mal için müsadere uygulanabilecektir. Bu ayrımlar doğrultusunda örneklendirmeler yapmak gerekirse;

Suçta kullanılan eşya: Suçun işlenmesinde kullanılan eşyadır. Sahte para basmakta kullanılan kopya cihazı, yağma suçunda kullanılan sopa, uyuşturucu madde üretiminde kullanılan elek, aseton, kimyasal maddeler veya uyuşturucu madde paketlemesinde kullanılan folyo, kağıt suçta kullanılan eşyalara örnek olarak gösterilebilir.

Suçun işlenmesine tahsis edilen eşya: Bu durumun en önemli şartı “süreklilik” unsurunun sağlanmasıdır. Bir örgüt çerçevesinde işlenecek tüm suçların içinde doğrudan olmasa da hep yer alan bir mal buna örnek verilebilir. Örgüte ait araç ya da suçun işlenmesi için paravan olarak kullanılan bir fabrika veya uyuşturucu madde naklinde sürekli kullanılan tır suçun işlenmesine tahsis edilen eşyalara örnek olarak gösterilebilir.

Suçtan meydana gelen eşya: Daha önce var olmayan ancak suçun tamamlanması ile meydana gelen eşyadır. Failin satmak amacı ile ürettiği sahte alkol, uyuşturucu, zehirli yiyecekler suçtan meydana gelen eşya kavramına örnek olarak gösterilebilir.

Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmış eşya: Bu eşya tamamen veya kısmen henüz suçta kullanılmamıştır. Bu gibi malların müsadere edilebilmesi için eşyaların ancak kamu güvenliği, kamu sağlığı ve genel ahlak açısından tehlikeli olması gerekmektedir.

Suç işlenmesinde kullanılan, suç işlenmesine tahsis edilen veya suç sonucu oluşan eşyanın müsadere edilebilmesi için, anılan eşyaların iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekir⁴⁸⁷. Bu kısımda önem arz eden nokta “iyiniyet” kavramının nasıl yorumlanması gerektiğidir. Anılan düzenlenmeye göre iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak, bu şahsın suçun işlenmesine iştirak etmemesi, suçun işlenişinden haberinin olmaması anlamını taşımaktadır.

Müsadere kurumu, mülkiyetin şahsın tasarrufundan alınarak devletin mülkiyetine geçirilmesidir. Bu nedenle, devlet tüzel kişiliğine ait malların müsaderesi mümkün olmayacaktır. Devlet tüzel kişiliğine ait mallar ait olduğu kuruma, örneğin orduya, emniyet teşkilatına, köy tüzel kişiliğine iade edilir⁴⁸⁸.

TCK'nun 54/4 maddesinde; üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşyanın müsadere edileceği hüküm altına alınmıştır. Bulundurulması

⁴⁸⁷Yargıtay 5. CD'nin 04.02.2008 Tarih ve 2007/14098E-2008/616K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁴⁸⁸Balcı/Öztürk, s. 52.

başlı başına suç oluşturan maddelere örnek olarak uyuşturucu maddeleri ve 6136 sayılı Kanun kapsamındaki silah ve mermileri örnek göstermek mümkündür. Bu madde ile kesin bir şekilde bu sayılan eşyaların kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması, alınması ve satılması yasaklanmıştır⁴⁸⁹. Anılan madde hükmü doğrultusunda, bu tür eşyalara yönelik her hale müsadere kararı verilecektir⁴⁹⁰.

TCK'nın 54. maddesinin 2. fıkrasında ise; birinci fıkra kapsamındaki eşyaların ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderenin imkansız hale gelmesi durumunda bahsedilen eşyanın değeri oranında paranın müsaderesine karar verileceğini hüküm altına almıştır⁴⁹¹. Bu düzenleme hukuk sistemimizde kaim değer-eşdeğer müsadere adları ile anılmaktadır⁴⁹². Örnek vermek gerekirse devlete ait petrolün çıkarılması için kendi arazisi üzerinde kaçak rafineri kuran kişinin araziyi iyiniyetli 3.kişiye satması durumunda arazinin değeri oranında paranın kişiden alınarak devlete verilmesi örnek olarak gösterilebilir. Bu maddenin uygulamasında TCK'nın 3. Maddesinde yer alan "orantılılık ilkesine" uygun bir müsadere yapmak gerekmektedir. Failin birden fazla olması durumunda kaim değer müsaderesi hakim belirlediği tutarın faillerden müteselsilen müsaderesine karar verilmelidir⁴⁹³.

Müsadereye konu malvarlığını veya eşyanın kendisine ait olduğunu iddia eden kişi duruşmalara malen sorumlu sıfatı ile katılabilecek ve beyanda bulunabilecektir. CMK'nın 237. Madde hükmü gereğince malen sorumlular hüküm verilinceye kadar kamu davasına şikayetçi olduğunu bildirerek katılabilir⁴⁹⁴.

TCK'nın 54/6 maddesi kısmi müsadereyi düzenlemiştir. Suça katılan fail eşyaya iştirak halinde veya müştereken malik ise eşyanın tamamının müsaderesi diğer kişilerin hak kaybına uğramasına sebep olabileceği için bu gibi durumlarda yalnızca suça iştirak eden failin payı kadarının müsadere edilmesi gerekmektedir⁴⁹⁵.

Sanığın ölümü, genel veya özel af, zamanaşımı veya şikayetten vazgeçme gibi durumların olması hali müsadere yaptırımının uygulanmasına engel değildir. Bu durumlar söz konusu olsa dahi müsadere hükmü kurulmalıdır.

⁴⁸⁹Faruk Erem, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, 1. Cilt, 1993, Alıntı Yapılan Eser: Tünay, s.58.

⁴⁹⁰Dalkılıç, s. 84., et.: 11.11.2023.

⁴⁹¹Soygüt Arslan, s. 237., et.: 11.11.2023.

⁴⁹²Dalkılıç, s. 95-96., et.: 11.11.2023.

⁴⁹³Artuç, s. 717.

⁴⁹⁴Artuç, s. 675.

⁴⁹⁵Artuç, s.650.

Verilen tüm genel bilgiler uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları açısından da uygulanabilir durumdadır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları açısından müsadere konusuna ilişkin genel bilgileri yargı kararları doğrultusunda örneklendirmenin konunun anlaşılabilmesi açısından büyük önemi bulunmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretimi, bulundurulması, alım ve satımı bizatihi suç teşkil etmekte olduğundan, suça konu uyuşturucu maddelerin hükümlerle birlikte TCK'nın 54/4 maddesi uyarınca müsaderesi gerekmektedir⁴⁹⁶. Faillerin beraat etmiş olması uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin bulundurulmasının yasak olması durumunu etkilemeyecek ve uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin her halde müsaderesi gerçekleştirilecektir. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin müsaderesine karar verilirken, analiz için gönderilen şahit numunelerin de müsaderesine kadar verilmelidir.⁴⁹⁷ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında kullanılan eşyaların da iyiniyetli 3. Kişilere ait olmaması şartıyla TCK'nın 54/1 maddesi gereğince müsaderesi gerekecektir.⁴⁹⁸ Alüminyum folyo, hassas terazi, çakmak, aseton, elek, defter-kitap gibi maddeler suçta kullanılan maddeye örnek olarak verilebilir. Bu maddelerden defter yaprağı, gazete kağıdı, folyo gibi maddelerin⁴⁹⁹ uygulamada imhasına yönelik kararlar da verilmektedir. Delil olarak saklanması gereken nesnelere (örneğin: dijital veriler, telefon imaj kayıtları.) müsaderesine karar verilememeli, dosyada delil olarak saklanmasına şeklinde hüküm kurulmalıdır^{500 501}.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde naklinde kullanılan araçlara yönelik nasıl hüküm kurulması gerektiği de uygulamada önem arz eden konulardan biridir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, aracın içinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklanması için hazırlanmış özel zulada⁵⁰², gizli bölmelerde yakalanması durumunda aracın suçun

⁴⁹⁶Yargıtay 10. CD'nin 12.12.2023 tarihli ve 2021/1216E- 2022/13081K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁴⁹⁷“Uyuşturucu maddeler ile analiz için ATK'na gönderilen uyuşturucu madde şahit numuneleri hakkında TCK'nın 54/4 maddesi uyarınca müsadere hükmü verilmesi gerektiğine dair Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 14.02.2023 tarihli ve 2021/9173E 2023/1032K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁴⁹⁸Ünlü, s. 277.

⁴⁹⁹“Uyuşturucu madde suçlarında kullanılan paket ve jelatinler hakkında Adana BAM 16. CD'nin 07.07.2023 tarihli ve 2021/895E-2023/1085K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁵⁰⁰Balcı/Öztürk, s. 53.

⁵⁰¹Adana BAM 16. CD'nin 07/07/2023 tarihli ve 2020/1849E-2023/820K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

⁵⁰²“Uyuşturucuların ele geçirildiği çekici ile çekiciye takılı dorsenin uyuşturucu madde sevk etmek suçunda kullanılması sırasında bahsedilen araçta gizli bölmeler şeklinde zula bulunması ve uyuşturucu maddelerin de bu gizli bölmelerde taşınmasına ilişkin olayda hem çekici hem de dorse hakkında müsadere hükmü verilmesi gerektiğine dair Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 21.06.2023 tarihli ve 2021/6213E-2023/5845K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr, et.: 12.11.2023.

işlenmesine tahsis edildiği düşüncesi oluşacaktır. Araçta gizli bölme olmaması, ele geçen madde miktarının azlığı, aracın 3. iyiniyetli kişiye⁵⁰³ ait olup olmadığı ve aracın değerinin ele geçen maddenin değerine oranla⁵⁰⁴ fazla oluşu gibi hususlar birlikte değerlendirilerek müsadere yoluna gidilip gidilmeyeceği tartışılmalıdır. Ancak ele geçen madde miktarının fazlalığından dolayı araç olmaksızın madde nakli yapılamaz düşüncesi oluşuyorsa aracın müsaderesi gerekecektir⁵⁰⁵.

Dosya arasında alınan ve savcılıkça tutulan emanetlerin kayıtlı olduğu adli emanet numarası özelinde mahkemelerce hükümler kurulmalıdır. Hüküm ile müsadere konusunda karar verilmemiş ise mahkemece ek karar yolu ile yeniden müsadere hükmü kurulabilecektir.

23.03.2016 tarihli 29662 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe giren Suç Eşyası Yönetmeliği’nin 10. maddesinin 3. fıkrası emanetler hususunda ne yapılması gerektiğini anlatmaktadır. Madde metnine göre özetle; emanet bürosunda yer alan ve saklanması halinde değeri azalacak, bozulacak eşyaların ve nicelik itibariyle saklanması mümkün olmayan eşyaların soruşturma aşamasında sulh ceza hakimi, kovuşturma aşamasında yargılama yapan mahkemeden alınacak izine istinaden satılabileceğini ya da başka kuruma teslim edilebileceğini, satış bedelinin kim tarafından verileceğini ve ele geçen satış bedelinin emanet bürosu hesabında tutulabileceğini belirtmiştir⁵⁰⁶.

Bu konu ile alakalı bir diğer yönetmelik ise 2313 sayılı Kanun’un Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliktir. Yönetmeliğin 13. ve 14. maddeleri uyuşturucu maddelerin müsaderesine karar verildikten sonra uygulamanın ne şekilde olacağını detaylı bir şekilde açıklamıştır⁵⁰⁷.

⁵⁰³“Suçta kullanılan dorse ve çekicinin iyi niyetli üçüncü kişiye ait olması durumunda müsadere hükmü verilemeyeceğine ilişkin Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD’nin 17.01.2022 tarihli ve 2021/2808E-2022/467K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 13.11.2023.

⁵⁰⁴“Uyuşturucu madde taşınan araçta gizli bölme bulunmaması ve müsaderede orantılılık ilkesi ile alakalı Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD 24.03.2021 tarihli ve 2020/20135E-2021/3898K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr, et.: 13.11.2023.

⁵⁰⁵Elmas, s. 262.

⁵⁰⁶23.03.2016 Kabul Tarihli 29662 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Suç Eşyası Yönetmeliği, 23 Mart 2016, Sayı: 29662, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160323-2.htm> “ et.: 17.11.2023.

⁵⁰⁷21.11.1982 Tarihli ve 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, RG, 21 Kasım 1982, Sayı: 17875, <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=5039&MevzuatTertip=5>, et.: 17.11.2023.

3.2.4.2. Kazanç Müsaderesi

5237 sayılı TCK'nın 55. maddesinde kazanç müsaderesi kurumu düzenlenmiştir. Suç Eşyası Yönetmeliği'nin 3/3 maddesi de kazanç kavramını tanımlamıştır. Kazanç kavramı, suçun işlenmesi sonucunda elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bu maddi menfaatlerin değerlendirilmesi, dönüştürülmesi ile ortaya çıkan veya bunların karşılığını oluşturan ekonomik malvarlıklarını ifade etmekten⁵⁰⁸, bu kazançların mülkiyetinin devlete geçirilmesi de kazanç müsaderesini tanımlamaktadır⁵⁰⁹.

Kazanç müsaderesinin amacı suç ile mücadele ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri ile mücadeledir. Aynı zamanda suç sonucu oluşan malvarlığı ile yeniden suç işlenmesi de engellenmek istenmiştir. Kazanç müsaderesi bu haliyle suçla mücadelede etkin bir güvenlik tedbiri olarak karşımıza çıkar. Kazanç müsaderesinin amacı bireylerin suç kaynaklı zenginleşmesini önlemek ve suçtan elde edilen kazançların başka suçlar işlenmesinde kullanılmasını önlemektir⁵¹⁰.

Kısaca kazanç müsaderesinin şartlarını saymak gerekirse;

- a- Kasıtlı bir suç işlenmiş olmalı ya da teşebbüs aşamasında kalmış olmalı,
- b- Suçun işlenmesi sonucunda maddi bir menfaat veya ekonomik kazanç elde edilmiş olmalı,
- c- Elde edilen menfaat veya kazanç mağdura iade edilemiyor olmalıdır⁵¹¹.

Kazanç müsaderesinde konusu itibariyle maddi bir varlığın olmasına gerek bulunmamaktadır. Önemli olan ekonomik bir değer ifade etmesidir. Hak ve alacaklar da bu sebeple müsadere edilebilir. Müsadere için gereken temel koşul ise suç sonucunda malvarlığında artış meydana gelmesidir.

Madde 55/2 düzenlemesi ile müsadereye konu ekonomik kazancın elden çıkarılması haline önlem alınması amaçlanmış ve kazancın elden çıkarılması halinde kazancın suç tarihi itibariyle parasal değeri müsadere edilmelidir⁵¹². Aynı zamanda “bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar” demek

⁵⁰⁸Tünay, s.76.

⁵⁰⁹Centel, Zafer, Çakmut, s. 705.

⁵¹⁰Dalkılıç, s.50.

⁵¹¹Balcı/Öztürk, s. 53.

⁵¹²Artuç, s. 716.

suretiyle elde edilen kazançların örneğın altın ya da hisse senedine bağlanması hallerinde bunlarında müsaderesini olanaklı kılmak amaçlanmıştır.

Madde metninde “müsaderesine karar verilir” denilmesi sebebiyle yukarıda müsadere için gereken şartların olay özelinde gerçekleşmesi halinde kazanç müsaderesi yaptırımının uygulanması zorunlu görülmüştür. Bu hukukumuzda zorunlu müsadere uygulamasının kanun metnine yansımış şeklidir.

Taşınır-taşınmaz mallar, haklar, fayda getirici her türlü hizmet veya işler ekonomik değere sahip olmaları kaydıyla kazanç müsaderesinin konusu olabilir⁵¹³.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları özelinde genel bilgilerin hepsinin uygulanma koşulları bulunmaktadır. Suç sonucu elde edilen maddi menfaatler TCK'nın 55. maddesi gereğince yargılamayı yapan mahkemece müsadere edilecektir. Müsadere kararı verilirken suçtan elde edilen maddi menfaat ile suçtan elde edilmeyen menfaati ayırmak gerekecektir. Örneğın uyuşturucu veya uyarıcı madde satan failin üzerinden 1000 TL elde edilmiş ve maddeyi 100 TL'ye sattığı tespit edilmiş ise, 900 TL'nin suçtan elde edildiğine dair bir delil olmadığı sürece “ adli emanetin 2023/XXX esasına kayıtlı paralardan 100 TL'nin TCK'nın 55. maddesine göre müsaderesine, geri kalan 900 TL'nin sanığa iadesine” şeklinde hüküm kurulmalıdır^{514 515}.

Müsadere usulüne ilişkin eşya müsaderesi başlığı altında verilen bilgiler kazan müsaderesi içinde geçerlidir.

3.2.5. Çocuklara ve Akıl Hastalarına İlişkin Güvenlik Tedbirlerinin Değerlendirilmesi

TCK'nın 56. maddesi hükmüne göre çocuklara özgü güvenlik tedbirleri ile ilgili ÇKK'na atıf yapılmıştır. ÇKK çerçevesinde, suça sürüklenen çocuklar hakkında işledikleri suçlarla ilgili koruyucu ve destekleyici tedbirler verilebilmektedir⁵¹⁶.

Akıl hastalığı TCK'nın 32. Maddesinde, akıl hastalarına ilişkin güvenlik tedbirleri ile ilgili ise TCK'nın 57. maddesinde düzenleme yapılmıştır. Madde metnine göre; fiili işlediği sırada tam akıl hastası olan veya akıl zayıflığı nedeniyle davranışlarını

⁵¹³Dalkılıç, s. 90., et.: 19.11.2023.

⁵¹⁴“Yalnızca uyuşturucu madde satışından elde edildiği kanıtlanan paraların müsaderesi gerektiğine ilişkin Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 03/07/2023 tarihli ve 2021/17425E-2023/6010K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr , et.: 19.11.2023.

⁵¹⁵“Sanık üzerinde ele geçen paraların uyuşturucu madde ticareti suçundan kaynaklandığı yönünde delil bulunmadığı aşamada müsaderenin yapılamayacağına ilişkin Yargıtay kararı...” Yargıtay 10. CD'nin 25/09/2023 tarihli ve 2023/7713E-2023/4878K Sayılı İlamı, www.uyap.gov.tr , et.: 19.11.2023.

⁵¹⁶Sinan BAYINDIR, Türk Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı, On İki Levha Yayınları, 2016, s. 101.

yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalan fail hakkında koruma ve tedavi amaçlı güvenlik tedbirleri uygulanacağı, failin yüksek güvenliğli sağlık kuruluşunda koruma ve tedavi altına alınacağı, failin toplum açısından tehlikelilik durumunun yerleştirildiği sağlık kurumunca değerlendirileceği ve bu hususa göre fail hakkında infazın devam edip etmeyeceğine infaz hakimliğince karar verileceği, suç işleyen alkol veya uyuşturucu bağımlıların bunlara özgü sağlık kuruluşlarında bağımlılıktan kurtulmaları amacıyla tedavi altına alınabilecekleri hususları düzenlenmiřtir⁵¹⁷.

3.2.6. Tekerrür

Tekerrür hükümleri TCK'nın 58. maddesinde düzenlenmiştir. Uyuşturucu madde suçları da kasıtlı suçlardan olması sebebiyle tekerrür hükümlerinin uygulanabileceği suçlardandır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları ile alakalı tekerrür ile ilgili en önemli husus yabancı mahkeme ilamlarının tekerrüre esas alınıp alınamayacağı hususudur. TCK'nın 58. maddesinin 4. fıkrası hükmüne göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından dolayı sanıkların aldıkları yabancı mahkeme hükümleri tekerrüre esas alınabilecektir⁵¹⁸.

3.2.7. Tüzel Kişiler Hakkına Güvenlik Tedbirleri

TCK'nın 20. Maddesiyle, ceza sorumluluğunun şahsiliği başlığı ile tüzel kişiler hakkında ceza hükmü verilemeyeceği, ancak tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri uygulanabileceği belirtilmiştir. Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanabilmesi için;

-Tüzel kişinin özel hukuk tüzel kişisi olması,

-Kanunda tüzel kişiye güvenlik tedbiri uygulanması hususunda düzenleme bulunması gerekmektedir.

TCK'nın 189. maddesinde bu fiillerin bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı şeklinde düzenleme bulunmakta ve tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri yönünden TCK'nın 60. maddesine yönlendirme yapmaktadır⁵¹⁹. TCK'nın 60. Maddesine göre, faaliyet izninin iptali ile müsadere den oluşmak üzere iki tür güvenlik tedbiri tüzel

⁵¹⁷Gözde ERKİN, Akıl Hastalıklarının Hukukta Sorumluluk Kavramı Açısından Doğurduğu Sınır Problemleri, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2023, s. 122,

⁵¹⁸Ünlü, s. 306.

⁵¹⁹Yargıtay 10. CD'nin 24/12/2009 tarihli ve 2009/15363E-2009/19794K Sayılı İlâmı, www.uyap.gov.tr , et.: 19.11.2023.

kişiler hakkında uygulanabilecektir⁵²⁰. Madde metninden, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir kamu kurumunun iznine tabi olan özel hukuk tüzel kişinin organ ve yetkilileri aracılığıyla, bu yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi durumunda faaliyet izninin iptaline karar verileceği ve müsadere hükümlerinin tüzel kişiler hakkında da uygulanabileceği anlaşılmaktadır.

3.3. Zamanaşımı

Suç işlendikten ve hukuk düzeninde haksızlık meydana geldikten sonra yargı sisteminin derhal devreye girip adaleti sağlaması gerekmektedir. Ancak bu sayede yaralar sarılıp oluşan düzen bozukluğu giderilmiş olacaktır. Suçun işlenmesinden veya cezanın verilmesinden itibaren uzun süre geçmesine rağmen hala adalet sağlanamamış veya faile ceza çektirilememiş ise artık verilecek veya çektirilecek cezanın bir özelliğinin kalmayacağı kanaatiyle zamanaşımı denilen kurum düzenlenmiştir. Hukuk düzenimizde zamanaşımı kavramı, ya fail hakkında artık hiç yargılama yapılmamasını ya da verilmiş olan cezanın infazından artık vazgeçildiği anlamlarına gelebilecek şekilde düzenlenmiştir.⁵²¹

TCK'nun 66. ve 72. maddeleri arasında zamanaşımı hükümleri düzenlenmiştir. TCK sistematüğinde zamanaşımı, dava zamanaşımı ve ceza zamanaşımı olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Dava zamanaşımı, suçun işlenmesinden itibaren kanun koyucunun kanunda belirlediği sürelerin geçmesine kadar fail hakkında davanın açılmamış veya açılmış davanın sonuçlandırılmamış olması durumunda söz konusu olmaktadır. TCK'nın 66/7. maddesinde belirtilen suçlar hariç olmak üzere TCK'da yer alan tüm suçlar ceza zamanaşımına uğramaktadır. Zamanaşımı süreleri, suçun işlenmesinden itibaren işlemeye başlamaktadır. TCK'nın 67. maddesi, dava zamanaşımı sürelerinin hangi durumlarda durup hangi durumlarda kesileceğini ve olağanüstü zamanaşımı sürelerini belirtmiştir. Dava zamanaşımı süresinin dolması durumunda, CMK'nın 223/8 ve TCK'nın 66/1 maddeleri uyarınca davanın düşmesine karar verilmelidir.

Dava zamanaşımı süresinin tespiti, suç için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı ve dosyadaki diğer delillerin değerlendirilmesi ile nitelikli haller sonucu oluşacak ceza miktarı göz önüne alınarak belirlenmelidir⁵²². Hapis cezası ile adli para cezasının birlikte

⁵²⁰Balcı/Öztürk, s. 94.

⁵²¹Artuç, s. 849.

⁵²²Artuç, Hüküm Kurma Sanatı, s. 745.

öngörüldüğü veya seçimlik olarak öngörüldüğü suç tiplerinde zamanaşımı hususunda hapis cezası dikkate alınmalıdır.⁵²³ Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları için de hapis ile adli para cezası birlikte öngörüldüğünden, zamanaşımı hesabında hapis cezası dikkate alınacaktır.⁵²⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları bakımından dava zamanaşımı sürelerine değinmek gerekirse;

- TCK'nın 188/1 maddesinde düzenlenen imal, ithal ve ihraç fiillerinin cezası 20 yıldan aşağı olmamak üzere denildiği için olağan dava zamanaşımı 20 yıl, bu fiillerin nitelikli haller ile birlikte işlenmesi halinde ise olağan dava zamanaşımı 20 yıl⁵²⁵,

- TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenen satmak, satışa arz etmek, depolamak, nakletmek vs. fiillerinin cezası 10 yıldan az olmamak üzere hapis cezası olduğundan, cezanın üst sınırı 20 yıl olarak kabul edilecek ve dava zamanaşımı süresinin hesabı açısından cezanın üst sınırı dikkate alınacağından bu fiiller için öngörülen dava zamanaşımı 20 yıl, bu fiillerin nitelikli haller ile birlikte işlenmesi halinde ise olağan dava zamanaşımı 20 yıl,

- TCK'nın 188/6 maddesinde düzenlenen suç tipi açısından, zamanaşımın belirlenmesinde sadece suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin göz önünde bulundurulacağı hususu dikkate alındığında, cezayı azaltan hal dikkate alınmadan temel ceza veya artırım için öngörülen maddeler dikkate alınarak dava zamanaşımının 20 yıl olacağı hususu atlanmamalıdır.

TCK'nın 67/4-son maddesi uyarınca, dava zamanaşımının durması veya kesilmesi durumlarında 20 yıllık sürenin en fazla yarısına kadar uzayabileceği hususu unutulmamalıdır.

Ceza zamanaşımı ise, failin mahkemece işlemiş olduğu fiilden dolayı cezalandırılmasına karşın cezanın belirli sebeplerden ötürü infaz edilememiş olması halidir. Failin yakalanmamış olması durumu, cezanın belirli sebeplerden ötürü infaz edilememiş olması haline örnek olarak verilebilir. Ceza zamanaşımı süresinin dolması halinde failin cezası infaz edilememektedir. Süreler TCK'nın 68. maddesinde düzenlenmiştir. Hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı

⁵²³Artuç, Hüküm Kurma Sanatı, s. 745.

⁵²⁴Ünlü, s. 307.

⁵²⁵TCK, et.: 19.11.2023

günden itibaren işlemeye başlayan ceza zamanaşımı süresi, kalan ceza miktarı esas alınarak hesaplanmaktadır⁵²⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları bakımından ceza zamanaşımı sürelerine değinmek gerekirse;

- TCK'nın 188/1 maddesinde düzenlenen imal, ithal ve ihraç fiillerinin cezası 20 yıldan aşağı olmamak üzere denildiği için olağan ceza zamanaşımı 24 yıl, bu fiillerin nitelikli haller ile birlikte işlenmesi halinde ise olağan ceza zamanaşımı 24 yıl,

- TCK'nın 188/3 maddesinde düzenlenen satmak, satışı arz etmek, depolamak, nakletmek vs. fiillerinin cezası 10 yıldan az olmamak üzere hapis cezası olduğundan, cezanın üst sınırı 20 yıl olarak kabul edilecek ve ceza zamanaşımı süresinin hesabı açısından cezanın üst sınırı dikkate alınacağından bu fiiller için öngörülen ceza zamanaşımı 24 yıl, bu fiillerin nitelikli haller ile birlikte işlenmesi halinde ise olağan ceza zamanaşımı 24 yıl,

- TCK'nın 188/6 maddesinde düzenlenen suç tipi açısından, zamanaşımın belirlenmesinde sadece suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin göz önünde bulundurulacağı hususu dikkate alındığında, cezayı azaltan hal dikkate alınmadan temel ceza veya artırım için öngörülen maddeler dikkate alınarak ceza zamanaşımının 24 yıl olacağı hususu atlanmamalıdır.

TCK'nın 72/2 maddesi hükmünden dolayı yargılamayı yapan mahkemeler, dava zamanaşımı durumunda re'sen düşme kararı verecek, ceza zamanaşımı durumunda ise cezanın infazı yapılamayacaktır. Son olarak değinilecek husus ise, ölüm durumu ile zamanaşımı durumunun aynı anda söz konusu olması halidir. Bu durumda ölümün kişiden, zamanaşımının ise hukuki bir durumdan kaynaklanması ve suç ile ilgili olması sebebiyle öncelikle zamanaşımı sebebiyle düşme kararı verilmelidir⁵²⁷.

⁵²⁶İsa DÖNER, Ceza Zamanaşımı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Dergisi, 2005, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63550/963499>, et.: 20.11.2023.

⁵²⁷Artuç, s. 932.

SONUÇ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı özellikle son yüzyılda Dünya’da ve ülkemizde giderek artmış ve bu kullanım miktarındaki artış toplum sağlığını oldukça kötü etkilemiştir. Aynı zamanda birçok suçun işlenmesinin de temelinde yer alan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı ve kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan imal ve ticareti devletlerin yasadışı gelirlerle olan mücadelesini de olumsuz yönde etkilemekte kamu sağlığını ve kamu güvenliğini de tehdit etmektedir.

Ülkemizin de içinde bulunduğu birçok devlet, bu suç tipi ile yüksek ceza miktarları öngörerek caydırıcılık yaratmak sureti ile mücadele etmeye çalışmaktadır. Ancak bazı Avrupa devletleri ile Amerika’nın bazı eyaletlerinde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı belli kısıtlamalar dahilinde serbest bırakılmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımına belli sınırlar dahilinde izin verme durumu, devletlerin suçla mücadelede zorlanması, yasadışı kullanım ve imalatı devlet kontrolünde tutabilmek ve turizm gelirlerini artırabilmek amaçlarıyla yapılmaktadır.

Türkiye, bulunduğu jeopolitik konumdan, düşük gelir seviyesinde yaşayan insan miktarının fazlalığından ve yüksek miktarda düzensiz göçmenin bulunmasından dolayı uyuşturucu ve uyarıcı madde suçlarının günden güne kullanımın arttığı ülkelerden biri haline gelmiştir. Uyuşturucu madde kullanımının ve buna paralel olarak imal ve ticaretinin ülke genelinde artması sebebiyle suçla etkin mücadele konusunda adımlar atılmaya devam edilmektedir. Tez içerisinde sıklıkça yararlandığım İçişleri Bakanlığı-Emniyet Genel Müdürlüğü’nce düzenlenen 2023 tarihli Türkiye’de Uyuşturucu Raporu isimli güncel rapor da dikkate alındığında, ülkemizde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ile kullanıma bağlı ticaretinin yıllar içerisinde ne denli artış gösterdiği, suçla etkin mücadele edilmediği sürece toplum sağlığı ile ülkenin yasadışı para ile mücadelesinin tehdit altında olduğu görülecektir.

Suç tipinin işlenme sayısının yıllar içerisinde arttığı da göz önüne alındığında, ceza kanunlarında öngörülen yüksek ceza miktarlarının suçun önlenmesine yeterli katkıyı sağlayamadığı özellikle 5237 sayılı yeni TCK’nın son halinde uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçları için daha fazla ceza öngörülmüşse de suçun işlenmesi açısından önemli bir caydırıcılık sağlanamadığı anlaşılacaktır.

Suçla mücadele edilebilmesi için mevcut dağınık bir şekilde bulunan yasal düzenlemelerin tek bir çatı altında toplanması ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına karşı devletin sert bakış açısını gösterir şekilde ayrıca bir kanun

düzenlemesi yapılması, suçla mücadele için çalışan kamu kurum ve kuruluşlarının etkinliklerinin artırılması, uluslararası alanda yapılan çalışmaların sıkı bir şekilde takip edilmesi ve suçla mücadele açısından diğer devletlerle işbirliği içerisinde bulunulmasının gerektiğini düşünmekteyim. Suçla mücadelede başarılı olunması durumunda, insanların sağlıklı yaşam hakkı güvence altına alınmış olacak ve aynı zamanda insanların adil bir düzen içerisinde ve refah içerisinde yaşamaları sağlanmış olacaktır.

Özellikle yüksek yargı mercilerinin uygulamaları ile zenginleşen bu suç tipi ile ilgili yargılama yaparken cezalandırmaya yarar mutlak kıstaslar belirlenmemeli, delillerin her olay özelinde dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda güncel Yargıtay ve Bam kararları ile doktrinde yer alan görüşlerden sıklıkla yararlanılması gerekmektedir. Tezde özellikle güncel Yargıtay ve Bam uygulamaları ile doktrinde yer alan bilgilere değinilmiş, bu bilgi ve kararlara ilişkin kişisel görüşler paylaşılmıştır.

Tüm anlatımlar ışığında sonuç olarak, yüksek ceza miktarlarının suçun önlenmesi açısından özellikle ülkemizde çok etkili olmadığını, sağlıklı bir nesil yetişmesi, toplum yapısının, kamu düzeninin ve genel ahlakın bozulmaması için uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının önüne geçilmesi yönünde zaman geçirilmeden gerekli önlemlerin alınması gerektiğini, bu alanda kontrol mekanizması görevini üstlenen kurum ve kuruluşların bağımlılıkla mücadeleye daha aktif katılması hususunda gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini, suçun önlenmesi açısından etkin mücadelenin yanı sıra suçtan kaynaklı malvarlığı değerleriyle de mücadele edilmesi gerektiğini, toplumun gelir düzeyi ve eğitim seviyesinin artırılması gerektiğini düşünmekteyim. Aynı zamanda, suçla mücadele açısından çok boyutlu bir yol haritası izlenmeli, sosyal medya ile internet ortamlarının suçun işlenmesinde sağladığı kolaylıkla mücadele edilmeli, aynı zamanda laboratuvar ortamında üretilen sentetik uyuşturucu maddelerle mücadele konusunda kararlı adımlar atılmalı, suçun cezai boyutunun yanı sıra sosyolojik, psikolojik ve tıbbi boyutları alanında da yetkin kişilerce çalışma yapılması desteklenmeli ve devletin bu suç tipiyle mücadele konusunda bir strateji belgesi oluşturması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Ankara, **Adalet Yayınevi**, 2019.

AKKAYA, Çetin Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara, **Adalet Yayınevi**, 2010.

ALTINOK, İbrahim, “**Uyuşturucu Madde Suçları**”, 2. Baskı, Ankara, 2023.

ARTUÇ, Mustafa, Hüküm Kurma Sanatı, **Adalet Yayınevi**, 2020.

ARTUK, Mehmet Emin/ GÖKÇEN, Ahmet/ YENİDÜNYA, Ahmet Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, **Adalet Yayınevi**, Ankara, 2016.

BALCI, Fidan/ ÖZTÜRK, Seyithan, Hüküm Kurma ve Cezanın Belirlenmesi, **Adalet Yayınevi**, 2019.

BALCI, Murat, Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, **Adalet Yayınevi**, Ankara, 2009.

BAYER, Metin, Olay Yeri İncelenme Kriminal Laboratuvar Analizleri, Ankara, **Songür Yayıncılık**, 2003.

BAYRAKTAR, Köksal/ KESKİN KİZİROĞLU, Serap/ YILDIZ, Ali Kemal/ ZAFER, Hamide/ AKSOY RETORNAZ, Eylem, Özel Ceza Hukuku Cilt V, **Onikilevha Yayınları**, İstanbul, 2019.

BENJAMİN W, Esrar üzerine, Ankara, **İmge Kitabevi**, Çeviren: Suat Kemal Angı, 2015.

BİRTEK, Fatih, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, **Adalet Yayınevi**, 2016.

CENTEL, NUR/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, **Beta Yayınevi**, 7. Baskı, İstanbul, 2011.

- CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, **Beta Basım Yayım**, 20. Bası, İstanbul, 2021.
- ÇALIŞKAN, Suat, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, **Adalet Yayınevi**, Ankara, 2012.
- ELMAS, Birsen, Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 5.Baskı, **Adalet Yayınevi**, Ankara, 2022.
- GEDİK, Doğan, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere, **Adalet Yayınevi**, Ankara, 2007.
- GÖKTÜRK, Neslihan/ Özgenç, İzzet/ Üzülmez, İlhan, Ceza Hukukuna Giriş, 1.Baskı, **Anadolu Üniversitesi Yayını** No: 2476, Eskişehir Mayıs 2012.
- GÖKÇEN, Ahmet/ BALCI, Murat/ ALŞAHİN, M. Emin/ ÇAKIR, Kerim, Ceza Muhakemesi Hukuku, **Adalet Yayınevi**, 7. Baskı, Ankara, 2023.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki, ÖZEN, Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Toplum Karşı Suçlar, Tıpkı Basım 3. Baskı, Ankara, **US-A Yayıncılık**, 2017,
- HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 26. Baskı, Ankara, **Adalet Yayınevi**, 2022.
- HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, **Adalet Yayınevi**, 20. Baskı, Ankara 2017.
- KARAKAŞ DOĞAN, Fatma, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul, **Legal Yayıncılık**, 2015.
- KARAKEHYA, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, **Nisan Kitabevi**, 4. Baskı, 2022.
- KILIÇ, Fatma Sultan, Bağımlılık ve Uyarıcı Maddeler, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Dergisi**, 2016.
- KOCA, Mahmut/ Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, **Seçkin Yayınevi**, Ankara, Eylül 2014.

- KOCA, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, **Adalet Yayınevi**, 6. Baskı, Ankara, 2019.
- KUNTER, Nurullah, YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, **Beta Yayınevi**, İstanbul, 2010, s. 6, 9, 635, 638.
- M. De M. D'OHSSON, 18. Yüzyıl Türkiyesi'nde Örf ve Adetler, (Çev: Zehran Yüksel), **Tercüman 1001 Temel Eser**. 1970.
- ÖNER Mehmet Zülfü, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Ankara: **Adalet Yayınları**, 2011.
- ÖZBEK, Veli Özer, DOĞAN, Koray, BACAKSIZ, Pınar, TEPE, İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, 2017.
- ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, **Seçkin Yayıncılık**, 17. Baskı, Ankara 2021.
- ÖZTÜRK, Bahri/ TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ GEZER, Özge Sırma/ SAYGILAR KIRIT, Yasemin F./ AKCAN ÖZAYDIN, , Esra Alan Özdem/ TÜTÜNCÜ, Efser Erden/ ALTINOK VİLLEMİN, Derya/ TOK, Mehmet Can (Editör: Bahri ÖZTÜRK), Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, **Seçkin Yayıncılık**, 15. Baskı, Ankara, 2021.
- RADBRUCH Handlungsbegriff, s. 70; Jürgen BAUMAN/ Ulrich WEBER / Wolfgang MITSCH, 2003, Strafrecht Allgemeiner Teil Lehrbuch, 11. Auflage, Verlag Ernst und Werner Gieseing, Bielefeld, kn. 9. Aktaran: Musa Kaya, Kesintisiz Suç, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2023.
- ROXİN Claus, Täterschaft und Tatherrschaft, De Gruyter, 10. Auflage, 2019, s. 29 vd.: Jescheck /Weigend Lehrbuch, s 61, I, s. 643, Aktaran: Aktaran: Musa Kaya, Kesintisiz Suç, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2023.
- RUHİ, Ahmet Cemal, Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul, **On İki Levha Yayıncılık**, 2017.

- ÜNLÜ, Abdurrahman, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, **Adalet Yayınevi**, Ankara 2020.
- TAŞDEMİR, Kubilay/ ÖZKEPİR, Ramazan, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, **Turhan Kitabevi**, 3. Bası, Ankara, 2007.
- SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, **Yetkin Yayınları**, Ankara.
- ŞEN, Ersan/ AKSÜT, Ertekin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Tatbik Zamanı, **Seçkin Yayıncılık**, Ankara, 2021.
- ŞENER, Güngör, KINACI, Ali, Öğreti Ve Uygulama Boyutu İle Uyuşturucu Ve Psikotrop Maddeler İle İlgili Suçlar, Ankara, **Yetkin Yayınları**, 2001.
- TEZCAN, Durmuş, ERDEM, Mustafa Ruhan, ÖNOK, R. Murat, Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 16. Baskı, **Seçkin Yayınları**, Ankara, Eylül 2018.
- YARGITAY Cumhuriyet Başsavcılığı-Türkiye Adalet Akademisi, Ceza Muhakemesinde Toplanması Gereken Deliller, **Türkiye Adalet Akademisi Yayınları**, Ankara, 2021.
- YAŞAR, Yusuf, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, **Seçkin Yayıncılık**, Ankara, 2019.
- YAŞAR, Yusuf, En Son Değişikliklerle Öğreti Ve Yargıtay Uygulamalarına Göre Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları (TCK m.188), İstanbul: **Digesta Yayınevi**, 2015.
- YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, **Seçkin Yayınevi**, Ankara 2021.
- YURTCAN, Erdener/ İRTİŞ, Begüm, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Madde Suçları, **Yetkin Yayınları**, 7. Baskı, 2022.
- ZAFER, Hamide: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6.Baskı, **Beta yayıncılık**, İstanbul 2016.
- WEXLER, Philip, Encyclopedia of Toxicology, Elsevier/Academic Press, 2014.

MAKALELER

AKDAĞ, Hale “Gönüllü Vazgeçme”, **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2, 2013.

ALACAKAPTAN, Uğur, İşlenemez Suç, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları**, 1968.

ARSLAN, Yusuf/ KATAR, Duran/ KAYAÇETİN, Fatma/ SUBAŞI, İlhan, Afyon (Opium) **Alkaloidleri ve Önemi, Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C. 17, Sayı: 2, 2008.

ARTUK, Prof. Dr. Mehmet Emin, Güvenlik Tedbirleri, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XII**, Y. 2008.

AYDIN, Öykü, ” Mal Varlığına İlişkin Bir Emniyet Tedbiri Olarak Türk Ceza Yasasında Müsadere”, **Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1993.

BABAOĞLU, Ömer Şakir, Türkiye – AB İlişkilerinde Kritik Bir Aşama: Tam Üyelik Müzakereleri ve Türkiye’nin AB’ye Tam Üyeliği, **Güvenlik Stratejileri Dergisi** **1**, Sayı: 1, 2005.

BAYRAKLI, Prof. Dr. Hasan Hüseyin, Vergi Kaçakçılık Suçlarına Teşebbüs, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2018.

BİLİCİ, Rabia, ÜNÜBOL, Başak vd., Esrar ile İlişkili Bozukluklar, **Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bağımlılıkla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi**, 2015.

ÇEBİ, Sezgin Seymen, “Modern Devlet Ve Uyuşturucu Abd Örneği Üzerinden Bir İnceleme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2019.

ÇELİK, Hayati, Avrupa Birliği'nin Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Faslı: Türkiye Üzerine Etkileri, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2019.

ÇITIR, Burak, Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu, **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, 2015, S. 1.

Chandrasekhar Krishnamurti and SSC Chakra Rao, The Isolation of Morphine by Sertürner, **PubMed**.

- DEMİREL, Naim, Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Uyuşturucu Maddelerle Mücadele, **Akademik Bakış Dergisi**, 2012, Sayı: 28.
- DÖNER, Yrd.Doç.Dr. İsa, Ceza Zamanaşımı, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Dergisi**, 2005.
- EMCDDA-Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 2009 **Annual Report**, Luxembourg: Publication Office of the European Union.
- ERKAL, Abdulkadir, “Divan Şiirinde Afyon Ve Esrar”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 33, 2007.
- FATTORE LİANA/ FRATTA WALTER, Beyond THC: The New Generation of Ccannabinoid Designer Drugs. **Front Behav Neurosci**, 2011.
- GÖKTEPE, Kaya, “Osmanlı Toplumunda Uyuşturucu Madde Kullanımı Ve Devletin Buna Karşı Bazı Mücadele Çalışmaları”, **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi**, 2020.
- HOWARD RO, Traugher C. The Nexus of Extremism and Trafficking: Scourge of the World or So Much Hype?, **Florida: Joint Special Operations Univ**, 2013.
- İÇER, Zafer, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları Bakımından Hukuka Uygunluk Sebepleri ve Kusurluluğu Kaldıran Hallerin Değerlendirilmesi, **Academia.edu İnternet Sitesi Yayınlanmış Makale**.
- KOÇ, Mehmet, İran’ın Siyasi Suçlar Kanunu, **İran Araştırmaları Merkezi**, 2018.
- LARRY, K. GAİNES/ PETER, B., Drugs Crime and Justice. USA, 1998. s. 5-6, Larry, K. G., Peter, B., Drugs Crime and Justice. USA, 1998, Aktaran: Hamza ATEŞ/ Abdurrahman Muhammet BANAZILI, Türkiye’de Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporları Üzerinden Bir İnceleme, **Medeniyet Araştırmaları Dergisi**, 2020.
- LUKE DAVID, A Tribute to Albert Hofmann on His 100th Birthday: The Mysterious Discovery of lsd and The Impact of Psychedelics on Parapsychology, **The Paranormal Review**, 2006.

PAOLİ LETİZİA, Drug Trafficking in Russia: A form of Organized Crime?, **Journal of Drug Issues**, 2001.

ŞARE, Ersin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Yönünden Suça İştirak, **Dergipark**, 2022.

ŞEN, Ersan, Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Elinden Çıkarmak İçin Taşıyan Failin Sorumluluğu, **Hukuki Haber**, 2024.

TAPAN, Metin Gani, DERİN, Murat, Hollanda'daki Madde Bağımlılığı Tedavi Ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin İncelenmesi, **Tactus Kurumu Uygulamaları**, 2017.

TİMBERLAKE, D. S., A Comparison of Drug Use and Dependence Between Blunt Smokers and Other Cannabis Users, **Pubmed**, 2009.

United Nations Office on Drugs and Crime, Illicit Drug Trends in The Russian Federation, **United Nations Publications**, 2008.

YENİDÜNYA, A. Caner/ İÇER, Zafer, Uyuşturucu Ve Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, **Fasikül Dergisi**, Sayı:38, Ocak 2013, sy. 3.

YILBAŞ, Didem Zeynep, “Afganistan’da Uyuşturucu Ekonomisi İle Mücadele: Afyonun Tarlada İmhasına Yönelik Tedbirlere Öncelik Veren Stratejilerin Sınırları”, **Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı**, 2005.

YILMAZ, Güngör/ YAZICI, Levent, Dünya’da Yükselen Değer; Endüstriyel Kenevir, **Bozok Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi**, 2022.

YAYINLANMIŞ TEZLER

ABAY, Fatma, “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Ticareti Suçu”, **Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi, 2016.

AKGÜL, Furkan, “Bazı Uyuşturucu Madde Ve Türevlerinin Analitik Ve Kemometrik Yöntemlerle Tayini”, **Yüksek Lisans Tezi**, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2022, sy. 8.

- ALTINSOY, Ercan, “Doğal Ve Sentetik Uyuşturucu Maddeler, Suça Sürüklenen Çocuklar Ve Çocuk Suçlarının Kriminal Açından Modellemesinin Yapılması, **Yüksek Lisans Tezi**, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2022.
- ALDATMAZ, Mehmet Akif, “İslam Hukuku Açısından Uyuşturucu Maddeler Ve Tütün Ürünleri”, **Yüksek Lisans Tezi**, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2019.
- BERKÜN, Başak, Uyuşturucu Madde Kullanımını Yasallaştırma Eğilimi: Türkiye – Almanya – Hollanda Hukuk Sistemlerinin Karşılaştırılması, Türk Alman Üniversitesi, **Yüksek Lisans Tezi**, 2021.
- DALKILIÇ, Aysun “ Türk Ceza Hukukunda Müsadere, **Yüksek Lisans Tezi** , İstanbul, 2011.
- GÜNDÜZ, Tuğçe Yavuz, TCK’da Yer Alan Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Marmara Üniversitesi, **Yüksek Lisans Tezi**, 2019.
- GÜREŞÇİ, Ramazan, Uluslararası İnsancıl Hukukun Otonom Özellikli Silah Sistemlerine Uygulanmasına İlişkin Temel Sorunlar, Marmara Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2022.
- İLTAŞ, Yiğit, Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçu, Çukurova Üniversitesi, **Doktora Tezi** , 2020.
- KARADENİZ, Kibar Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Suçlarının İslam Hukuk Sosyolojisi Açısından Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi, **Yüksek Lisans Tezi**, 2009.
- MAURACH Reinhart / Heinz ZIPF, Strafrecht Allgemeiner Teil, Teilband 1, 8, Auflage, C. F. Müller Juristischer Verlag, Heidelberg, kn. 4, 1992, Aktaran: Musa Kaya, Kesintisiz Suç, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2023, sy. 11,
- ÖNER, Mehmet Zülfü “Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde İmal Ve Ticareti Suçları”, **Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi, 2010.

ÖNER, Senem, Çeviri Yoluyla Kanun Yapmak: 1858 Tarihli Osmanlı Ceza Kanununun 1819 Tarihli Fransız Ceza Kanunundan Çevrilmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2013.

ÖZDEMİR, Niza ” Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009.

ÖZMEN, Özkan, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi, 2009.

SEVDİM, Erdem, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu”, **Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, 2013.

SEVDİM, Ali Erdem, “Uyuşturucu Madde Ticareti Suçu, Selçuk Üniversitesi”, **Doktora Tezi**, 2013.

SIREL, Aslı, Türkiye’nin Uyuşturucu İle Mücadele Alanındaki Politikalarının Avrupa Birliği Müktesebatına Uyumlaştırılması, Kapadokya Üniversitesi, **Yüksek Lisans Tezi**, 2022.

SOYGÜT ARSLAN, Mualla Buket, Türk Ceza Hukukunda Müsadere, Galatasaray Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2014.

TUTANÇ, Levent, “Gaz Kromatografisi Kütle Spektrometresi (Gc-Ms) İle Eroin, Kokain Ve Amfetamin Grubu Maddelerin Birlikte Analizi İçin Yöntem Geliştirilmesi”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, 2009.

UZUNTOK, Mesut, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Marmara Üniversitesi, **Doktora Tezi**, 2008.

KANUN/RESMİ GAZETE/ULUSLARARASI SÖZLEŞME

01.03.1926 Kabul Tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu, **RG**, 13 Mart 1926, Sayı: 320.

01.06.2005 Kabul Tarihli Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği, **RG**, 1 Haziran 2005, Sayı: 25832.

- 03.06.1986 Kabul Tarihli ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun, **RG**, 19 Haziran 1986, Sayı: 19139.
- 03.07.2005 Tarihli ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, RG, Yayım Tarihi: 15 Temmuz 2005 Sayı: 25876.
- 04.02.1964 Kabul Tarihli ve 397 sayılı Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir ortaklık yaratan Andlaşma ve eklerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair Kanun, RG, 12 şubat 1964, Sayı: 11631.
- 04.07.1930 Kabul Tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife Ve Salâhiyet Kanunu, **RG**, 14 Temmuz1934, Sayı: 2751.
- 04.12.2004 Kabul Tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, **RG**, 17 Aralık 2004, Sayı: 25673.
- 08.07.2021 Kabul Tarihli ve 7331 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, **RG**, 14 Temmuz 2021, Sayı: 31541.
- 12.06.1933 Kabul Tarihli 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, **RG**, 24 Haziran1933, Sayı: 2435.
- 12.05.1967 Tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, **RG.**, 12 Mayıs 1967, Sayı: 12596.
- 12.06.1933 Kabul Tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun, **RG**, 12 Haziran1933, Sayı: 2435.
- 13/06/1996 Kabul Tarihli Rusya Federasyonu Ceza Kanunu.
- 16.11.1948 Kabul Tarihli Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki 23 Ocak 1912 Lâhey, İl şubat 1026, 19 şubat 1925, 13 Temmuz 1931 Cenevre, 27 Kasım 1931 Bangkok ve 26 Haziran 1936 Cenevre Anlaşma, Sözleşme ve Protokollerini değiştiren Protokolün onanmasına dair Kanun, **RG**, 21 Aralık 1948, Sayı: 6838.
- 16.11.1948 Tarihli ve 5181 sayılı Uyuşturucu Maddeler ile İlgili Bir Takım Sözleşmelerin Onanmasına Dair Kanun, **RG**, 21 Kasım 1948, Sayı: 6838.

- 17.10.2019 Kabul Tarihli ve 7188 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, **RG**, 24 Ekim 2019, Sayı: 30928.
- 18.10.1982 Kabul Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, **RG**, 09 Kasım 1982, Sayı: 1786.
- 18.06.2014 tarihli 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 18 Haziran 2014.
- 2008 Tarihli TBMM, “Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı Ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gerek Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyon Raporu.
- 23.03.2016 Kabul Tarihli 29662 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Suç Eşyası Yönetmeliği, 23 Mart 2016, Sayı: 29662
- 24.04.1930 Kabul Tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıha Kanunu, **RG**, 06 Mayıs 1930, Sayı: 1489.
- 25.11.1995 Kabul Tarihli 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, **RG.**, 25 Kasım 1995, Sayı: 22474.
- 25.05.2005 Kabul Tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu, **RG**, 25 Mayıs 2005, Sayı: 25832.
- 26.09.2004 Kabul Tarihli ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, **RG**, 12.10.2004, Sayı: 25611.
- 27.03.2015 Kabul Tarihli ve 6638 Sayılı Kanun, **RG**, 27 Mart 2015, Sayı: 29308.
- 27.05.1937 Kabul Tarihli ve 3189 Sayılı Uyuşturucu Maddeler İle İlgili Bir Takım Sözleşmeleri Değiştiren Protokolün Onanmasına Dair Kanun, **RG**, 31 Mayıs 1935, Sayı: 3618.
- 28.03.2023 Kabul Tarihli ve 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, **RG**, 05 Nisan 2023, Sayı: 32154.

29.06.2005 Tarihli ve 5377 Sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, **RG**, 7 Temmuz 2005, Sayı: 25869.

31.05.1963 Tarihli 244 Sayılı Milletlerarası Andlaşmaların Yapılması, Yürürlüğü Ve Yayınlanması Üye Bazı Antlaşmaların Yapılması İçin Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesi Hakkında Kanun, **RG**, 11 Haziran 1963, Sayı: 11425.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 12.05.2003 Tarihli Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/593), 22. Dönem, 2. Yasama Yılı.

United Nations, Single Convention On Narcotic Drugs, 1961, as amended by the 1972 Protocol Amending the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961.

YARGITAY ve BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ KARARLARI

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 5. CD., 16/05/2023 tarihli 2021/1066E-2023/619K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 5. CD., 07/04/2022 tarihli 2020/1965E-2022/130K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 5. CD., 16/10/2023 tarihli 2021/1859E-2023/1341K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 16. CD., 06/05/2022 tarihli 2020/2257E-2022/818K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 16. CD., 28/09/2023 tarihli 2021/895E-2023/1085K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 16. CD., 23.02.2024 Tarihli 2024/23E-2024/305K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 16. CD., 07/07/2023 tarihli 2020/1849E-2023/820K Sayılı İlâmı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 5. CD., 03/03/2022 tarihli 2020/1189E-2022/343K Sayılı İlamı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 3. CD., 06/10/2023 tarihli 2023/1049E-2023/981K Sayılı İlamı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 5. CD., 20/03/2019 tarihli 2019/290E-2019/473K Sayılı İlamı.

Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. CD., 25/04/2023 Tarih, 2023/759E-2023/857K Sayılı İlamı.

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 3. CD., 17/01/2023 Tarih, 2022/3473E-2023/35K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 12/04/2023 Tarih, 2022/10-92E-2023/218K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 25.02.2014 Tarihli 2013/9-467E-2014/89K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 20/02/2018 Tarih, 2018/10 -10 E-2018/57K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 17/12/2013 Tarih, 2013/10-641E-2013/623K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 14/11/2017 Tarih, 2017/9-471E-2017/479K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 16/09/2021 Tarih, 2020/20-427E-2021/402K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 22/01/2019 Tarih, 2017/10-2E-2019/42K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK'nun 16.10.2007 tarihli 2007/9-192E-2007/211K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 11/02/2020 Tarih, 2018/9-345E-2020/73K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 24/01/2019 Tarih, 2016/10-236E-2019/55K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 12/07/2023 Tarih, 2022/40-486E-2023/397K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 24/01/2019 Tarih, 2017/10-973E-2019/54K Sayılı İlamı.

Yargıtay CGK., 12/07/2023 Tarih, 2022/10-486E-2023/397K Sayılı İlamı.

Yargıtay 9. CD., 23/11/2016 Tarih, 2015/16171E-2015/7154K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 19/12/2018 Tarih, 2018/3392E-2018/6130K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 27/02/2020 Tarih, 2017/1590E-2020/1438K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 27/10/2009 Tarih, 2021/4920E-2023/549K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 12/04/2023 Tarih, 2023/5025E-2023/3388 Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 17/01/2019 Tarih, 2018/4283E-2019/360K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 22/11/2016 Tarih, 2020/14549E-2021/14328K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 11/06/2019 Tarih, 2019/743E-2019/3713K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 15/03/2018 Tarih, 2016/2494E-2018/2658K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 17/05/2023 Tarih, 2021/7E-2023/4457K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 08/05/2023 Tarih, 2023/3935E-2023/4073K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 19/09/2018 Tarih, 2018/2407E-2018/9516K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 27/10/2009 Tarih, 2021/4920E-2023/549K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 18/04/2018 Tarih, 2014/3756E-2018/3603K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 08/06/2021 Tarih, 2021/2782E-2021/7107K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 14/11/2014 Tarih, 2014/4257E-2014/12698K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 23/09/2023 Tarih, 2020/5531E-2020/4110K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 03.02.2017 tarihli 2011/26440E-2017/317K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 29/03/2022 Tarih, 2021/5552E-2022/393K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 10/02/2012 Tarih, 2008/15215E-2012/892 Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 12/09/2011 Tarih, 2011/9598E-2011/5493 Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 27/02/2020 Tarih, 2017/1590E-2020/1438K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 11/02/2020 Tarih, 2009/9695E-2010/2910K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 04/07/2018 Tarih, 2018/3898E-2018/3097K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 28/03/2023 Tarih, 2020/3558E-2023/2697K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 19/12/2018 Tarih, 2018/3392E-2018/6130K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 09/02/2010 Tarih, 2009/8474E-2010/2798K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 28/03/2023 Tarih, 2020/3558E-2023/2697K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 17/01/2020 Tarih, 2021/2808E-2022/467K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 14/02/2023 Tarih, 2021/9173E-2023/1032K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 24/03/2021 Tarih, 2020/20135E-2021/3898K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 13/01/2015 Tarih, 2014/1095E-2015/63K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 07/05/2012 Tarih, 2011/26379E-2012/8893K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 03/07/2023 Tarih, 2021/17425E-2023/6010K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 15/12/2011 Tarih, 2011/10792E-2011//58701K. Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 12/12/2023 Tarih, 2021/1216E-2022/13081K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 25/09/2023 Tarih, 2023/17713E-2023/4878K Sayılı İlamı.

Yargıtay 10. CD., 21/06/2023 Tarih, 2021/6213E-2023/5845K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 22/11/2016 Tarih, 2016/2136E-2016/5589K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 27/11/2018 Tarih, 2018/461E-2018/5516K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 24/01/2019 Tarih, 2018/1020E-2019/595K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 27/11/2019 Tarih, 2018/481E-2018/5516K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 07/01/2019 Tarih, 2015/13249E-2019/32K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 15/04/2019 Tarih, 2015/10880E-2019/2353K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD., 11/06/2019 Tarih, 2017/626E-2019/3508K Sayılı İlamı.

Yargıtay 20. CD'nin 02.10.2018 Tarihli 2018/408-2018/3925K Sayılı İlamı.

İNTERNET KAYNAKLARI

Abdullah KAHRAMAN, Tedavi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,
<https://islamansiklopedisi.org.tr/>

Ahmet Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Kısım İkinci Bölüm Pdf Sunumu,
<https://www.yenidunyahukuk.com/dosyalar/ceza-hukuku-genel-kisim-2.pdf>

Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü,
<https://diabgm.adalet.gov.tr>

Amatem Resmi İnternet Sitesi, <http://www.amatem.org/>

Ankara Üniversitesi, <https://dergiler.ankara.edu.tr/>

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, <https://124.im/WEA2d>

Apa Psycnet, <https://psycnet.apa.org/record/2002-15549-011>

Avrupa Komisyonu, 2019 Türkiye Raporu, Komisyon Çalışma Dökümanı, Bürüksel:
Avrupa Komisyonu, 2019,
https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu-_tr.pdf

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER UYUŞTURUCU VE SUÇ OFİSİ-UNODC, Addiction,
Crime and Insurgency: The Transnational Threat of Afghan Opium, (Bağımlılık,
Suç ve İsyân: Uluslararası Afgan Afyonu Tehdidi). Vienna: United Nations, 2009,
<https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/addiction-crime-and-insurgency.html>

Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu, Devletin Haksız Fiilden Kaynaklanan Uluslararası Sorumluluğu Taslak Maddeleri, https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi-UNODC, Afghanistan Opium Survey 2023, <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/addiction-crime-and-insurgency.html>

Defne TAMAR GÜROL, Bağımlılık Nedir?, Amatem: Alkol-Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi, <http://www.amatem.org/bagimlilik/bagimlilik-nedir/>

DergiPark, <https://www.dergipark.org.tr>

EMCDDA, https://www.emcdda.europa.eu/publications/annual-report/2009_en

Google Scholar, View article (google.com.tr)

Haber Kaynağı, <https://tr.euronews.com/>

Haber Kaynağı, <https://www.rudaw.net/>

Hakim ve Savcılar Yüksek Kurulu, Hukuki Müzakere Toplantıları, 16-19 Mayıs 2013, Bodrum, <https://124.im/Knw4>

Hamide ZAFER, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188) - PDF Ücretsiz indirin (docplayer.biz.tr)

HSYK Hukuki Müzakere Toplantıları, <https://docplayer.biz.tr/7402038-Hakimler-ve-savcilar-yuksekkurulu.html>

International Narcotics Control Board, Annual Report 2023, https://unis.unvienna.org/unis/en/events/2024/incb_2023.html

İçişleri Bakanlığı-Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Uyuşturucu Raporu, Ankara, 2023, https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulus al%20Yay%C4%B1nlar/2023_TURKIYE_UYUSTURUCU_RAPORU.pdf

İran Araştırmaları Merkezi, <https://iramcenter.org/>

İstanbul Üniversitesi, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET001761.pdf>

İzzet ÖZGENÇ, Suç Teorisi Pdf Sunumu,

[https://cms.hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/turkce-mer\(tr-TR\)/Slaytlar/Prof.Dr.I%CC%87zzetOzgenic-Suc%CC%A7%20teorisi.pdf](https://cms.hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/turkce-mer(tr-TR)/Slaytlar/Prof.Dr.I%CC%87zzetOzgenic-Suc%CC%A7%20teorisi.pdf),

Joint Special Operations University, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA591814.pdf>

Lexpera, <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ceza-kanunu-5237>

Link Kısaltma Uygulaması, <https://l24.im/Home/Main/>

Mevzuat, <https://www.mevzuat.gov.tr/>

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, www.osmanlimirasi.net

Ömer ERSOY, Hollanda'nın Uyuşturucu Politikası ve Uygulamaları,
https://www.cagipolisi.com.tr/eski_sitemiz/12/44.htm

Özgür ÖZTÜRK, Esrar-Cannabis, İstanbul Psikiyatri Enstitüsü,
<https://www.ipe.com.tr/tr>

Pubmed, PubMed (nih.gov)

Researchgate, <https://tls.tc/iIeD2>

Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/>

Rus Ceza Kanunu,

<https://base.garant.ru/10108000/9e890f1b9372ebf9a981fa20b571ebf0/>

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, <https://tls.tc/pvj1t>

Sevil ATASOY Üsküdar Haber Ajansı, <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/44493/birlesmis-milletler-dunya-2023-uyusturucu-raporu-aciklandi>

TBMM Meclis Tutanakları,

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf

TMMM,https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc078/kanuntbmmc078/kanuntbmmc07804136.pdf

TBMM, <https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/d860a20b-d9d8-4289-bb9e-f16a72cfeffd.pdf>

TBMM,<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>

TBMM, <https://tls.tc/16Tai>

TBMM, 2011 Kanun Yapım Süreci Sempozyumu, 17/01/2011, Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi, [tps://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/d860a20b-d9d8-4289-bb9e-f16a72cfeffd.pdf](https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/d860a20b-d9d8-4289-bb9e-f16a72cfeffd.pdf)

TDK Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>

Toprak Mahsulleri Ofisi, <https://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/hashaskatologtr.pdf>

Türk-Alman Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi, <https://openaccess.tau.edu.tr/>

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, <https://isamveri.org/>

Türkiye Hukuk, <https://tls.tc/hBuzO>

Türkiye Hukuk, Yargıtay İçtihatları Işığında Uyuşturucu Madde Ticaretiyle Mücadele | TÜRKİYE HUKUK (turkiyehukuk.org)

Uludağ Üniversitesi,https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/28874/1/Furkan_Akg%C3%BCI.pdf

Uluslararası Af Örgütü Küresel Raporu, Ölüm Cezaları Ve İnfazlar 2022, 2022. <https://www.amnesty.org.tr/>

UNODC, <https://tls.tc/42udm>

Url-İnternet Adresi Kısaltıcı, <https://tls.tc/#>

Uyap, www.uyap.gov.tr.

Yeşilay, <https://www.yedam.org.tr/captagon-maddesinin-bilinmeyen-yuzu>

Yeşilay Danışmanlık Merkezi-YEDAM, İnternet Verisi,
<https://www.yedam.org.tr/dogal-maddeler-bagimlilik-yapar-mi>

Yeşilay Danışmanlık Merkezi-YEDAM, Captagon Maddesinin Bilinmeyen Yüzü,
İnternet Verisi, <https://www.yedam.org.tr/captagon-maddesinin-bilinmeyen-yuzu>

Yök-Tez, <https://tez.yok.gov.tr/>

Yök Açık Bilim, <https://acikbilim.yok.gov.tr/>

Wikipedia, <https://tr.wikipedia.org/>

EKLER

EK A. Tez Etik Kurulu Onay Formu

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Ömer KÜLEKÇİ
ÖĞRENCİ NO	2021003040
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	Kamu Hukuku
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	
ISTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AIT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP- YAPILMADIĞI	20..... / 20..... - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	5237 sayılı türk ceza knunu kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları
TEZİN AMACI	Uyuşturucu madde suçları ile ilgili kanun maddelerinin yorumlanmasını ve uygulanmasını göstermek, güncel yargı kararlarını tartışmak, uygulamaya ilişkin kişisel düşünceleri belirtmek.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları ile ilgili genel bilgiler ortaya konularak, suçu oluşturan temel fiillere, nitelikli hüllere ve özellikle etkin pişmanlık haline değinilmiş, güncel yargı kararları işlenerek suçun oluşup oluşmadığı hususunun ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği hususları incelenmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AIT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AIT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AIT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI:	ÖĞRENCİNİN İMZASI: ... Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır TARİH: / / 20....

TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU

1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.

2. Anılan konu faaliyet alanı içerisine girmektedir.

1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI
Tank Polat İŞOĞLU Dr. Öğr. Üyesi	Adı - Soyadı: Unvanı:	Mustafa Tevfik ODMAN Prof. Dr.	Murat KOÇ Prof. Dr.
Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	İmzası: / / 20.....	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır İmzası:..... / / 20.....	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır İmzası:..... / / 20.....

ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER

Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Şirvan KALSIN	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır	Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izni verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					

AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.

EK B. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.04.04-2400000364
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

12.01.2024

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazı kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programlarında tez aşamasında kayıtlı Muhsin BİLGİÇ, Ecem ELMAS, Muzaffer DEMİRSOY, Ömer KÜLEKÇİ, Özge KÖSE isimli öğrencilere ait tez evraklarının " Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayı" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : Öğrencilere Ait Dosyalar.

EK C. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurulu İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2400000697

23.01.2024

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 12.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000386 sayılı yazınız.
b) 12.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000364 sayılı yazınız.
c) 15.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000418 sayılı yazınız.
ç) 15.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000435 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Muhsin BİLGİÇ, Ecem ELMAS, Muzaffer DEMİRSOY, Ömer KÜLEKÇİ, Özge KÖSE, Nurcan BAL, İsmail BARIN, Mehmet EKİZOĞLU, Ceyda ZERENAY ve Merve DEMİRÖZ** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör